

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Dovilė IRKINAITĖ, Egidija VILŪNIENĖ

**VIEŠIEJI ELEKTRONINIAI PIRKIMAI LIETUVOJE: PLĖTROS
PERSPEKTYVOS**

Magistro darbas

Šiauliai, 2011

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Dovilė IRKINAITĖ, Egidija VILŪNIENĖ

**VIEŠIEJI ELEKTRONINIAI PIRKIMAI LIETUVOJE: PLĖTROS
PERSPEKTYVOS**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, vadyba ir verslo administravimas (03S1)**

Teigiame, kad magistro studijų baigiamasis darbas, kurį teikiame vadybos studijų programos magistro kvalifikaciniam laipsniui įgyti yra originalus autorinis darbas:

Magistro darbo autoriai
(vardas, pavardė, parašas)

.....
(vardas, pavardė, parašas)

Vadovas
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

Recenzentas
(pareigos, vardas, pavardė, parašas)

SANTRAUKA

Dovilė Irkinaitė, Egidija Vilūnienė

Viešieji elektroniniai pirkimai Lietuvoje: plėtros perspektyvos.

Magistro darbas.

Darbo tikslas – ištirti viešųjų elektroninių pirkimų sistemos plėtros galimybes ir tendencijas, suformuluoti viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelį ir numatyti perspektyvas Lietuvoje. Atlikta LR teisės aktų, strateginių planų, ES direktyvų, Lietuvos ir užsienio autorių mokslinių publikacijų, tyrimų medžiagų analizė, sisteminimas bei atliktas perkančiųjų organizacijų, tiekėjų atstovų, Viešųjų pirkimų tarnybos, Centrinės projektų valdymo agentūros ir UAB „Konsultus“ darbuotojų pasirengimo vykdyti viešuosius pirkimus elektroninėje terpėje tyrimas. Identifikuotos viešųjų elektroninių pirkimų įgyvendinimo galimybės ir problemos, pateiktos plėtros perspektyvos. Parengta viešųjų elektroninių pirkimų plėtros galimybių išvalga, sukurtas viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelis, atliktas šio modelio poveikio vertinimas. Patvirtinama darbo autorių suformuluota hipotezė, kad viešųjų pirkimų sistemos dalyviai yra nepakankamai pasirengę vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus Lietuvoje.

SUMMARY

Dovile Irkinaite, Egidija Viluniene

Electronic Public Procurement in Lithuania: development perspectives.

Master Paper.

The aim of the paper is to explore electronic public procurement system development opportunities and trends in the formulation of electronic public procurement model of development and prospects in Lithuania. The analysis of Lithuanian Republic laws, strategic plans, EU directives has been performed, furthermore the analysis and organization of Lithuanian and foreign authors scientific publications, research materials analysis, organization, and in a contracting, suppliers, representatives of the Public Procurement Office have been performed, also the Central Project Management Agency and the JSC “Konsultus” staff in preparation for electronic procurement media research. There were identified electronic public procurement opportunities and challenges in implementation, the development perspectives were presented. The development of electronic public procurement opportunities insight has been prepared, also established the model of electronic public procurement development, furthermore an impact of the model assessment has been performed. It is confirmed by the authors formulated hypothesis that the members of electronic public procurement system are not sufficiently ready to carry out Electronic Public Procurement in Lithuania.

TURINYS

PAGRINDINĖS SAŲOKOS	8
ĮVADAS	10
1. ELEKTRONINIŲ VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ, SIEKIANČIŲ NUMATYTI PLĖTROS PERSPEKTYVAS, TEORINIS PAGRINDIMAS	16
1.1. ELEKTRONINIŲ VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ TAIKYMAS ELEKTRONINĖS VALDŽIOS KONTEKSTE.....	16
1.1.1. <i>Elektroninės valdžios samprata</i>	16
1.1.2. <i>Elektroninės valdžios viešųjų paslaugų analizė</i>	19
1.2. BENDROJI VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ESMĖ, JŲ ORGANIZAVIMO TVARKA IR YPATUMAI.....	21
1.2.1. <i>Viešųjų pirkimų reglamentavimas ir principų taikymo svarba</i>	21
1.2.2. <i>Viešojo pirkimo proceso reglamentavimas</i>	27
1.3. VIEŠŲJŲ ELEKTRONINIŲ PIRKIMŲ RAIDA LIETUVOJE.....	35
1.3.1. <i>Viešųjų elektroninių pirkimų samprata ir įgyvendinimas</i>	35
1.3.2. <i>Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema (CVP IS) ir jos galimybės</i>	40
1.4. ES ŠALIŲ PATIRTIES, DIEGIANT ELEKTRONINIUS PIRKIMUS, APŽVALGA	45
1.4.1. <i>Europos Sąjungos valstybių narių elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo ypatumai</i>	46
1.4.2. <i>Didžiosios Britanijos elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo principai</i>	49
2. ELEKTRONINIŲ VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ LIETUVOJE PLĖTROS PERSPEKTYVŲ TYRIMO METODOLOGIJA	51
2.1. TYRIMO METODOLOGINIS PAGRINDIMAS.....	51
2.2. TYRIMO METODIKA IR ORGANIZAVIMAS	55
2.2.1. <i>Tyrimo procedūra</i>	55
2.2.2. <i>Tyrime taikytų duomenų rinkimo metodų apžvalga</i>	55
2.2.3. <i>Tyrimo imties nustatymas</i>	60
3. VIEŠŲJŲ ELEKTRONINIŲ PIRKIMŲ LIETUVOJE PLĖTROS PERSPEKTYVŲ TYRIMO REZULTATAI	63
3.1. VIEŠŲJŲ ELEKTRONINIŲ PIRKIMŲ PLĖTROS GALIMYBIŲ ĮŽVALGA	63
3.1.1. <i>Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos išorinių veiksnių (PEST) analizė</i>	63
3.1.2. <i>Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos vidinių veiksnių analizė</i>	69
3.1.3. <i>Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos SSSG analizė</i>	76
3.1.4. <i>Elektroninių viešųjų pirkimų Lietuvoje plėtros strateginė įžvalga</i>	80
3.2. VIEŠŲJŲ ELEKTRONINIŲ PIRKIMŲ PLĖTROS PERSPEKTYVŲ ANALIZĖ TIRIAMŲ INSTITUCIJŲ KONTEKSTE.....	81
3.2.1. <i>Tiriamųjų charakteristika</i>	81
3.2.2. <i>Viešųjų elektroninių pirkimų plėtros perspektyvos perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų atžvilgiu</i>	88
3.2.3. <i>Viešųjų elektroninių pirkimų plėtros perspektyvų ekspertinis vertinimas</i>	115
3.3. VIEŠŲJŲ ELEKTRONINIŲ PIRKIMŲ PLĖTROS MODELIO PATEIKIMAS IR JO GALIMO POVEIKIO VERTINIMAS.....	117
IŠVADOS	122
REKOMENDACIJOS	126
LITERATŪRA	128
PRIEDAI	138

LENTELĖS

1 lentelė. E. valdžios termino apibrėžimai.....	16
2 lentelė. Elektroninės valdžios paslaugos gyventojams ir verslo subjektams.....	20
3 lentelė. Viešųjų pirkimų privalumai, trūkumai ir rekomendacijos.....	23
4 lentelė. Viešojo pirkimo procesas.....	27
5 lentelė. Supaprastinto ir mažos vertės pirkimų palyginimas.....	29
6 lentelė. Skaidrumo ir efektyvumo principų įgyvendinimo mechanizmas elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose.....	37
7 lentelė. Tyrimo instrumento – anketos – sandara.....	58
8 lentelė. Tyrimo instrumento – interviu – sandara.....	59
9 lentelė. Tyrimo imties apskaičiavimas.....	61
10 lentelė. Perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų pasiskirstymas pagal lytį, amžių ir išsilavinimą.....	82
11 lentelė. Tiekėjų organizacijos tipas.....	84
12 lentelė. Organizacijos metinė apyvarta per vienerius kalendorinius metus.....	86
13 lentelė. Tyriamųjų pasirinkimo veiksmų reikšmės.....	90
14 lentelė. Tiekėjų įmonių laimėjimai elektroninių viešųjų pirkimų konkursuose per vienerius kalendorinius metus.....	95
15 lentelė. Elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo Lietuvoje pasirinkimų vidurkiai.....	97
16 lentelė. Probleminiai aspektai elektroninių viešųjų pirkimų procese.....	100
17 lentelė. Perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų elektroninių viešųjų pirkimų sunkumų ir trūkumų vertinimo palyginimas.....	103
18 lentelė. Sprendimą vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus lemiančios aplinkybės.....	106
19 lentelė. CVP IS vertinimas.....	107
20 lentelė. CVP IS privalumų priklausomybės vertinimas.....	108
21 lentelė. Informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo aspektus pakankamumo įvertinimas.....	112
22 lentelė. Viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelio poveikio vertinimas.....	120

PAVEIKSLAI

1 pav. Konkurencinio dialogo atlikimo tvarka.....	31
2 pav. Supaprastintų skelbiamų derybų atlikimo tvarka.....	32
3 pav. Supaprastintų neskelbiamų derybų atlikimo tvarka.....	33
4 pav. Viešųjų pirkimų apimtys Lietuvoje 2005 – 2009 m.	35
5 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų sklaidos planas 2008-2010 m.	41
6 pav. CVP IS e. pirkimų procesas.....	42
7 pav. CVP IS privalumai.....	43
8 pav. Viešųjų pirkimų tarnybos organizacinė struktūra.....	72
9 pav. Informacija apie 2010 m. įvykusius viešuosius pirkimus.....	73
10 pav. Tyrimo dalyviai.....	82
11 pav. Tyriamųjų pasiskirstymas pagal lytį.....	83
12 pav. Tyriamųjų pasiskirstymas pagal amžių.....	83
13 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal perkančiosios organizacijos tipą.....	84
14 pav. Tiekėjų pasiskirstymas pagal apskritis.....	85
15 pav. Darbuotojų, atsakingų už viešuosius pirkimus, pasiskirstymas organizacijoje.....	86
16 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo trukmę viešųjų pirkimų srityje.....	87
17 pav. Perkančiųjų organizacijų kvalifikacijos kėlimo dažnumas.....	88
18 pav. Tiekėjų kvalifikacijos kėlimo dažnumas.....	88
19 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų procentinis dydis per vienerius kalendorinius metus.....	89
20 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal vykdomų elektroninių viešųjų pirkimų skaičių per vienerius kalendorinius metus.....	91
21 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal elektroninių viešųjų pirkimų vertę per vienerius kalendorinius metus.....	91
22 pav. Pirkimų išlaidų procentinis sumažėjimas.....	92
23 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų racionalumo įvertinimas.....	92
24 pav. Dalyvavimas elektroniniuose viešuosiuose konkursuose per vienerius kalendorinius metus.....	93
25 pav. Dalyvavimo elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose dažnis pagal darbuotojų skaičių ir įmonės veiklos trukmę.....	93
26 pav. Dalyvavimo elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose dažnis pagal įmonės tipą, apskritį ir metinę apyvartą.....	94

27 pav. Dalyvavimo elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose dažnis pagal darbo patirtį viešųjų pirkimų srityje, darbuotojų skaičių tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus, kvalifikacijos kėlimą.....	96
28 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos vertinimas.....	97
29 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų vertinimas Lietuvoje pagal perkančiųjų organizacijų tipą, viešųjų pirkimų srityje metų skaičių, darbuotojų skaičių tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus.....	178
30 pav. Perkančiųjų organizacijų pasiskirstymas pagal vykdomų pirkimų skaičių per kalendorinius metus ir elektroninių viešųjų pirkimų procentinį dydį organizacijoje.....	98
31 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų vertinimas Lietuvoje pagal tiekėjų organizacijų tipą, apskritį, metinę apyvartą.....	179
32 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų vertinimas pagal tiekėjų darbuotojų skaičių, įmonės veiklos trukmę.....	180
33 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų vertinimas Lietuvoje pagal tiekėjų darbuotojų skaičių tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus, dalyvavimą viešųjų pirkimų konkursuose, kvalifikacijos kėlimą.....	180
34 pav. Tiekėjų pasiskirstymas pagal organizacijos dalyvavimą elektroninių viešųjų pirkimų konkursuose dažnį.....	99
35 pav. Opiausių problemų išskyrimas elektroninių viešųjų pirkimų srityje.....	102
36 pav. Labiausiai įtakojančių pasirinkimą vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus aplinkybių išdėstymas.....	106
37 pav. Perkančiųjų organizacijų elektroninių viešųjų pirkimų privalumų vertinimas.....	110
38 pav. Tiekėjų elektroninių viešųjų pirkimų privalumų vertinimas.....	111
39 pav. Informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje vertinimas pagal perkančiųjų organizacijos tipą, darbuotojų skaičių atsakingų už viešuosius pirkimus, patirtį viešųjų pirkimų srityje, kvalifikacijos kėlimo dažnumą.....	181
40 pav. Informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje vertinimas pagal perkančiųjų organizacijų vykdomų elektroninių viešųjų pirkimų skaičių, procentinį dydį.....	182
41 pav. Informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo Lietuvoje aspektus, pakankamumo įvertinimas tiekėjų atžvilgiu.....	113
42 pav. Institucijų veiklos vertinimas perkančiųjų organizacijų atžvilgiu.....	114
43 pav. Institucijų veiklos vertinimas tiekėjų atžvilgiu.....	114
44 pav. Viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelio poveikio vertinimas.....	121

PAGRINDINĖS SĄVOKOS

C

Centrinė perkančioji organizacija – perkančioji organizacija, kuri įsigyja prekes ir (ar) paslaugas, skirtas perkančiosioms organizacijoms, arba atlieka prekių, paslaugų ar darbų, skirtų perkančiosioms organizacijoms, pirkimų procedūras arba sudaro preliminariąsias sutartis (Žin., 2009, Nr. 127-5496).

E

Elektroninės priemonės – elektroninė įranga, naudojama duomenims, perduodamiems ir gaunamiems laidinėmis, radijo, optinėmis ar kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis, apdoroti (įskaitant skaitmeninę kompresiją) ir saugoti (Žin., 2006, Nr. 4-102).

Elektroniniai viešieji pirkimai – viešieji pirkimai, vykdomi elektroninėmis priemonėmis, naudojant Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą ar kitas sistemas (Žin., 2009, Nr. 127-5496).

I

Inovatyvūs viešieji pirkimai – tai viešieji pirkimai, kai perkančioji organizacija, pirkdama prekes, paslaugas ar darbus, į viešojo pirkimo sąlygas įtraukia kriterijus, skatinančius tiekėjus kurti ir pasiūlyti inovatyvių produktų (Žin., 2009, Nr. 127-5496).

P

Pasiūlymas – tiekėjo raštu pateiktų dokumentų ir elektroninėmis priemonėmis pateiktų duomenų visuma ar žodžiu pateiktas siūlymas tiekti prekes, teikti paslaugas ar atlikti darbus pagal perkančiosios organizacijos nustatytas pirkimo sąlygas (Žin., 2009, Nr. 93-3986).

Pirkimo dokumentai – perkančiosios organizacijos raštu pateikiami tiekėjams dokumentai ir elektroninėmis priemonėmis pateikti duomenys, apibūdinantys perkamą objektą ir pirkimo sąlygas: skelbimas, kvietimas, techninė specifikacija, aprašomieji dokumentai, pirkimo sutarties projektas, kiti dokumentai ir dokumentų paaiškinimai (patikslinimai) (Žin., 2009, Nr. 93-3986).

S

Suinteresuotas dalyvis – bet kuris dalyvis, išskyrus dalyvį, kuris galutinai pašalintas iš pirkimo procedūros, t. y. jam pranešta apie pasiūlymo atmetimą, ir kurio pašalinimas dėl praleisto senaties termino negali būti ginčijamas arba dėl kurio pašalinimo pagrindimo yra įsiteisėjęs teismo sprendimas (Žin., 2010, Nr. 25-1174).

Suinteresuotas kandidatas – bet kuris kandidatas, išskyrus kandidatą, kuriam perkančioji organizacija pranešė apie jo paraiškos atmetimą iki pranešimo apie sprendimą sudaryti pirkimo sutartį išsiuntimo suinteresuotiems dalyviams (Žin., 2010, Nr. 25-1174).

T

Tiekėjas (prekių tiekėjas, paslaugų teikėjas, rangovas) – kiekvienas ūkio subjektas – fizinis asmuo, privatusis juridinis asmuo, viešasis juridinis asmuo, kitos organizacijos ir jų padaliniai ar tokių asmenų grupė – galintis pasiūlyti ar siūlantis prekes, paslaugas ar darbus (Žin., 2010, Nr. 25-1174).

V

Viešasis pirkimas – perkančiosios organizacijos atliekamas ir Viešųjų pirkimų įstatymu reglamentuojamas prekių, paslaugų ar darbų pirkimas, kurio tikslas – sudaryti viešojo pirkimo–pardavimo sutartį (Žin., 2006, Nr. 4-102).

Viešojo pirkimo–pardavimo sutartis – Viešųjų pirkimų įstatymo nustatyta tvarka dėl ekonominės naudos vieno ar daugiau tiekėjų ir vienos ar kelių perkančiųjų organizacijų raštu, išskyrus atvejus, kai viešojo pirkimo sutartis gali būti sudaroma žodžiu, sudaryta sutartis, kurios dalykas yra prekės, paslaugos ar darbai (Žin., 2010, Nr. 25-1174).

Šios sąvokos magistro darbe pateikiamos remiantis šaltiniais:

- Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, priimtas Lietuvos Respublikos Seimo 2005 m. gruodžio 22 d. Nr. X-471 (Žin., 2006, Nr. 4-102).
- Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 7, 8, 10, 11, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 33, 39, 40, 43, 45, 49, 57, 62, 74, 85, 86, 89, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 15¹ straipsniu įstatymas, priimtas Lietuvos Respublikos Seimo 2009 m. liepos 22 d. Nr. XI-395 (Žin., 2009, Nr. 93-3986).
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 metų strategijos patvirtinimo“, priimtas 2009 m. spalio 14 d. Nr. 1332 (Žin., 2009, Nr. 127-5496).
- Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009–2013 metų strategija, patvirtinta Vyriausybės 2009 m. spalio 14 d. nutarimu Nr. 1332 (Žin., 2009, Nr. 127-5496).
- Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 6, 7, 8, 10, 13, 15, 18, 22, 23, 24, 31, 32, 39, 41, 54, 58, 78, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97 straipsnių, V skyriaus pavadinimo ir priedo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 21¹, 94¹, 95¹, 95² straipsniais ir 98, 99, 100 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas, priimtas Lietuvos Respublikos Seimo 2010 m. vasario 11 d. Nr. XI-678 (Žin., 2010, Nr. 25-1174).

IVADAS

Spartus informacinių ir telekomunikacinių technologijų tobulėjimas skatina pereiti prie paslaugų vykdymo elektroninėje erdvėje sistemos. Siekiama, kad viešosios paslaugos, kurias administruoja valstybės ir savivaldybių institucijos bei įstaigos, ir administracinės paslaugos būtų teikiamos, naudojant modernias informacines ir ryšio technologijas. Viena iš elektroninės valdžios paslaugų – viešieji pirkimai, naudojant informacines ir ryšių technologijas, yra labai svarbus viešųjų paslaugų gerinimo elementas. Todėl viešieji pirkimai tampa vis svarbesni socialinei ir ekonominei Lietuvos ir visos Europos Sąjungos raidai. Viešųjų pirkimų mastas tiek nacionaliniu, tiek ES lygmenimis kasmet auga. Viešųjų pirkimų tarnybos vadovo Ž. Plytniko (2011) teigimu, Lietuvoje kasmet įvykdoma viešųjų pirkimų už 10 milijardų litų¹, tai sudaro apie 12 proc. Lietuvos Respublikos Bendrojo vidaus produkto, kai tuo tarpu Europos Sąjungos viešojo sektoriaus išlaidos sudaro daugiau nei 1500 mlrd. €, apie 17 proc. ES BVP. Tai rodo, kad viešasis sektorius yra vienas iš stambiausių pirkėjų. Taigi, akivaizdu, kad viešieji pirkimai yra ir bus viso šalies ūkio variklis, o valstybės uždavinys – užtikrinti Lietuvoje atliekamų viešųjų pirkimų skaidrumą, palankias Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros galimybes. Vienas iš būdų padidinti pirkimų skaidrumą yra elektroniniai viešieji pirkimai. Siekiant didinti viešųjų pirkimų procedūrų veiksmingumą ir skaidrumą, racionaliau naudoti viešiesiems pirkimams skirtas lėšas, didinti konkurenciją ir mažinti korupcijos apraiškų viešuosiuose pirkimuose – visos perkančiosios organizacijos įpareigotos vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus naudojantis Centrine viešųjų pirkimų informacine sistema ir užtikrinti, kad tokie pirkimai kasmet sudarytų ne mažiau kaip 50 procentų visų pirkimų vertės [10].

Temos aktualumas ir naujumas. Vis stiprėjančios elektroninių viešųjų pirkimų pozicijos Europos Sąjungoje skatina atidžiau pažvelgti į šios srities teisinį santykių reguliavimą. Sparti šios srities raida verčia keisti, tikrinti naujų elektroninių priemonių įgyvendinimą, drauge ir tobulinti teisinės bazes, reglamentuojančias elektroninius viešuosius pirkimus.

Elektroniniai viešieji pirkimai pasauliniu lygiu minimi jau seniai, tačiau Lietuvoje ši koncepcija vis negaudavo pakankamai tiek politinio, tiek visuomeninio palaikymo ir skatinimo. Nacionalinė elektroninių viešųjų pirkimų įgyvendinimo programa buvo priimta 2001 m., tačiau realiai pradėjo veikti tik 2010 metais. Ši tema yra aktuali, įdomi, nepakankamai išnagrinėta, todėl norima susipažinti su pasauline praktika ir Lietuvos pasiruošimu vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus.

Elektroniniai viešieji pirkimai gana naujas reiškinys, kurį praktiškai įgyvendinti dar trūksta informacijos, tačiau jau priimti teisės aktai, galintys palengvinti sklandų šių naujovių įdiegimą.

¹ Ž. Plytnikas: apie man daromą spaudimą informavau STT [žiūrėta 2011-02-14]. Prieiga per internetą: <<http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?nid=1221469194&module=news&lan=LT>>.

Lietuvos Respublikos teisės aktai ir Europos Sąjungos direktyvos įpareigoja pereiti prie elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo. Tai – sparčiai progresuojanti elektroninių viešųjų pirkimų sritis, nors ir sparti, bet dar jauna sritis, todėl nagrinėjamoje elektroninių viešųjų pirkimų pozicijoje kyla **problema**, kuri šiame magistriniame darbe gali būti išreiškiama šiais **probleminiais klausimais**:

1. Kodėl perkančiosios organizacijos ir tiekėjai vis dar nenoriai pereina prie elektroninių viešųjų pirkimų naudojimo, nors teisės aktų bazė nesudaro kliūčių šios sistemos įgyvendinimui?

2. Kaip Lietuvos Respublikos veikianti teisės aktų bazė užtikrina tinkamą elektroninių viešųjų pirkimų plėtrą viešajame ir privačiajame sektoriuose?

3. Kokias elektroninių viešųjų pirkimų plėtros tendencijas numato Lietuvos valstybės valdymo institucijos?

Darbo objektas – elektroniniai viešieji pirkimai Lietuvos mastu.

Darbo dalykas – elektroninių viešųjų pirkimų situacija ir plėtros galimybės bei perspektyvos Lietuvoje.

Pagrindinis šio darbo tikslas – ištirti viešųjų elektroninių pirkimų sistemos plėtros galimybes ir tendencijas bei sudaryti viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelį ir numatyti perspektyvas Lietuvoje.

Šiam tikslui pasiekti iškelti tokie **darbo uždaviniai**:

1. Apžvelgti elektroninių viešųjų pirkimų taikymą elektroninės valdžios kontekste bei įvertinti viešųjų pirkimų politiką, viešųjų elektroninių pirkimų teisinį reglamentavimą nacionaliniu lygiu.

2. Atskleisti viešųjų elektroninių pirkimų įgyvendinimo ypatybes ir Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos teikiamas galimybes Europos Sąjungos ir nacionaliniu lygiu.

3. Parengti viešųjų elektroninių pirkimų plėtros galimybių įžvalgą (PEST, SSGG), remiantis Lietuvos Respublikos teisės aktų ir strateginių dokumentų analizės pagrindu.

4. Nustatyti Lietuvos Respublikos viešųjų elektroninių pirkimų realizavimo (įgyvendinimo) galimybes, identifikuoti problemas ir pateikti viešųjų elektroninių pirkimų sistemos plėtros perspektyvas.

5. Sudaryti viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelį bei pagrįsti jo galimą poveikį viešųjų pirkimų sistemai, ekonomikai, valstybės finansams, korupcijos mastui.

Iškelta **hipotezė** – nepakankamas viešųjų pirkimų sistemos dalyvių pasirengimas vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus Lietuvoje.

Siekiant išsiaiškinti elektroninių viešųjų pirkimų realizavimo problemas bei numatyti galimas elektroninių viešųjų pirkimų plėtros tendencijas Lietuvoje, atlikta Lietuvos Respublikos teisės aktų, strateginių planų, ES direktyvų, Lietuvos ir užsienio autorių mokslinių publikacijų, tyrimų medžiagų analizė, sisteminimas bei atliktas perkančiųjų organizacijų, tiekėjų atstovų, Viešųjų

pirkimų tarnybos, Centrinės projektų valdymo agentūros ir konsultacinės įmonės „Konsultus“ darbuotojų pasirengimo vykdyti viešuosius pirkimus elektroninėje terpėje tyrimas. Tyrime panaudoti teoriniai (analizė, lyginimas, loginis apibendrinimas ir kt.) bei empiriniai (interviu, pokalbis, apklausa, naudojantis informacinėmis priemonėmis ir kt.) socialinių tyrimų metodai.

Magistro darbo teorinėje dalyje apžvelgiamos keturios pagrindinės dalys:

- Viešųjų elektroninių pirkimų taikymas elektroninės valdžios kontekste (elektroninės valdžios samprata ir viešųjų paslaugų analizė).
- Viešųjų pirkimų politika (viešųjų pirkimų principai, reglamentavimas, pirkimo būdai bei procedūros);
- Viešųjų elektroninių pirkimų reguliavimas (viešųjų elektroninių pirkimų samprata, viešųjų elektroninių pirkimų svarba, sklaida, ypatumai Lietuvoje);
- Europos Sąjungos šalių patirtis, vykdamat viešuosius elektroninius pirkimus.

Tyrimo metodologija grindžiama:

- Lietuvos ir užsienio autorių – D. Soloveičiko (2007), S. Avižos (2007), G. Rumšienės (2007), D. Raščiaus (2010), V. Jakšto (2009), G. Kostkevičiaus (2005), D. Zabulionio (2008), V. Palubinsko (2006), A. Pumpučio (2006), R. Rutkauskaitės (2008), R. Vaičiulio (2008), A. Junevičiaus, S. Ereminaitės (2010), R. Rimkevičiaus (2008), G. Rusecko (2010) bei P. Trepte (2007), F. Bof, P. Previtali (2007), G. Piga (2005), J. Harrington (2005), K. V. Thai (2000), R. Grimm (2000) darbais apie centralizuotus ir elektroninius viešuosius pirkimus.
- Lietuvos Respublikos teisės aktų, ES direktyvų, strateginių planų – Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymo (Žin., 2006, Nr. 4-102), Europos parlamento ir tarybos direktyvų 2007/66/EB, 2004/18/EB, 2004/17/EB, 2001/78/EB, Viešųjų pirkimų tarnybos prie Ūkio ministerijos įsakymų, Lietuvos Viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 metų strategijos (Žin., 2009, Nr. 127-5496), Viešųjų pirkimų tarnybos 2009-2011 metų strateginio veiklos plano, Europos Komisijos Žaliosios knygos (2010), Komisijos komunikato tarybai, Europos parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui – nuostatomis.
- Socialiniuose moksluose susiklosčiusia ir visuotinai pripažinta empirinio kiekybinio ir kokybinio tyrimo metodika, skirtingų tyrimo strategijų taikymo – trianguliacijos principu.

Magistro darbe taikomi tokie tyrimo metodai:

- Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė, loginė analizė ir sintezė, palyginamoji analizė.
- Perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų apklausa. Tyrimo metu apklausti perkančiųjų organizacijų atstovai, kurie pagal įstatymus turi vykdyti viešuosius pirkimus bei tiekėjų atstovai, dalyvaujantys viešųjų pirkimų procedūrose, pagal oficialiai patvirtintus tiekėjų sąrašus, skelbiamus Viešųjų pirkimų tarnybos tinklalapyje. Iš viso apklausta 404 respondentai.

- Ekspertų, atstovaujančių tiriamajai problemai, tai yra tiriamosios srities specialistų, apklausa interviu metodu. Interviu apklausai atrinkti ekspertai iš Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Ūkio ministerijos, Centrinės projektų valdymo agentūros ir konsultacinės įmonės „Konsultus“ darbuotojų. Iš viso apklausti 3 ekspertai.

- Kiekybinio ir kokybinio tyrimo duomenų analizė, taikant bendruosius tyrimo metodus (duomenų apibendrinimas, sisteminimas, identifikavimas ir interpretavimas).

Atlikus mokslinės literatūros ir dokumentų analizę, atliktas tyrimas, kurio pagrindiniai uždaviniai būtų tokie:

- Atlikti viešųjų elektroninių pirkimų plėtros galimybių įžvalgą (PEST, SSGG analizė).
- Apklausos ir interviu metodų pagalba identifikuoti viešųjų elektroninių pirkimų įgyvendinimo problemas, nustatyti viešųjų elektroninių pirkimų plėtros galimybes.

- Pateikti viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelį bei atlikti jo galimo poveikio viešųjų pirkimų sistemai, ekonomikai, valstybės finansams, korupcijos mastui vertinimą.

Tyrimo imtis:

- Perkančiųjų organizacijų atstovai (200 respondentų). Perkančiąsias organizacijas (PO) reglamentuoja Lietuvos Respublikos įstatymai. Šiuo metu yra apie 4000 perkančiųjų organizacijų. Iš organizacijų atsitiktine tvarka atrinkta 200 perkančiųjų organizacijų, kurių metinė viešųjų pirkimų suma didesnė nei 1 mln. Lt. Perkančiosios organizacijos atrinktos pagal Viešųjų pirkimų tarnybos skelbiamus didžiausių perkančiųjų organizacijų pagal sudarytų sutarčių vertę sąrašus.

- Tiekėjų atstovai (250 respondentų). Tiekėjai atrinkti iš oficialiai patvirtintų tiekėjų sąrašų, kurie yra skelbiami centriniame viešųjų pirkimų portale ir centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Šiuo metu yra 476 tiekėjai, kurie yra įtraukti į oficialius tiekėjų sąrašus. Iš jų atrinkta 250 respondentų atsitiktine tvarka.

- Viešųjų pirkimų tarnybos, Centrinės projektų valdymo agentūros, mokymo ir konsultavimo įmonės „Konsultus“ ekspertai, kurių vykdoma veikla yra glaudžiai siejama su viešaisiais pirkimais, tame tarpe ir elektroniniais viešaisiais pirkimais.

Tyrimo eigą atspindi tyrimo modelis, kuris pateikiamas 1 priede.

Tyrimas vykdytas 3 etapais:

- I etape išsiaiškinta perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų nuomonė apie elektroninių viešųjų pirkimų įgyvendinimo problemas. Apklausa atlikta anketavimo būdu. Sudarytos dvi atviros bei uždaro tipo anketos. Taip pat I etape atlikta duomenų apie elektroninių viešųjų pirkimų įgyvendinimą iš Viešųjų pirkimų tarnybos, Centrinės projektų valdymo agentūros ir UAB „Konsultus“ analizė. Šiuo atveju parinktas interviu metodas, apklausiant ekspertus atsakymai buvo fiksuojami protokole. Taip siekiama išanalizuoti ir aptarti specialistų-ekspertų nuomonę elektroninių viešųjų pirkimų naudojimo ir plėtros srityse. Išskirtos pagrindinės elektroninių viešųjų

pirkimų problemos, išvelgtos problemų sprendimo kryptys. Šis etapas pats svarbiausias tyrime, kadangi vadovaujantis gautomis išvadomis ir duomenimis paremti kiti etapai.

- II etapu sukurtas elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelis.
- III etapu atliktas elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelio galimo poveikio vertinimas,

pagal 2010-01-28 LR Vyriausybės nutarimą Nr. 276 „Dėl sprendimų projektų poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo ir įgyvendinimo“.

Atsižvelgiant į Lietuvos elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo praktiką ir viešųjų pirkimų sistemos dalyvių nuomonę dėl elektroninių viešųjų pirkimų, sudarytas elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelis.

Atlikus tyrimą, pateikiamos teorinės ir praktinės tyrimo dalies išvados, rekomendacijos, elektroninių viešųjų pirkimų poreikio didinimo ir plėtros tendencijų klausimais.

Strategija:

1. Magistro darbo temos pasirinkimas, mokslinės literatūros rinkimas, darbo įvado formavimas (2009 m. rugsėjo – sausio mėn.).

2. Konceptualiosios mokslinio darbo dalies rengimas: mokslinės literatūros ir teisės aktų nagrinėjimas, tyrimo strategijos parinkimas ir metodologinių pagrindų formulavimas (2010 m. sausio – birželio mėn.).

3. Viešųjų elektroninių pirkimų plėtros galimybių išvalgos (PEST, vidinių veiksmų, SSGG analizės, misija, vizija, strateginiai tikslai ir programa), remiantis Lietuvos Respublikos teisės aktu, strateginių dokumentų analize, parengimas (2010 m. kovo – birželio mėn.).

4. Analitinės mokslinio darbo dalies rengimas: pasiruošimas duomenų rinkimui, respondentų ir ekspertų parinkimas, apklausų ir interviu vykdymas, gautų duomenų analizė ir interpretavimas, elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelio sukūrimas ir jo poveikio vertinimas (2010 m. rugsėjo – 2011 m. balandį mėn.).

5. Tyrimo ataskaitos rengimas, išvadų bei pasiūlymų formulavimas (2011 m. balandį – gegužės mėn.).

Rezultatų mokslinis naujumas atsiskleidžia tame kad, suformuluoti viešųjų elektroninių pirkimų teoriniai sampratos pagrindai, identifikuotos pagrindinės viešųjų elektroninių pirkimų vykdymo problemos, numatytos jų sprendimo galimybės ir viešųjų elektroninių pirkimų Lietuvoje plėtros perspektyvos.

Rezultatų praktinis reikšmingumas. Magistro darbe nagrinėjama iki šiol netyrinėta viešųjų elektroninių pirkimų plėtros Lietuvoje problema. Tyrimo duomenys gali būti panaudoti modernizuojant viešųjų pirkimų procesą, Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą (CVP IS), tobulinant perkančiųjų organizacijų, tiekėjų ir Viešųjų pirkimų tarnybos veiklą bei kuriant vieningą ir veiksmingą viešųjų elektroninių pirkimų sistemą.

Tyrimas yra taikomojo pobūdžio, remiantis rezultatais ir praktinėmis rekomendacijomis gali būti tobulinamos viešųjų elektroninių pirkimų galimybės. Sukaupiti faktai leidžia tobulinti viešųjų elektroninių pirkimų politiką Lietuvoje, sudaro pagrindą viešųjų elektroninių pirkimų plėtros strategijoms kurti.

Darbo struktūra ir apimtis. Darbas susideda iš įvado ir keturių dalių (pagrindinių darbe naudojamų sąvokų, teorinio pagrindimo, metodologinio bei praktinio tyrimų rezultatų), išvadų, rekomendacijų, literatūros sąrašo bei priedų.

Darbo rengimas. Bendras autorių darbas – santrauka, pagrindinės sąvokos, įvadas, tyrimo metodologija (2 skyrius, 2.1., 2.2. poskyriai, 2.2.1., 2.2.2., 2.2.3. skirsniai), elektroninių viešųjų pirkimų Lietuvoje plėtros strateginė išvalga (3.1.4. skirsnis), viešųjų elektroninių pirkimų plėtros perspektyvų perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų atžvilgiu nustatymas (3.2.1. skirsnis), viešųjų elektroninių plėtros modelio pateikimas ir jo galimo poveikio vertinimas (3.3. skyrius), išvados, rekomendacijos. 1.1.2., 1.2.2., 1.4., 1.4.1., 1.4.2., 3.1., 3.1.2., 3.2.3. poskyrius ir skirsnius parengė Dovilė Irkinaitė, 1.1.1., 1.2.1., 1.3.1., 1.3.2., 3.1.1., 3.1.3., 3.2., 3.2.2. – Egidija Vilūnienė.

1. ELEKTRONINIŲ VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ, SIEKIANT NUMATYTI PLĖTROS PERSPEKTYVAS, TEORINIS PAGRINDIMAS

1.1. Elektroninių viešųjų pirkimų taikymas elektroninės valdžios kontekste

1.1.1. Elektroninės valdžios samprata

Informacinės visuomenės raidoje pastebimi nauji pokyčiai, keičiantys viešųjų paslaugų teikimo galimybes ir kokybę. Atsiranda naujos valdymo formos, grindžiamos šiuolaikinėmis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis. Viena iš aktualiausių informacinių technologijų sąveikos tradicinių teisinių-politinių procesų sričių yra elektroninės valdžios kūrimas ir įteisinimas.

Elektroninė valdžia (e. valdžia) dažniausiai suvokiama kaip valstybės valdžios tąsa elektroninėje erdvėje, pasireiškianti kaip valstybės funkcijų realizavimas, organizacinių pokyčių tobulinimas pasitelkiant informacines technologijas [29]. A. Augustinaičio, R. Petrausko (2002, p. 439) teigimu, XX a. dešimtajame dešimtmetyje daugelyje pasaulio vyriausybių pradėtos įgyvendinti iniciatyvos, kuriomis siekiama panaudoti interneto atveriamas galimybes įvairiems viešojo sektoriaus veiksmingumo gerinimo tikslams, tačiau elektroninė valdžia nėra tik technologinio pobūdžio pokytis, į egzistuojančias valdymo struktūras ir procesus įterpiantis informacines technologijas [17].

Politiniu požiūriu e. valdžia gali būti suprantama kaip „tam tikras demokratinis mechanizmas, kadangi ji susijusi su viešosios informacijos procesais, pilietinės informacijos sklaida ir viešosios sferos vystymusi“ [17], t. y. per komunikacinį aspektą atsiskleidžiamas demokratinis e. valdžios potencialas.

Įvairūs autoriai e. valdžią traktuoja skirtingai. Literatūros šaltiniuose e. valdžios apibrėžimų galima rasti įvairių, kurie pateikiami 1 lentelėje.

1 lentelė

E. valdžios termino apibrėžimai

Autorius	Apibrėžimas
J. Roy (2006, p. 307)	Tai nuoseklus naujovių diegimas teikiant paslaugas, visuomenės įsitraukimas bei informacinėmis technologijomis, o ypač internetu, grindžiamas valdymas [100].
M. J. Moon (2002, p. 425)	Tai informacinių ir komunikacinių technologijų panaudojimas, siekiant palengvinti valdymo funkciją [79].
I. Žilionienė (2004, p. 40)	Tai viešųjų institucijų paslaugų ir informacijos teikimas informacinių technologijų priemonėmis [131].
T. Limba (2007, p. 242)	Tai vienas iš būdų modernizuoti valstybės valdymą, sėkmingiau vykdyti viešojo sektoriaus reformą, prisitaikant prie žinių visuomenės reikalavimų, pagerinant visuomenės ir valdžios ryšio kokybę ir efektyvumą [75].
R. Garuckas, A. Kaziliūnas (2008, p. 59)	Tai priemonė įgyvendinti valstybės valdymo reformai, valstybės funkcijoms atlikti [43].

Autorius	Apibrėžimas
V. Domarkas, V. Lukoševičienė (2006, p. 73)	Tai valstybės ir savivaldos institucijų reguliuojamas visuomenės santykių plėtros reiškinys, kurio tikslas – didinti vykdomosios valdžios sprendimų priėmimo skaidrumą, kokybiškiau ir efektyviau teikti visuomenei, verslo subjektams ir institucijoms viešąsias paslaugas ir informaciją, panaudojant tam informacinių technologijų teikiamas galimybes [31].

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių, remiantis įvairių autorių straipsniais.

1 lentelėje pateikti e. valdžios sąvokos aiškinimai, parodo, kad tai kompleksinė sąvoka, kuri apima: valstybines valdžios ir savivaldos institucijas, įskaitant ir jų kontroliuojamas viešąsias įstaigas bei pilietinės visuomenės struktūras.

I. Žilionienės teigimu (2004), iš įvairių e. valdžios apibūdinimų galima išskirti dviejų lygių – siaurąją ir plačiąją – e. valdžios sampratas. Siaurąją prasme e. valdžia siejama su valdžios institucijų informacijos ir paslaugų teikimu elektroniniais kanalais. Plačiąją prasme ji apima įvairius informacinių ir telekomunikacijų technologijų diegimo viešajame sektoriuje aspektus, kadangi paslaugų teikimas neatsiejamas nuo platesnio konteksto: teikimo kanalų ir būdų. Bendravimo tarp piliečių ir valdžios institucijų priemonių, valstybės ir savivaldybių tarnautojų kompetencijos informacinių technologijų srityje, galiausiai – gyventojų galimybių pasinaudoti informacinių technologijų priemonėmis. Šios skirtingos sampratos atsiskleidžia ir atskirų valstybių e. valdžios plėtros planavimo dokumentuose [131]. Anot R. Garucko, A. Kaziliūno (2008), esminis e. valdžios bruožas yra tas, kad, taikant šiuolaikines informacines ir komunikacines technologijas, atveriami naujų galimybių valdžios įstaigoms bendradarbiauti ir šių įstaigų paslaugoms teikti kitoms organizacijoms ir piliečiams [43].

Įtraukiant informacinių technologijų taikymą į strateginius valstybės veiklos planus, svarbu numatyti elektroninės valdžios kūrimo motyvus, nes informacinės technologijos ir elektroninė valdžia – tarpusavyje neatsiejami dalykai, todėl būtina įvardyti tikslų kategorijas, susijusias su elektroninės valdžios kūrimu [75]:

- *Valdžios struktūrų darbo našumo gerinimas pasitelkiant informacines technologijas.* Galima paspartinti tam tikrus valdymo procesus, greičiau pasikeisti informacija ir ją apdoroti arba, paprasčiau tariant, valdymas tampa ne tik efektyvesnis, bet ir našesnis.

- *„Gero valdymo“ stiprinimas.* Informacinės technologijos taip pat padeda piliečiams aktyviau įsitraukti į valstybės valdymo procesą – per valdžios institucijų interneto svetaines pateikti naudingų pasiūlymų sprendimų priėmimo klausimais, stebėti priimamus sprendimus. Tokiu atveju pats valdymas tampa skaidresnis.

- *Efektyvus viešosios informacijos teikimas gyventojams.* Viešojo administravimo institucijos savo interneto svetainėse pateikia viešąją informaciją, ją nuolat atnaujina. Tokiu būdu gyventojai gali operatyviai ir efektyviai disponuoti šia informacija.

- *Viešųjų paslaugų teikimo gyventojams tobulinimas.* Valdžios įstaigų teikiamos paslaugos modernizuojamos į elektronines viešąsias paslaugas. Būtų galima dar kitaip pasakyti – jos teikiamos internetu. Valstybinės institucijos perkelia viešąsias paslaugas į savo interneto svetaines. Taip galima pagerinti valdžios institucijų teikiamų visuomenei viešųjų paslaugų kokybę.

- *Visapusiškas visuomenės skaitmeninis integravimas.* Gyventojai didžiuosiuose šalies miestuose paprastai būna geriau susipažinę su informacinių technologijų naudojimu, jų teikiamais pranašumais dėl šių priežasčių – informacijos, kapitalo koncentracijos, dažnos informacijos kaitos didmiesčiuose ir pan. Tačiau to negalima pasakyti apie regionus, nutolusius nuo didžiųjų miestų. Štai čia elektroninė valdžia galėtų atlikti aktyvaus visuomenės visapusiško integravimo vaidmenį.

Įvardytos tikslų kategorijos parodo elektroninės valdžios kūrimo teikiamą naudą šaliai. Tačiau diegiant naujoves dažnai kyla valdžios struktūrų pasipriešinimas. Elektroninės valdžios įgyvendinimo klausimai – ne išimtis.

S. Jastiugino (2007) teigimu, elektroninės valdžios tikslai būtų tokie: didinti vykdomosios valdžios sprendimų priėmimo skaidrumą; užtikrinti e. paslaugų prieigą; kokybiškiau ir efektyviau teikti visuomenei, verslo subjektams ir institucijoms viešąsias paslaugas ir informaciją jiems patogiu laiku ir būdu [53].

Vis dažniau elektroninės valdžios sąvoka keičiama naujesne - elektroninio valdymo samprata. Tradiciškai e. valdžia siejama pirmiausia su paslaugų teikimu, o elektroninis valdymas labiau akcentuoja demokratinius pokyčių aspektus, t.y. pilietinės visuomenės veikėjų vaidmenų ir santykių pokyčius, kuriuos įgalina informacinės ir ryšių technologijos.

Apibendrintai galima teigti, kad elektroninė valdžia yra vienas iš būdų pagerinti visuomenės ir valstybės valdžios komunikavimo kokybę, modernizuoti valstybės valdymą, sėkmingai vykdyti valstybės reformą, prisitaikant prie žinių visuomenės reikalavimų. Minėtas elektroninės valdžios suvokimas iš esmės sutapatina elektroninę valdžią su technologinėmis viešųjų paslaugų formomis arba technologiniais valstybės funkcijų įgyvendinimo instrumentais, tačiau ignoruoja socialines elektroninės valdžios dimensijas. Dėl šių priežasčių toks elektroninės valdžios suvokimas gali būti įvardijamas kaip instrumentalistinis. Deja, instrumentalistinis elektroninės valdžios suvokimas aprobuojamas daugumos esamų elektroninės valdžios teisinių-politinių iniciatyvų [60].

Galima teigti, kad elektroninė valdžia yra atsakymas į modernėjančios visuomenės poreikius – valstybės modernizavimo iššūkis. Tiek verslas, tiek piliečiai visame pasaulyje kelia vis didesnius kokybės reikalavimus savo aptarnavimui. Tai liečia ir viešąjį sektorių, kadangi žmonės nori analogiško aptarnavimo lygio iš valstybės, kaip ir iš verslo.

1.1.2. Elektroninės valdžios viešųjų paslaugų analizė

Informacinės ir ryšių technologijos vis labiau skverbiasi į valstybinio sektoriaus praktiką. Vienas iš tokių rezultatų yra viešosios elektroninės paslaugos, kurios įgalina taupyti laiką, pinigus, prieinamos visą parą visur kur yra interneto ryšys ir atitinkama įranga. Siekiant pagreitinti e. valdžios kūrimo procesą, svarbios tampa modernizacija ir inovacijos, nes iš valdžios institucijų piliečiai reikalauja geresnių elektroninių viešųjų paslaugų, daugiau saugumo ir demokratijos, o verslo atstovai – mažiau biurokratijos ir daugiau veiksmingumo. Todėl pagrindinis e. valdžios tikslas yra gerinti (panaudojant skaitmenines technologijas) viešųjų paslaugų teikimą valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, Lietuvos Respublikos gyventojams, verslo subjektams.

Siekiant modernizuoti viešąjį sektorių, įdiegiant informacines ir ryšių technologijas, elektroninės valdžios paslaugų teikimą būtų galima skirstyti į keturis automatizavimo lygmenis [14]:

- **Pirmojo lygmens paslaugos – informacinio pobūdžio viešosios paslaugos.** Tai paprasčiausio informacinio pobūdžio paslaugos, kurios yra lengviausiai pateikiamos viešai interneto svetainėje ir jas galima perskaityti. Informacija pateikiama apie tai, ką ir kaip reikia daryti norint gauti vieną ar kitą viešąją paslaugą, tai yra žmogus, būdamas namie arba darbo vietoje, galėtų sužinoti atsakymus į jam rūpimus klausimus. Kitaip tariant pirmasis lygmuo įgyvendina žmogaus teisę gauti informaciją. Informacija ilgainiui gali keistis, tad ypač svarbu ją nuolat aktualizuoti institucijų interneto svetainėse. V. Abraičio teigimu (2007) „Piliečiui valdžia neatneša ant lėkštutės informacijos apie tas prievoles, kurias jis turi atlikti. Visi esame mokesčių mokėtojai ir visi vienokiu ar kitokiu būdu susiduriame su draudimo reikalais, pašalpomis, pensijomis. Taigi žmogui žinoti pačią naujausią informaciją ypač svarbu“.

- **Antrasis lygmuo – dalinė transakcija.** Tai sudėtingesnės paslaugos nei pirmojo lygio. Institucijos pateikia vartotojui savo tinklapiuose iš dalies automatizuotas formas ir anketas, kurias užpildęs ir išspausdinęs vartotojas gali jomis naudotis. Kad paslauga būtų visiškai suteikta, vartotojas turi duomenis, formą ar anketą į įstaigą pristatyti pats. Tai ne tik pradinė informacija, bet ir paaiškinimai, konkreti pagalba, kaip vieną ar kitą viešąją paslaugą galima atlikti internete.

- **Trečiasis lygis – dalinis interaktyvumas.** Šio lygio paslaugai būtinas dalinis interaktyvumas, tai yra vartotojui pateikiamos atitinkamos formos, kurias užpildžius, paslaugos teikėjas gali teikti paslaugą, tačiau jos rezultatai nebūtinai pateikiami elektronine forma. Šiam lygiui privalomas reikalavimas – vartotojo tapatybės nustatymas. Vartotojas gali pateikti paklausimus, atitinkamai institucija elektroninio paklausimo pagrindu atsako į šį paklausimą. Viešoji paslauga pristatoma neelektronine forma.

• **Ketvirtasis lygis – visiškas interaktyvumas.** Šio lygio paslaugas galima vadinti sudėtingiausiomis. Šioms paslaugoms būtinas pilnas interaktyvumas, tai yra vartotojas elektroniniais kanalais paduoda užklausą ir gauna galiojančią elektroninę viešąją paslaugą. Šiam lygiui keliamas reikalavimas – vartotojo tapatybės nustatymas.

Galima teigi, kad perkeliant viešąsias paslaugas į aukštesnį, trečiąjį ar ketvirtąjį viešųjų paslaugų atlikimo per internetą brandos lygmenį, reikia išspręsti fizinių ir juridinių asmenų identifikavimo ir tapatybės nustatymo valstybės informacinėse sistemose problemą. E. Raginytės, N. K. Paliulio (2009) manymu, valstybės institucijos vis dar atsilieka nuo verslo ir negali visiškai teikti savo paslaugų elektroniniu būdu. Tai reiškia, kad ne visai išspręsti vidiniai informacinių, finansinių, žmoniškųjų išteklių panaudojimo ir veiksmingumo klausimai. Siekiant teikti efektyvias viešąsias paslaugas, būtina sukurti saugias ir tarpusavyje suderintas svarbiausių veiklos sričių valstybines informacines sistema bei registrus, skatinti elektroninius atsiskaitymus už paslaugas, pirkimus [97].

Elektroninės valdžios koncepcijos įgyvendinimo priemonių plane buvo išskirtos elektroninės valdžios paslaugos, kurios pateikiamos 2 lentelėje.

2 lentelė

Elektroninės valdžios paslaugos gyventojams ir verslo subjektams

Viešosios paslaugos, numatytos ES programiniuose dokumentuose, gyventojams naudojant informacines ir ryšių technologijas (IRT)	Viešosios paslaugos, numatytos ES programiniuose dokumentuose, verslo subjektams naudojant informacines ir ryšių technologijas (IRT)
Pajamų, turto deklaravimas	Verslo subjektų mokesčių deklaravimas
Laisvų darbo vietų paieška	
Socialinio draudimo išmokų ir kompensacijų skyrimas	Naujų įmonių registravimas
Asmens dokumentų išdavimas	
Transporto priemonių registravimas	Duomenų teikimas Statistikos departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
Statybos leidimų išdavimas	Viešieji pirkimai naudojant IRT
Pranešimų policijai teikimas	
Leidinių, publikacijų paieška viešosiose bibliotekose	Valstybinio socialinio draudimo įmokų mokėjimas
Gimimo, mirties, santuokos ir ištuokos liudijimų išdavimas	
Gyvenamosios vietos deklaracijų priėmimas	Muitinės deklaracijų pateikimas
Konsultacijų dėl sveikatos priežiūros įstaigų teikiamų paslaugų teikimas ir registracija į priėmimą pas sveikatos priežiūros specialistą	
Paraiškų mokytis universitete, kelti kvalifikaciją teikimas	Leidimų, kuriuos reikia derinti su aplinkos apsaugos tarnybomis, išdavimas

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių, remiantis elektroninės valdžios koncepcijos įgyvendinimo priemonių planu [35].

Elektroninės valdžios koncepcijoje numatyta teikti įvairiapuses paslaugas, kurios skiriasi savo atlikimo pobūdžiu: vyriausybė – pilietis, vyriausybė – verslas, vyriausybė – vyriausybė. Taikant veiklos vykdymo scenarijus šioms paslaugų grupėms kuriama efektyvi ir nuosekliai veikianti e.

valdžios paslaugų sistema. Pagrindiniai šios sistemos tikslai teikti aukštos kokybės paslaugas ir tenkinti piliečių bei verslo subjektų poreikius [32].

Anot D. Dzemydienės, R. Naujickienės (2007), **elektroniniai viešieji pirkimai** yra pagrindinis viešųjų paslaugų gerinimo strategijos elementas, o sąveika tarp paslaugų tiekėjų ir gavėjų, identifikavimas ir autentiškumo patvirtinimas yra bendri klausimai e. Vyriausybės ir e. viešųjų paslaugų srityse. Nors veiksmingos ir į vartotoją orientuotos paslaugos daugiausia kuriamos nacionaliniu lygmeniu, Europos Sąlygos lygmens bandomieji projektai skirti visos Europos matmeniui ir viešųjų interneto paslaugų kaip pagrindinės priemonės, telkiant dėmesį į tapatybės valdymą, sąveiką ir saugumą, vaidmeniui [32].

Tikslinga plačiau išnagrinėti elektroninės valdžios paslaugą – viešuosius pirkimus naudojant informacines ir ryšių technologijas, kurie kaip buvo minėta yra vienas iš svarbiausių viešųjų paslaugų gerinimo elementų. Apie elektroninius viešuosius pirkimus pateikiama šio darbo kituose skyriuose.

1.2. Bendroji viešųjų pirkimų esmė, jų organizavimo tvarka ir ypatumai

1.2.1. Viešųjų pirkimų reglamentavimas ir principų taikymo svarba

Viešieji pirkimai sudaro labai reikšmingą viešojo sektoriaus veiklos dalį, nes tai būtina procesinė sąlyga, kad būtų nupirktos prekės, paslaugos arba darbai, kurių pasiūla egzistuoja rinkoje. Kasmet didėjant valstybės biudžetui ir savivaldybių biudžetams bei Europos Sąjungos finansinei paramai, daugiau lėšų skiriama ir viešiesiems pirkimams. Manoma, kad viešiesiems pirkimams artimiausiais metais bus išleidiama vis daugiau lėšų [8].

Viešųjų pirkimų teisinius santykius nacionaliniu lygiu reguliuoja bendrieji ir specialieji teisės aktai. Prie bendrųjų teisės aktų galima priskirti Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą, kuris paprastai yra taikomas sudarant viešojo pirkimo sutartis ir sprendžiant ginčus teisme. Specialiesiems teisės aktams priklauso Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų įstatymas (Žin., 1996, Nr. 84-2000; 2006, Nr. 4-102; 2008, Nr. Nr.81-3179; 2010, Nr. 25-1174) ir kiti viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai, kurių dalis jų yra privalomojo pobūdžio (pvz., Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai), kita – rekomendacinio (pvz., Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Ūkio ministerijos direktoriaus įsakymai), taikomi vykdant viešųjų pirkimų procedūras.

Lietuvoje viešieji pirkimai pradėti reglamentuoti 1995 metais, Vyriausybei nutarimu patvirtinus biudžetinėms įstaigoms taikytą laikinąją pirkimų tvarką. Pirmasis viešųjų pirkimų įstatymas buvo priimtas 1996 m., kuris buvo parengtas pagal Jungtinių Tautų modelinį prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų įstatymą. Pradėjus derybas dėl įstojimo į Europos Sąjungą, prasidėjo viešųjų pirkimų teisės aktų derinimo su direktyvomis procesas. Atsižvelgiant į 2004 m.

Europos Parlamento ir Tarybos priimtas dvi naujas Viešųjų pirkimų direktyvas (2004/17/EB, 2004/18/EB), kurios patobulino galiojančias bei nustatė naujas detalias pirkimų taisykles, reikėjo patikslinti ir Lietuvoje galiojusį įstatymą. Todėl Lietuvos Respublikos Seimas 2005 m. gruodžio 22 d. priėmė Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymą, kuris 2006 m., 2008 m. ir 2010 m. buvo tobulinamas, atsižvelgiant į viešųjų pirkimų perkėlimą į elektroninę terpę.

Pagal šiuo metu galiojančią LR Viešųjų pirkimų įstatymo redakciją, **viešasis pirkimas** yra apibūdinamas kaip „perkančiosios organizacijos atliekamas ir šiuo įstatymu reglamentuojamas prekių, paslaugų ar darbų pirkimas, kurio tikslas – sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį“ [71].

Pagrindinius viešųjų pirkimų politikos tikslus galima suskirstyti į kelias kryptis: pirma – viešųjų pirkimų skaidrumo ir efektyvumo didinimas, antra – kitų ekonominių ir aplinkosauginių tikslų siekimas.

Pagrindinis **pirkimų tikslas** – sudaryti pirkimo sutartį, leidžiančią įsigyti perkančiajai organizacijai (atlikti pirkimą įgaliojusiai perkančiajai organizacijai) ar tretiesiems asmenims reikalingų prekių, paslaugų ar darbų, racionaliai naudojant tam skirtas lėšas ir užtikrinant, kad, atliekant pirkimo procedūras ir nustatant laimėtoją, būtų laikomasi įstatyme nurodytų principų.

Tačiau, remiantis ES viešųjų pirkimų direktyvomis, viešųjų pirkimų tikslas nėra išimtinai susijęs su tikslu užtikrinti racionalų perkančiosios organizacijos, o kartu ir valstybės lėšų naudojimą. ES komisijos nuomone, vienas iš pagrindinių viešųjų pirkimų tikslų yra galimybė išskirti geriausią tiekėją viešojo pirkimo sutarčiai sudaryti ir vykdyti. Be to, viešųjų pirkimų tikslas yra sudaryti maksimalias prielaidas užtikrinti keturių fundamentalių ES laisvių – laisvo prekių, paslaugų, asmenų kapitalo judėjimą ir įsisteigimo teisės realizavimą. Taip pat ES Komisija akcentuoja, kad viešųjų pirkimų tvarkos harmonizavimas ES lygiu yra skirtas konkurencijai skatinti, kadangi, sudarant visiems suinteresuotiems asmenims galimybę sužinoti apie konkretų viešąjį pirkimą, užtikrinama vieningos rinkos idėja. Ši idėja buvo įtvirtinta ES Sutartimi, nes tokiu būdu prekės, paslaugos, darbai ir asmenys „judą“ visoje ES ekonominėje erdvėje [41].

Lietuvos viešųjų pirkimų perkėlimo į elektroninę terpę koncepcijoje pabrėžiama, kad Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimas apima viešųjų pirkimų skaidrumo ir konkurencijos bei efektyvumo didinimą. Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas apima tris pagrindinius tikslus [73]:

1. Įsigyjamų prekių, paslaugų ir darbų kainos mažinimą.
2. Pirkimo laiko sutrumpinimą.
3. Pirkimų skaidrumo didinimą.

Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 metų strategijoje nurodoma, kad „Viešųjų pirkimų efektyvumas pasiekiamas perkančiosioms organizacijoms mažiausiomis sąnaudomis įsigyjant labiausiai jų poreikius atitinkančius produktus ir tuo pačiu sugebant pasinaudoti pažangiais pirkimo būdais (elektroniniais pirkimais, centralizuotais pirkimais),

leidžiančiais joms sutaupyti pirkimo sąnaudų ir pagreitinti pirkimo procedūras, taip pat, kai yra sukurtos galimybės perkančiosioms organizacijoms gauti išsamią informaciją apie rinkoje esančius produktus, jų savybes, kainas bei tai tiekiančius tiekėjus“ [10].

2005 m. „Transparency International“ Lietuvos skyrius organizavo diskusiją apie viešųjų pirkimų organizavimo problemas (fokusuota diskusijų grupė su septyniais Vyriausybės, specialiųjų tarnybų, savivaldybių ir verslo atstovais). Diskusijos metu buvo išskirti Viešųjų pirkimų privalumai, viešųjų pirkimų trūkumai ir rekomendacijos, kurios pateikiamos 3 lentelėje.

3 lentelė

Viešųjų pirkimų privalumai, trūkumai ir rekomendacijos

Viešųjų pirkimų privalumai	Viešųjų pirkimų trūkumai	Rekomendacijos
Tinkamas viešųjų pirkimų organizavimas stabdo korupciją ir mažina pirkimų kainas.	Korupcijos mastai viešųjų pirkimų sferoje nėra žinomi ir jų dalyviai nenoriai atskleidžia nesąžiningų pirkimų paslaptis.	Organizuoti nuolatinę viešųjų pirkimų korupcijos suvokimo lygio stebėseną.
Konkurencingumas yra svarbus veiksnys, skatinantis viešųjų pirkimų skaidrumą ir sąžiningumą.	Vešiesiems pirkimams trūksta viešumo.	Skatinti perkančiąsias organizacijas rengti ir įdiegti aiškias pirkimo organizavimo taisykles.
Viešųjų pirkimų teisiniai principai Lietuvoje atitinka europietiškus standartus.	Politikų ir valstybinių institucijų vadovų netiesioginis spaudimas vešiesiems pirkimams yra labai reikšmingas.	Sukurti prieigas prie informacinių sistemų, kad perkančiosios organizacijos galėtų ir privalėtų išsiaiškinti įmones, korupcinio būdu pažeidusias teisės aktus.
Naujas viešųjų pirkimų įstatymas atspindi naujas tendencijas Lietuvoje – prisitaikoma prie Europos Sąjungos standartų, palengvinamas administravimas, supaprastinamos kai kurios pirkimo procedūros.	Klesti nebaudžiamumas už viešųjų pirkimų tvarkos pažeidimus.	Dalį viešųjų pirkimų vykdyti centralizuotai.
	Neretai susiduriama su nepakankama viešųjų pirkimo komisijos narių kvalifikacija.	Skatinti antikorupcinį elgesį, įdiegti elgesio kodeksus.
	Perdėtas pirkimų reglamentavimas kliudo pirkimo procesui.	Teisinėmis priemonėmis užkirsti kelią politikų įtakai vešiesiems pirkimams.
	Pasigendama institucinio bendradarbiavimo siekiant pažaboti pažeidimus.	Nuolat informuoti visuomenę apie realią padėtį viešųjų pirkimų srityje.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis „Transperency International“ 2005 m. organizuotos fokusuotos diskusijų grupės įžvalgomis [30].

Kaip matome iš 3 lentelėje pateiktų rekomendacijų, viešųjų pirkimų sistema turi būti nuolat tobulinama ir plečiama, norint didinti viešųjų pirkimų efektyvumą, skaidrumą ir konkurencingumą.

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, Lietuvos ūkio subjektams atsirado dar didesnės galimybės dalyvauti kitose šalyse atliekamuose pirkimuose vienodomis sąlygomis su tų šalių tiekėjais, todėl labai svarbu, kad viešieji pirkimai būtų vykdomi pagal bendrąsias, visiems vienodai suprantamas taisykles laikantis visuotinai pripažintų principų – „sutartys, sudarytos valstybėse narėse valstybės, regioninės ar vietos valdžios institucijų arba kitų viešosios teisės reguliuojamų subjektų vardu, turi atitikti sutartyje numatytus principus, ypač laisvo prekių judėjimo, įsisteigimo laisvės ir laisvo

paslaugų judėjimo, bei iš jų kylančius principus, pavyzdžiui, lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principus“ [6].

Pagal Viešųjų pirkimų įstatymą, perkančioji organizacija turi užtikrinti, kad atliekant pirkimo procedūras ir nustatant laimėtoją būtų laikomasi lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principų.

Lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principai. G. Rusecko (2010) teigimu, šie principai reiškia perkančiosios organizacijos pareigą vengti bet kokių priemonių, kurios reikštų nelygiateisišką pirkimo dalyvių padėtį ar vienus jų diskriminuotų kitų atžvilgiu. Paprastai diskriminacija pripažįstama tuomet, kai nelygią tiekėjų padėtį lemia tam tikras diskriminuojantis kriterijus (keliami aukšti kvalifikacijos reikalavimai, nesant pagrindo reikalaujama konkretaus dydžio ar matmenų produkcijos ir pan.), kuriuo vadovaujantis vienam tiekėjui sudaromos palankesnės sąlygos dalyvauti viešojo pirkimo konkurse.

Perkančioji organizacija tiekėjų nediskriminavimą ir lygiateisiškumą turi užtikrinti pirkimo dokumentuose nustatydamą pagrįstus minimalius tiekėjų kvalifikacijos reikalavimus, techninius reikalavimus pirkimo objektui, viešojo pirkimo sutarties vykdymo bei kitas pirkimo sąlygas. Pirkimo sąlygos neturi suteikti perkančiajai organizacijai besąlyginio pasirinkimo laisvės [102].

Lygiateisiškumo principas nustato, kad perkančioji organizacija visiems pirkimo dalyviams privalo sudaryti lygias teises dalyvauti pirkimuose. Jo laikymasis reikalauja užtikrinti efektyvią konkurenciją sudarant viešojo pirkimo sutartis, draudžia pirkimo proceso metu perkančiai organizacijai nesilaikant nustatytos tvarkos keisti pirkimo dokumentų sąlygas, jas aiškinti nevienodai skirtingų viešojo pirkimo dalyvių atžvilgiu. Šis principas taip pat reikalauja ir atitinkamos pretenzijų nagrinėjimo tvarkos, kuri turi būti protinga ir sudaryti sąlygas visiems pirkimo dalyviams skusti pirkimą vykdančios organizacijos sprendimus, pateikti pretenzijas.

Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros strategijoje teigiama, kad lygiateisiškumo principo pažeidimai gali pasireikšti taip [66]:

- Išimtinės teisės teikti paslaugas, parduoti prekes arba atlikti darbus, suteikiamas konkrečiam asmeniui be viešo pirkimo procedūros, įskaitant viešo pirkimo sutarties sudarymą netaikant minėtų procedūrų.
- Draudimo derėtis dėl pirkimo objekto ir sąlygų pažeidimas. Vienas esminių principų, taikomų viešojo pirkimo procedūrose, yra visų tiekėjų vienodas vertinimas ir informavimas apie pirkimą.
- Skirtingas pirkimo dokumentų aiškinimas skirtingų tiekėjų atžvilgiu. Tiekėjams turi būti taikomos vienodos sąlygos jiems formuojant pasiūlymus ir kai šie pasiūlymai yra nagrinėjami kompetentingo asmens. Be to, akcentuotina, kad priimamų sprendimų kriterijai privalo būti

suformuluoti rašytiniuose dokumentuose taip, kad visiems tinkamai informuotiems ir rūpestingai atidiems tiekėjams būtų paprasta juos interpretuoti.

Nediskriminavimo principas visų pirma „įtvirtina vieną iš svarbiausių draudimų diskriminuoti kitos ES valstybės tiekėjus ar sudaryti bet kokius barjerus dalyvauti kitos ES valstybės tiekėjams viešojo pirkimo procese“ [98]. Taip pat perkančioji organizacija negali diskriminuoti tiekėjų, pateikdama pirkimo dokumentus ir techninėse specifikacijose nurodydama konkrečius standartus ar reikalavimus. Yra įtvirtinta „tapačių standartų doktrina“, kurios pagrindu techninėse specifikacijose nurodoma tik perkamo produkto tam tikri bendri bruožai. Kitaip tariant, techninėje specifikacijoje negali būti nurodomas prekės ženklas, patentas, tipas, kilmė, dėl kurių tam tikriems tiekėjams būtų sudaromos palankesnės sąlygos, nebent reikalavimai yra pateisinami sandorio prigimtimi ir leidžiami, jeigu papildyta žodžiais „lygiavertis“. Viešųjų pirkimų įstatymas draudžia tiek tiesioginę, tiek netiesioginę tiekėjų diskriminaciją. Kaip matome, nediskriminavimo principo turinys yra labai platus.

Kiti viešųjų pirkimų principai yra išplaukiantys iš lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų, kadangi nepakankamas skaidrumo ar proporcingumo lygis ar abipusio pripažinimo principo nesilaikymas gali reikšti ir tiekėjų lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų pažeidimą, nes taip sudaromos nevienodos sąlygos dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose. Todėl lygiateisiškumo ir nediskriminavimo principų pažeidimas yra laikomas esminiu viešųjų pirkimų pažeidimu [102].

Skaidrumo principas. Anot G. Rusecko (2010), skaidrumas vykdant viešojo pirkimo procedūras yra suprantamas kaip viešumo užtikrinimas. Viešumas pirmiausia sietinas su viešojo pirkimo paskelbimu. Viešas paskelbimas formuoja tiekėjų teisėtus lūkesčius, kad perkančioji organizacija visiems tiekėjams sudarys vienodas sąlygas konkuruoti tarpusavyje suteikiant galimybę teikti savo pasiūlymus. Skaidrumo principas supaprastintų viešųjų pirkimų srityje įgavo ypatingą reikšmę, kai perkančiosioms organizacijoms buvo suteikta teisė šiuos pirkimus vykdyti pagal savo pasitvirtintas taisykles, kurios turi būti viešai skelbiamos. Laikantis šio principo supaprastintų pirkimų taisyklės turi būti ne tik žinomos tiekėjams, bet ir suprantamos ir aiškios. Taigi, skaidrumo principas reiškia ir tai, kad viešojo konkurso sąlygos (prekių kiekis, tiekėjų vertinimo kriterijai ir pan.) turi būti susijusios su sutarties dalyku ir aiškiai nurodytos pirkimo dokumentuose (kvietime teikti pasiūlymus, specifikacijose ar skelbime apie pirkimą).

Skaidrumo principo turinys apima atliekamų viešųjų pirkimų procedūrų viešumą, tai yra tinkamos informacijos apie viešuosius pirkimus, jų sąlygų pateikimas, bei priešasčių, dėl kurių atmetamas vienas ar kitas pasiūlymas pateikimą. Šis principas reikalauja, kad apie konkursą būtų skelbiama plačiai, kad rinką būtų galima atverti konkurencijai bei kontroliuoti viešųjų pirkimų

tvarkos nešališkumą. Skaidrumo principas įtvirtina ir perkančiosios organizacijos pareigą laiku išnagrinėti pretenziją ir pateikti išsamų bei pagrįstą atsakymą.

LR Ūkio ministerijos parengtoje studijoje „Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros strategija“ skaidrumo principo esmė yra apibrėžiama kaip „sąžiningumas bei atskirumas vykdant viešojo pirkimo procedūras. Šio principo tikslas yra užtikrinti atvirumą viešųjų pirkimų procedūrose, tokiu būdu skatinant atsakomybę bei panaikinant potencialią galimybę diskriminuoti kokių nors pagrindų. Skaidrumas reiškia: pirkimo sutarčių viešumą, kiekvienos procedūros taisyklių ir sąlygų viešumą, perkančiosios organizacijos sprendimų priėmimą, remiantis nustatytais taisyklėmis bei tiekėjo galimybę tikrinti, kaip vykdomi perkančiosios organizacijos sprendimai“ [66].

Proporcingumo principas. Ne mažiau svarbus yra proporcingumo principas, kurio „esmė sudaro siekiamų tikslų ir jiems pasirenkamų priemonių derinimas, tai yra šių priemonių atitikimo tikslams vertinimas. Proporcingumo principo galiojimas aiškiausiai matyti nustatant reikalavimus tiekėjų kvalifikacijai“ [102]. Viešųjų pirkimų įstatyme nurodoma, kad perkančiosios organizacijos nustatyti minimalūs reikalavimai kandidatų kvalifikacijai turi būti proporcingi pirkimo objektui. Šis principas reikalauja, kad perkančioji organizacija tiekėjams nustatytų tokius reikalavimus, kurie derėtų su pirkimo objektu ir pirkimo sąlygomis. Nustatyti reikalavimai turi būti pagrįsti, tikslūs ir aiškūs.

Abipusio pripažinimo principas. Abipusio pripažinimo principas draudžia nustatyti kvalifikacinius reikalavimus, susijusius su nacionaline priklausomybe, tai yra Lietuvoje turi būti pripažįstami ES išduoti dokumentai, o Lietuvoje išduoti dokumentai – pripažįstami užsienyje. Vadovaujantis šiuo principu perkančiosios organizacijos įpareigojamos pripažinti kitose valstybėse narėse išduotus oficialius dokumentus dėl prekių kokybės, tiekėjų kvalifikacijos ir užsienio tiekėjų atitikties kitiems reikalavimams. Šis principas taip pat reikalauja pripažinti ekvivalenčius vienos valstybės narės pagamintus produktus, jeigu jie atitinka visas technines charakteristikas.

Kalbant apie abipusio pripažinimo principą, būtina akcentuoti, kad tai yra vienas iš pamatinių dėsnių, užtikrinančių pagrindines ES laisves – laisvą prekių, paslaugų, asmenų ir kapitalo judėjimą [109].

Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtinti viešųjų pirkimų principai yra pamatinės nuostatos vykdant viešojo pirkimo procedūras, kurių laikymasis yra imperatyvaus pobūdžio. Tai reiškia, kad „viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas tiek nacionalinės, tiek ES teisių aspektais yra susijęs su viešojo intereso apsauga“ [98]. Perkančiosios organizacijos, rengdamos viešojo pirkimo dokumentus, vertindamos pasiūlymus bei priimdamos sprendimus dėl viešojo pirkimo konkurso laimėtojo, turi besąlygiškai vadovautis LR Viešųjų pirkimų įstatyme nurodytais principais. Viešųjų pirkimų principų taikymas apima visas viešojo pirkimo procedūras.

Šių principų pažeidimai yra objektyvaus ir absoliutaus pobūdžio. Absolutumas reiškia, kad kiekvienas principų pažeidimas yra laikomas esminiu pažeidimu, jis lemia perkančiosios organizacijos veiksmų neteisėtumą, o objektyvumas reiškia, kad nesvarbios kitos šalutinės aplinkybės, t. y. perkančiųjų organizacijų atstovų nepatyrimas, jų kaltės laipsnis, žalos dydis ir pan. [129].

Reikalavimų vešiesiems pirkimams suvienodinimas padeda Lietuvos ūkio subjektams geriau suprasti kitų šalių keliamus reikalavimus, atveria daugiau galimybių ir leidžia sėkmingiau dalyvauti ir Lietuvoje atliekamuose pirkimuose. Lietuvos rinka yra atvira ES valstybių narių tiekėjams jau nuo Lietuvos – ES asocijuotos narystės sutarties įsigaliojimo.

Apibendrinant galima teigti, kad vienas iš būdų tinkamai laikytis viešųjų pirkimų principų yra elektroninių viešųjų pirkimų sistemos taikymas. Taip didinamas viešųjų pirkimų skaidrumas, efektyvumas, konkurencingumas, mažinama diskriminacija, korupcijos apraiškos. Elektroninių viešųjų pirkimų sistema padeda Lietuvos perkančiosioms organizacijoms ir tiekėjams efektyviau bendradarbiauti su Europos Sąjungos perkančiosiomis organizacijomis ir tiekėjais.

1.2.2. Viešojo pirkimo proceso reglamentavimas

Lietuvos teisės aktų bazė nustato viešųjų pirkimų tvarką, pirkimų subjektų teises, pareigas, atsakomybę, įvardija visus viešojo pirkimo proceso etapus, pirkimo būdus bei procedūras. Viešojo pirkimo procesą galima suskirstyti į atskirus etapus ir išskirti svarbiausius akcentus planuojant ir vykdant viešuosius pirkimus. A. Junevičiaus, S. Ereminaitės (2010) teigimu, viešojo pirkimo procesą sudaro 14 etapų, kurie pateikiami 4 lentelėje.

4 lentelė

Viešojo pirkimo procesas

Eil. Nr.	Viešojo pirkimo etapai
1.	Parengiamieji darbai
2.	Viešojo pirkimo komisijos sudarymas
3.	Pirkimo verčių skaičiavimas ir pirkimo būdo pasirinkimas
4.	Pirkimo dokumentų parengimas
5.	Pirkimo skelbimas
6.	Pirkimo dokumentų pateikimas
7.	Paraiškų ir pasiūlymų pateikimas
8.	Vokų su pasiūlymais atplėšimas
9.	Pasiūlymų vertinimas ir palyginimas
10.	Pretenzijų ir skundų nagrinėjimas
11.	Sutarties sudarymas
12.	Pirkimo ataskaitos
13.	Skelbimas apie sudarytą sutartį, atlikus tarptautinio lygio pirkimą, ne vėliau kaip per 48 dienas
14.	Pirkimo dokumentų saugojimas

Šaltinis: Junevičius, A., Ereminaitė, S. (2010). Viešųjų pirkimų tvarkos optimizavimo ir efektyvumo didinimo galimybės. // *Organizacijų vadyba: Sisteminiai tyrimai*, 54, 67-84.

Viešojo pirkimo etapai, išdėstyti 4 lentelėje, kai kuriais atvejais gali būti netaikomi. Tai priklauso nuo perkančiųjų organizacijų, kurios savo nuožiūra, vadovaujantis LR Viešųjų pirkimų įstatymu, įsivertina etapų taikymo ribas ir tai patvirtina supaprastintų pirkimų taisyklėmis. Atliekant mažos vertės pirkimus yra nebūtinai parengiamieji darbai, viešojo pirkimo komisijos sudarymas (pvz., komisija gali būti sudaroma, kai pirkimo objekto vertė yra didesnė nei 50 000 Lt), pirkimo dokumentų rengimas, pirkimo skelbimas, vokų su pasiūlymais atplėšimas, sutarties sudarymas (pvz., jei pirkimo objekto vertė yra iki 10 000 Lt be PVM, pagal įstatymą sutartis sudaroma žodžiu), pirkimo ataskaitų teikimas.

LR Viešųjų pirkimų įstatyme išskiriamos dvi viešųjų pirkimų rūšys: tarptautiniai ir supaprastinti pirkimai (nacionaliniai). Tarptautinių ir supaprastintų pirkimų atskyrimo kriterijus yra viešojo pirkimo sutarties vertė ir perkamų prekių, paslaugų ar darbų pobūdis. Tarptautinius viešuosius pirkimus reguliuoja ES viešųjų pirkimų direktyvos, kurios pagal Europos Bendrijos steigimo sutarties 249 straipsnį yra privalomos kiekvienai valstybei narei jose numatyto rezultato atžvilgiu [102]. Viešųjų pirkimų tarnyba pateikia nuo 2010 metų sausio 1 d. galiojančias tarptautinių pirkimų vertes, kurios nurodomos be PVM. Šios vertės pateikiamos 2 priede. Tarptautinio pirkimo vertės ribas ir informaciją apie patikslintas tarptautinio pirkimo vertės ribas Viešųjų pirkimų tarnyba skelbia Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje (CVP IS).

Supaprastintiems (nacionaliniams) viešųjų pirkimų procedūroms numatyta paprastesnė tvarka. Tačiau tam tikros įstatymo nuostatos yra universalios ir taikomos bet kokios rūšies pirkimams: tai viešojo pirkimo principai, perkančiosios organizacijos statusas, ginčų nagrinėjimo tvarka ir pan.

Pagal LR Viešųjų pirkimų įstatymą, supaprastintais pirkimais yra laikomi pirkimai [71]:

1. Kurių vertė yra mažesnė už nustatytas tarptautinio pirkimo vertės ribas.
2. Viešųjų pirkimų įstatyme 2 priedėlyje nurodytų B paslaugų (viešbučių ir restoranų paslaugos, geležinkelių transporto, vandens transporto ir pagalbinio transporto paslaugos, teisinės paslaugos, personalo įdarbinimo ir aprūpinimo paslaugos, tyrimo ir saugumo paslaugos, išskyrus šarvuotų automobilių paslaugas, švietimo ir profesinio lavinimo paslaugas, sveikatos ir socialinės paslaugos, rekreacijos, kultūros ir sporto paslaugos, kitos paslaugos) pirkimai neatsižvelgiant į pirkimo vertę.
3. Viešųjų pirkimų įstatymo 9 straipsnio 14 dalyje numatyti pirkimai, kai dėl to paties objekto atliekami darbai, kai per finansinius metus arba per 12 mėnesių nuo pirkimo pradžios perkamos panašios prekės, paslaugos yra suskirstytos į atskiras dalis, kurių kiekvienai numatoma sudaryti atskirą pirkimo sutartį, pirkimo vertė yra tų dalių numatomų verčių suma. Taip apskaičiuota pirkimo vertė galioja visoms pirkimo dalims. Neatsižvelgiant į tai, kad pirkimo vertė yra ne mažesnė, negu yra nustatyta tarptautinio pirkimo vertės riba, perkančioji organizacija turi teisę supaprastintų pirkimų būdu atlikti pirkimus toms atskiroms pirkimo dalims, kurių kiekvienos

vertė be pridėtinės vertės mokesčio yra mažesnė kaip 276 224 Lt (80 000 EUR) perkant paslaugas ar panašias prekes, 3 452 800 Lt (1 000 000 EUR) – perkant darbus, jeigu bendra tokių pirkimo dalių vertė yra ne didesnė kaip 20 procentų bendros visų pirkimo dalių vertės.

Supaprastintiems pirkimams yra priskiriami ir mažos vertės pirkimai, kurie turi būti reglamentuoti kiekvienos perkančiosios organizacijos supaprastintų pirkimų taisyklėse. Mažos vertės pirkimai atliekami perkančiosios organizacijos nustatytais atvejais (kai neskelbiama apie pirkimą, numatyta, kad su tiekėjais galima bendrauti žodžiu, leidžiama apsibrėžti kokiais atvejais bus skelbiama apie pirkimą ir pan.), atliekant tokius pirkimus neprivaloma vadovautis Viešųjų pirkimų įstatymo tam tikrais reikalavimais (pvz., pirkimo dokumentų, techninės specifikacijos rengimo reikalavimais, neprivaloma sudaryti sutarties (kai pirkimo suma yra mažesnė nei 10 000 LT be PVM), taikyti atidėjimo termino ir pan.).

Supaprastintų pirkimų ir mažos vertės pirkimų palyginimas pateikiamas 5 lentelėje.

5 lentelė

Supaprastinto ir mažos vertės pirkimų palyginimas

SUPAPRASTINTI PIRKIMAI	MAŽOS VERTĖS PIRKIMAI
Bendros nuostatos ir ginčų nagrinėjimo tvarka	Bendros nuostatos ir ginčų nagrinėjimo tvarka
Sąvokos	Sąvokos
Viešųjų pirkimų įstatymo išimtys	Viešųjų pirkimų įstatymo išimtys
Viešojo pirkimo komisija	Viešojo pirkimo komisija arba pirkimų organizatorius
Bendravimas su tiekėjais	Bendravimas su tiekėjais, nekeliamas reikalavimas pasiūlymų konfidencialumui iki pateikimo termino, pasiūlymų pasirašymui.
Kitos PO įgaliojimas atlikti pirkimo procedūras	Kitos PO įgaliojimas atlikti pirkimo procedūras
Rezervuoti pirkimai	Rezervuoti pirkimai
Pirkimo vertės apskaičiavimas	Pirkimo vertės apskaičiavimas
Reikalavimai pirkimo sutarčiai	Reikalavimai pirkimo sutarčiai, išskyrus sutarties turiniui
Ataskaitų pateikimas	Ataskaitų pateikimas
Bendravimas su tiekėjais, ginčų nagrinėjimas	Bendravimas su tiekėjais, ginčų nagrinėjimas
Kvalifikacijos tikrinimas pagal perkančiosios organizacijos taisykles	Kvalifikacijos tikrinimas pagal perkančiosios organizacijos taisykles
Techninės specifikacijos reikalavimai	-
Pasiūlymų pateikimo terminai	Pasiūlymų pateikimo terminai skelbiamiems pirkimams
Supaprastinto pirkimų paskelbimas ir galimo nepaskelbimo apie pirkimą sąlygos	Galimo nepaskelbimo apie pirkimą sąlygas nustato pati perkančioji organizacija
Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijai

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis LR Viešųjų pirkimų įstatymu.

Pagal 5 lentelėje pateiktus teiginius, galima daryti išvadą, kad mažos vertės pirkimai yra žymiai lankstesni, perkančioji organizacija savo taisyklėse gali numatyti visus įmanomus atvejus, kaip palengvinti darbą atliekant pirkimus, tačiau neturi būti pažeidžiamas Viešųjų pirkimų įstatymas bei turi būti laikomasi pirkimo principų.

Kitais atvejais, perkančiųjų organizacijų darbuotojams būtina gerai išmanyti tiek viešųjų pirkimų teisę, tiek sutarčių įgyvendinimo aspektus.

Pagal LR Viešųjų pirkimų įstatymą, prekių, paslaugų ar darbų pirkimo būdai yra skirstomi į 4 pirkimo būdus [71]: atviras konkursas, ribotas konkursas, konkurencinis dialogas, derybos: skelbiamos ir neskelbiamos. Tai pagrindiniai pirkimo būdai.

Atviras konkursas. Vadovaujantis LR Viešųjų pirkimų įstatymu, vykdant atvirąjį konkursą dalyvių skaičius yra neribojamas. Perkančioji organizacija vertina visų tiekėjų, atitinkančių minimalius kvalifikacijos reikalavimus, pasiūlymus, kurie yra pateikti pagal pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus. Tačiau esant šiam pirkimo būdai, derybos tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjų yra draudžiamos. Pasiūlymų pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip 52 dienos nuo skelbimo išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos [71]. Atviro konkurso vykdymo etapai pateikiami 3 priede. Suprastinto atviro konkurso eiga pavaizduota 4 priede.

Ribotas konkursas. Viešųjų pirkimų įstatyme nurodoma, kad perkančioji organizacija ribotą konkursą turi vykdyti etapais:

1. Perkančioji organizacija pirmiausiai turi skelbti apie pirkimą ir remdamasi paskelbtais kvalifikaciniais kriterijais atrinkti tuos kandidatus, kurie bus kviečiami pateikti pasiūlymus.

2. Vadovaudamasi pirkimo dokumentuose nustatytais sąlygomis, nagrinėti, vertinti ir palyginti pakviestų dalyvių pateiktus pasiūlymus.

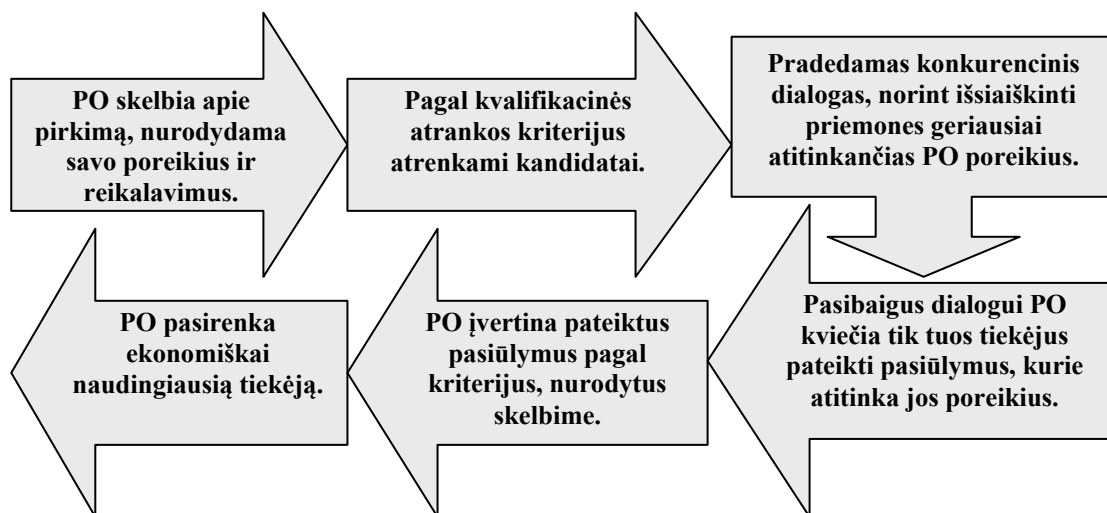
Ribotame konkurse derybos tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjų taip pat yra draudžiamos. Paraiškų dalyvauti pirkime pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip 37 dienos nuo skelbimo išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos. O pasiūlymų pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip 40 dienų nuo kvietimų pateikti pasiūlymus išsiuntimo tiekėjams dienos [71]. Visa suprastinto riboto konkurso eiga pavaizduota 5 priede.

Konkurencinis dialogas. Jeigu perkančioji organizacija mano, kad ypač sudėtingų pirkimų neįmanoma atlikti atviro arba riboto konkurso būdu, vadovaudamasi LR Viešųjų pirkimų įstatymu, tokiems pirkimams atlikti ji gali taikyti konkurencinį dialogą, kai yra bent viena iš šių sąlygų:

1. Negalima objektyviai nustatyti pirkimo objekto techninių reikalavimų, kurie tenkintų perkančiosios organizacijos poreikius arba tikslus;

2. Negalima objektyviai apibrėžti pirkimo objekto teisinio statuso ar jo finansinės sandaros.

Tačiau pirkimas konkurencinio dialogo būdu yra atliekamas tik taikant ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijų ir perkančioji organizacija konkurencinio dialogo dalyviams gali nustatyti prizus ir pinigines išmokas. Konkurencinio dialogo atlikimo tvarka pateikiama 1 paveiksle.

1 pav. Konkurencinio dialogo atlikimo tvarka

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių, remiantis LR Viešųjų pirkimų įstatymu [71].

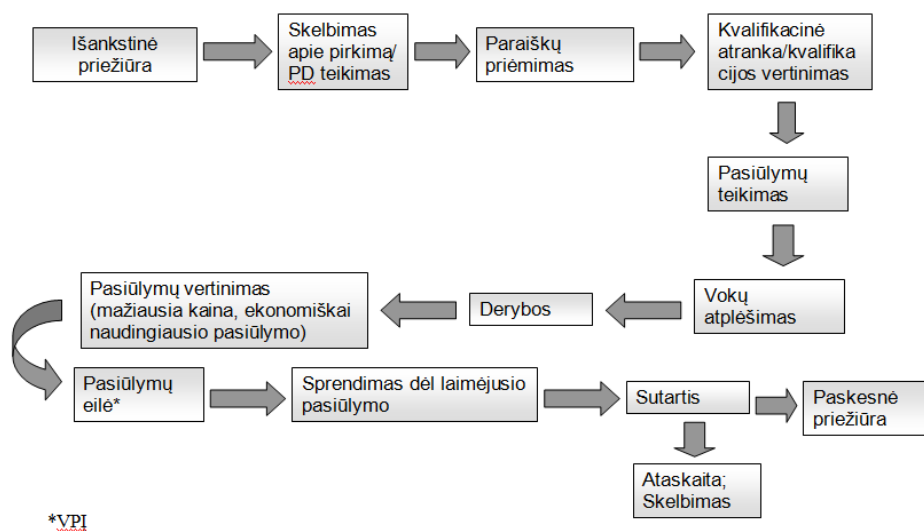
Kaip reglamentuoja įstatymas, paraiškų dalyvauti konkurenciniame dialoge pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip 37 dienos nuo skelbimo išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos. Šis terminas gali būti sutrumpintas 7 dienomis, jeigu skelbimas apie pirkimą perduodamas elektroninėmis priemonėmis.

Derybos: skelbiamos ir neskelbiamos. Skelbiamos ir neskelbiamos derybos yra vykdomos esant tam tikroms sąlygoms.

Pagal LR Viešųjų pirkimų įstatymą pirkimas *skelbiamų derybų būdu* gali būti atliekamas esant bent vienai iš šių sąlygų [71]:

- jeigu atviram, ribotam konkursui ar konkurenciniam dialogui visi pateikti pasiūlymai nepriimtini arba nevysiškai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus, o pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos;
- išimtiniu atveju, kai dėl perkamų prekių, paslaugų ar darbų pobūdžio arba su tuo susijusios rizikos perkančioji organizacija negali iš anksto prognozuoti visos kainos;
- jeigu perkamų paslaugų pobūdis neleidžia nustatyti pakankamai tikslios perkamų paslaugų specifikacijos, kuri padėtų išrinkti geriausią pasiūlymą atviro ar riboto konkurso būdu ir jeigu yra perkami darbai, reikalingi tik moksliniams tyrimams, eksperimentams ar mokslo sričiai plėtoti ir jeigu šiais darbais nesiekama ekonominės naudos ar padengti tyrimų ar plėtojimo išlaidų.

Suprastintų skelbiamų derybų eiga pavaizduota 2 paveiksle.

2 pav. Supaprastintų skelbiamų derybų atlikimo tvarka

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių, remiantis LR Viešųjų pirkimų įstatymu [71].

Kaip matome iš 2 paveikslo skelbiamos derybos yra vykdomos etapais:

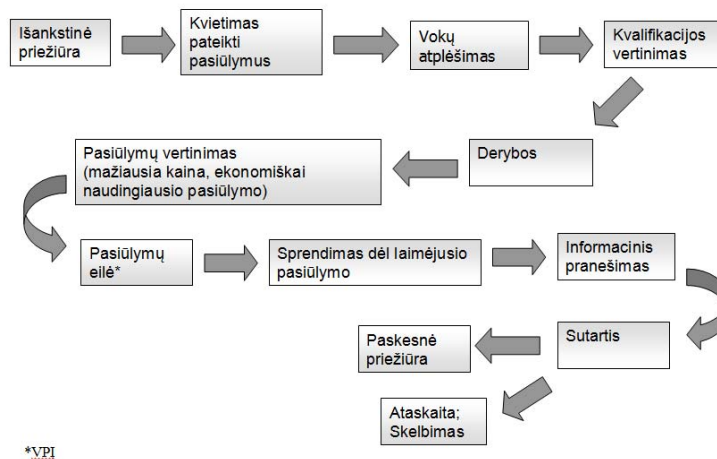
1. Kviečiami tiekėjai pateikti paraiškas dalyvauti skelbiamose derybose.
2. Patikrina, ar paraiškas pateikusių kandidatų kvalifikacija atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus minimalius reikalavimus, ir atliekama kandidatų kvalifikacinė atranka.
3. Kviečiami kandidatai pateikti pasiūlymus ir deramasi su kiekvienu iš jų, siekiant geriausio rezultato pagal pirkimo dokumentuose keliamus reikalavimus.
4. Vadovaujantis pirkimo dokumentuose nustatyta pasiūlymų vertinimo tvarka ir kriterijais, pagal derybų rezultatus, užfiksuotus pasiūlymuose ir derybų protokoluose, nustatomas geriausias pasiūlymas.

Prekės, paslaugos ar darbai *neskelbiamų derybų būdu* gali būti perkami esant bent vienai iš šių sąlygų [71]:

- jeigu atviram ar ribotam konkursui ar konkurenciniam dialogui pateikti pasiūlymai visi nepriimtini arba nevisiškai atitiko pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus, o pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos, ir į derybas kviečiami visi vykusiame atvirame, ribotame konkursui ar konkurenciniam dialogui pasiūlymus pateikę tiekėjai, atitinkantys perkančiosios organizacijos nustatytus minimalius kvalifikacijos ir pasiūlymų pateikimo reikalavimus;
- jeigu, paskelbus atvirą ar ribotą konkursą, apskritai nebuvo gauta pasiūlymų arba nebuvo gauta tinkamų pasiūlymų, o pirminės pirkimo sąlygos iš esmės nekeičiamos;
- jeigu dėl techninių ar meninių priežasčių arba dėl priežasčių, susijusių su išimtinių teisių apsauga, prekes patiekti, paslaugas pateikti ar darbus atlikti gali tik konkretus tiekėjas;

- jeigu neišvengiamai būtina pirkimą atlikti ypač skubiai dėl įvykio, kurio perkančioji organizacija negalėjo numatyti, kai tokio pirkimo neįmanoma atlikti atviro, riboto konkurso ar skelbiamų derybų būdais.

Suprastintų neskelbiamų derybų eiga pavaizduota 3 paveiksle.

3 pav. Supaprastintų neskelbiamų derybų atlikimo tvarka

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių, remiantis LR Viešųjų pirkimų įstatymu [71].

Atliekant pirkimą *neskelbiamų derybų būdu*, kai kviečiama jose dalyvauti daugiau kaip vienas kandidatas, patikrinama, ar kandidatų kvalifikacija atitinka keliamus reikalavimus, deramasi su jais siekiant geriausio rezultato, ir pagal derybų rezultatus bei pirkimo dokumentuose nustatytus vertinimo kriterijus nustatomas geriausias pasiūlymas.

Vadovaujantis LR Viešųjų pirkimų įstatymu, skelbiamų derybų atveju paraiškų dalyvauti pirkime pateikimo terminas negali būti trumpesnis kaip 37 dienos nuo skelbimo išsiuntimo iš Viešųjų pirkimų tarnybos dienos [71].

Naujosios 2004/17/EB ir 2004/18/EB direktyvos numato galimybę naudoti elektroninius aukcionus ir dinamines pirkimo sistemas. Šios specifinės viešųjų pirkimų procedūros yra pasirenkamos valstybėms narėms, kurios pačios turėtų nuspręsti, ar jos bus įgyvendintos, ar ne. Abi viešųjų pirkimų procedūros turi savo privalumų vieningos rinkos atžvilgiu.

Nacionaliniu mastu Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų įstatyme yra išskiriamos 2 viešųjų pirkimų procedūros:

1. **Dinaminė pirkimo sistema.** Tai atvira pirkimo procedūra, suteikianti galimybę sumažinti apribojimus įmonių dalyvavimui, neprieštaraujančiam konkurencijos principui bei skatinanti efektyvią kainodarą bei inovacijų plėtrą.

Perkančioji organizacija, taikydama šią sistemą ir šios sistemos pagrindu sudarydama pirkimo sutartis, turi naudotis tik elektroninėmis priemonėmis, taip numato 2004/18/EB direktyvos 33 straipsnis ir 2004/17/EB direktyvos 15 straipsnis. Sukurdama dinaminę pirkimo sistemą,

organizacija turi laikytis atviros procedūros visuose dinaminės pirkimo sistemos etapuose iki pirkimo sutarties sudarymo. Dinaminėje pirkimo sistemoje leidžiama dalyvauti visiems tiekėjams, kurie atitinka perkančiosios organizacijos nustatytus kvalifikacinius reikalavimus ir yra pateikę orientacinį pasiūlymą, atitinkantį pirkimo dokumentų reikalavimus [67].

Pagal įstatymą „orientacinis pasiūlymas yra toks pasiūlymas, kuris gali būti patobulintas bet kuriuo metu per dinaminės pirkimo sistemos galiojimo laiką, su sąlyga, kad jis ir toliau atitiktų pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus“ [67].

Dinaminė pirkimo sistema negali galioti ilgiau kaip ketverius metus, išskyrus atvejus, kuriuos perkančioji organizacija gali pagrįsti. Negalima taikyti dinaminės pirkimo sistemos taip, kad būtų trukdoma, ribojama ar iškreipiama konkurencija.

2. **Elektroninis aukcionas.** Viena iš pačių pažangiausių elektroninių viešųjų pirkimų formų, reglamentuotų ES direktyvose bei Lietuvos nacionaliniuose teisės aktuose, yra elektroniniai aukcionai. 2004/18/EB direktyvos ir 2004/17/EB direktyvos pirmuose straipsniuose elektroniniai aukcionai yra apibūdinami kaip „kartotiniai procesai, apimantys elektroninę priemonę, kuri leidžia elektroninių viešųjų pirkimų dalyviui pasiūlyti naujas kainas ir (ar) naujas vertes kai kuriems ar visiems jų pasiūlymų elementams“ [6]. Šiai procedūrai būdinga ypatingas sprendimo priėmimo etapas, kuris atliekamas pilnai įvertinant gautus pasiūlymus bei įgalina perkančiąją organizaciją atrinkti pasiūlymus naudojant elektronines priemones.

Pagal LR Viešųjų pirkimų įstatymą galima taikyti elektroninius aukcionus atliekant pirkimą atviro, riboto konkurso arba skelbiamų derybų būdu. Nors „elektroniniai aukcionai gali būti naudojami daugumos procedūrų, tačiau jiems būdingas automatinis įvertinimas, tai jie negali būti naudojami tam tikrų paslaugų sutarčių sudarymui ir tam tikroms darbų atlikimo sutartims, kuomet jų dalykas yra intelektualinės veiklos atlikimas, kaip darbų dizainas“ [46].

Elektroniniai aukcionai įnešė daug pozityvių naujovių viešuosiuose pirkimuose, „užtikrina aukštą skaidrumo lygį derybose dėl kainos ir palengvina tiekėjų atranką“ [47], tačiau paties konkurso nepakeitė. Pasak J. Oughton (2005), „E-aukcionas yra jo dalis ir gali pateikti rentabilias, greitas ir skaidrias išvadas pilnam konkurso procesui“ [87]. Elektroniniai aukcionai yra orientuoti į žemiausios kainos užtikrinimą arba ekonomiškai palankų pasiūlymą (kaina, mokėjimo terminai, tiekimo grafikai). „Tik tie tiekėjai, kurie sėkmingai atitiko visus konkurso kriterijus, tokius kaip kokybės bandymai, finansinis stabilumas ir aplinkosaugos politika, turėtų būti kviečiami dalyvauti“ [87]. Tuo tarpu perkančiosios organizacijos turėtų palaikyti puikų komunikavimą su tiekėjais, būti atviros ir teikiančios visą susijusią organizacinę ir techninę informaciją tiekėjams, tačiau „jokiu būdu neturėtų paskelbti tiekėjų tapatybių jokiam aukciono etape“ [26].

Naujų viešųjų pirkimų procedūrų – dinaminės pirkimo sistemos ir elektroninio aukciono – diegimas Lietuvoje yra vienas iš elektroninių viešųjų pirkimų sistemos plėtros pavyzdžių.

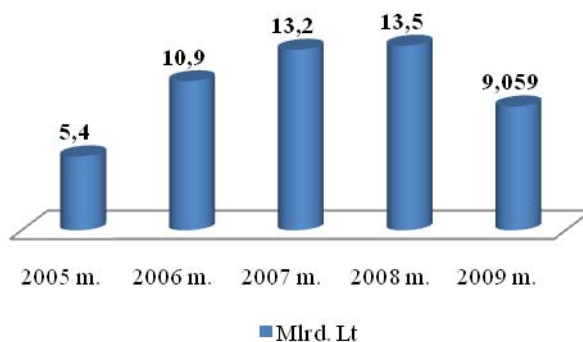
1.3. Viešųjų elektroninių pirkimų raida Lietuvoje

1.3.1. Viešųjų elektroninių pirkimų samprata ir įgyvendinimas

Didėjanti rinkų liberalizacija, tolimiausių valstybių sienas peržengusi konkurencija, socialinė ir ekonominė pasaulio diferenciacija, sparčiai besikeičiančios informacinės technologijos – XXI amžiaus veiksniai, keliantys naujų iššūkių ne tik verslo subjektams, bet ir viešajam sektoriui [21].

Informacinės visuomenės technologijų taikymai viešajame administravime įgavo skambų e-vyriausybės pavadinimą ir sudaro esminę informacinės visuomenės kaip visumos komponentę. Linkstama manyti, kad e-pirkimai, kaip viešųjų pirkimų organizavimas ir vykdymas, naudojantis informacinės visuomenės technologijomis, ir yra ta e-vyriausybės sritis, kurioje perėjimas į elektroninę terpę duoda didžiausį tiesioginį efektą.

Šiuo metu Lietuvoje viešųjų pirkimų apimtys siekia keliolika milijardų litų per metus. Viešųjų pirkimų tarnybos duomenimis viešųjų pirkimų apimtys ženkliai auga, tai iliustruoja 4 paveikslas.

4 pav. Viešųjų pirkimų apimtys Lietuvoje 2005-2009 m.

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių, remiantis Viešųjų pirkimų tarnybos duomenimis [123].

Kaip matome 4 paveiksle, viešasis sektorius neabejotinai reiškia naujas galimybes ir yra labai patrauklus privačiam sektoriui. Perkančiosios organizacijos tampa patikimais verslo partneriais, patraukliais savo užsakymais ir mokumo galimybėmis.

Ateityje, įvertinus Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų įtaką, viešųjų pirkimų apimtys turėtų ženkliai didėti. Todėl viešųjų pirkimų sistemos tobulinimas yra svarbus valstybės valdymo modernizavimo komponentas. Viena iš modernizavimo krypčių yra viešųjų pirkimų perkėlimas į elektroninę terpę. Elektroniniai pirkimai sudarys prielaidą pagreitinti pirkimo procedūras, sumažinti pirkimų išlaidas, užtikrinti skaidrumą, mažinti korupcijos galimybes ir sutaupyti nuo 10 iki 15 procentų viešųjų pirkimų procedūroms skiriamų lėšų [108]. Pagal F. Bof, P. Previtali (2007), elektroniniai viešieji pirkimai padeda sumažinti biurokratiją bei supaprastinti oficialias procedūras, taupomas valstybės tarnautojų laikas bei valstybės pinigai, pagerinama įsigytų produktų ir paslaugų kokybė, skatinama tiekėjų konkurencija, didinami viešųjų tarnybų rezultatai: skatinamas viešo ir

privataus sektorių bendradarbiavimas, stiprėja išorinės aplinkos ir socialinis Vyriausybės vaidmuo [22].

Palaipsnis elektroninių viešųjų pirkimų sistemos diegimas – tai dalis plataus užmojo e. valdžios darbotvarkės, kuri gali padėti iš esmės pakeisti viešojo administravimo sistemos veikimą. 2005 m. Ministrų susitikimo Mančesteryje deklaracijoje teigiama, kad „iki 2010 m. bent 50 proc. viešųjų pirkimų, viršijančių nustatytą ES viešojo pirkimo ribą, būtų vykdomi elektroniskai“ [7].

Galima teigti, kad elektroninis pirkimas – tai e. paslauga, kurios pagalba perkančioji organizacija atlieka prekių, paslaugų ar darbų pirkimą, kurio tikslas – sudaryti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį. Elektroninių pirkimų procedūrų tikslas – užtikrinti, kad visos šalies įmonės turėtų lygias galimybes parduoti savo prekes ir paslaugas valstybei, kad būtų išvengta korupcijos ir nesąžiningumo.

Ramboll Management teigimu, elektroniniai viešieji pirkimai – tai elektroninė integracija visų įsigyjamų darbų, įskaitant pirkimo pageidavimą, autorizaciją, užsakymą, pristatymą ir apmokėjimą tarp pirkėjo ir tiekėjo [47].

Europos Komisijos Žaliojoje knygoje „Platesnis e. viešojo pirkimo sistemos naudojimas Europos Sąjungoje“ (2010) teigiama, kad elektroninis viešasis pirkimas – tai procesas, kai valdžios institucijos ir kitos viešojo sektoriaus organizacijos pirkdamos prekes ir paslaugas arba skelbdamos viešųjų darbų konkursus naudoja elektroninio ryšio priemones ir elektroniskai tvarko sandorius. Tačiau tai toli gražu ne tik perėjimas nuo spausdintinių dokumentų prie elektroninių ryšių sistemų taikymo viešojo pirkimo procedūroms. E. viešasis pirkimas gali padėti žymiai pagerinti atskirų pirkimų efektyvumą, bendrą viešojo pirkimo administravimą ir viešojo pirkimo sutarčių rinkų veikimą [40].

Kitaip tariant, elektroninis viešasis pirkimas yra frazė, kuria apibrėžiamas spausdintiniais dokumentais grindžiamų procedūrų keitimas IRT grindžiamomis ryšio ir dokumentų tvarkymo procedūromis visoje viešojo pirkimo grandinėje. Elektroninio viešojo pirkimo sistemoje diejami įvairių viešojo pirkimo proceso etapų – konkurso skelbimų pateikimo, konkurso dokumentų teikimo, paraiškų teikimo, vertinimo, sutarties sudarymo – elektroniniai procesai.

Elektroniniams vešiesiems pirkimams taikomi tokie patys konfidencialumo, dokumentų išsaugojimo bei nustatytų pirkimų terminų laikymosi reikalavimai. Elektroninių viešųjų pirkimų sistema užtikrina visų šių reikalavimų laikymąsi, kad niekas negalėtų susipažinti su pasiūlymų turiniu iki „virtualių“ vokų atplėšimo laiko, o pirkimų dokumentai būtų tinkamai išsaugoti. Anot D. Zabulionio (2008), specialiai šiam tikslui buvo įsigyti aukščiausius saugumo reikalavimus atitinkantys serveriai bei patikima techninė įranga [85].

Svarbu paminėti, kad 2003 metų Pasaulio banko elektroninių viešųjų pirkimų projekto strategijoje jau buvo nurodomas skaidrumo ir efektyvumo principų įgyvendinimo mechanizmas

elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose, kurio principinės nuostatos atsispindi Europos Sąjungos ir nacionaliniuose teisės aktuose dėl elektroninių viešųjų pirkimų koncepcijos. Šis mechanizmas yra pavaizduotas 6 lentelėje.

6 lentelė

Skaidrumo ir efektyvumo principų įgyvendinimo mechanizmas elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose

	Valdžia	Tiekėjai	Visuomenė
Skaidrumas	Antikorupcinė valdžia.	Padidėjusi konkurencija ir objektyvumas.	Prieina prie viešųjų pirkimų informacijos.
	Padidėjęs tiekėjų skaičius.	Padidėjęs prieinamumas į valdžios rinką.	Kontroliuoja informaciją apie viešojo sektoriaus išlaidas.
	Geresnė integracija ir bendravimas tarp valdžių.	Atvira rinka naujiems tiekėjams.	Valdžios atskaitomybė.
	Profesionalus viešųjų pirkimų valdymas.	Skatinamas mažų ir vidutinių įmonių dalyvavimas.	
	Geresnė elektroninių viešųjų pirkimų sprendimų ir statistikos kontrolė.	Geresnis priėjimas prie viešųjų pirkimų informacijos. Valdžios atskaitomybė.	
Kainos	Mažesnės kainos.	Mažesnės transakcijų kainos.	Mokestinių išlaidų perskirstymas
	Mažesnės transakcijų išlaidos.	Personalo sumažinimas.	
	Personalo sumažinimas.	Padidėjęs grynąjų pinigų srautas.	
Efektyvumas	Mokestinių išlaidų sumažėjimas.	Panaikinimas/eliminavimas pasikartojančių užduočių.	Komunikacija bet kur ir bet kada.
	Panaikinimas/eliminavimas pasikartojančių užduočių.	Komunikacija bet kur ir bet kada.	
Laikas	Komunikacija bet kur ir bet kada.	Trumpesnis viešųjų pirkimų atlikimo periodas.	
	Trumpesnis viešųjų pirkimų atlikimo periodas.		

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių, remiantis 2003 m. Pasaulio banko elektroninių viešųjų pirkimų projekto strategija [33].

Viešųjų pirkimų tarnybos parengtame Lietuvos viešųjų pirkimų perkėlimo į elektroninę terpę koncepcijos projekte buvo išskiriami viešųjų pirkimų efektyvumo didinimo bei jų diegimo elektroninėje terpėje tikslai [73]:

- Sumažinti įsigyjamų prekių, paslaugų ir darbų kainą: skatinti konkurenciją tarp tiekėjų, didinti perkančiųjų organizacijų perkamąją galią, apjungiant keleto perkančiųjų organizacijų pirkimus.

- Sumažinti išlaidas, susijusias su viešojo pirkimo organizavimu: supaprastinant, standartizuojant ir automatizuojant pirkimo procesus, efektyviai panaudojant žmoniškuosius išteklius, reikalingus viešųjų pirkimų vykdymui, pagerinant perkančiųjų institucijų aptarnavimą, į pirkimo procesą įtraukiant tiekėjus ir vartotojus, nuolat tobulinant geriausią viešųjų pirkimų praktiką ir skatinant jos taikymą.

- Pagreitinti viešųjų pirkimų procesus: sudarant galimybę lanksčiai taikyti įvairius viešųjų pirkimų būdus, duodančius maksimalų efektą konkretaus pirkimo atveju.

- Didinti viešųjų pirkimų skaidrumą: pagerinant viešųjų pirkimų apskaitą ir galimybes audituoti bei kontroliuoti viešųjų pirkimų išlaidas.

Diegiant elektroninius viešuosius pirkimus ir siekiant, kad jie duotų maksimalų efektą bei naudą, buvo įvykdyta eilė svarbių uždavinių:

- Parengta nauja Viešųjų pirkimų įstatymo redakcija, kuri atitinka norimas įdiegti praktikas ir Europos Sąjungos naująją konsoliduotą Viešųjų pirkimų direktyvą.

- Parengtos reikalingos juridinės ir organizacinės priemonės, kurios leidžia Lietuvoje įvesti agreguotus pirkimus, naudojant preliminariąsias sutartis.

- Parengtos reikalingos juridinės ir organizacinės priemonės, kurios leidžia naudoti dinamines pirkimo sistemas, įvedant naujus – elektroninius – pirkimo būdus (e-katalogus, e-aukciones ir pan.).

- Parengtos reikalingos priemonės Viešųjų pirkimų tarnybos funkcijų, susijusių su viešųjų pirkimų elektroninėje terpėje vykdymu, išplėtimui.

- Parengtos reikalingos priemonės centrinės Pirkimų agentūros įsteigimui.

- Sukurtos ir įgyvendintos naujos pirkimų būdų praktikos: e-konkursų, preliminarių sutarčių, e-katalogų, e-aukcionių naudojimas.

- Organizuoti ir vykdyti perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų mokymai.

- Sukurtos ir įdiegtos e-pirkimų technologinės priemonės: sukurtas viešųjų elektroninių pirkimų interneto portalas, leidžiantis realizuoti elektroninių pirkimo būdų priemones Pirkimo agentūrai, perkančiosioms organizacijoms, tiekėjams; įsteigta įmonė prižiūrinti ir eksploatuojanti viešųjų e-pirkimų portalą; sukurta elektroninio parašo infrastruktūra.

Viešųjų pirkimų perkėlimas į elektroninę terpę buvo atliekamas etapais, numatant palaipsnių teisinių, organizacinių ir technologinių priemonių įgyvendinimą. Perkėlimo etapai pateikiami 6 priede.

Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 metų strategijoje numatyta, kad „siekiant viešųjų pirkimų procedūrų veiksmingumo, jų skaidrumo didinimo, viešiesiems pirkimams skirtų lėšų racionalaus panaudojimo, konkurencijos didinimo ir korupcijos viešuosiuose pirkimuose pasireiškimo galimybių mažinimo, vadovaujantis įstatymu, visos perkančiosios organizacijos įpareigojamos vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus naudojantis CVP IS ir užtikrinti, kad tokie pirkimai kasmet sudarytų ne mažiau kaip 50 proc. pirkimų vertės“ [10].

Europos Komisijos manymu, platesnis e. viešojo pirkimo sistemos diegimas turi tokių privalumų [40]:

- *Didesnis prieinamumas ir skaidrumas.* Automatizavus ir centralizavus informacijos apie atskirus konkursus teikimą, e. viešojo pirkimo sistema gali padėti verslo subjektams aktyviau dalyvauti viešojo pirkimo sistemoje. Internetu atitinkamų galimybių ieškoti galima daug sparčiau ir pigiau nei atskiruose leidiniuose. Be to, e. viešojo pirkimo sistemos gali būti suderintos taip, kad tiekėjai gautų pranešimus apie konkrečias galimybes ir iškart galėtų gauti konkurso dokumentus. Didėja skaidrumas, kadangi viešojo pirkimo procesas tampa atviresnis, geriau pagrįžiamas dokumentais, o informacija apie jį pateikiama sklandžiau. Todėl pagerėja viešojo pirkimo proceso stebėjimas ir bendras efektyvumas, rinkose padidėja konkurencija ir padaugėja konkuruojančių tiekėjų.

- *Nauda taikant atskiras procedūras.* Palyginti su spausdintiniais dokumentais grindžiamomis sistemomis, elektroninis viešasis pirkimas perkančiosioms organizacijoms ir ūkio subjektams gali padėti sumažinti administracines sąnaudas ir paspartinti atskiras viešojo pirkimo procedūras. Dabartinėmis finansinėmis sąlygomis toks efektyvumas labai pageidautinas, nes taip riboti išteklių panaudojami geriausiai. E. viešojo pirkimo sistemos labai naudingos, norint paspartinti viešojo pirkimo biudžeto lėšų panaudojimą.

- *Nauda dėl to, kad užtikrinamas efektyvesnis viešojo pirkimo administravimas.* Jei veikia centrinės pirkimo įstaigos, elektroninės procedūros gali padėti centralizuoti brangias viešojo pirkimo administravimo funkcijas ir užtikrinti masto ekonomiją administruojant viešąjį pirkimą. Perėjimas prie elektroninio viešojo pirkimo suteikia daugiau galimybių supaprastinti ir peržiūrėti viešojo pirkimo procesą, kadangi pereinant prie elektroninio viešojo pirkimo nebūtina į elektroninę formą perkelti visų galbūt jau daug metų taikytų spausdintinių dokumentų procedūrų.

- *Galimybė susieti ES viešojo pirkimo rinkas.* Taikant spausdintinių dokumentų sistemas neretai nepakanka informacijos ir kyla problemų, susijusių su tuo, kad konkursai rengiami toliau nuo veiklos vietos, todėl tam tikruose konkursuose dalyvauja mažiau tiekėjų ar tiekėjai juose nesiryžta dalyvauti. Elektroninis viešasis pirkimas gali padėti sumažinti problemų, susijusių su atstumu ir informacijos stoka, paskatinti aktyvesnį dalyvavimą, padidinti galimų tiekėjų skaičių ir galbūt išplėsti rinkas, suteikia galimybę sumažinti su atstumu susijusias sąnaudas, kurių susidaro dalyvaujant pačioje viešojo pirkimo procedūroje. Didesnis skaidrumas užtikrinamas ne tik tarpvalstybiniu mastu – didesnio skaidrumo nauda juntama ir šalies viduje, nes vieno regiono tiekėjai gali pasinaudoti galimybėmis kitame regione.

Literatūroje dažnai pabrėžiama, kad toks viešųjų pirkimų organizavimo būdas užtikrins perkančiosioms organizacijoms mažesnes pirkimų bei geresnes paslaugų, darbų ir prekių kainas. Viešųjų pirkimų perkėlimas į elektroninę erdvę duos naudos tiek perkančiosioms organizacijoms, kurioms bus paprasčiau ruošti pirkimų dokumentus ir vykdyti pirkimus, tiek tiekėjams, kuriems bus lengviau susipažinti su pirkimų dokumentais bei bus pagreitintas ir supaprastintas pasiūlymų

ruošimas. Kuriant elektroninių viešųjų pirkimų sistemą yra numatoma realizuoti visus LR Viešųjų pirkimų įstatyme numatytus ir šiuo metu popieriniu būdu vykdomus viešųjų pirkimų būdus ir procedūras. Sistemoje taip pat bus realizuota galimybė vykdyti elektroninius aukcionus, kurie yra reglamentuojami įstatymuose, bet kurių nebuvo galimybės vykdyti, kol nebuvo specialios informacinės sistemos.

1.3.2. Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema (CVP IS) ir jos galimybės

Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos įgyvendinimas yra vienas iš svarbiausių žingsnių, norint kruopščiai ir nuosekliai vykdyti viešųjų pirkimų modernizavimo darbus. Modernizuoti darbus reikalauja 2004 m. priimtos dvi Europos Sąjungos direktyvos: viena, koordinuojanti subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, viešųjų pirkimų procedūras (2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB) ir kita – dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB). Jose apibrėžta darni atviro, skaidraus ir nediskriminuojančio pobūdžio elektroninių pirkimų vykdymo sistema [90].

Elektroniniai viešieji pirkimai egzistuoja ne tik teoriškai, bet jais jau galima naudotis. Technologija jau prieinama ir naudojama Lietuvoje siekiant užtikrinti, kad visus viešojo pirkimo etapų veiksmus būtų galima atlikti internetu. Šiuo atžvilgiu Lietuvoje naudojama centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema (CVP IS).

Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema (CVP IS) – tai sistema, kuri leidžia perkančiosioms organizacijoms elektroniniu būdu organizuoti visą viešųjų pirkimų ciklą, o tiekėjams patogiai ir paprastai „vieno langelio“ principu elektroniniu būdu dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. CVP IS suteikia priemonės viešuosius pirkimus atlikti visiškai elektroniniu būdu, tai yra nenaudojant nei vieno tradicinio popierinio dokumento.

Pagal UAB „Hewlett-Packard“ Perkančiosios organizacijos naudotojo vadovą, CVP IS yra viešųjų pirkimų valdymo sistema, kuri leidžia rengti, platinti ir vertinti konkursų medžiagą neruošiant ir netvarkant dokumentų popierine forma. Ji palengvina konkursų rengimą ir vykdymą tiek perkančiosioms organizacijoms, tiek tiekėjams ir apima visą procesą, įskaitant sutarčių pasirašymą, tai yra [99]: suteikia galimybę sukurti kvietimą teikti pasiūlymą, kviesti tiekėjus, gauti ir analizuoti pasiūlymus, sudaryti pirkimo sutartį bei atlikti sutarčių tvarkymą.

Pagal 2009 m. gegužės 20 d. Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus įsakymą Nr. 1S-50 „Dėl Viešųjų pirkimų vykdymo naudojantis centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis vadovo patvirtinimo“, Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema yra apibūdinama taip: „viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės palaikoma ir administruojama informacinė sistema, kuri suteikia

galimybės visoms perkančiosioms organizacijoms vykdyti elektroninius pirkimus, o tiekėjams dalyvauti tokiuose pirkimuose. CVP IS suteikia priemones elektroniniu būdu skelbti pirkimo sąlygas, gauti tiekėjų pasiūlymus, bendrauti su tiekėjais, atplėšti pasiūlymų vokus, palyginti pateiktus pasiūlymus ir kitas funkcijas reikalingas elektroninių viešųjų pirkimų vykdymui“ [9].

Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema buvo sukurta vykdant Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Lietuvos Respublikos bendrojo finansavimo lėšomis remiamą „Viešųjų pirkimų informacinės sistemos plėtros“ projektą (Nr. BPD2004-ERPF-3.3.0-02-04-0017).

Eksploatuojant Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą (CVP IS) siekiama [16]:

- sumažinti tiekėjų dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose sąnaudas;
- pagreitinti viešųjų pirkimų procesus;
- sudaryti galimybę perkančiosioms organizacijoms naudoti įvairesnius pirkimų būdus;
- geriau išnaudoti perkančiųjų organizacijų žmogiškuosius išteklius;
- pagerinti viešųjų pirkimų apskaitą ir kontrolės galimybes;
- padidinti viešųjų pirkimų skaidrumą;
- skatinti smulkaus ir vidutinio verslo atstovus dalyvauti viešuosiuose pirkimuose.

Siekiant užtikrinti sklandų viešųjų pirkimų perkėlimo į elektroninę terpę procesą bei išvengti galimų teisinių, organizacinių bei techninių problemų, o taip pat užtikrinti, kad elektroniniu būdu vykdomi pirkimai nediskriminuos tiekėjų (ypač smulkaus ir vidutinio verslo atstovų), nuo 2008 m. rugsėjo 15 d. Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema pradėjo veikti pilotiniu režimu, kurio metu palaipsniui įjungiamos elektroninių viešųjų pirkimų funkcijos.

Pagal žemiau pateikiamą planą galima susipažinti su viešųjų pirkimų funkcijų įjungimo grafiku (žr. 5 paveikslą).

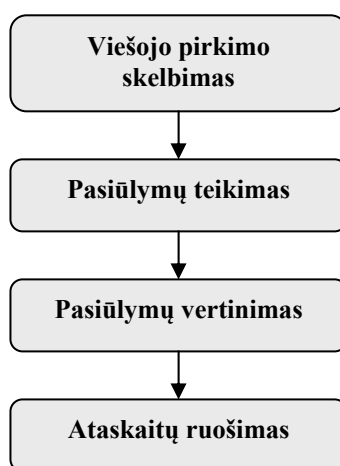

5 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų sklaidos planas 2008-2010 m.

Šaltinis [16].

Nuo 2008 m. rudens elektroninius viešuosius pirkimus, naudojantis Centrine viešųjų pirkimų informacine sistema (CVP IS), gali vykdyti visos perkančiosios organizacijos. Elektroniniu būdu per CVP IS perkančiosios organizacijos gali ruošti ir paskelbti pirkimo dokumentus, pateikti skelbimą apie pirkimą, gauti ir vertinti tiekėjų pasiūlymus bei vykdyti visą susirašinėjimą su tiekėjais. Tiekėjai elektroniniu būdu gali gauti pirkimo dokumentus, rengti pasiūlymus ir juos pateikti perkančiosioms organizacijoms [50].

Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema atitinka įprastinį viešųjų pirkimų procesą. Skirtumas tiks tas, kad visi procesai vyksta elektroninėje terpėje. CVP IS e. pirkimų procesas pavaizduotas 6 paveiksle.

6 pav. CVP IS e. pirkimų procesas

Šaltinis: sudarytas darbo autorių.

Viešųjų pirkimų tarnyba išskiria 4 svarbiausias Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos ypatybes:

- **Saugumą** – sistema atitinka svarbiausius saugumo reikalavimus techniniame ir procedūriniame lygiuose.
- **Konfidencialumą** – pateikiami duomenys gali būti koduojami, kad nebūtų galimybės peržiūrėti iki „vokų atplėšimo“.
- **Atvirumą** – sistema yra paremta atvirais standartais ir gali būti integruojama su kitomis sistemomis.
- **Stabilumą** – vienu metu sistemoje gali būti skelbiami dešimtys viešųjų pirkimų konkursų.

Remiantis seminaro „Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema (CVP IS)“ medžiaga, be išvardintų ypatybių galima išskirti ir pagrindinius CVP IS privalumus, kurie pateikiami 7 paveiksle.

„Vieno langelio“ principas	Mažiau popierizmo	Didesnė konkurencija ir mažesnės kainos viešuosiuose pirkimuose
	Patogesnis dalyvavimas pirkimuose	
	Mažesnė klaidų tikimybė	

7 pav. CVP IS privalumai

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis seminaro medžiaga [24].

Kaip matome galima išskirti tokius pagrindinius CVP IS privalumus [24]:

- Nauji pirkimo būdai. CVP IS suteikia galimybę viešuosius pirkimus organizuoti naujais būdais, pavyzdžiui, rengti elektroninius aukcionus. Tai perkančiosioms organizacijoms leidžia paprasčiau ir lengviau organizuoti viešuosius pirkimus, nes nauji pirkimo būdai skatina konkurenciją ir trumpina pirkimo procesą.
- Saugumas ir konfidencialumas. Gautus tiekėjų pasiūlymus galima saugiai ir konfidencialiai pasirašyti elektroniniu parašu, pasitelkiant duomenų šifravimo galimybę.
- Mažiau popierizmo ir biurokratijos. Viešuosius pirkimus galima atlikti saugioje elektroninėje erdvėje, nenaudojant jokių popierinių dokumentų kopijų, todėl yra gerokai paprasčiau organizuoti viešuosius pirkimus ir juose dalyvauti.
- Skaidresni pirkimai ir mažesnė klaidų tikimybė. CVP IS sistemoje vykdomi automatizuoti teisės aktuose numatyti viešųjų pirkimų procesai, todėl perkančiosios organizacijos turi mažesnę tikimybę padaryti procedūrinių pažeidimų ar kitų netikslumų, o pirkimai tampa skaidresni. Sistemoje organizuotai kaupiama informacija, formuojami šablonai, kurie palengvina ir sutrumpina dokumentų pildymo laiką.
- Mažesnės pirkimų organizavimo išlaidos. Organizuoti pirkimus yra paprasčiau ir pigiau, kadangi nebereikia rinkti popierinių vokų, rengti popierinių protokolų, ruošti popierines ataskaitas Viešųjų pirkimų tarnybai.
- Pagalbinės priemonės. Naudojantis CVP IS pirkėjui yra lengviau administruoti dokumentus, jų elektroninė forma yra užpildoma automatiškai pagal turimus duomenis. Sistema automatiškai pildo duomenis ataskaitose ir pirkėjui tik tereikia tas ataskaitas patvirtinti. Taip pat sistema pateikia gautų pasiūlymų analizę ir statistiką, kurios leidžia greitai ir paprastai palyginti skirtingų tiekėjų pateiktus pasiūlymus.
- Didesnė tiekėjų konkurencija ir mažesnės kainos. Didesnis elektroninių viešųjų pirkimų prieinamumas tiekėjams padidina konkursų dalyvių skaičių, o didesnė jų konkurencija perkančiosioms organizacijoms užtikrina geresnes paslaugų, darbų ir prekių kainas.

- Lengvesnis bendradarbiavimas organizacijos viduje. Perkančiųjų organizacijų darbuotojams lengviau komunikuoti tarpusavyje, kadangi sistemoje lengva ir patogiu matyti darbų sąrašus, priminimus, pasiūlymus ir jų statusą. Sistemoje kaupiama informacija leidžia peržiūrėti naudotojų vykdytus veiksmus, todėl CVP IS suteikia galimybę darbą organizuoti efektyviau ir patogiau.

Siekdama vykdyti viešuosius pirkimus CVP IS priemonėmis, perkančioji organizacija privalo tapti šios sistemos registruotu vartotoju. Kiekvienai CVP IS registruotai organizacijai sukuriamas nuo kitų sistemos naudotojų atskirta vidinė aplinka bei suteikiamas funkcijų rinkinys, leidžiantis tvarkyti duomenis apie organizaciją, jos darbuotojus (viešųjų pirkimų specialistus, ekspertus ir pan.), organizacijos vykdomus viešuosius pirkimus ir kt. CVP IS užtikrina, kad ir elektroninėje erdvėje perkančiosios organizacijos gali nusistatyti pageidaujamą pasiūlymų pateikimo formą, naudodama CVP IS klausimų tiekėjams funkcionalumą. Taip pat CVP IS užtikrina, kad sistemoje registruotos perkančiosios organizacijos gali sistemoje nustatytais būdais vykdyti viešuosius pirkimus. CVP IS realizuoti būdai gali būti skelbiami ir neskelbiami, vienos dalies ar skirstomi į dalis, tarptautiniai ar supaprastinti, pasiūlymai vertinami pagal mažiausią kainą, ar ekonominį naudingumą ir t. t. [9].

Apibendrinant galima teigti, kad Viešųjų pirkimų informacinės arba elektroninių viešųjų pirkimų sistemos sukūrimas išplečia tiekėjų rinką tarptautiniu mastu. Platesniam tiekėjų ratui tampa prieinami viešųjų pirkimų skelbimai, nauji pirkimo būdai (e. katalogai, e. aukcionai), sudaromos galimybės teikti pasiūlymus elektroninėmis priemonėmis, tokiu būdu didėja konkurencija tarp tiekėjų, o tai leidžia pirkėjams nusipirkti norimas prekes, paslaugas ar darbus už mažesnę kainą. Neatsiejama elektroninių viešųjų pirkimų sistemos dalis yra elektroninis parašas, kurio įteisinimas Lietuvos Respublikoje suteikia galimybę elektroninėje terpėje identifikuoti elektroninių pirkimų sistemos vartotojus, tvirtinti sandorius, pasirašyti pirkimo-pardavimo sutartis, priėmimo-perdavimo aktus ir sąskaitas faktūras. Viešųjų pirkimų atlikimas elektroniniu būdu perkančiosioms organizacijoms suteikia galimybę ruošti ir paskelbti pirkimo dokumentus, pateikti skelbimą apie pirkimą, gauti ir vertinti tiekėjų siūlymus bei vykdyti visą susirašinėjimą su tiekėjais. Tiekėjai elektroniniu būdu gali gauti pirkimo dokumentus, ruošti pasiūlymus ir juos pateikti perkančiosioms organizacijoms. Anot buvusio Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus R. Vaičiulio, „Elektroniniai viešieji pirkimai realiai išnaudoja informacinių technologijų suteikiamas galimybes: sumažina rutininį darbą ir pagreitina visas operacijas, jas automatizuojant“ [50]. CVP IS projekto vadovo D. Zabulionio teigimu, elektroninėje erdvėje „komunikavimas su tiekėju tapo ne tik daug greitesnis ir paprastesnis, bet ir užtikrino ypač efektyvų žmogiškųjų išteklių panaudojimą“ [50].

Galima daryti išvadą, kad Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema (CVP IS) yra vienintelė Lietuvoje centralizuota informacinė sistema, kurios pagalba galima ne tik vykdyti

viešuosius pirkimus, bet ir gauti atitinkamą informaciją iš perkančiosios organizacijos ir tiekėjų. Tikslinga išsiaiškinti, ar elektroninių viešųjų pirkimų sistemos dalyviai (perkančiosios organizacijos ir tiekėjai) naudojami Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos teikiamais privalumais, išvengti kylančius sunkumus naudojantis šia sistema, šios sistemos trūkumus. Tyrimo metu įvertinti, kaip perkančiosios organizacijos ir tiekėjai vertina Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos teikiamas galimybes (popierizmo ir biurokratijos sumažėjimas, skaidresni pirkimai, didėjanti tiekėjų konkurencija, mažesnės įsigyjamų prekių ar paslaugų kainos ir pan.) ir numatyti elektroninių viešųjų pirkimų plėtros galimybes, sukuriant plėtros modelį. Apžvelgti užsienio valstybių patirtį, vykdančias elektroninius viešuosius pirkimus.

1.4. ES šalių patirties, diegiant elektroninius pirkimus, apžvalga

Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos sėkmingai veikia daugelyje Europos Sąjungos valstybių narių. Šios sistemos jau pakankamai plačiai naudojamos, jų naudojimas ir toliau sparčiai plečiasi. Sukurta ir naudojama elektroninio pranešimo apie konkursų skelbimus bendra infrastruktūra. Šiuo metu veikia bendra pripažinta ir aktyviai naudojama skelbimų apie nustatytą ribą viršijančių viešųjų pirkimų konkursus visoje ES pateikimo sistema, kuri remiama naudojant suderinamą valstybių narių infrastruktūrą. Europos Komisijos Žaliojoje knygoje teigiama, kad 2009 m. šiek tiek per 90 proc. į Europos viešiesiems pirkimams skirtą interneto svetainę (angl. santr. TED) siūstų standartizuotų formų buvo gautos elektroniniu būdu [40]. Tačiau Europos Sąjungoje elektroninio viešojo pirkimo sistema diegiama lėtai. Apskaičiuota, kad ji taikoma mažiau kaip 5 proc. visų viešųjų pirkimų (pagal vertę).

Vienoje ES šalyje įsikūrusios bendrovės gali nevaržomai dalyvauti konkursuose dėl sutarčių su valdžios institucijomis kitose ES šalyse. Visos ES valdžios institucijos atrinkdamos rangovus naudojami suderintomis ir skaidriomis procedūromis. Be to, Europos iniciatyva „Small Business Act“ skatinamos priemonės, kuriomis sudaromos palankesnės sąlygos mažesnėms įmonėms vienodomis sąlygomis su didesnėmis konkurentėmis dalyvauti konkursuose dėl viešųjų sutarčių [37].

Siekiant modernizuoti Europos viešųjų pirkimų rinkas ir jas padaryti labiau atviresnes bei konkurencingesnes, valstybės narės laikosi veiksmų plano, pasiūlyto Europos Komisijos, trimis kryptimis [82]:

- Užtikrinti tinkamą vidaus rinkos veikimą, kai viešieji pirkimai vykdomi elektroniniu būdu. Įgyvendinama teisinga teisinė sistema ir laiku išvengiama kliūčių ir konkurencijos iškraipymo.
- Siekti didesnio viešųjų pirkimų našumo ir gerinti jų valdymą. Spartinti pervedimą į skaitmeninę formą per nacionalinius planus dėl e-pirkimų ir plėtoti bendradarbiavimą e-sandoriams.

- Dirbti link tarptautinės sistemos dėl elektroninių viešųjų pirkimų. Tarptautinis ir vidaus Europos viešųjų pirkimų koordinavimas yra svarbi funkcija, kad valstybės narės tarptautinę sistemą sudarytų elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose. Kiekviena šalis gali prisidėti prie tarptautinės priežiūros veiklos, arba gali dalyvauti kaip institucijos atstovas, arba kaip individualus specialistas tarptautiniame tinkle, tokiaime, kaip Europos Viešųjų Pirkimų Tinklas (PPN- European Public Procurement Network).

Verta atkreipti dėmesį į tai, kaip ES valstybės įgyvendina elektroninių viešųjų pirkimų įdiegimą nacionaliniu lygmeniu bei apžvelgti, kokių principu įgyvendinami e. pirkimai.

1.4.1. Europos Sąjungos valstybių narių elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo ypatumai

Dabar, kai daugelio ES valstybių narių biudžetai suvaržyti ir jos patiria ekonominių sunkumų, viešųjų pirkimų politika turi būti užtikrinama, kad valstybės lėšos būtų naudojamos kuo efektyviau, siekiant remti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą. Tam reikalingos lanksčios ir lengvai naudojamos priemonės, kad Europos valdžios institucijos ir jų tiekėjai po skaidrių ir konkurencingų konkursų galėtų kuo sklandžiau sudaryti sutartis [39].

Elektroninių pirkimų naudojimas pirkimo procesų valdyme viešojo intereso įmonėse yra svarbi problema visoje Europoje, kur daugybė vietinių arba visuotinių projektų buvo pradėti tam, kad plėstų elektroninius pirkimus viešajame sektoriuje. Daugelis šalių yra pastebimai aktyvios ir susidomėjusios elektroninių pirkimų duomenų bazių/ valdymo sistemų pritaikymu, tenkinant viešojo administravimo poreikius [112].

Europos Sąjungos narėms reikia organizacinių struktūrų tam, kad atliktų viešųjų pirkimų funkcijas. Elektroninių viešųjų pirkimų organizavimas įprastai yra valdomas institucijų paskirtų centrinių subjektų. Tokios institucijos valdo santykius su viešaisiais subjektais ir skatina e. pirkimų panaudojimą. Įvairių įmanomų priemonių internetinių pirkimų portaluose analizė atskleidžia aiškų aukcionų pirmavimą ir pasiūlymų, o ne katalogų ar skaitmeninės prekybos poreikį. Kai kuriose šalyse, pavyzdžiui Italijoje, nacionalinių viešųjų pirkimų naudojimas yra nemokamas. Kitais atvejais, Europoje yra keletas viešųjų pirkimų informacinių sistemų pavyzdžių, kurios apmokestina už naudojimąsi tiek tiekėjus, tiek perkančiąsias organizacijas [82].

2008 metų pradžioje pradėtas funkcionuoti Belgijos viešųjų pirkimų portalas pateikia nuorodas į portalus ir viešųjų pirkimų informacines sistemas, kurie apima tris įvairias pirkimų fazes, būtent: elektroninį pirkimą, elektroninį atsiskaitymą ir elektroninį katalogą. Šios sistemos nauda daugiausia pasireiškia administravimo supaprastinamu ir greitesniu bei aiškesniu užsakymo procesu.

Danijoje Viešųjų Pirkimų Portalas (DOIP) yra elektroninė rinka, prie kurios prieigą turi tiek privatūs, tiek viešieji pirkėjai bei tiekėjai. DOIP funkcionalumas, saugumas, veikimas ir sandorių kainos yra reguliuojamos viešojo sektoriaus. Šis portalas pradėjęs funkcionuoti 2002 m. sausio 3 d., buvo vienas iš pirmųjų viešųjų pirkimų portalų Europoje. DOIP naudojimas yra rekomenduotinas visoms viešosioms organizacijoms, nors tai ir nėra privaloma [82]. Danijos Centrinė perkančioji organizacija savo veikloje yra sėkmingai pritaikiusi elektroninių pirkimų technologijas. Kompanijos darbuotojai, kartu su IBM verslo partneriu – smulkia IT kompanija Innovasion – sukūrė ir įdiegė, Europos komisijos informacinės visuomenės eEurope apdovanojimus pelniusią, elektroninių konkursų vykdymo sistemą ETHICS (Electronic Tendering Handling, Information & Communication System).

Suomių vyriausybės centralizuotas pirkimų skyrius – Hansel Ltd – valstybės valdoma kompanija, veikianti finansų ministerijos nurodymais. Hansel susideda iš 50 ekspertų skirtinguose sektoriuose. Šios kompanijos tikslas yra taupyti centrinės Suomijos valdžios organizacijų lėšas, sumažinant perkamų prekių ir paslaugų kainas bei sumažinant proceso vykdymo išlaidas. Kompanija taip pat skatina aukštos kokybės produktų pirkimą ir vienodą elgesį su tiekėjais teikiant pasiūlymus. Hansel yra atsakinga už preliminarių sutarčių sudarymą ir administravimą, kontraktų valdymą. Vidutiniškai penki tūkstančiai užsakovų paleidžia į apyvartą paklausių pasiūlymų, naudodami elektroninių pirkimų sistemą, taip per metus sukurdami 168 milijonų eurų metinę pirkimų vertę [92]. Tačiau Hansel pagrindinis tikslas nėra pelno siekimas, kadangi ji iš dalies finansuojama iš valstybės biudžeto.

Prancūzijoje visos svarbiausios valstybinės ministerijos, išskyrus gynybos ministeriją, kuri turi savo pačių informacinę sistemą (e-achat platform), gali susidurti su reikalavimu naudoti valstybinės plėtros internetinių pirkimų portalą. Šis portalas leidžia viešojo sektoriaus organizacijoms skelbti kvietimus, duoti paraiškas internetu ir gauti internetinius pasiūlymus. Jis yra sukومercintas UGAP, tarpministerinio paslaugų tiekėjo, skirto padidinti elektroninių viešųjų pirkimų efektyvumą [92].

Vokiečių federacinė elektroninių pirkimų sistema yra vadinama E-Vergabe. Federalinė pirkimų agentūra, įkurta Bonoje, valdo pirkimus iš 26 skirtingų federalinių įstaigų, fondacijų ir tyrimo institucijų, kurios yra federalinės vidaus reikalų ministerijos atsakomybėje. Tuo tarpu Airijoje, elektroninių pirkimų sistema Etenders yra svarbiausias šios šalies valstybinių pirkimų portalas. Jis suteikia informaciją ir priemones viešiesiems elektroniniams pirkimams ir skelbia pranešimus Europos Sąjungos ir sub – Europos Sąjungos pradiniam kontraktams, skirtiems arių viešajam sektoriui, įskaitant centrinę vyriausybę, vietines organizacijas, Sveikatos ministeriją ir ligonines, universitetus ir mokyklas. Informacija bazėje kasdien atnaujinama ir nemokamai teikiama visiems registruotiems naudotojams. Išskiriamos dvi pagrindinės duomenų adresatų rūšys: viešojo

sektorius pirkimų siūlytojai ir jų perspektyvūs tiekėjai. Etenders portalas turi 4000 registruotų perkančiųjų vartotojų ir 40000 tiekėjų.

Švedijoje egzistuoja keletas privačių portalų, iš kurių keli susitelkia ties viešaisiais pirkimais (pvz. Opic and Allego). Bet kokiu atveju, informacijos apie viešuosius pirkimus portalas yra palaikomas švedų nacionalinės finansų valdymo organizacijos ir tarnauja kaip informacinė duomenų bazė skirtingų struktūrų susitarimuose, tokiuose kaip Verva (švedų valdomoji plėtros institucija), kuri yra prieinama nacionalinėms organizacijoms, valdžios įstaigoms, regionams ir savivaldybėms [82].

Italijoje už elektroninių viešųjų pirkimų vystimąsi yra atsakinga nepriklausoma agentūra Consip (Concessionaria Servizi Informativi Pubblici-Public Information Services Agency – Visuomenės informavimo paslaugų agentūra). Tai ribotos atsakomybės akcinė bendrovė, priklausanti Italijos ekonomikos ir finansų ministerijai, kuri teikia konsultacijas ir IT praktinių sprendimų valdymą elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose [82]. Veiklą finansuoja Ekonomikos ministerija pagal tam tikrus Consip veiklos indikatorius. Yra numatoma metinė suma, kuri skirta Consip veiklai finansuoti, tačiau jei nustatyti veiklos rodikliai, tokie kaip, pavyzdžiui, per metus atliktų viešųjų pirkimų konkursų skaičius, yra viršijami, mokamos 10 proc. metinio finansavimo sumos premijos. Tokia finansavimo forma motyvuoja kompanijos vadovybę ir darbuotojus, tačiau yra gana problematiška teisingai nustatyti veiklos matavimo kriterijus, rodiklius [82]. Nuo 2007 metų liepos 1 d. viešieji pirkimai tapo būtinu įrankiu viešo administravimo institucijoms perkant pirkinius per tiesioginius užsakovus elektroninėje erdvėje [82].

Ekonomikos ministerijos Viešųjų pirkimų racionalizavimo programoje yra numatyti Italijos centrinės perkančiosios organizacijos tikslai [44]:

- Sudaryti palankias pirkimų sutartis su tiekėjais viešosioms organizacijoms.
- Skatinti elektroninių pirkimo technologijų naudojimą viešosiose organizacijose,
- Nustatyti novatorišką elektroninių viešųjų pirkimų modelį.
- Suteikti pirkimų kiekio ir kokybės kontrolės instrumentus viešosioms organizacijoms.

Vadovaudamasi Viešųjų pirkimų racionalizavimo programa, Consip organizacija konkretizuoja savo tikslus. Pagrindinis tikslas – palankios pirkimo sutartys su tiekėjais viešosioms organizacijoms. Kitas aspektas, siekiant palankių viešųjų pirkimų sąlygų, yra išlaidų mažinimas. Vienas iš Consip tikslų – gauti nustatytos kokybės prekes ir paslaugas kuo mažesnėmis sąnaudomis.

Apibendrinant galima teigti, kad tiek Italijoje, tiek Danijoje bei Suomijoje centrinių perkančiųjų organizacijų teisinės formos – ribotos atsakomybės kompanijos. Tuo tarpu Didžiojoje Britanijoje centrinė pirkimų agentūra veikia kaip vienas iš prekybos rūmų padalinių, ir ši šalis yra laikoma viena iš valstybių lyderių, taikant elektroninius viešuosius pirkimus.

1.4.2. Didžiosios Britanijos elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo principai

Didžiojoje Britanijoje viešuosius pirkimus prižiūri Valstybės išdo padalinys – Valstybinė komercinė įstaiga – kuri yra atsakinga už viešųjų pirkimų politiką, strategiją bei pagalbą valstybinėms įstaigoms elektroninių viešųjų pirkimų klausimais.

2003 m. D. Britanijos Vyriausybė ir Nacionalinė audito įstaiga pasiūlė centralizuotą vyriausybės ir savivaldybių elektroninių pirkimų diegimo strategiją. Kaip teigia J. Harrington (2005), „nacionaline elektroninių pirkimų strategija buvo siekiama, kad visi viešieji pirkimai būtų vykdomi elektroninėmis priemonėmis, informacija iš vyriausybės įstaigų tiekėjams būtų saugiai perduodama internetu, naudojant suderintas, atviraus standartais pagrįstas sistemas“ [45].

Vertinant ES šalių pažangą elektroninių viešųjų pirkimų srityje, dar nepasibaigus naujųjų viešųjų pirkimų direktyvų įgyvendinimo laikotarpiui, Didžioji Britanija buvo viena iš valstybių demonstruojanti sparčią pažangą. Šiuo atveju svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad ši šalis aukštą elektroninių viešųjų pirkimų lygį buvo pasiekusi vyriausybinio mastu, operacinės sistemos buvo puikiai pritaikytos skelbimui ir viešųjų pirkimų paraiškoms.

Viešojo administravimo institucijos Didžiojoje Britanijoje įgyvendinančios elektroninių viešųjų pirkimų sistemas užtikrina, kad bet kokios naujos procedūros atitiks tuos pačius teisinius ir politinius įsipareigojimus, numatančius viešųjų pirkimų reguliavimą. „Ypatingai elektroniniai viešieji pirkimai turi būti suderinami su Europos Komisijos nurodymais ir Jungtinės Karalystės vyriausybės numatyta pinigų vertės politika“ [87].

2000 m. finansų ministras įsteigė Viešųjų pirkimų priežiūros tarnybą, kurioje savo interesus atstovavo centrinės ir vietinės valdžios institucijos, Sveikatos apsaugos tarnyba ir privatus sektorius. Ši komisija, peržiūrėjusi viešųjų pirkimų rezultatus, pripažino, jog išlaidų sumažėja įgyvendinant elektroninius viešuosius pirkimus, ir buvo pasiūlyta strategija, kuri apimtų visą D. Britanijos viešąjį sektorių. Metų pabaigoje ši strategija buvo patvirtinta ir pavadinta „Nacionaline elektroninių viešųjų pirkimų programa“. Galima teigti, kad šios naujos elektroninių viešųjų pirkimų strategijos priėmimui reikšmės turėjo ir tai, jog 2000 m. D. Britanijos viešųjų pirkimų direktorato preliminarioje apžvalgoje buvo įvertinta, jog joks egzistuojantis modelis nebuvo pakankamai tinkamas naudojimui šioje šalyje“ [23].

Apskritai, 2006 metų teisės aktai, perkeltantys 2004 metų naująsias ES direktyvas, kardinalių pakeitimų jau egzistavusioje teisės aktų bazėje nelėmė, tačiau keletą patobulinimų sukūrė. Naujosios teisės normos leido elektroninių priemonių naudojimą viešuosiuose pirkimuose. „Pastaraisiais metais daug viešuosiuose pirkimuose dalyvavusių institucijų ir komunalines paslaugas teikiančių įmonių dalyvavo tam tikros formos elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose, tačiau dėl to kildavo tam tikrų abejonių, ar tai buvo suderintina su tuo metu galiojusiomis teisės normomis“ [105]. Nors D. Britanijos elektroninių viešųjų pirkimų programoje buvo galima išvelgti

daug teigiamų naujovių, tačiau norintys dalyvauti galėjo susidurti su suderinamumo problema, o būtent šio aspekto tinkamas įgyvendinimas visos Europos Sąjungos mastu yra itin akcentuojamas 2004/18/EB ir 2004/17/EB viešųjų pirkimų direktyvose. Viena iš pirmųjų elektroninių viešųjų pirkimų programų numatė išimtinį D. Britanijos elektroninių viešųjų pirkimų programos naudojimo privalomumą, vykdant elektroninius viešuosius pirkimus su kuria nors iš viešųjų institucijų. Faktas, jog D. Britanijai nusprendus nenaudoti elektroninio parašo, tai galėjo sudaryti sunkumų siekiant atsisakyti viešųjų pirkimų materialios formos, pereiti iš „popierinės“ į elektroninę, daug pažangesnę ir finansiškai naudingesnę sistemą.

Galima teigti, kad Didžiosios Britanijos elektroninių viešųjų pirkimų modelis galėtų būti laikomas pavyzdžiu dėl tokių aspektų, kaip gana ankstyvas elektroninių viešųjų pirkimų sistemų diegimas, priežiūrai skirtų institucijų ir pačių sistemų, skirtų elektroniniams viešiesiems pirkimams įsteigimas, sėkmingas naujųjų 2004 metų viešųjų pirkimų direktyvų normų perkėlimas į nacionalinę teisės sistemą.

Apžvelgus užsienio šalių patirtį diegiant elektroninius viešuosius pirkimus, galima daryti prielaidą, kad sėkmingas elektroninių pirkimų sistemos įdiegimas Europos Sąjungos šalyse yra siektinas tikslas šios srities plėtojimui Lietuvoje.

2. ELEKTRONINIŲ VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ LIETUVOJE PLĖTROS PERSPEKTYVŲ TYRIMO METODOLOGIJA

2.1. Tyrimo metodologinis pagrindimas

Norint ištirti elektroninių viešųjų pirkimų Lietuvoje plėtros perspektyvas, buvo išnagrinėti Lietuvos Respublikos teisės aktai, strateginiai planai, ES direktyvos, Lietuvos ir užsienio autorių mokslinės publikacijos, atlikta tyrimų medžiagų analizė, sisteminimas bei atliktas perkančiųjų organizacijų, tiekėjų atstovų, Viešųjų pirkimų tarnybos, Centrinės projektų valdymo agentūros bei mokymo ir konsultavimo įmonės „Konsultus“ darbuotojų pasirengimas vykdyti viešuosius pirkimus elektroninėje terpėje tyrimas. Tyrime panaudoti teoriniai (analizė, lyginimas, loginis apibendrinimas ir kt.) bei empiriniai (interviu, apklausa, naudojantis informacinėmis priemonėmis ir kt.) socialinių tyrimų metodai. Tyrimui pasirinkti metodai leido aktualizuoti mažai tirtas ir nagrinėtas elektroninių viešųjų pirkimų plėtros perspektyvas Lietuvoje, kai šiuo metu įvairioms instancijoms vis dažniau tampa aktuali viešųjų pirkimų sritis.

Siekiant išsiaiškinti, ar viešųjų pirkimų sistemos dalyviai yra pasirengę vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus, ir kurios elektroninių viešųjų pirkimų sritys turi būti tobulinamos kiekvienos suinteresuotos šalies (perkančiosios organizacijos, tiekėjų ir Viešųjų pirkimų tarnybos prie LR Ūkio ministerijos) atžvilgiu, norint numatyti elektroninių viešųjų pirkimų plėtros perspektyvas Lietuvoje, buvo atliekamas kokybinis ir kiekybinis tyrimai.

Tyrimo metodologija grindžiama:

1. Lietuvos autorių – D. Soloveičiko, S. Avižos, G. Rumšienės (2007) Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros strategijos studija; V. Jakšto (2009) išsakytomis tezėmis straipsnyje „Kaip elektroniniai viešieji pirkimai padės siekti skaidresnės pirkimų procedūros?“ bei to paties autoriaus Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentarais; V. Palubinsko straipsniais: „Elektroniniai viešieji pirkimai“ (2004), „Reali perspektyva – elektroniniai viešieji pirkimai“ (2006), „Paskutinis viešųjų pirkimų perkėlimo į elektroninę terpę etapas“ (2008), „Centrinis viešųjų pirkimų portalas – kelias į elektroninius pirkimus (2005); R. Ambrazevičienės (2004) „Viešųjų pirkimų valstybinio reguliavimo politikos raida Lietuvoje“; D. Raščiaus (2010) „Viešųjų pirkimų principų analizė ir jų taikymas laikantis konfidencialumo reikalavimų“; A. Junevičiaus, S. Ereminaitės (2010) „Viešųjų pirkimų tvarkos optimizavimo ir efektyvumo didinimo galimybės“; G. Kostkevičiaus (2005), D. Zabulionio (2008), A. Pumpučio (2006), R. Rutkauskaitės (2008), R. Vaičiulio (2008) darbais apie centralizuotus ir elektroninius viešuosius pirkimus; I. Nausėdienės (2009) Viešųjų pirkimų skaidrumo tyrimu; G. Rusecko (2010) viešųjų pirkimų organizavimo metodinėmis rekomendacijomis; A. Sadauskaitės (2007) viešųjų pirkimų sistemos atliktos analizės duomenimis; sociologinio tyrimo „Viešųjų pirkimų skaidrumo tyrimo duomenimis“;

vadovautasi viešųjų pirkimų centralizavimo galimybių Lietuvoje studija bei viešųjų pirkimų vykdymo naudojantis centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis vadovu; diskusijomis apie svarbiausias viešųjų pirkimų organizavimo problemas; 2008 – 2010 m. elektroninių pirkimų sklaidos planu; Lietuvos viešųjų pirkimų perkėlimo į elektroninę terpę koncepcijos projektu, Viešųjų pirkimų centralizavimo galimybių Lietuvoje studija, viešai prieinama informacija apie vykdomus, įvykdytus elektroninius viešuosius pirkimus.

2. Užsienio autorių idėjomis ir rekomendacijomis dėl elektroninių viešųjų pirkimų taikymo: J. Harrington (2005) „The national Audit Office’s review of the OGC’s initiatives in respect of IT procurements“, J. Oughton (2005) „eProcurement in action. A guide to e-procurement for the public sector“ straipsniuose pateikta nuomone apie elektroninių viešųjų pirkimų taikymo galimybes ir ypatumus Didžiojoje Britanijoje, J. Oughton (2005) „eProcurement in action. A guide to e-procurement for the public sector“, A. Hinchon (2006) „Lost in translation?“, P. Trepte (2007) „Public procurement in the EU: a practitioner’s guide“, F. Bof, P. Previtali (2007) „Organisational Pre-Conditions for e-Procurement in Governments: the Italian Experience in the Public Health care Sector“, K. V. Thai, R. Grimm (2000) „Government Procurement: Past and Current Developments“ pasisakymais apie elektroninius pirkimus, elektroninių aukcionų vykdymo problemas, ypatumus, naudojimo būdus.

3. Lietuvos Respublikos teisės aktų, ES direktyvų, strateginių planų – Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (Žin., 1996, Nr. 84-2000; 2006, Nr. 4-102; 2008, Nr. Nr.81-3179; 2010, Nr. 25-1174), Europos parlamento ir tarybos direktyvų 2007/66/EB, 2004/18/EB, 2004/17/EB, 2001/78/EB, Lietuvos Viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 metų strategijos (Žin., 2009, Nr. 127-5496), Viešųjų pirkimų tarnybos 2009-2011 metų strateginio veiklos plano, Nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos (Žin., 2007, Nr. 90-3573), Europos komisijos Žaliosios knygos „Viešieji pirkimai ES“ ir „Platesnis e. viešojo pirkimo sistemos naudojimas Europos Sąjungoje“, Lietuvos viešųjų pirkimų perkėlimo į elektrinę terpę koncepcijos projekto, Viešųjų pirkimų tarnybos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-2006 m. metų strateginio veiklos plano, Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija programos (Žin., 2002, Nr. 10-355; 2009, Nr. 60-2346), Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-2012 metų programos (Žin., 2009, Nr. 33-1268), Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-2011 metų strateginio veiklos plano, Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo 2008-2010 metų programos (Žin., 2008, Nr. 124-4718) nuostatomis.

4. Atlikus teorinę analizę, buvo vykdyta perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų apklausa. Parengti tyrimo instrumentai – anketos, iš kurių viena skirta perkančiosioms organizacijoms, kita anketa – tiekėjams. Apklausa – tai susistemintas informacijos iš respondentų rinkimas, pateikus

anketą (klausimyną). Anketos sudarytos remiantis tyrimo tikslu, uždaviniais, tiriamaisiais klausimais – indikatoriais [120].

5. Siekiant gauti informacijos, padėsiančios visapusiškai suprasti ir išsiaiškinti subjektyvų ekspertų požiūrį, nuomonę, įsitikinimus, suvokti jų patirtį, tyrime naudotas vienas iš efektyviausių ir svarbiausių kokybinių duomenų rinkimo priemonių kokybiniame tyrime – struktūruotas interviu. Interviu (angl. *interview*) – socialinės psichologinės informacijos gavimas žodine apklausa, naudojama siekiant sukurti darbines hipotezes, dominančias tyrėją, norint papildyti ar patikslinti duomenis, gautus kitais tyrimo metodais, ar panaudoti kaip pagrindinį duomenų rinkimo būdą [18]. Interviu, kaip kokybinių duomenų rinkimo metodo, taikymas grindžiamas prielaida, kad yra prasminga žinoti informantų požiūrius, vertinimus ir nuomones (J. Frechtling, L. Sharp, 1997) [19]. Interviu naudojamas kaip pagalbinis metodas gaunant informaciją kartu su anketavimu [120]. Šiuo metodu buvo siekiama išsiaiškinti Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Ūkio ministerijos, Centrinės projektų valdymo agentūros ir UAB „Konsultus“ darbuotojų (ekspertų) „patirtį, sužinoti nuomones tiriamu klausimu“ [19].

6. Atliekant kokybinį tyrimą, remtasi M. Patton (1990) siūloma kokybinio tyrimo tikslinės imties vienetų atranka, pasirenkant tik tuos atvejus, kurie yra informatyviausi tiriamuoju požiūriu, t. y. naudojant kriterinę atranką. Kryptingiems, iš dalies struktūruotiems interviu atrinkti Viešųjų pirkimų tarnybos, Centrinės projektų valdymo agentūros ir UAB „Konsultus“ darbuotojai, kaip kontrolinės grupės ekspertai, geriausiai atstovaujantys tiriamajai problemai, t. y. tiriamos srities specialistai.

7. Interviu duomenų rinkimo metodu ir anketų pagalba tyrimo metu gauti duomenys buvo palyginti su kito kokybinio duomenų rinkimo metodo – dokumentų analizės – gautais rezultatais, gretinant ir aptariant skirtingų rezultatų interpretavimą. Norint išsamiau suvokti tiriamąjį reiškinių, padaryti pagrįstas išvadas, taikytas trianguliacijos principas – tyrimo būdas, analizuojantis reiškinių iš kelių pozicijų [58].

Tyrimo etapai:

1. Tyrimas pradedamas teoriniu kontekstu, analizuojant, apibendrinant Lietuvos ir užsienio autorių publikacijas nagrinėjama darbo tema, atliekant LR ir ES teisės aktų, reglamentuojančių elektroninius viešuosius pirkimus analizę, apžvelgiant kitų šalių patirtį elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose. Remiantis gautais dokumentų analizės rezultatais, parengta elektroninių viešųjų pirkimų plėtros galimybių įžvalga, kurioje apibrėžtos probleminės situacijos, strateginės kryptys bei numatyti svarbiausi elektroninių viešųjų pirkimų plėtros strateginiai uždaviniai. Elektroninių viešųjų pirkimų plėtros galimybių įžvalgoje pateikta elektroninių viešųjų pirkimų sistemos išorinių veiksnių (PEST), vidinių veiksnių (teisinės bazės, organizacinės struktūros, finansinių išteklių,

planavimo sistemos, ryšių sistemos), SSGG analizė, suformuluota elektroninių viešųjų pirkimų Lietuvoje plėtros strateginė įžvalga (vizija, misija, strateginiai tikslai ir uždaviniai).

2. Įvertinus teorinius aspektus ir dokumentų analizės būdu gautus rezultatus, parengtos dviejų tipų anketos ir interviu protokolas. Anketų pagalba siekta išsiaiškinti perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų nuomonę apie elektroninių viešųjų pirkimų įgyvendinimą, galimas problemas ir tobulinimo perspektyvas. Iš dalies struktūruotu interviu siekta gauti duomenų apie elektroninių viešųjų pirkimų įgyvendinimo problemas, esamą padėtį ir tobulinimo galimybes.

3. Pagal sudarytą tyrimo modelį I etape išsiaiškinta perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų nuomonė apie elektroninių viešųjų pirkimų įgyvendinimo problemas. Tyrimo modelis pateikiamas 1 priede. Apklausą buvo atlikta anketavimo būdu. Buvo sudarytos dvi atviro bei uždaro tipo anketos. Taip pat I etape atlikta duomenų, gautų iš Viešųjų pirkimų tarnybos, Centrinės projektų valdymo agentūros ir UAB „Konsultus“, analizė. Siekiant išanalizuoti ir aptarti specialistų-ekspertų nuomonę elektroninių viešųjų pirkimų naudojimo ir plėtros srityse, buvo parinktas interviu metodas. Apklauso metu ekspertų atsakymai buvo fiksuojami protokole. Interviu metodu buvo siekiama išskirti pagrindines elektroninių viešųjų pirkimų plėtros galimybes, įžvelgti problemų sprendimo kryptis. Šis etapas pats svarbiausias tyrime, kadangi, vadovaujantis gautomis išvadomis ir duomenimis, paremti kiti etapai.

4. II tyrimo etapu sukurtas elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelis.

5. III tyrimo etapu atliktas elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelio galimo poveikio vertinimas, pagal 2010-01-28 LR Vyriausybės nutarimą Nr. 276 „Dėl sprendimų projektų poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo ir įgyvendinimo“.

6. Anketinė apklausa atlikta elektroninėmis priemonėmis. Toks būdas pasirinktas, norint racionaliau panaudoti respondentų laiką, sumažinti klaidų tikimybę atsakant į klausimus, nepalikti respondentams galimybės išvengti atsakymų į užduodamus klausimus, taip lengviau apklausti geografiškai nutolusius respondentus.

7. Interviu atliktas, ekspertams sutikus dalyvauti tyrime, prieš tai juos supažindinus su tyrimo atlikimo detalėmis, interviu klausimais. Apklausi ekspertus atsakymai buvo fiksuojami protokole. Interviu metu gauti duomenys buvo naudojami tik šio konkretaus tyrimo analizei. Šiuo metodu apklausti Viešųjų pirkimų tarnybos, Centrinės projektų valdymo agentūros, UAB „Konsultus“ specialistai.

8. Tyrimas vykdytas 2011 m. sausio – kovo mėnesiais.

9. Apklauso duomenys apdoroti ir analizuoti keliais būdais. Lyginamaisiais metodais lyginti požiūriai, išskirti ir gretinti atsakymai, lyginti atskirų respondentų grupių atsakymai. Tyrimo duomenys apdoroti statistikai (SPSS programa 16 versija), verčiant skaičiais, procentais, vaizduojant grafiškai (Microsoft Office Excel 2007 programa). Interviu pagalba gauti duomenys

apdoroti, vadovaujantis turinio analizės metodu. Duomenys apibendrinti, susisteminti, identifikuoti tapatūs bruožai, ryšiai, atsakymų panašumai ir skirtumai, interpretuojant remiantis įžvalgomis. Duomenų lyginimas ir interpretavimas pateiktas teksto forma. Pasirinkti analizės būdai padėjo kokybiškai įvertinti tyrime dalyvavusių perkančių organizacijų, tiekėjų atstovų, Viešųjų pirkimų tarnybos, CPVA ir UAB „Konsultus“ specialistų-ekspertų nuomonę, išvelgti elektroninių viešųjų pirkimų įgyvendinimo problemas ir tobulinimo bei plėtros galimybes.

Išanalizavus informantų bendrąsias charakteristikas, respondentų ir ekspertų nuomonę apie elektroninių viešųjų pirkimų praktinį panaudojimą Lietuvoje, plėtros galimybes bei poreikio tendencijas, pateikiamos teorinės bei praktinės tyrimo išvados, rekomendacijos elektroninių viešųjų pirkimų poreikio didinimo bei plėtros tendencijų klausimais.

2.2. Tyrimo metodika ir organizavimas

2.2.1. Tyrimo procedūra

Tyrimo tikslas – ištirti elektroninių viešųjų pirkimų sistemos plėtros galimybes Lietuvoje ir suformuluoti elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelį.

Tyrimo objektas – perkančiųjų organizacijų, tiekėjų, Viešųjų pirkimų tarnybos, Centrinės projektų valdymo agentūros ir UAB „Konsultus“ atstovų nuomonė apie elektroninių viešųjų pirkimų sistemą Lietuvoje.

Tyrimo uždaviniai:

- Atlikti viešųjų elektroninių pirkimų plėtros galimybių įžvalgą (PEST, SSGG analizė).
- Apklausos ir interviu metodų pagalba identifikuoti viešųjų elektroninių pirkimų įgyvendinimo problemas, nustatyti viešųjų elektroninių pirkimų plėtros galimybes.
- Pateikti viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelį bei atlikti jo galimo poveikio viešųjų pirkimų sistemai, ekonomikai, valstybės finansams, korupcijos mastui vertinimą.

Tyrimas vykdytas 2011 m. sausio – kovo mėnesiais. Parengtos anketos buvo siunčiamos elektroniniais paštais su elektronine nuoroda į anketas:

- perkančiosioms organizacijoms – <http://www.manoapklausa.lt/apklausa/264113805/>.
- tiekėjams – <http://www.manoapklausa.lt/apklausa/263792391/>.

2.2.2. Tyrime taikytų duomenų rinkimo metodų apžvalga

Kiekviena mokslo sritis turi skirtingus informacijos rinkimo būdus. Socialiniuose moksluose populiariausi yra stebėjimo, apklausos, interviu, eksperimento, dokumentų analizės metodai ir kt.

A.Valackienės (2007) teigimu, dokumentų analizė yra vienas populiariausių, sociologinių tyrimų metodų [119]. **Dokumentų analizės metodas** (R. Tidikis (2003)) – pirminių duomenų

rinkimas, kai dokumentai naudojami kaip pagrindiniai informacijos šaltiniai [113]. Šis analizės metodas taikytas, nagrinėjant LR Viešųjų pirkimų įstatymą ir po įstatyminius aktus, Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros strategiją, Viešųjų pirkimų tarnybos strateginius veiklos planus ir pan. Šio metodo privalumai: sąlyginis paprastumas, galimybė nagrinėti anksčiau vykusius reiškinius ir procesus, neribota tyrimo trukmė, reaktyvumo (neigiamo poveikio) nebuvimas, dokumentai, ypač oficialūs, nedaro įtakos tyrėjo nuostatai, užtikrina analizės kokybę, nes nemaža dokumentų parašyta profesionaliai (oficialūs dokumentai, laikraščiai ir kt.) ir pan. Tačiau galima išskirti dokumentų analizės trūkumus, kuriuos R. Tidikis (2003, p. 497) įvardija kaip: subjektyvus dokumentų turinio vertinimas (šališkumas), kai kurie dokumentai vienalaikiai, sensacingi, netgi užakyti, dažniausiai apsiribojama rašytine informacija. Dokumentų analizės metodo pagalba parengta Elektroninių viešųjų pirkimų plėtros galimybių įžvalga.

Kitame tyrimo etape respondentams (perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų atstovams) pateikti klausimai apie el. viešųjų pirkimų naudojimą jų organizacijoje, apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą ir taikymą Lietuvoje, apie elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo problematiką, sunkumus ir trūkumus, tobulinimo perspektyvas, išvelgiamus Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos (CVP IS) privalumus, taip pat institucijos darbuotojų kompetencijas el. viešųjų pirkimų naudojimo srityje, buvo prašoma išskirti problemas ir jų sprendimo kryptis. Šis metodas – apklausa – vienas dažniausiai naudojamų tyrimo metodų, kuri daugeliu atžvilgiu yra pranašesnė už kitus metodus. Pasak A. Valackienės (2007), tai labiausiai paplitęs pirminės sociologinės informacijos rinkimo metodas [119].

Apklausos metu gauta informacija apie respondentų nuomones. Formuluoju klausimus, stengiasi gauti kuo daugiau kokybiškesnės ir išsamesnės informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų plėtros perspektyvas Lietuvoje. Anot G. Merkio (1995), apklausos metodo populiarinimą lemia santykinis apklausos atlikimo paprastumas, galimybė lengvai ir greitai surinkti daug duomenų [77]. Galima išskirti apklausos anketavimo būdu privalumus: galimybė garantuoti respondentų anonimiškumą, tai padeda padidinti informacijos objektyvumą ir teisingumą, galimybė sumažinti laiko ir finansinius išteklius, informatyvus duomenų rinkimas, respondentai gali atsakyti į klausimus jiems patogiu laiku. Tačiau apklausos rezultatai turi ir trūkumų. Anot K. Kardelio (2007), informacija gauta iš respondento atspindi realią padėtį pagal tai, kaip tą realybę priėmė kiekvienas individualiai [59].

Gautus anketinės apklausos rezultatus reikia koku nors būdu sugrupuoti, kad būtų galima panaudoti duomenis tyrimo eigoje, atliekant jų interpretaciją. Duomenims rinkti naudojamų matavimo priemonių yra nemažai ir įvairių, tačiau visos tos priemonės – tai skalės, skirtos savybių rodikliams gauti. Anot A. Valackienės (2007), dažniausiai naudojamos:

- Nominalioji skalė. Tai objektyvių duomenų apie respondentą nustatymas (pvz., amžius, lytis, išsilavinimas ir pan.). Tai sudaro demografinę anketos dalį.
- Ranginė skalė. Tai dažniausias duomenų grupavimo būdas, kai visi atsakymai eina didėjančia ar mažėjančia tvarka (pvz., labai gerai, gerai, vidutiniškai, blogai, labai blogai).
- Nuostatų skalė arba Likerto skalė. Tai susumuotų reitingų metodas, kai prašoma kiekvienam teiginiui pasirinkti vieną atsakymo variantą.
- Intervalinė skalė. Jos pagalba galima išmatuoti bei palyginti kai kuriuos požymius, turinčius skaitmeninę išraišką (pvz., amžius, išsilavinimas, darbo stažas ir pan.).

Anketinės apklausos metodas buvo pasirinktas todėl, kad jis leidžia surinkti daug informacijos, rezultatus lengva susisteminti bei apdoroti statistiškai, taip pat užtikrina respondentų anonimiškumą. Pakankamai aukštas standartizavimo lygis leidžia gana sėkmingai ir paprastai atlikti surinktų duomenų analizę.

Anketų struktūra ir turinys. Siekiant išsiaiškinti perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų atstovų nuomonę apie elektroninių viešųjų pirkimų įgyvendinimą, problemas, susijusias su elektroninių viešųjų pirkimų taikymu ir naudojimu Centrine viešųjų pirkimų informacine sistema (CVP IS), išvelgti galimus tobulinimus ir, norint pateikti elektroninių viešųjų pirkimų plėtros perspektyvas, buvo parengtos dvi uždaro ir atviro tipo anketos. Anketavimo būdu siekta apklausti 200 perkančiųjų organizacijų ir 250 teikėjų atstovų. Anketos pateiktos 7–8 prieduose.

Kiekvieną anketą sudaro trys dalys:

1. Įvadinė anketos dalis. Šioje dalyje pateikiami paaiškinimai apie tyrimą, nurodomas tyrimo tikslas, rezultatų panaudojimo tvarka, anonimiškumo garantavimas, apibrėžtos anketos užpildymo taisyklės.

2. Demografinių kintamųjų blokas. Šiame bloke pateikiama respondentų informacija apie lytį, amžių ir išsilavinimą.

3. Diagnostinių kintamųjų blokas. Šiame bloke klausimai atskirai pateikiami perkančiosioms organizacijoms ir tiekėjams. Diagnostiniame klausimyno bloke, aiškinantis nuomones apie elektroninių viešųjų pirkimų įgyvendinimą, siekiama atsakyti į klausimus:

- Koks yra poreikis elektroninių viešųjų pirkimų tobulinimui ir plėtrai?
- Kokiomis kryptimis gali būti tobulinama ir plečiama elektroninių viešųjų pirkimų sistema?

Detali anketų sandara pateikiama 7 lentelėje.

Tyrimo instrumento – anketos – sandara

Tyrimo srities (bloko) pavadinimas	Tyrimo srities (bloko) charakteristika		Klausimų skaičius	
	Perkančioji organizacija	Tiekėjas	PO	T
<i>Bendri duomenys apie respondentą</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Lytis. • Amžius. • Išsilavinimas. • Darbo patirtis viešųjų pirkimų srityje. 		4	
<i>Bendri duomenys apie organizaciją</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Perkančiosios organizacijos tipas. • Darbuotojų skaičius atsakingų už viešuosius pirkimus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacijos tipas. • Apskritis. • Organizacijos gyvavimo laikotarpis. • Darbuotojų skaičius organizacijoje. • Metinė organizacijos apyvarta. • Darbuotojų skaičius atsakingų už viešuosius pirkimus. 	2	7
<i>Informacija apie kvalifikacijos kėlimą</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Kvalifikacijos kėlimas viešųjų pirkimų srityje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kvalifikacijos kėlimas viešųjų pirkimų srityje. 	1	
<i>Elektroninių viešųjų pirkimų naudojimas</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Elektroninių viešųjų pirkimų vertė. • Elektroninių viešųjų pirkimų skaičius. • Elektroninių viešųjų pirkimų procentinis dydis. • Elektroninių viešųjų pirkimų racionalumas. • Elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo, taikymo Lietuvoje vertinimas. • Sprendimo vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus įvertinimas. • Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos privalumų įvertinimas. • Institucijų veiklų vertinimas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalyvavimas elektroniniuose viešuosiuose konkursuose. • Laimėtų konkursų skaičius elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose. • Elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo, taikymo Lietuvoje vertinimas. • Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos privalumų įvertinimas. • Informacijos gavimas apie elektroninius viešuosius pirkimus. • Institucijų veiklų vertinimas. 	12	8
<i>Elektroninių viešųjų pirkimų tobulinimas ir plėtra</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Elektroninių viešųjų pirkimų problemų identifikavimas. • Elektroninių viešųjų pirkimų trūkumų įvertinimas. • Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo rekomendacijos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Elektroninių viešųjų pirkimų problemų identifikavimas. • Elektroninių viešųjų pirkimų trūkumų įvertinimas. • Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo rekomendacijos. 	3	4

Šaltinis: sudaryta darbo autorių.

Anketose pateikiami klausimai apie elektroninių viešųjų pirkimų naudojimą jų institucijose, apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą ir taikymą Lietuvoje. Taip pat prašoma išskirti pagrindines elektroninių viešųjų pirkimų sistemos problemas ir galimas elektroninių viešųjų pirkimų plėtros sritis.

Parengti dviejų rūšių klausimai:

- Sustruktūrinti (galima pasirinkti iš pateiktų atsakymų).
- Atviri (reikia pateikti atsakymus laisva forma).

Formuluojant klausimus anketoms, stengtasi gauti kuo daugiau aiškesnės, kokybiškesnės, gilesnės ir išsamesnės informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų plėtros tendencijas.

Siekiant išsamesnių tyrimo rezultatų bei objektyvesnio vertinimo, pasirinktas **interview metodas**. Pusiaus struktūruoto interview metodas buvo pasirinktas dėl tyrimo eigos lankstumo ir galimybės detaliau išnagrinėti elektroninių viešųjų pirkimų plėtros perspektyvas. Anot B. Bitino, L. Rupšienės, V. Žydžiūnaitės (2008), „taikydamas pusiau struktūruotą interview, tyrėjas gali lengviau suprasti tiriamą problemą, atskleisti visiškai netikėtus ir iš anksto nenumatytus tiriamosios problemos aspektus“ [19]. Pagrindinė charakteristika vykdant ekspertų atranką buvo jų žinios apie elektroninių viešųjų pirkimų taikymą Lietuvoje. Rengiant klausimus interview, remtasi literatūra apie elektroninių viešųjų pirkimų taikymą Lietuvoje, vadovautasi darbo autorių parengta Elektroninių viešųjų pirkimų plėtros galimybių įžvalga.

Interview struktūra ir turinys. Interview apklausos protokole pateikiama 11 interview klausimų: 4 iš dalies struktūruoti ir 7 nestruktūruoti (atviri). Eksperto interview apklausos protokolas pateikiamas 9 priede.

Interview klausimų pobūdis orientuotas į probleminę tyrimo sritį – elektroninių viešųjų pirkimų naudojimas ir plėtra. Ekspertams pateikiami klausimai apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje, prašoma išskirti Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos privalumus, trūkumus, prašoma nurodyti dažniausiai pasitaikančias problemas ir šių problemų sprendimo būdus, prašoma įžvelgti elektroninių viešųjų pirkimų plėtros perspektyvas Lietuvoje.

Detali interview sandara pateikiama 8 lentelėje.

8 lentelė

Tyrimo instrumento – interview – sandara

Tyrimo srities pavadinimas	Tyrimo srities charakteristika	Klausimų skaičius	Tikslas
<i>Bendri duomenys apie ekspertą</i>	- Eksperto vardas, pavardė. - Įstaigos, kurioje dirba pavadinimas. - Struktūrinio padalinio pavadinimas. - Pareigybė. - Patirtis pagal užimamas pareigas (metais).	5	Užmegzti ryšį su ekspertu.
<i>Elektroninių viešųjų pirkimų taikymas</i>	-Elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo įvertinimas. - Skaidrumo, veiksmingumo, racionalumo, konkurencijos, korupcijos bei efektyvumo vertinimas.	2	Išskirti ekspertų nuomonę apie elektroninių viešųjų pirkimų taikymą Lietuvoje.

Tyrimo srities pavadinimas	Tyrimo srities charakteristika	Klausimų skaičius	Tikslas
<i>Elektroninių viešųjų pirkimų problematika</i>	-Privalumų, vykdant viešuosius pirkimus CVP IS priemonėmis išskyrimas. -Trūkumų, vykdant viešuosius pirkimus CVP IS priemonėmis išvėgimas. -Perkančiųjų organizacijų vykdomų elektroninių viešųjų pirkimų problemų identifikavimas. -Problemų, su kuriomis susiduria tiekėjai dalyvaujant elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose, išskyrimas. -Konsultacijų dėl vykdomų viešųjų pirkimų elektroninėje terpėje priežasčių identifikavimas.	5	Išsiaiškinti elektroninių viešųjų pirkimų įgyvendinimo problemas, esamą padėtį.
<i>Elektroninių viešųjų pirkimų plėtra</i>	- Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos tobulinimas. - LR teisės aktų bazės vertinimas. - Elektroninių viešųjų pirkimų plėtros perspektyvų numatymas. - Problemų sprendimo krypties identifikavimas.	4	Išskirti pagrindines elektroninių viešųjų pirkimų plėtros galimybes.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių.

Interviu metu klausimai orientuoti į tris tyrimo sritis:

1. Elektroninių viešųjų pirkimų taikymas.
2. Elektroninių viešųjų pirkimų problematika.
3. Elektroninių viešųjų pirkimų plėtra.

Klausimai formuluoti, norint išsiaiškinti apie elektroninių viešųjų pirkimų naudojimą ir plėtros perspektyvas Lietuvoje. Buvo prašoma išskirti pagrindines elektroninių viešųjų pirkimų sistemos problemas ir galimas elektroninių viešųjų pirkimų plėtros sritis. Rengiant interviu klausimus stengtasi gauti kuo daugiau kokybiškesnės ir išsamesnės informacijos apie elektroninius viešuosius pirkimus Lietuvoje.

2.2.3. Tyrimo imties nustatymas

Tyrimu siekiama nustatyti ar elektroninių viešųjų pirkimų reglamentavimas atitinka realius praktinius sprendimus, ar elektroninių viešųjų pirkimų plėtros tendencijos skiriasi nuo įstatymuose apibrėžtų ir praktikoje įgyvendinamų, ar su elektroniniais viešaisiais pirkimais dirbantys specialistai yra kompetentingi elektroninių viešųjų pirkimų srityje ir kokias elektroninių viešųjų pirkimų plėtros galimybes išvėgia apklausose dalyvaujančios institucijos.

Prieš nustatant kokio dydžio imtis bus naudojama tyrimui, pirmiausia reikia apibrėžti populiaciją, tai yra visos perkančiosios organizacijos ir visi tiekėjai. Pagal viešųjų pirkimų tarnybos duomenis, perkančiųjų organizacijų Lietuvoje yra apie 4000. Atlikus Centriniam viešųjų pirkimų portale (www.cvpp.lt) pateiktos informacijos apie perkančiųjų organizacijų vykdomus konkursus analizę, nustatyta, kad tik 350 perkančiųjų organizacijų nuolat vykdo elektroninius viešuosius pirkimus ir jų metinė pirkimo vertė yra didesnė nei 1 mln. Lt. Darbo autorių nuomone, yra tikslinga

apklausti tik tas perkančiąsias organizacijas, nesikreipiant į kitas vieną ar du kartus per metus vykdančias pirkimus įmones ir kurių metinė elektroninių viešųjų pirkimų suma siekia iki 100 000 Lt. Toks pasirinkimas parodytų tikslesnes tyrimo išvadas (neiškraipytų gautų duomenų).

K. Kardelio (2007, p. 311) teigimu, imtis, jos dydis ir sudarymo būdas yra viena svarbiausių empirinio tyrimo metodologinių charakteristikų, nes klaidingai sudaryta imtis gali iš esmės iškreipti tyrimo rezultatus [59]. Tyrimo imtis tiek perkančiųjų organizacijų, tiek tiekėjų atžvilgiu, apskaičiuota pagal V. Paniott'o formulę (Valackienė, A. (2008)), kuri išreiškiama taip:

$$n = \frac{1}{\Delta^2 + \frac{1}{N}}$$

Čia: n – imties dydis (atrankinės visumos dydis);

N – generalinė aibė;

Δ – paklaidos dydis.

Tyrimo imties apskaičiavimas pateikiamas 9 lentelėje.

9 lentelė

Tyrimo imties apskaičiavimas

Apibūdinimas	Perkančiosios organizacijos	Tiekėjai
Generalinė aibė (N)	350	476
Paklaidos dydis (Δ)	5%	5%
Formulės pritaikymas	$\frac{1}{0,05^2 + \frac{1}{350}}$	$\frac{1}{0,05^2 + \frac{1}{476}}$
Tyrimo imtis	185	222

Šaltinis: sudaryta darbo autorių.

Pagal 9 lentelės duomenis, reiktų apklausti 185 perkančiąsias organizacijas ir 222 tiekėjus, norint gauti reprezentatyvius tyrimo rezultatus, kai maksimali leistina socialiniuose tyrimuose reprezentatyvumo paklaida yra 5 proc.

Siekiant kokybiško tyrimo, didesnio duomenų patikimumo, atsitiktine tvarka atrinkta 200 perkančiųjų organizacijų, kurių metinė viešųjų pirkimų suma didesnė nei 1 mln. Lt. Perkančiosios organizacijos atrinktos pagal Viešųjų pirkimų tarnybos skelbiamus didžiausių perkančiųjų organizacijų pagal sudarytų sutarčių vertę sąrašus ir Centriniam viešųjų pirkimų portale pateiktus duomenis. Atrinktų perkančiųjų organizacijų sąrašas su kontaktiniais duomenimis pateikiamas 10 priede. Organizacijų kontaktiniai duomenys atrinkti, pagal kiekvienos organizacijos tinklalapiuose skelbiamus elektroninius paštus. Kreipimosi rašto pavyzdys dėl anketos užpildymo pateikiamas 11 priede.

Tiekėjai atrinkti iš oficialiai patvirtintų tiekėjų sąrašų, kurie yra skelbiami Centriniam viešųjų pirkimų portale ir Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Šiuo metu yra 476 tiekėjai, kurie yra įtraukti į oficialius tiekėjų sąrašus. Iš jų atrinkta 250 respondentų atsitiktine tvarka. Atrinktų tiekėjų sąrašas su kontaktiniais duomenimis pateikiamas 12 priede. Kreipimosi į tiekėjus rašto pavyzdys dėl anketos užpildymo pateikiamas 13 priede.

Siekiant kokybiškos ekspertų atrankos, atlikta Viešųjų pirkimų tarnybos (www.vpt.lt), Centrinės projektų valdymo agentūros (www.cpva.lt) ir UAB „Konsultus“ (www.konsultus.lt) struktūrinių padalinių pagrindinių funkcijų, pateiktų organizacijų internetiniuose puslapiuose, analizė. Tai leido darbo autorėms tikslingai atrinkti tiriamos srities specialistus – ekspertus. Atrinkti buvo 3 ekspertai, iš Viešųjų pirkimų tarnybos prie LR Ūkio ministerijos, Centrinės projektų valdymo agentūros, UAB „Konsultus“.

Ekspertai atrinkti įvertinant, kad šie asmenys turi turėti didžiausią patirtį elektroninių viešųjų pirkimų srityje. Atrinktų ekspertų sąrašas su jų atliekamomis funkcijomis pateikiamas 14 priede.

3. VIEŠŪJŲ ELEKTRONINIŲ PIRKIMŲ LIETUVOJE PLĖTROS PERSPEKTYVŲ TYRIMO REZULTATAI

3.1. Viešųjų elektroninių pirkimų plėtros galimybių įžvalga

Spartėjanti globalizacija, stiprėjanti konkurencija, informacinės visuomenės ir žinių ekonomikos kūrimasis, technologijų tobulėjimas sąlygoja naujus reikalavimus viešųjų pirkimų sistemai. Esminis konkurencingumo ir išlikimo veiksnys tampa gebėjimas prisitaikyti ir tinkamai veikti sparčiai kintančioje aplinkoje. Integracijos į tarptautines erdves ir prisitaikymo prie globalizacijos ir informacinės visuomenės normų procesai negali apseiti be viešųjų pirkimų vykdymo elektroninėje terpėje. Tai kelia naujų reikalavimų tiek privataus, tiek viešojo sektoriaus organizacijoms [109].

Siekiant įsiaiškinti, kodėl perkančiosios organizacijos ir tiekėjai vis dar nenoriai pereina prie elektroninių viešųjų pirkimų naudojimo ir galimas elektroninių viešųjų pirkimų perspektyvas, atlikta teisės aktų analizė. Remiantis gautais rezultatais, atlikta elektroninių viešųjų pirkimų sistemos išorinių veiksnių (PEST), vidinių veiksnių, SSGG analizė, apibrėžtos strateginės kryptys, strateginiai tikslai bei parengta programa strateginiams tikslams ir uždaviniams įgyvendinti.

3.1.1. Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos išorinių veiksnių (PEST) analizė

Išoriniai veiksniai stipriau ar silpniau veikia kiekvieną organizaciją ar sistemą. Ne išimtis ir elektroninių viešųjų pirkimų sistema. Lietuvos viešųjų pirkimų sistema – viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų visuma bei Lietuvos viešųjų pirkimų dalyvių ir viešųjų pirkimų politiką formuojančių, įgyvendinančių ir kontroliuojančių institucijų, įstaigų ir įmonių struktūra [10]. Išorinius veiksnius galima veikti tik iš dalies – reikia apie juos žinoti ir prie jų prisitaikyti. **PEST analizė** (*angl. PEST analysis*) – strateginė analizė, apimanti keturis makroaplinkos aspektus – politinį ir teisinį, ekonominį, socialinį ir kultūrinį, technologinį [121]. Tai naudinga strateginio planavimo priemonė, kuri gali leisti suprasti rinkos augimą ar kritimą, verslo poziciją, potencialias ir tiesiogines operacijas. Tai sąlygos, kurių pakeisti negalima, tačiau privaloma jas įvertinti, kadangi daro poveikį elektroninių viešųjų pirkimų sistemai [86]. Išorinių veiksnių analizė apima ne tik esamų veiksnių tyrimą, bet ir tų veiksnių kitimo priežasčių analizę, kitimo tendencijų nustatymą, siekiant numatyti galimybes ir grėsmes, susijusias su išorinės aplinkos permainomis.

Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos išorinių veiksnių analize siekiama nustatyti, kokie veiksmai yra atlikti ir numatyti, ko būtų galima siekti elektroninių viešųjų pirkimų srityje.

Nacionalinė viešųjų pirkimų sistema funkcionuoja dinamiškai kintančioje politinėje, ekonominėje, socialinėje ir technologinėje aplinkoje. Šios sistemos vystimosi tendencijas, jos veiklos pobūdį, turinį ir mastą didžia dalimi lemia valstybiniame lygmenyje priimami sprendimai.

Tuo pačiu egzistuoja ir grįžtamasis ryšys – šalies viešųjų pirkimų sistemos vystimosi raida ir pobūdis sąlygojantis ES direktyvų ir jų kaitos proceso.

Politinė aplinka. Viešųjų pirkimų sistemos raidai (tuo pačiu ir elektroninių viešųjų pirkimų sistemai) svarbi politinė situacija Lietuvoje. Sprendimas Lietuvos Respublikai tapti Europos Sąjungos nare nulėmė ir nacionalinės viešųjų pirkimų sistemos raidos pagrindines kryptis. Su ES sutartyse, direktyvose ir kitose dokumentuose nustatytais reikalavimais buvo suderintas Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų įstatymas, kiti teisės aktai. Nemažai dėmesio buvo skirta sustiprinti viešųjų pirkimų sistemai priklausančių institucijų gebėjimams. Šio proceso metu visos valdžios šakos vieningai reiškė ryžtą Lietuvoje sukurti geriausius Europos Sąjungos standartus atitinkančią viešųjų pirkimų sistemą ir šio tikslo siekia.

Nors visuomenė jautriai reaguoja į viešųjų pirkimų problemas, ypač susijusias su korupcija, pastebėtina, kad pats viešųjų pirkimų klausimas nėra pernelyg politizuojamas [66]. 2011 metais ypač daug dėmesio yra skiriama korupcijos apvaizdoms viešuosiuose pirkimuose. Seimo pirmininkės I. Degutienės teigimu, visos valdžioje esančios partijos, garsiausiai kalba apie skaidrumą, tačiau elgiasi neskaidriai, todėl tikėtis politinės valios ir permainų yra sudėtinga. „Šiandien sutvarkyti viešuosius pirkimus yra didžiausia dalis kovos su korupcija. Reikia pasakyti, ką visi žino, kad pati neskaidriausia sistema yra viešųjų pirkimų sistema, tai yra labai dideli valstybės pinigai. Visi žino, pinigai dideli, o realios kontrolės sistema dar ir puolama tų pačių politikų“ [96]. Taigi, norint priimti įstatymus, padedančius kovoti su neskaidrumu viešuosiuose pirkimuose, pritrūksta politinės valios. Valdininkams yra nenaudinga viešuosius pirkimus atlikti elektroninėje terpėje. Tačiau situacija, atsižvelgiant į prezidentės reikalavimus, pradeda kontroliuoti.

Lietuvos Respublikos Seimas ir Vyriausybė daug dėmesio skiria informacinės visuomenės plėtotei. Šiuo klausimu priimamuose dokumentuose (Lietuvos nacionalinėje informacinės visuomenės plėtos koncepcijoje², Elektroninės Vyriausybės koncepcijoje, Seimo rezoliucijoje dėl žinių visuomenės ir žinių ekonomikos plėtos Lietuvoje prioritetinių darbų ir kituose) viešųjų pirkimų subjektai skatinami pasirengti vešiesiems pirkimams elektroninėje terpėje ir palaipsniui tai įgyvendinti. Laipsniškam pirkimų perkėlimui į elektroninę terpę būtina atlikti kompleksą darbų [126].

Viešųjų pirkimų įstatymas ir kiti viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai atitinka Europos Sąjungos viešųjų pirkimų direktyvų reikalavimus. Tačiau reikalavimai nuolat tobulinami, todėl ateityje teks ir toliau tobulinti, keisti nacionalinį teisyną, ypač srityse susijusiose su aplinkos apsauga, gynyba, socialinių problemų sprendimu, elektroniniais viešaisiais pirkimais ir ginčų

² LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtos koncepcijos patvirtinimo, priimtas 2001 m. vasario 28 d., Nr. 229 (Žin., 2001, Nr. 20-652).

nagrinėjimu. Tikimasi, kad ateityje pasireikš santūrus ir nuoseklus valdžios šakų požiūris į viešųjų pirkimų sistemos raidą. Bus palaikomas nuoseklus sistemos tobulinimas pagal kitų Europos Sąjungos šalių pavyzdžius [10].

Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos realizavimui reikalingi sprendimai ir sudarytos tinkamos sąlygos įgyvendinti šiems sprendimams. Analizuojant elektroninių viešųjų pirkimų sistemos įgyvendinimą, reikia paminėti, kad ši sistema negali funkcionuoti be nustatytos ir patvirtintos viešųjų pirkimų strategijos. Organizacija, vadovaudamasi Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis, turi reglamentuoti viešųjų pirkimų komisijos darbą, nustatyti viešųjų pirkimų ekspertų skyrimo tvarką, pagal savo veiklos nuostatas patvirtinti pirkimo dokumentų šablonus, vidines viešųjų pirkimų procedūrų tvarkas.

Viešųjų pirkimų strategija visuomet turėtų būti nustatoma, atsižvelgiant į vietinius ir išorinius poreikius ir prioritetus, todėl pirkimų politika (ar gairės) įvairiose perkančiosiose organizacijose gali labai skirtis. Visos perkančiosios organizacijos turi vieną bendrą tikslą – nusipirkti kuo geresnę prekę, paslaugą ar darbus už mažiausią kainą, tik kiekviena skirtingai renkasi pirkimo ar pasiūlymų vertinimo būdus. Priklausomai nuo institucijos atliekamų funkcijų ir poreikių labai skirtingi būna didelės vertės pirkimai, tam įtakos turi institucijos veiklos pobūdis. Skirtingos ir pirkimų organizavimo politikos perkančiosiose organizacijose (PO). Priklausomai nuo dydžio ir pirkimų apimties, jose yra sudaromos arba nesudaromos Viešųjų pirkimų komisijos. Kai kurios perkančiosios organizacijos turi Viešųjų pirkimų padalinius, kitose būna po keletą asmenų, atsakingų už viešųjų pirkimų vykdymą. Nuo perkančiosios organizacijos dydžio priklauso ir paslaugos, kurias PO perduoda privačiam sektoriui. Panašumai tarp perkančiųjų organizacijų atsiranda pasirašant viešojo pirkimo sutartį ir prižiūrint jos vykdymą. Reikalavimai sutartims ir teisinei jų formai yra reglamentuojami valstybės, todėl didelių skirtumų jose nebūna.

Šiuo metu Lietuvoje dar nėra vieningo požiūrio į elektroninių viešųjų pirkimų sistemas, tačiau pastebimos bendros tendencijos elektroninių viešųjų pirkimų sistemose naudoti centrinius tinklalapius, kurti elektroninius viešuosius pirkimus aptarnaujančias agentūras, plėtoti pirkimus pagal preliminariąsias sutartis, diegti e. katalogus, e. aukcionus, saugius informacijos perdavimo ir saugojimo metodus, e. parašą. Aiškūs ir pagrindiniai elektroninių viešųjų pirkimų sistemų kūrimo principai [90]:

1. Lygios galimybės (*angl. equality of treatment*). Visi pirkimuose norintys dalyvauti tiekėjai turi turėti lygias galimybes gauti informaciją apie paskelbtus pirkimus ir pirkimų dokumentus.

2. Konfidencialumas (*angl. confidentiality*). Perkančiosios organizacijos turi laikytis konfidencialumo, iki nustatyto laiko neplatinti informacijos apie pasiūlymus įteikusius tiekėjus.

3. Atsekamumas (*angl. traceability*). Sistemoje turi būti priemonės, registruojančios sistemos naudotojų (perkančiųjų organizacijų, tiekėjų) atliekamus veiksmus „jautriai“ informacijai gauti.

4. Efektyvumas (*angl. effectiveness*). Sistema turi gerinti konkurencijos sąlygas, mažinti sąnaudas viešiesiems pirkimams.

5. Sąveika su kitomis sistemomis (*angl. interoperability*). Kuriamoje sistemoje turi būti naudojamos rinkoje visiems prieinamos ir ES šalyse plačiai naudojamos priemonės. Reikėtų vengti specifinių technologijų, ribojančių galimybę kitiems naudotis el. pirkimo procedūromis.

6. Saugumas (*angl. security*). Naudojamos technologijos turi užtikrinti saugų duomenų perdavimą ir saugojimą nustatytą laiką duomenų saugyklose.

7. Visuotinis prieinamumas (*angl. general availability*). Naudojimosi sistema technologinės priemonės turi būti visiems bet kada ir lengvai (nebrangiai) prieinamos.

Kuriant elektroninių viešųjų pirkimų sistemą reikia vadovautis šiais principais, o norint tai padaryti, reikalinga sukurti kuo stabilesnę politinę aplinką. Ypač svarbu politinio lygmens valdymo institucijų politika, reglamentuojanti mokesčius bei pirkimų verčių ribas. Apibendrinant galima pasakyti, kad politiniai veiksniai pakankamai stipriai veikia e. pirkimų sistemą. Priimant sprendimus ir (ar) sudarant sąlygas jiems įgyvendinti tiek perkančiojoje organizacijoje, tiek tiekėjo įmonėje, kiekvienas žingsnis yra lydimas vienokių ar kitokių politinių veiksmų.

Galima daryti išvadą, kad Lietuvoje yra veikianti, nors ateityje ir tobulintina, teisinė bazė, kuri suderinta ir atitinka ES direktyvas bei standartus, todėl galima teigti, kad sudarytos galimybės teoriškai pereiti prie elektroninių viešųjų pirkimų naudojimo.

Ekonominė situacija. Šiuolaikiniame pasaulyje siekis ugdyti žinių visuomenę, sukurti globalią žiniomis grįstą ekonomiką – vienas svarbiausių informacinės ir žinių visuomenės politikos tikslų, labiausiai išsivysčiusių šalių ūkio raidą lemiantis veiksnys. Tai – šalies pažangos, klestėjimo ir gerovės sąlyga. Pagrindinis Lisabonos strategijos tikslas – per 10 metų Europos Sąjungą paversti „konkurencingusia ir dinamiškiausia žinių pagrindu augančia ekonomika pasaulyje“, spartinant technologinę pažangą, kuriant žinių visuomenę, atliekant būtinas ekonomines reformas ir mažinant socialinę atskirtį. Tad skatinama informacinių technologijų ir telekomunikacijų sektoriaus plėtra, didelis dėmesys mokslinių tyrimų bei inovacijų sritims, verslo ir mokslo bendradarbiavimo iniciatyvos, mokymosi visą gyvenimą principas bei tęstinis Lisabonos strategijos tikslų įgyvendinimas mažins šalies ekonominio išsivystymo lygio atsilikimą nuo ES šalių vidurkio bei ves šalį žinių ekonomikos link. Ekonomikos augimo veiksniais laikomi darbo jėga, kapitalas, žinios ir verslumas. Visų šių veiksmų išvystymo lygis bei panaudojimas ekonominėje veikloje lemia pagrindinę šalies ilgalaikės subalansuotos ūkio plėtros sąlygą – šalies ūkio konkurencingumą tarptautiniu mastu [78].

Europos Sąjungos siekis – suderinta darni ekonominė plėtra su didesniu bei geresnės kokybės užimtumu ir tvirtesne socialine sanglauda [81].

Lietuvos ekonominės politikos tikslas yra stabili makroekonominė aplinka. Tai konkurencingas ūkis, spartus ekonomikos augimas, žemas nedarbo lygis, stabilios kainos. Lietuva jau kuris laikas gyvena smunkančio ekonominio augimo sąlygomis. Remiantis LR Finansų ministerijos skelbiamomis prognozėmis, 2009 m. bendrasis vidaus produktas (BVP) sumažėjo 15 proc., tačiau 2010 m. Lietuvos BVP paaugo 1,4 proc. Ekonominis pagyvėjimas numatomas ir 2011 metais, kai planuojamas BVP augimas sieks 2,8 proc. Numatoma, kad realusis BVP, 2010 m. padidėjęs 1,3 proc., 2011 m. ir 2012 m. didės atitinkamai 3,3 proc. ir 4,1 proc. [64]. Nors Lietuvos ekonomika po truputį atsigauja, ekonomikos augimas vis dar išlieka pakankamai mažas, palyginti su laikotarpiu prieš ekonominį nuosmukį [13].

Šiuo metu Lietuvoje stengiamasi griežtinti fiskalinę politiką, siekiant valdyti kainų lygio pokyčius ir didinti ekonomikos atsparumą įvairiems išorės poveikiams. Svarbiu makroekonominiu ir politiniu tikslu tebėra Mastrichto sutartyje nurodytų kriterijų įgyvendinimas ir euro įvedimas.

Paskutiniaisiais dešimtmečiais vyriausybinių prekių, paslaugų ir darbų pirkimai iš privataus sektoriaus pasaulyje smarkiai padidėjo. Daugumoje ES valstybių viešieji pirkimai sudaro apie 10-15 % BVP, kas atitinka 25-30 % viešųjų išlaidų. Pasak Ūkio ministro, Lietuvoje viešieji pirkimai sudaro beveik 10 % BVP arba 30 proc. biudžeto [84]. Bet kuris minimalus sutaupymas ar efektyvumo padidėjimas yra išreiškiamas milijardais, todėl nepaprastai svarbia tampa visa teisinė ir organizacinė viešųjų pirkimų aplinka ir viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas perkeltant pirkimus į elektroninę erdvę. Iš esmės išskaidrinus viešuosius pirkimus, galima ekonominė nauda, be to, korupcijos suvokimo indeksas gali perkopti 5 balus [27] (2009 m. sudarė 4,9 balai [61], 2010 m. – 5,0 balus [62]), tai reikštų, kad Lietuva taptų mažiau korumpuota šalimi. Remiantis pasauline praktika ir statistika, galima teigti, jog tinkamai modernizavus Lietuvos viešuosius pirkimus, yra realus 400-450 mln. Lt kasmetinis sutaupymas. Didžiausią pirkimų išlaidų sumažinimo galimybę duoda tinkamas tiekėjų suradimas [66]. Kainai mažinti geriausiai tinka konsolidacija (pirkimų centralizavimas) ir elektroninių viešųjų pirkimų įdiegimas.

A. Junevičiaus, S. Ereminaitės (2010) teigimu, viešieji pirkimai yra suprantami kaip viena iš aktualiausių ekonomikos problemų, taip pat vienas iš potencialiausių sėkmingos viešosios politikos įgyvendinimo instrumentų, kuris padeda ne tik kontroliuoti pinigų srautus, bet ir manipuluoti korupcijos atsiradimo galimybėmis [54].

Pagal Lietuvos Viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros strategiją, galima išskirti tokius pagrindinius taupymo instrumentus elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose [66]:

- Kainų sumažėjimas per konkurencijos didinimą ir teisingą tiekėjų pasirinkimą;
- Prielaidos pirkimų centralizavimuisi ir nekonkursinių pirkimų masės sumažinimas;
- Pirkimo ciklo trukmės sutrumpinimas;
- Smulkiųjų pirkimų optimizavimas.

Viešajame sektoriuje šiuos sutaupymus reikėtų traktuoti kaip ekonominę naudą, nes sutaupyti pinigai paprastai išleidžiami visos visuomenės poreikiams, užsakant daugiau ir (arba) aukštesnės kokybės prekių, paslaugų ar darbų.

Šiuo metu, griežtėjant įstatymų reikalavimams, yra centralizuojama ir didinama viešųjų pirkimų kontrolė tiek atskirose perkančiosiose organizacijose, tiek ir visos šalies mastu. Tai neišvengiamai reikalauja didesnio darbuotojų skaičiaus, atsakingų už pirkimų organizavimą bei jų priežiūrą specialistų tam įsteigtose tarnybose. Elektroninė viešųjų pirkimų sistema leistų automatizuoti pirkimų planavimo, valdymo ir kontrolės funkcijas, sutaupyti darbuotojų darbo laiką bei mažintų didėjančių viešųjų pirkimų personalo poreikį.

Socialinis kultūrinis aspektas. Ši aplinka – tai makroaplinkos elementas, atspindintis visuomenės poveikį viešųjų pirkimų sistemai, jos sprendimams bei jų įgyvendinimui. Socialinis ir kultūrinis aspektas pasireiškia ne tik per perkančiąsias organizacijas ir tiekėjus. Jį formuoja ir visi Lietuvos gyventojai, taip pat tarptautiniai šalies interesai, nes viešieji pirkimai yra priemonė, naudojama tenkinant viešuosius interesus ir bendruosius poreikius.

Lietuvos visuomenė pakankamai išsilavinusi, tačiau visavertės pilietinės visuomenės kūrimasis tebevyksta. Kuriasi visuomeninės organizacijos, kurios atstovauja tam tikrų visuomenės sluoksnių interesus. Jų reikšmė tobulinant viešųjų pirkimų sistemą ir užtikrinant viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimą ateityje turėtų plėstis. Tenka pažymėti, kad Lietuvoje atlikti kai kurie tyrimai liudija, kad visuomenę jaudina neskaidrumo ir korupcijos problemos. Mažiau dėmesio skiriama bendram pirkimų efektyvumui. Svarbu paminėti, kad Lietuvoje trūksta viešųjų pirkimų specialistų, gebančių pritaikyti naujausius ir veiksmingiausius pirkimų būdus ir schemas, turinčių kompleksinių ekonomikos, teisės ir techninių žinių.

Galima daryti išvadą, kad darbuotojams, susijusiems su viešaisiais pirkimais, trūksta kompetencijos, žinių, kvalifikacijos atliekant pirkimus elektroninėje terpėje. Taip pat reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad perkeliant viešuosius pirkimus į elektroninę erdvę bus sumažinta korupcija ir padidintas pirkimų skaidrumas.

Technologiniai veiksniai. Viešuosiuose pirkimuose tiesiogiai ir nuolat susiduriama su technologiniu progresu. Visų pirma, pirkimai vyksta tose srityse, kur įsigyjamas prekes, paslaugas ar darbus veikia ši pažanga. Ji ypač pasireiškia informacinių technologijų ir medicinos srityse. Dažnai nutinka taip, kad dėl užtrukusių pirkimo procedūrų, taip pat dėl to, kad specialistai nespėja sužinoti visų naujovių, perkančiosios organizacijos nusiperka morališkai pasenusius gaminius ar technologijas. Technologijos ir inovacijos turėtų pasitarnauti ir aplinkosauginių bei socialinių problemų sprendimui.

Technologinė pažanga liečia ir patį viešųjų pirkimų vykdymą. Viešuosiuose pirkimuose vis plačiau taikomos informacinės technologijos, kurios leidžia dalį ar net visas pirkimų procedūras

perkelti į elektroninę erdvę (elektroniniai pirkimai). Lietuvoje jau dabar sudarytos galimybės elektroniniu būdu pateikti viešųjų pirkimų skelbimus, ataskaitas. Informacija apie viešuosius pirkimus skelbiama internete. Taip pat Viešųjų pirkimų tarnyba prie LR Vyriausybės įgyvendina projektą, kuris sudarys galimybes visas viešųjų pirkimų procedūras atlikti elektroninėje erdvėje. Tačiau tiek Lietuvoje, tiek kitose šalyse susiduriama su nemažomis problemomis, visų pirma, dėl keitimosi informacija, ypač tarptautiniu mastu, standartų, elektroninio parašo praktinio realizavimo ir sandorių sudarymo. Šios problemos sprendžiamos ir perspektyvoje bus vis daugiau elektroninių pirkimų. Kitose šalyse informacines technologijas viešuose pirkimuose plačiau naudoja ir remia jų vystymą centrinės perkančiosios organizacijos. Tikėtina, kad plečiantis viešųjų pirkimų centralizavimui Lietuvoje bus skatinamas ir elektroninių pirkimų vykdymas.

Bendrųjų išorės veiksnių analizės rezultatai leidžia susidaryti problemos sprendimo kelerių metų veiklos viziją ir suformuluoti misiją [57].

3.1.2. Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos vidinių veiksnių analizė

Svarbu ištirti ne tik išorinius veiksniai, įtakojančius viešųjų pirkimų sistemą, bet ypatingą dėmesį reiktų atkreipti ir į vidinių veiksnių analizę. Tai veiksniai, kuriuos daugiau ar mažiau galima kontroliuoti. Elektroninių viešųjų pirkimų sistemai didžiausią įtaką turi tokie vidiniai veiksniai:

- Teisinė bazė. Lietuvos Respublikos įstatymai ir poįstatyminiai teisės aktai.
- Organizacinė struktūra. Viešųjų pirkimų sistema.
- Finansiniai ištekliai. Valstybės ir savivaldybių biudžetai ir ES finansinė parama.
- Planavimo sistema. Viešųjų pirkimų planas, skelbiamas Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje.
- Ryšių sistema. Centrinis viešųjų pirkimų portalas (CVPP) ir Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema (CVP IS).

Teisinė bazė. Lietuvoje viešieji pirkimai pradėti reglamentuoti 1995 metais, Vyriausybei nutarimu patvirtinus biudžetinėms įstaigoms taikytiną laikinąją pirkimų tvarką. Lietuvos patirtis šioje srityje yra nedidelė, palyginus su tuo, kad pirmosios viešųjų pirkimų direktyvos Europos Sąjungoje buvo priimtos dar 1971 metais. Pirmasis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas buvo priimtas 1996 metais. Šis įstatymas buvo parengtas pagal Jungtinių tautų Modelinį prekių, paslaugų ir darbų viešųjų pirkimų įstatymą (UNCITRAL) [76]. Priėmus įstatymą ir sukūrus Viešųjų pirkimų tarnybą buvo pradėti kloti Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos pamatai.

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, šalies viešųjų pirkimų sistema yra sėkmingai integruojama į europinę ekonominę socialinę erdvę. Tam pasitarnavo Viešųjų pirkimų įstatymas, kuriame visa apimtimi yra įdiegtos Europos Sąjungos direktyvos viešųjų pirkimų klausimais. Viešųjų pirkimų įstatymas yra parengtas pagal Švedijoje taikomą modelį, tai yra vienu įstatymu

reglamentuoti ir klasikinio sektoriaus, ir komunalinio sektoriaus perkančiųjų organizacijų atliekamus viešuosius pirkimus, neatsižvelgiant į jų vertę.

Teisinės aplinkos veiksniai veikia tiek perkančiąsias organizacijas, tiek tiekėjus. Viešuosius pirkimus, o tuo pačiu ir elektroninius viešuosius pirkimus, reglamentuoja teisės aktai, kurie pateikiami 15 priede.

Apibendrinant Lietuvoje įtvirtintą viešųjų pirkimų teisinį reguliavimą galima konstatuoti, kad juo iš esmės tinkamai įgyvendinamos ES viešųjų pirkimų direktyvos, kurios šiuo metu turi būti tinkamai notifikuotos ES valstybėse-narėse. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad LR Viešųjų pirkimų įstatymas pakankamai detalai nustato reikalavimus vykdomiems viešiesiems pirkimams, kurių vertė atitinka minėtose ES direktyvose nustatytas ribas. Kitaip tariant, tarptautiniai viešieji pirkimai yra vykdomi pagal ES teisės normų nustatytus reikalavimus. Viešieji pirkimai, kurių vertė yra mažesnė nei tarptautinių pirkimų vertė (Pagal Komisijos komunikatą Nr. 2009/C292/01 „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvose 2004/17/EB, 2004/18/EB ir 2009/81/EB numatytos atitinkamų ribų vertės“ nustatytos 2010 m. tarptautinės prekių ir paslaugų vertės – 666 390 Lt be PVM, tarptautinės darbų vertės – 16 728 816 Lt be PVM [111]), vykdomi pagal detalai reguliuojamą viešojo pirkimo procesą, kurio pagal ES viešųjų pirkimų direktyvas nėra reikalaujama. Ūkio ministerija inicijuoja atitinkamus Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimus, kuriais siekiama liberalizuoti supaprastintus viešuosius pirkimus. Tokia iniciatyva siekiama užtikrinti nedidelės vertės viešųjų pirkimų efektyvumą bei sudaryti sąlygas pagreitinti tokių viešųjų pirkimų procesą.

Organizacinė struktūra. Viešųjų pirkimų sistemą sudaro perkančiosios organizacijos, tiekėjai, ginčus nagrinėjančios institucijos, juos kontroliuojančios institucijos, metodinę paramą teikiančios ir mokymus vykdančios institucijos, taip pat reglamentavimą formuojančios institucijos. Šioje sistemoje taip pat veikia įvairios tarptautinės institucijos ir visuomeninės organizacijos, konsultacinės, mokymo ir paramos paslaugas teikiančios įstaigos, informavimo tarnybos.

Perkančiųjų organizacijų skaičius nuolat keičiasi, auga. Tai biudžetinės įstaigos, viešosios įstaigos, kiti viešieji juridiniai asmenys, valstybės ir savivaldybių įmonės, akcinės bendrovės, kitos teisinės formos privatūs juridiniai asmenys, kurie atitinka Viešųjų pirkimų įstatyme nustatytas sąlygas. 2009 m. pabaigoje buvo beveik 4000 įstaigų, įmonių ir organizacijų, kurios atitiko VPĮ numatytus perkančiosios organizacijos požymius [48].

Tiekėjais gali būti visi fiziniai ir juridiniai asmenys, kurie turi teisę užsiimti ūkine veikla. Viešųjų pirkimų tarnybą sudaro oficialius patvirtintų tiekėjų sąrašus, kuriuose įrašytų tiekėjų kvalifikacija atitinka nustatytus reikalavimus. Šiuo metu į oficialiai patvirtintų tiekėjų sąrašus (OTPS) yra įrašytas 461 tiekėjas [38], tačiau esamų ir potencialių tiekėjų galinčių pasiūlyti tiekti prekes, paslaugas ar atlikti darbus, yra daugiau kaip 180 tūkstančių [48].

Kontrolės ir reguliavimo institucijos yra skirstomos į tokias grupes:

1. Kontrolės institucijos – Viešųjų pirkimų tarnyba, Valstybės kontrolė, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Finansinių nusikaltimų tyrimų tarnyba, Prokuratūra, ES paramą administruojančios agentūros (Aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūra (APVA), Centrinė projektų valdymo agentūra (CPVA), Lietuvos verslo paramos agentūra (LVPA), Paramos fondas Europos socialinio fondo agentūra (ESFA), Transporto investicijų direkcija (TID)), LR Seimo audito komitetas).

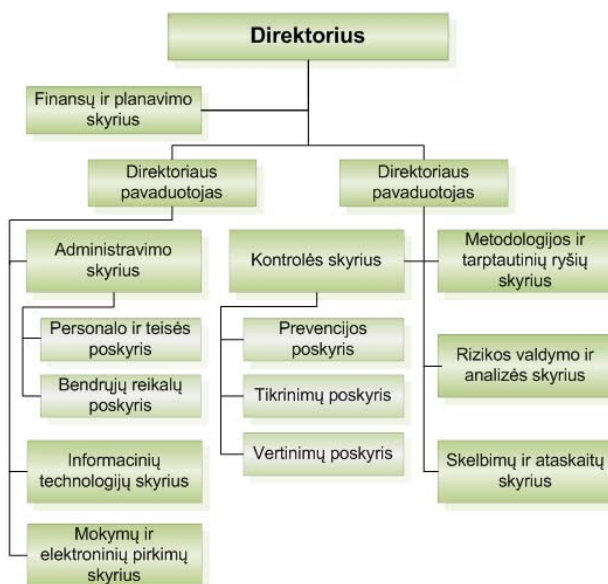
2. Teisinių reglamentavimą kuriančios institucijos – LR Seimas, LR Vyriausybė, LR ūkio ministerija, Viešųjų pirkimų tarnyba, Savivaldybių tarybos, kitos ministerijos: Finansų, Krašto apsaugos, Aplinkos, Kultūros, Socialinės apsaugos ir darbo, Teisingumo.

3. Ginčų reguliavimo institucijos – teismai. Tai vienintelė ginčų reguliavimo institucija.

Kontrolė yra labai reikšminga ir sudėtinga vadybos funkcija. **Kontrolė** – tai planinės ir faktiškos būklės lyginimas: normatyvinė – planuojama būklė lyginama su faktiška būkle ir rastas nukrypimas leidžia spręsti, ar kontroliuojamas procesas vyksta tinkamai. Čia gauname informaciją apie pasekmes, todėl svarbiausias kontrolės uždavinys – užtikrinti kelią tokiems nukrypimams ateityje, t. y. kontrolė turi būti profilaktinio pobūdžio: kontrolės išlaidos turi būti mažesnės nei teikiama nauda. Laiku atlikta kontrolė įgalina pakoreguoti kintantį procesą [28].

Kiekviena organizacija siekia laiku pastebėti savo klaidas ir jas ištaisyti, kol nesužlugo užsibrėžti tikslai. Kontrolė skatina palaikyti viską, kas organizacijoje yra gero. Kontrolė duoda garantiją, kad organizacija pasieks savo tikslus.

Viena iš pagrindinių kontrolės institucijų yra Viešųjų pirkimų tarnyba, kuri 2010 metų pradžioje tapo pavaldi LR Ūkio ministerijai, kuri iki tol buvusi viešųjų pirkimų politikos formuotoja, tapo atsakinga ir už viešųjų pirkimų politikos įgyvendinimą, taip užtikrinant viešųjų pirkimų sistemos kontrolės veiksmingumą bei lankstesnį viešųjų pirkimų politikos įgyvendinimą. Tai įstaiga prie Ūkio ministerijos, koordinuojanti ir prižiūrinti, kaip laikomasi Viešųjų pirkimų įstatymo ir su jo įgyvendinimu susijusių teisės aktų. Viešųjų pirkimų tarnybos organizacinė struktūra pateikiama 8 paveiksle.

8 pav. Viešųjų pirkimų tarnybos organizacinė struktūra

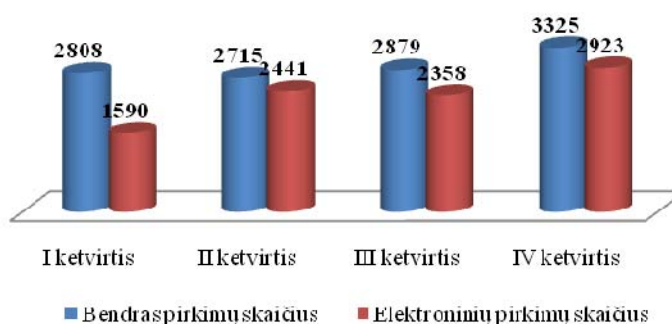
Šaltinis [110].

Numatytos tarnybos funkcijos apsprendžia jos struktūrą, darbuotojų veiklos pobūdį. 2009 m. viešųjų pirkimų tarnyboje veikė 8 skyriai ir 5 poskyriai. Daugiausiai darbuotojų dirbo Kontrolės skyriuje, kuris buvo sudarytas iš 3 poskyrių: Tikrinimų, Vertinimų bei Prevencijos. Naujai suformuotas Viešųjų pirkimų tarnybos Rizikos valdymo ir analizės skyrius [48]. 2011 m. duomenimis, Viešųjų pirkimų tarnyba reorganizuojama ir ją turėtų sudaryti iš viso 11 skyrių: Administracija; Teisės taikymo skyrius; Administravimo ir bendrųjų reikalų skyrius; Finansų ir planavimo skyrius; Teisėkūros ir metodikos skyrius; Elektroninių pirkimų plėtros skyrius; Mokymo ir konsultavimo skyrius; Kontrolės skyrius; Prevencijos skyrius; Rizikos valdymo skyrius; Skelbimų ir ataskaitų skyrius.

Finansiniai ištekliai. Viešieji pirkimai – svarbi ekonomikos dalis, kurios bendra per šias procedūras išleidžiamų lėšų suma prilygsta dešimtdaliui bendrojo šalies vidaus produkto, arba trečdaliui Lietuvos nacionalinio biudžeto. Kasmet didėjant valstybės biudžetui ir savivaldybių biudžetams bei ES finansiniai paramai, daugiau lėšų skiriama ir vešiesiems pirkimams. Lietuvoje 2009 metais vešiesiems pirkimams buvo panaudota per 9 mlrd. litų. 2009 m. įvykusių viešųjų pirkimų skaičius siekė 7633. Lyginant su 2008 m. vykdytais viešaisiais pirkimais, 2009 m. buvo atlikta 1519 mažiau ir sudaryta sutarčių, kurių bendra vertė yra 4,4 mlrd. Lt mažesnė. Tarptautinių ir klasikinio sektoriaus supaprastintų pirkimų vertė sudarė 6,4 mlrd. Lt. iš jų 1,47 mlrd. Lt buvo skirta paslaugų vešiesiems pirkimams (23 proc.) bei 1,57 mlrd. Lt – prekių pirkimams (24 proc.). 53 proc. nuo tarptautinių ir klasikinio sektoriaus supaprastintų pirkimų sudarė darbų pirkimai, kuriems išleista 3,37 mlrd. Lt. Mažos vertės ir komunalinio sektoriaus supaprastintų pirkimų vertė 2009 m. 2,6 mlrd. Lt [11].

Viešajame sektoriuje nuolat didėja spaudimas sumažinti kaštus, kad jie atitiktų turimus biudžetus. Vešiesiems pirkimams skirti asignavimai „apkarpomi“ lygiagrečiai su kitiems tikslams skirtais asignavimais. Efektyviai mažindama kasmetines pirkimų išlaidas, organizacija gali sėkmingai perskirstyti biudžeto įplaukas. Norėdamos būti konkurencingos naujosios Europos Sąjungos narės privalo per minimalų laikotarpį modernizuoti savo viešųjų pirkimų sistemas.

Taigi, perkančiosios organizacijos Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis elektroniniu būdu 2010 m. I ketvirtį vykdė 1590 viešųjų pirkimų. Vien per minėtąjį laikotarpį jos inicijavo daugiau skelbiamų elektroninių pirkimų nei per visus praėjusius metus (2009 m. iš viso buvo inicijuoti 1194 skelbiami elektroniniai pirkimai). 2010 m. kovo mėnesį elektroniniu būdu vykdomų pirkimų skaičius netgi viršijo tradiciniu būdu vykdomus pirkimus [95]. Pagal viešųjų pirkimų tarnybos pateiktus duomenis, 2010 metais bendras pirkimų skaičius sudarė 11 727 vnt., iš kurių 9312 pirkimų buvo vykdoma elektroniniu būdu. Pirkimų skaičius pagal ketvirčius pateikiamas 9 paveiksle.

9 pav. Informacija apie 2010 m. įvykusius viešuosius pirkimus

Šaltinis: sudaryta darbo autorių.

9 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad negalima tiksliai įvertinti viešųjų pirkimų skaičiaus, kadangi kiekviena perkančioji organizacija pagal savo pasitvirtintas supaprastinto viešųjų pirkimų taisykles, atlieka ir mažos vertės pirkimus, kurių skaičius neįtraukiamas į viešųjų pirkimų tarnybos skelbiamą viešųjų pirkimų skaičių. Pagal 9 paveikslą, elektroninių viešųjų pirkimų 2010 m. buvo vykdyta 79,4 proc., tačiau, atsižvelgiant į kiekvienos perkančiosios organizacijos vykdomus pirkimus, šis skaičius ženkliai pakistų mažėjimo kryptimi.

Planavimo sistema. Pagal LR Viešųjų pirkimų įstatymą perkančiosios organizacijos, išskyrus Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybes, konsulines įstaigas užsienyje ir Lietuvos Respublikos atstovybes prie tarptautinių organizacijų, privalo rengti ir tvirtinti planuojamų vykdyti einamaisiais biudžetinėiais metais viešųjų pirkimų planus. Šiuos planus kasmet turi pateikti ne vėliau kaip iki kovo 15 dienos.

Suvestinėje apie planuojamus vykdyti viešuosius pirkimus turi būti nurodoma:

- Perkančiosios organizacijos pavadinimas, adresas ir kontaktiniai duomenys;
- Pirkimo objekto pavadinimas, kodas pagal Bendrąjį viešojo pirkimo žodyną, patvirtintą Europos Parlamento ir Tarybos 2002 m. lapkričio 5 d. reglamentu (EB) Nr. 2195/2002 „Dėl Bendro viešųjų pirkimų žodyno“ (OL 2002 L 340 p. 1) (Komisijos 2007 m. lapkričio 28 d. reglamento (EB) Nr. 213/2008, iš dalies keičiančio Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2195/2002 dėl Bendro viešųjų pirkimų žodyno redakcija (OL 2008 L 74 p. 1));

- Jeigu įmanoma – numatomų pirkti prekių kiekiai bei paslaugų ar darbų apimtys;
- Numatoma pirkimo pradžia (metai ir ketvirtis);
- Pirkimo būdas;
- Ketinamos sudaryti pirkimo sutarties trukmė (su pratęsimais). Pirkimo sutarties trukmė planuojama, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gegužės 5 d. nutarimą Nr. 432 „Dėl viešojo pirkimo–pardavimo sutarčių, sudaromų ilgiau nei 3 metams, terminų nustatymo kriterijų ir atvejų, kuriais gali būti sudaromos tokios sutartys, aprašo patvirtinimo“;

- Ar pirkimas bus atliekamas pagal rezervuotą teisę. Tai yra perkančioji organizacija gali nustatyti sąlygas, sudarančias galimybę pirkimuose dalyvauti tik neįgaliųjų socialinėms įmonėms, arba nustatyti, kad tokie pirkimai bus atliekami pagal remiamų asmenų, kurių dauguma yra neįgalieji, įdarbinimo programas;

- Ar pirkimui bus taikomi žaliesiems pirkimams Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos nustatyti aplinkos apsaugos kriterijai;

- Ar pirkimas bus elektroninis ir atliekamas CVP IS priemonėmis;

- Perkančioji organizacija prieš pradėdama pirkimą, kai pagal Viešųjų pirkimų įstatymą pirkimo sutarčiai privaloma rašytinė forma, turi Suvestinėje CVP IS priemonėmis pateikti techninių specifikacijų projektus, jeigu juos įmanoma pateikti elektroninėmis priemonėmis.

Viešųjų pirkimų suvestinė ir techninių specifikacijų projektai skelbiami ir dėl šių projektų gautos pastabos ir pasiūlymai įvertinami Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka.

Perkančioji organizacija Suvestinėje nurodytą informaciją papildomai turi skelbti savo interneto svetainėje, taip pat sudaryti kitas galimybes bet kuriam naudotojui susipažinti su Suvestine. Taip siekiama skatinti konkurencingumą, didinti viešųjų pirkimų skaidrumą, mažinti korupcijos lygį.

Ryšių sistema. Sparti informacinių ir komunikacinių technologijų plėtra apima socialinių santykių ir darbinės praktikos reorganizavimą. Informacinių technologijų tobulinimas įgalina virtualiai panaikinti atstumus, kas reiškia, kad akimirksniu galima pasiekti įvairias geografines vietas ir socialinius dalyvius. Bendradarbiavime telekomunikacijos ir ryšiai tampa esmine darbine praktika moderniose įmonėse ir institucijose [114].

Verslas, suvokdamas inovacijų svarbą, turi įnešti kaip galima didesnę indėlį. Todėl būtinas valstybinio sektoriaus ir verslo aktyvesnis bendradarbiavimas. Perkančiosios organizacijos ir tiekėjai, palaikydami ryšius, susijusius su viešaisiais pirkimais, naudojami Centrinis viešųjų pirkimų portalas (CVPP) bei Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema (CVP IS).

Dar 2001 m. Lietuvoje buvo žengtas pirmas žingsnis – pradėta kurti Viešųjų pirkimų monitoringo informacinę sistemą (VPM IS). Joje buvo realizuota eilė elementų, kurie leidžia įvesti, kaupti ir apdoroti informaciją apie viešuosius pirkimus bei vykdyti eilę kontrolės ir prevencijos priemonių. Kitas žingsnis – 2003 metais atlikta išsami Viešųjų pirkimų perkėlimo į elektroninę terpę studija, kurios pagalba sukurtas Centrinis viešųjų pirkimų portalas. Centriniam viešųjų pirkimų portale (CVPP) ne tik integruota dalis monitoringo funkcijų, bet teikiami prekių katalogai, pirkimo dokumentai bei yra galimybė pirkti el. terpėje. Pagrindinis CVPP tikslas buvo – tapti centrine Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų vykdymo elektroninėje terpėje vieta. Centrinis viešųjų pirkimų portalas sudaro galimybę [90]:

- diegti pažangias informacines ir telekomunikacines technologijas viešajame sektoriuje;
- gerinti informacijos tiekimą skirtingoms Lietuvos Respublikos ir ES struktūroms;
- didinti viešųjų pirkimų informacijos prieinamumą visuomenei;
- skatinti elektroninės komercijos naudojimą šalies ūkyje; spartinti viešųjų pirkimų procesus; mažinti viešųjų pirkimų organizavimo išlaidas, automatizuojant pirkimų procesus;
- efektyviau naudoti žmoniškuosius išteklius, mažinti jų poreikį dėl didesnio pirkimų proceso automatizavimo;
- tobulinti pirkimo procesą, į jį įtraukiant tiekėjus ir vartotojus;
- skatinti konkurenciją tarp tiekėjų; gerinti viešųjų pirkimų apskaitą ir sudaryti patogesnes sąlygas auditui atlikti;
- geriau kontroliuoti viešųjų pirkimų išlaidas.

Šio portalo pagalba perkančiosios organizacijos turi galimybę publikuoti pirkimo dokumentus, bendrauti su tiekėjais, analizuoti jų siūlomas prekes ir paslaugas bei gauti patikslinimus atliekant mažos vertės pirkimus. O tiekėjams portale leidžiama bendrauti su perkančiosiomis organizacijomis, pildyti savo prekėmis ir paslaugomis elektroninius katalogus, susipažinti su pirkimo dokumentais, gauti informaciją apie rengiamus viešuosius pirkimus pagal pasirinktas kategorijas.

Lietuvoje yra įdiegta Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema (CVP IS), kuri suteikia galimybę visas svarbiausiais viešųjų pirkimų procedūras ir veiksmus atlikti elektroninėje terpėje. Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema (CVP IS) – sistema, leidžia perkančiosioms organizacijoms elektroniniu būdu organizuoti visą viešųjų pirkimų ciklą, o tiekėjams patogiai ir paprastai „vieno langelio“ principu elektroniniu būdu dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. CVP IS

užtikrina galimybę viešuosius pirkimus atlikti visiškai elektroniniu būdu, tai yra nenaudojant nei vieno tradicinio popierinio dokumento [94]. Viešųjų pirkimų monitoringo informacinė sistema (VPM IS) buvo perkelta į Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą (CVP IS).

Ši sistema suteikia daugialypę naudą: viešųjų pirkimų organizacinių ir administravimo išlaidų sumažinimą, pirkimų skaidrumo padidinimą, jų viešumą, didesnę viešųjų pirkimų prieinamumą, ir tuo pačiu – konkurencijos tiekėjų tarpe padidėjimą.

Tiek Centriniam viešųjų pirkimų portale, tiek Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje yra pateikiama informacija apie naujausius viešųjų pirkimų skelbimus, planuojamus pirkimus, Europos Sąjungos pirkimus, viešųjų pirkimų ataskaitas, Tarptautinio pirkimo vertės ribas, Perkančiųjų organizacijos taisykles, Oficialius patvirtintus tiekėjų sąrašus, įvairi statistinė informacija apie viešuosius pirkimus. Centrinė viešųjų pirkimų sistema skirta suteikti elektronines priemones viešųjų pirkimų skelbimams bei ataskaitoms teikti ir tvarkyti, suteikti elektronines priemones viešųjų pirkimų procedūroms atlikti ir informacijai apie viešuosius pirkimus skelbti internete.

3.1.3. Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos SSGG analizė

Analizuojant sudėtingas sistemas paprastai susiduriama su neaiškiomis situacijomis: sistemos apibūdinamos subjektyviai (žodžiais), jų elementų savybės aprašomos su tikimybinu neapibrėžtumu, elementų tarpusavio sąveika nėra tiksliai žinoma ir pan. Tokiais atvejais sistemoms įvertinti ir palyginti naudojama SSGG, kuri kiekvienu konkrečiu atveju duotų statinį nagrinėjamos sistemos įvertį, parodantį jos galimybių ir grėsmių didumą [52]. Viešųjų pirkimų sistemą galima priskirti prie sudėtingų sistemų, todėl, norint, kad būtų kuo mažiau neaiškių situacijų, tikslinga atlikti SSGG analizę. Tokios analizės atlikimas padeda nustatyti silpnųjų poveikio mažinimo būdus, išryškinti stipriąsias puses. Sėkmė priklauso nuo to, ar sugebama pastebėti atsirandančias galimybes ir jomis pasinaudoti, pastebėti kylančias grėsmes ir jų išvengti.

Atlikus išsamią Lietuvos viešųjų elektroninių pirkimų sistemos būklės analizę ir siekiant apibendrinti bei sujungti aplinkos ir išteklių analizės rezultatus, nustatytos stiprybės, silpnybės, galimybės ir grėsmės (SSGG). SSGG analizė atlikta remiantis Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 m. strategija ir kitais teisės aktais.

Stiprybės. Palankus ES viešųjų pirkimų politinis kontekstas sudaro sąlygas efektyviai įgyvendinti elektroninių viešųjų pirkimų tikslus ir uždavinius. Sukurti pagrindai Lietuvos elektroninių viešųjų pirkimų sistemai funkcionuoti (aukštas nacionalinės viešųjų pirkimų teisės bazės lygis):

- Priimtas Viešųjų pirkimų įstatymas ir jo įgyvendinamieji teisės aktai, kurie suderinti su ES viešųjų pirkimų srities teisės aktais.

- Suformuluota stipri institucinė infrastruktūra, kuri užtikrina racionalią viešųjų pirkimų sistemos raidą. Tai pasiekta Vyriausybei pasirinkus modelį, kai viešųjų pirkimų politiką formuoja viena institucija, o už jos įgyvendinimą atsakingos kitos institucijos [66].

- Veikia speciali įstaiga – Viešųjų pirkimų tarnyba, kuri yra atsakinga už viešųjų pirkimų politikos įgyvendinimą, Viešųjų pirkimų įstatymo taikymo kontrolę, organizuojanti mokymus viešųjų pirkimų temomis bei teikianti kitą metodinę pagalbą.

- Sukurta Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema (CVP IS), kuri sudaro galimybes skelbti informaciją apie viešuosius pirkimus ir vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus. Visi viešųjų pirkimų skelbimai perduodami tik elektroninėmis priemonėmis.

Pagrindinės politinės jėgos pasisako už viešųjų pirkimų skaidrumo ir efektyvumo didinimą, korupcijos prevenciją. Lietuvos Respublikos Seimas ir Vyriausybė, puoselėdami informacinę visuomenę, yra atlikę parengiamuosius darbus įstatyminėje sferoje ir tuo pačiu skatina subjektus rengtis viešiesiems pirkimams elektroninėje terpėje. Lietuvos viešųjų pirkimų įstatymas ir elektroninio parašo įstatymas sudaro pagrindą elektroniniams viešiesiems pirkimams diegti. Taip pat perkančiosios organizacijos, tiekėjai, kitos su viešaisiais pirkimais susijusios institucijos palyginti gerai apsirūpinę kompiuterine technika, todėl galima visus viešuosius pirkimus perkelti į elektroninę erdvę. Centrinė projektų valdymo agentūra (CVPA) vykdo centrinės perkančiosios organizacijos³ funkcijas.

Silpnybės. Dažna Viešųjų pirkimų įstatymo ir jį lydinčių teisės aktų kaita sąlygoja dalyvių nepasitenkinimą bei kai kurias klaidas, nepakankamas informacinių technologijų panaudojimo mastas viešųjų pirkimų srityje ir asmens elektroninio tapatumo ir siunčiamų dokumentų autentiškumo nustatymo priemonių nebuvimas stabdo elektroninių viešųjų pirkimų infrastruktūros plėtrą. Santykinai maža, palyginus su kitomis ES valstybėmis, perkančiųjų organizacijų patirtis viešųjų pirkimų ir elektroninių viešųjų pirkimų srityse. Pasireiškia viešųjų pirkimų procedūrose skaidrumo ir konkurencijos užtikrinimo trūkumas dėl:

- Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje (CVP IS) skelbiama informacija nėra lengvai bei patogiai prieinama tiekėjams, joje neskelbiami perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų sąrašai;

- Neužtikrintas viešųjų pirkimų ginčų nagrinėjimas skubiomis ir veiksmingomis priemonėmis (ginčų sprendimas teismuose), ypatingai iki pirkimo sutarties sudarymo. Teisminiai nagrinėjimai užtrunka pernelyg ilgai, kuria nepasitikėjimą viešųjų pirkimų sistema.

³ Centrinė perkančioji organizacija – perkančioji organizacija, kuri įsigyja prekes ir (ar) paslaugas, skirtas perkančiosioms organizacijoms, arba atlieka prekių, paslaugų ar darbų, skirtų perkančiosioms organizacijoms, pirkimų procedūras arba sudaro preliminarąsias sutartis (Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, priimtas Lietuvos Respublikos Seimo 2005 m. gruodžio 22 d. Nr. X-471 (Žin., 2006, Nr. 4-102).

- Nepakanka prevencinės viešųjų pirkimų kontrolės ir nesiimama pakankamai priemonių korupcijos apraiškoms viešuosiuose pirkimuose mažinti.

Nepasiekiamas pakankamas viešųjų pirkimų efektyvumas, nes:

- Perkančiosioms organizacijoms trūksta informacijos apie perkamo objekto rinką, kvalifikacijos perkamo objekto techninėms specifikacijoms parengti bei pirkimus vykdyti pažangiomis elektroninėmis priemonėmis. Tai galima įvardinti, kaip aukštos kvalifikacijos specialistų stoka perkančiosiose organizacijose.

- Viešųjų pirkimų organizavimo ir vykdymo išlaidos yra didesnės nei būtų netaikant viešųjų pirkimų reglamentavimo. Taip pat pasitaiko atvejų, kai viešųjų pirkimų metu nusiperkamos prekės ar paslaugos yra brangesnės nei įprastai rinkoje, arba šios prekės neatitinka perkančiosios organizacijos poreikių.

- Teisės aktai neįpareigoja perkančiųjų organizacijų vykdyti centralizuotų viešųjų pirkimų. Lietuvoje nėra švietimo, mokslo, sveikatos apsaugos ir kitose specializuotose srityse funkcionuojančių centrinių perkančiųjų organizacijų. Centrinės perkančiosios organizacijos yra išlaikomos iš valstybės biudžeto, todėl jų veiklos efektyvumo neskatina rinkos mechanizmai.

Nesukurta palanki aplinka viešųjų pirkimų dalyvių konstruktyviam bendradarbiavimui:

- Nepakanka tikslinių viešųjų elektroninių pirkimų mokymų; neparengta elektroniniu būdu prieinama apibendrinta metodinė priemonė, kurioje būtų pateikiami Viešųjų pirkimų įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nuostatų komentarai, gerosios praktikos pavyzdžiai.

- Viešųjų pirkimų dalyvių bendravimas ir bendradarbiavimas yra fragmentiškas, nenuoseklus.

Nepilnai užtikrintas viešųjų pirkimų politikos suderinamumas su kitomis ES politikomis:

- Tiekėjai ir perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų procedūrų metu patiria didelę administracinę naštą.

- Nepakankamai skatinama smulkiojo verslo plėtra ir inovatyvūs⁴ bei socialinės apsaugos reikalavimus integruojantys pirkimai.

Nėra visapusiškos Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos monitoringo (stebėsenos) bei analizės, suteikiančios galimybių stebėti šios sistemos pokyčius ir ją tobulinti.

Galimybės. Palaikant sukurtą pagrindą Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimui, būtų užtikrintas stiprus pamatas tolesniam sistemos tobulinimui ir plėtrai. Tobulinant CVP IS (didinant jos funkcijų skaičių) bei imantis priemonių korupcijos apraiškoms mažinti, būtų sudarytos geresnės sąlygos skaidrumui ir konkurencijai viešuosiuose pirkimuose užtikrinti. Stiprinant viešųjų

⁴ Inovatyvūs viešieji pirkimai – tai viešieji pirkimai, kai perkančioji organizacija, pirkdama prekes, paslaugas ar darbus, į viešojo pirkimo sąlygas įtraukia kriterijus, skatinančius tiekėjus kurti ir pasiūlyti inovatyvių produktų (Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009–2013 metų strategija, patvirtinta Vyriausybės 2009 m. spalio 14 d. nutarimu Nr. 1332 (Žin., 2009, Nr. 127-5496).

pirkimų dalyvių žinias ir gebėjimus bei skatinant vykdyti elektroninius ir centralizuotus viešuosius pirkimus, būtų galima sukurti palankią aplinką viešųjų pirkimų efektyvumui pasiekti. Kuriant modernias elektroniniu būdu prieinamas patirties pasidalijimo priemones ir skatinant nuoseklų viešųjų pirkimų dalyvių bendradarbiavimą, būtų galima sukurti palankią aplinką viešųjų pirkimų dalyvių konstruktyviam bendradarbiavimui. Panaikinant administracinę naštą viešųjų pirkimų dalyviams sukuriančias nuostatas, skatinant perkančiąsias organizacijas prisidėti prie smulkiojo verslo dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose didinimo, o taip pat vykdyti pirkimus, taikant socialinės apsaugos reikalavimus, ir inovatyvius pirkimus, būtų galima užtikrinti viešųjų pirkimų politikos suderinamumą su kitomis ES politikomis. Vykdam visapusišką Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos monitoringą (stebėseną) ir analizę bei atliekant viešųjų pirkimų rinkos tyrimus, būtų galima sudaryti sąlygas sisteminti informaciją apie rinkoje tiekėjų siūlomas prekes, paslaugas ir darbus, jų savybes ir kainas, stebėti Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos pokyčius ir ją tobulinti. Sudarius galimybes vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus, būtų sutaupyta nemažai viešiesiems pirkimams skirtų lėšų. Įgyvendinant elektroninių viešųjų pirkimų tikslus ir uždavinius, būtų galima skatinti konkurencingos ir inovacijomis pagrįstos ekonomikos kūrimąsi.

Grėsmės. Nepalaikant sukurto pagrindo elektroninių viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimui, gali būti neužtikrintas stiprus pamatas tolesniam sistemos tobulinimui ir plėtrai. Nepakankamai aukšta darbuotojų, atsakingų už viešųjų pirkimų vykdymą, kvalifikacija gali neleisti pilnai pasinaudoti naujais viešųjų pirkimų būdais ir priemonėmis. Nevykdant elektroninių viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros uždavinių, gali būti nepasiektas skaidrus ir efektyvus viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimas, nesudaryta palanki aplinka viešųjų pirkimų dalyvių konstruktyviam bendradarbiavimui ir viešųjų pirkimų politika gali būti nesuderinta su kitomis ES politikomis, neskatinamas konkurencingos ir inovacijomis pagrįstos ekonomikos kūrimasis.

Aukštas korupcijos suvokimo lygis gali paskatinti ne liberalizuoti, bet dar labiau sugriežtinti reikalavimus viešųjų pirkimų procedūroms. Labai griežtas ir nelankstus reglamentavimas neleistų plisti viešųjų pirkimų naujovėms, skatintų netyčines klaidas ir tuo diskredituotų viešųjų pirkimų sistemą.

Viešųjų pirkimų sistemos dalyviai (perkančiosios organizacijos ir tiekėjai) gali ignoruoti viešųjų pirkimų vykdymo elektroninėje terpėje galimybes. Žiniasklaidos formuojamas neigiamas įvaizdis dėl korupcijos masto viešųjų pirkimų srityje. Lietuvos ekonominė situacija ir skiriamos mažesnės lėšos viešiesiems pirkimams gali turėti neigiamos įtakos elektroninių viešųjų pirkimų sistemos tobulinimui ir plėtrai.

Atlikus SSGG analizę, tai yra įvertinus stiprybes (ką sistema yra pajėgi atlikti), silpnybes (ko sistema negali atlikti), galimybes (potencialiai naudingos sąlygos sistemai) ir grėsmes (potencialiai nenaudingos sąlygos sistemai), galima teigti, kad Lietuvos valdančios institucijos siekia

efektyvesnės viešųjų pirkimų sistemos. Optimalus efektyvumas gali būti pasiektas tinkamai įgyvendinus vieningą elektroninių viešųjų pirkimų sistemą šalyje. Šiuo metu elektroninių viešųjų pirkimų sistema naudojama daugiau kaip „skelbimų lenta“, kadangi joje vyksta tik apie pusė pirkimų. Pagrindinės priežastys yra finansavimo stoka ir nepakankamas bendrosios infrastruktūros išvystymo lygis.

3.1.4. Elektroninių viešųjų pirkimų Lietuvoje plėtros strateginė įžvalga

Viešųjų pirkimų sistema turi ne tik siekti prisitaikyti prie besikeičiančios aplinkos, bet ir reaguoti į šiuos pasikeitimus, kad pasinaudotų galimybėmis ir konkurenciniais pranašumais galėtų padidinti savo veiklos rezultatyvumą. Sistema rinkos sąlygomis gali sėkmingai funkcionuoti tik tada, kai objektyviai įvertinamos tiek vidinės, tiek išorinės sąlygos, kai remiantis ateities prognozėmis sugebama numatyti veiklos kryptis.

Atlikus aplinkos (PEST), išteklių ir SSGG analizę, tikslinga suformuluoti elektroninių viešųjų pirkimų Lietuvoje plėtros viziją, misiją bei numatyti strateginius tikslus.

Misija. Skatinti viešųjų pirkimų sistemos dalyvius pereiti prie elektroninių viešųjų pirkimų naudojimo bei užtikrinti tinkamą elektroninių viešųjų pirkimų plėtrą, atsižvelgiant į numatytas plėtros tendencijas Europos Sąjungoje ir Lietuvoje.

Vizija. Elektroniniai viešieji pirkimai – Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo bei svarbus valstybės valdymo modernizavimo komponentas, viešojo administravimo kaštų mažinimas ir valdžios institucijų veiklos skaidrumo didinimas viešųjų pirkimų srityje.

Strateginis tikslas – pasiekti, kad viešųjų pirkimų sistema funkcionuotų skaidriai ir efektyviai bei leistų perkančiosioms organizacijoms mažiausiomis sąnaudomis įsigyti jų poreikius atitinkančias prekes, paslaugas ar darbus ir užtikrintų:

- Konkurenciją viešuosiuose pirkimuose.
- Galimybes viešuosius pirkimus vykdyti elektroninėmis priemonėmis.
- Palankios aplinkos viešųjų pirkimų dalyvių konstruktyviam bendradarbiavimui sukūrimą.
- Viešųjų pirkimų politikos, suderintos su kitomis ES politikomis (darnaus vystimosi, inovacijų, smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros ir kt.) įgyvendinimą.
- Konkurencingos ir inovacijomis pagrįstos ekonomikos kūrimo skatinimą.

Strateginiam tikslui pasiekti numatomi uždaviniai bei jų vertinimo kriterijai (rezultato kriterijai), kurie pateikiami 16 priede. Strateginiam tikslui įgyvendinti yra sudaroma programa, kuri pateikiama 17 priede.

Įgyvendinant šį strateginį tikslą vykdomos programos: Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo 2008-2010 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 1 d. nutarimu Nr. 1047 (Žin., 2008, Nr. 124-4718), Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-

2012 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. vasario 25 d. nutarimu Nr. 189 (Žin., 2009, Nr. 33-1268) ir Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. IX-711 (Žin., 2002, Nr. 10-355; 2009, Nr. 60-2346).

Apibendrinant galima teigti, kad elektroninių viešųjų pirkimų plėtra – sudėtingas, gilaus suvokimo, strateginio požiūrio ir veiksmingo valdymo bei didelių investicijų reikalaujantis procesas.

3.2. Viešųjų elektroninių pirkimų plėtros perspektyvų analizė tiriamų institucijų kontekste

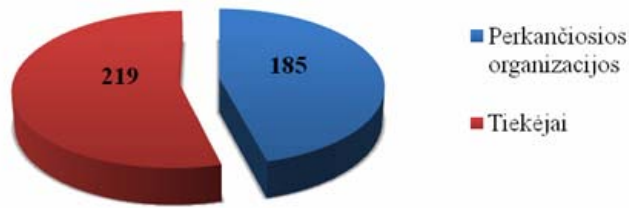
Viešųjų pirkimų sistemoje perkančiosios organizacijos, tiekėjai ir Viešųjų pirkimų tarnyba vaidina skirtingus vaidmenis. Siekiant įvertinti visų jų nuomonę, buvo atliktas tyrimas, susidedantis iš trijų dalių:

1. Įvertinti kaip perkančiosios organizacijos vertina elektroninių viešųjų pirkimų būklę Lietuvoje bei nustatyti galimus elektroninių viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros būdus;
2. Apžvelgti, kaip tiekėjai vertina elektroninius viešuosius pirkimus ir numatyti galimus elektroninių viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros būdus;
3. Išsiaiškinti Viešųjų pirkimų tarnybos požiūrį elektroninių viešųjų pirkimų srityje, įžvelgiant galimas elektroninių viešųjų pirkimų plėtros perspektyvas.

Yra labai svarbu įvertinti ir palyginti kiekvienos pusės pozicijas, suprasti, kokie yra elektroninių viešųjų pirkimų sistemos trūkumai ir privalumai, žiūrint tiek iš perkančiųjų organizacijų, tiek iš tiekėjų bei Viešųjų pirkimų tarnybos pusės. Tik tokiu būdu galima nuspręsti, koks turi būti elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelis.

3.2.1. Tiriamųjų charakteristika

Kiekybiniame tyrime dalyvavo perkančiosios organizacijos ir tiekėjai. Elektroniniu paštu buvo išsiųstos 200 anketų perkančiosioms organizacijoms ir 250 anketų tiekėjams. Tačiau iš jų pilnai ir tvarkingai užpildytos sugrįžo 185 (92,5 proc.) anketos iš perkančiųjų organizacijų ir 219 (87,6 proc.) anketų iš tiekėjų. Iš viso buvo apklaustos 404 organizacijos (žr. 10 paveikslą).

10 pav. Tyrimo dalyviai (N=404)

Respondentams apibūdinti parinkti tokie socialiniai-demografiniai kintamieji: 1) lytis; 2) amžius; 3) išsilavinimas; 4) organizacijos tipas; 5) apskritis; 6) darbo patirtis viešųjų pirkimų srityje; 7) darbuotojų skaičius atsakingų už viešuosius pirkimus; 8) metinė apyvarta.

Kalbant apie dalyvavusių tyime sudėtį, tikslinga palyginti vyrų ir moterų pasiskirstymą. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį, amžių, išsilavinimą pateikiamas 10 lentelėje.

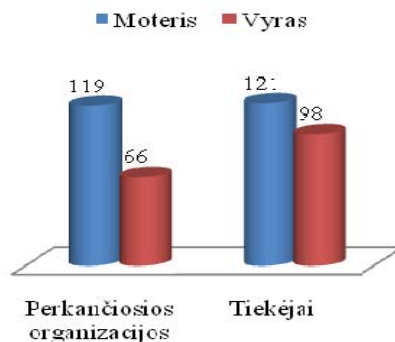
10 lentelė

Perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų pasiskirstymas pagal lytį, amžių ir išsilavinimą

PERKANČIOSIOS ORGANIZACIJOS			TIEKĖJAI		
Lytis	Respondentų skaičius (N)	Respondentų proc.	Lytis	Respondentų skaičius (N)	Respondentų proc.
Vyras	66	35,7	Vyras	98	44,7
Moteris	119	64,3	Moteris	121	55,3
Iš viso:	185	100,0	Iš viso:	219	100,0
Amžius			Amžius		
18-25 metų	10	5,4	18-25 metų	10	4,6
26-32 metų	50	27,1	26-32 metų	73	33,3
33-40 metų	55	29,7	33-40 metų	66	30,1
41-48 metų	49	26,4	41-48 metų	49	22,5
49-56 metų	20	10,9	49-56 metų	15	6,8
Daugiau kaip 56 metai	1	0,5	Daugiau kaip 56 metai	6	2,7
Iš viso:	185	100,0	Iš viso:	219	100,0
Vidurinis išsilavinimas	1	0,5	Vidurinis išsilavinimas	1	0,5
Aukštesnysis (dabar – aukštasis koleginis) išsilavinimas	18	9,7	Aukštesnysis (dabar – aukštasis koleginis) išsilavinimas	31	14,1
Nebaigtas aukštesnysis (dabar – aukštasis koleginis) išsilavinimas	5	2,7	Nebaigtas aukštesnysis (dabar – aukštasis koleginis) išsilavinimas	6	2,7
Bakalauro laipsnis	87	47,1	Bakalauro laipsnis	95	43,4
Magistro laipsnis	65	35,1	Magistro laipsnis	72	32,9
Aukštesnis nei magistro laipsnis	-	-	Aukštesnis nei magistro laipsnis	1	0,5
Kita	9	4,9	Kita	13	5,9
Iš viso:	185	100,0	Iš viso:	219	100,00

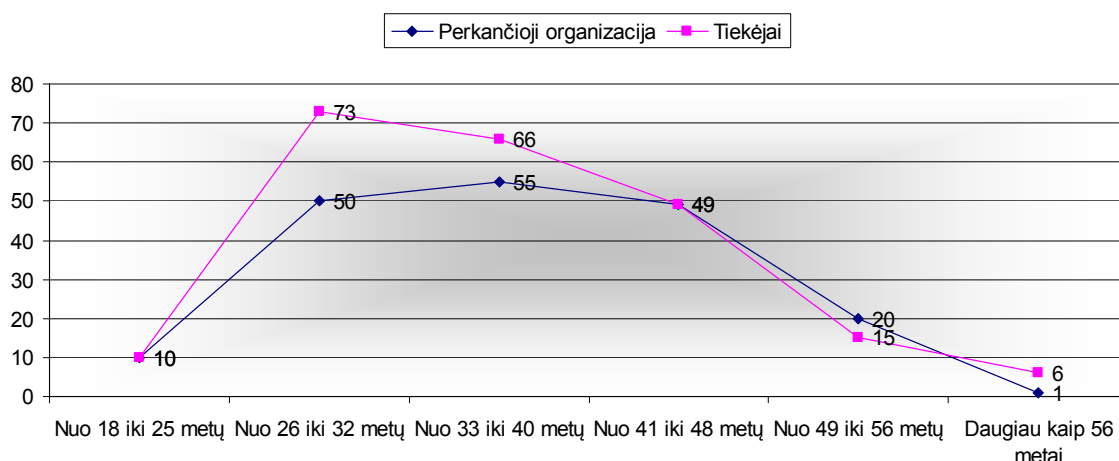
Kaip matyti 10 lentelėje, tyrimo imtyje tarp perkančiųjų organizacijų 64,3 proc. (N=185) ir tarp tiekėjų 55 proc. (N=220) dominuoja moterys. Nors visuomenėje yra susidaręs stereotipas, kad valstybės, savivaldybių ar biudžetinėse įmonėse dažniausiai dirba moterys, tyrimas parodė, kad

šioje srityje vidutiniškai apie 40 proc. (PO* – 35,7 proc., T** – 44,7 proc.) dominuoja ir vyrai. Iš visų dalyvavusių respondentų buvo 164 vyrai ir 240 moterų. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lytį pateikiamas 11 paveiksle.

11 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lytį

10 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad respondentų kiekybinis skirtumas pagal amžių gana nežymus, kadangi respondentai buvo suskirstyti į šešias pagrindines grupes pagal amžiaus kategoriją: nuo 18 iki 25 metų (PO – 5,4 proc.; T – 4,6 proc.), nuo 26 iki 32 metų (PO – 27,1 proc.; T – 33,3 proc.), nuo 33 iki 40 metų (PO – 29,7 proc.; T – 30,1 proc.), nuo 41 iki 48 metų (PO – 26,4 proc.; T – 22,5 proc.), nuo 49 iki 56 metų (PO – 10,9 proc.; T – 6,8 proc.), daugiau kaip 56 metai (PO – 0,5 proc.; T – 2,7 proc.). Kiek mažesnę procentą sudarė 1-asis, 5-asis ir 6-asis intervalai. Vidutinis apklaustų perkančiųjų organizacijų darbuotojų amžius buvo 37,7 metai, vidutinis tiekėjų atstovų amžius – 36,9 metai. Galima daryti prielaidą, kad apklaustieji tiesiogiai užsiimantys viešaisiais pirkimais yra darbingo amžiaus, turintys patirties šioje srityje. Didžiausią lyginamąjį svorį imtyje sudarė respondentai iš trijų amžiaus grupių: nuo 26 iki 32 metų, nuo 33 iki 40 metų ir nuo 41 iki 48 metų. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal amžių pateikiamas 12 paveiksle.

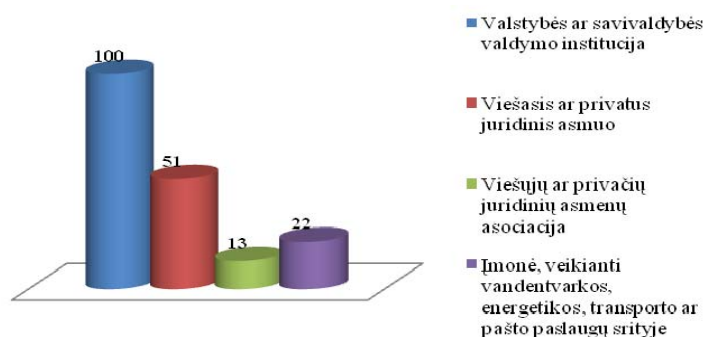
12 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal amžių

* PO – perkančiosios organizacijos.

** T – tiekėjai.

Kitas labai svarbus rodiklis yra išsilavinimas. Remiantis 10 lentelėje pateiktais tyrimo duomenimis, galima teigti, kad daugiau kaip 40 proc. (PO – 47,1 proc., T – 43,4 proc.) tiriamųjų turi bakalauro laipsnį ir daugiau nei 30 proc. (PO – 35,1 proc., T – 32,9 proc.) turi magistro laipsnį. Į tyrimo imtį pateko 2,7 proc. turinčių nebaigtą aukštesnįjį (dabar – aukštasis koleginius) išsilavinimą, 0,5 proc. turinčių tik vidurinį išsilavinimą arba aukštesnį nei magistro laipsnį ir apie 10 proc. (PO – 9,7 proc., T – 14,1 proc.) aukštesnįjį (dabar – aukštasis koleginius) išsilavinimą. Toks nedidelis procentas jokios įtakos tyrimo atsakymų konstatavimui neturi.

Vienas iš reikšmingiausių veiksnių yra organizacijos tipas, kuris parodo organizacijų galimybes vykdyti viešuosius pirkimus arba juose dalyvauti, finansinių išteklių sutelkimą organizacijoje, vykdomų pirkimų mastą. Respondentų pasiskirstymas pagal organizacijų tipus pateikiamas 13 paveiksle ir 11 lentelėje.

13 pav. Respondentų paskirstymas pagal perkančios organizacijos tipą (N=185)

Kaip matyti iš 13 paveikslo didžiausią dalį tarp tyrime dalyvavusių perkančiųjų organizacijų sudarė valstybės ar savivaldybės valdymo institucijos (N=100, 54,1 proc.). 27,5 proc. (N=51) sudarė viešasis ar privatus juridinis asmuo, tai yra organizacijos, kurių visa ar tam tikra veiklos dalis yra skirta specialiai vešiesiems interesams, yra nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio ir jų veikla daugiau kaip 50 proc. finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžetų. Atitinkamai 11,4 proc. (N=21) ir 7 proc. (N=13) atsakymus pateikė įmonės, veikiančios vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srityse bei viešųjų ar privačių juridinių asmenų asociacijos. Toks perkančiųjų organizacijų pasiskirstymas suteikia tyrimui kokybiškų duomenų, parodo tikrovę, nagrinėjant elektroninių viešųjų pirkimų plėtros galimybes.

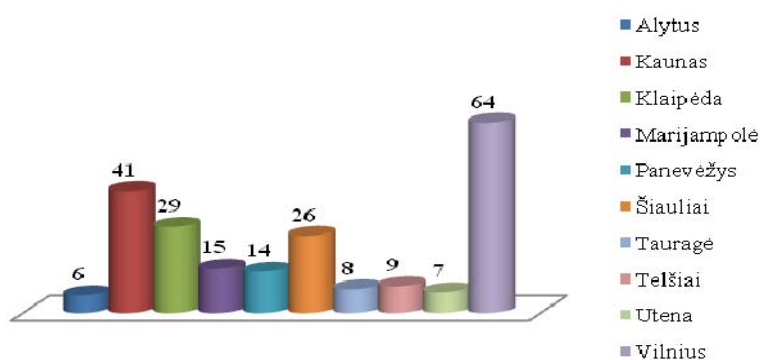
11 lentelė

Tiekėjų organizacijos tipas

Tiekėjų organizacijos tipas	Respondentų skaičius (N)	Procentai (proc.)
Akcinė bendrovė	35	15,9
Individuali (personalinė) įmonė	34	15,5
Uždaroji akcinė bendrovė	126	57,5
Viešoji įstaiga	11	5,1
Žemės ūkio bendrovė	1	0,5
Bendrija, asociacija	2	0,9
Valstybinė, biudžetinė įstaiga	10	4,6
Iš viso:	219	100

11 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad didžiąją dalį tiekėjų organizacijų, net 57,5 proc. (N=126), sudarė uždarnosios akcinės bendrovės. Iš apklaustų respondentų po lygiai pasiskirstė akcinės bendrovės (N=35, 15,9 proc.) ir individualios (personalinės) įmonės (N=34, 15,5 proc.) bei viešosios įstaigos (N=11, 5,1 proc.) ir valstybinės, biudžetinės įstaigos (N=10, 4,6 proc.). Į tyrimo imtį pateko tik 0,9 proc. (N=2) bendrijų, asociacijų ir 0,5 proc. (N=1) žemės ūkio bendrovių. Tai rodo, kad tyrime dalyvavo tiekėjų atstovai iš kiekvieno organizacijos tipo. Galima daryti prielaidą, jog toks tiekėjų pasiskirstymas realiai atspindės nagrinėjamą temą ir iškilusias problemas, kadangi Lietuvoje, pagal Viešųjų pirkimų tarnybos duomenis ir darbo autorių atliktą Centriniam viešųjų pirkimų portale analizę, labiausiai elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose dalyvauja uždarnosios akcinės bendrovės, akcinės bendrovės ir individualios įmonės.

Verta atkreipti dėmesį į tai, kaip tiekėjai pasiskirstę pagal apskritis, tai pateikiama 14 paveiksle.

14 pav. Tiekėjų pasiskirstymas pagal apskritis (N=219)

Daugiausia respondentų dalyvavusių tyrime buvo iš Vilniaus (N=64; 29,2 proc.), Kauno (N=41; 18,7 proc.), Klaipėdos (N=29; 13,2 proc.) bei Šiaulių (N=26; 11,9 proc.) apskričių. Mažiau nei 27 proc. apklaustųjų buvo iš Marijampolės (N=15; 6,8 proc.), Panevėžio (N=14; 6,4 proc.), Telšių (N=9; 4,2 proc.), Tauragės (N=8; 3,7 proc.), Utenos (N=7; 3,2 proc.) bei Alytaus (N=6; 2,7 proc.) apskričių. Tarp tyrime dalyvavusių organizacijų, lyderio pozicijas užėmė Vilniaus apskrities įmonės.

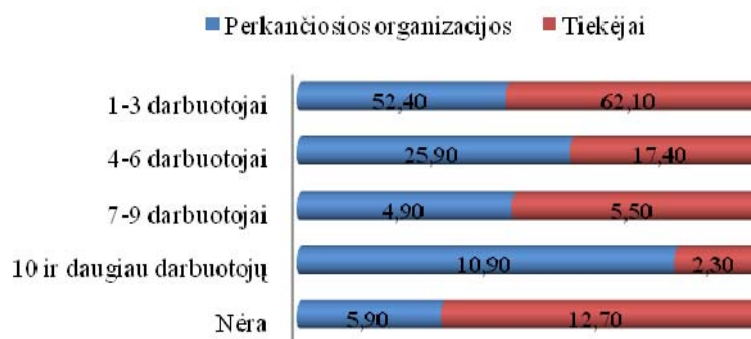
Norint tyrimą atlikti visapusiškai buvo prašoma tiekėjų nurodyti kokia jų metinė apyvarta per vienerius kalendorinius metus. Šis veiksnys tyrimui suteikia aiškumo, kadangi žiūrima ar įmonės uždirbdamos pakankamai lėšų, susidoroja su elektroniniais viešaisiais pirkimais, ar jų metinė apyvarta didėja nuo konkursų dalyvavimo skaičiaus. Tiekėjų organizacijų metinė apyvarta pavaizduota 12 lentelėje.

Organizacijos metinė apyvarta per vienus kalendorinius metus (Lt)

Organizacijos metinė apyvarta (Lt)	Respondentų skaičius (N)	Procentai (proc.)
iki 100 000 Lt	6	2,7
100 0001 - 500 000 Lt	29	13,2
500 001-999 999 Lt	37	16,9
1-3 mln. Lt	57	26,1
3-5 mln. Lt	21	9,6
5-7 mln. Lt	13	5,9
7-10 mln. Lt	7	3,2
virš 10 mln. Lt	19	8,7
negaliu atsakyti	29	13,2
kita	1	0,5
Iš viso:	219	100

Tiriamųjų (tiekėjų) metinė apyvarta svyruoja nuo 100 000 Lt iki daugiau nei 10 mln. Lt. Didžioji dalis apklaustųjų 26,1 proc. (N=57) teigė, kad jų metinė apyvarta yra nuo 1 mln. iki 3 mln. litų. Mažiausiai imtyje buvo respondentų, kurie atstovavo, turinčius apyvartą iki 100 000 Lt – atitinkamai 2,7 proc. (N=6) ir gaunančius nuo 7 iki 10 mln. Lt bei nuo 5 iki 7 mln. Lt – atitinkamai 3,2 proc. (N=7) ir 5,9 proc. (N=13). Tokį respondentų pasiskirstymą galėjo įtakoti tiekėjų įmonių dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose dažnumas. Didžioji dalis įmonių, net 41,6 proc. (N=91) dalyvavo daugiau nei 10 kartų per metus elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose, apie 20 proc. (N=43) 2-3 kartus per metus, 13,2 proc. (N=29) 4-5 kartus.

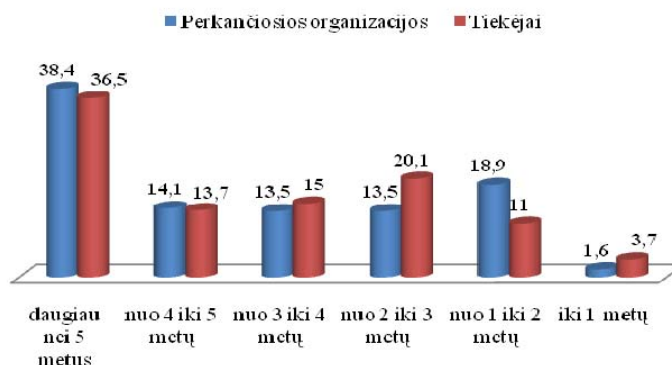
Apklauskos metu surinkti duomenys parodė, kad perkančiosiose organizacijose ir tiekėjų įmonėse daugiau nei pusė apklaustųjų teigė, kad atsakingų už viešųjų pirkimų vykdymą yra nuo 1 iki 3 darbuotojų (PO – 52,4 proc., T – 62,1 proc.), tačiau net 12,7 proc. tiekėjų ir 5,9 proc. perkančiųjų organizacijų teigė, kad įmonėse nėra darbuotojų, kurie būtų tiesiogiai atsakingi už viešųjų pirkimų vykdymą. Darbuotojų atsakingų už viešuosius pirkimus pasiskirstymas pateikiamas 15 paveiksle.

15 pav. Darbuotojų, atsakingų už viešuosius pirkimus, pasiskirstymas organizacijoje (%)

Kaip matome 15 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad didžioje dalyje įmonių yra atsakingų darbuotojų už viešųjų pirkimų organizavimą, viešųjų pirkimų konkursuose dalyvavimą. Galima

daryti prielaidą, kad apklausos metu surinkti duomenys yra patikimi, argumentuoti šios srities specialistų. Todėl svarbu atkreipti dėmesį į tai, kiek metų šios organizacijos vykdo viešuosius pirkimus arba kiek metų dalyvauja konkursuose, tai yra įvertinti įmonių patirtį viešųjų pirkimų srityje. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą viešųjų pirkimų srityje pateikiamas 16 paveiksle.

16 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo trukmę viešųjų pirkimų srityje (%)

Norint išsiaiškinti darbo patirtį viešųjų pirkimų srityje, buvo suskirstyta į šešis intervalus: iki 1 metų (PO – 3,7 proc., T – 1,6 proc.), nuo 1 iki 2 metų (PO – 18,9 proc., T – 11), nuo 2 iki 3 metų (PO – 13,5 proc., T – 20,1 proc.), nuo 3 iki 4 metų (PO – 13,5 proc., T – 15,0 proc.), nuo 4 iki 5 metų (PO – 14,1 proc., T – 13,7 proc.), daugiau nei 5 metai (PO – 38,4 proc., T – 36,5 proc.). Pagal 7 paveiksle pateiktus duomenis, galima teigti, kad tiekėjų ir perkančiųjų organizacijų darbo patirties skirtumas viešųjų pirkimų srityje pagal kiekvieną punktą yra nežymus. 38,4 proc. (N=71) perkančiųjų organizacijų atstovų ir 36,5 proc. (N=80) tiekėjų dirba viešųjų pirkimų srityje daugiau nei 5 metus. Tai rodo, kad šie asmenys puikiai išmano viešųjų pirkimų (tuo pačiu ir elektroninių viešųjų pirkimų) procesų specifiką, jų reglamentavimą. Atsižvelgiant į tai galima daryti prielaidą, kad jie gali pateikti išsamią nuomonę apie elektroninių viešųjų pirkimų plėtros perspektyvas.

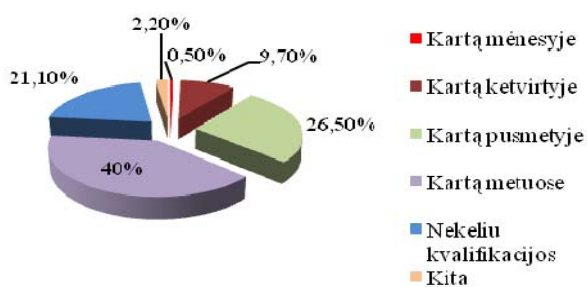
Apibendrinant galima pastebėti, kad į tyrimo imtį pateko darbingo amžiaus nuo 18 iki 56 metų respondentai, dažniausiai moterys, turinčios daugiau nei 5 metų patirtį viešųjų pirkimų srityje. Tyrime daugiausiai dalyvavo valstybės ar savivaldybės valdymo institucijos (perkančiųjų organizacijų atžvilgiu) ir uždarnosios akcinės bendrovės (tiekėjų atžvilgiu), kurių įstaigose yra nuo 1 iki 3 darbuotojų atsakingų už viešųjų pirkimų vykdymą. Galima manyti, kad jų pateikta nuomonė realiai atspindės situaciją elektroninių viešųjų pirkimų srityje.

Ši klausimų grupė buvo skirta apibrėžti bendrą tiriamųjų charakteristiką. Apibūdinus demografinius rodiklius, toliau analizuojami tyrimo metu gauti rezultatai, kurie leidžia įvertinti elektroninių viešųjų pirkimų plėtros perspektyvas, galimas e. pirkimų tobulinimo kryptis.

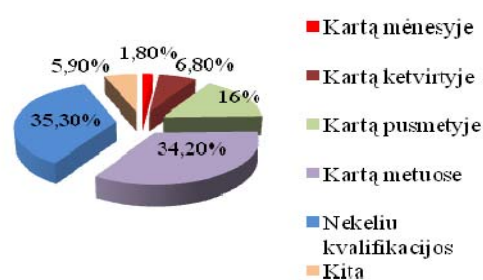
3.2.2. Viešųjų elektroninių pirkimų plėtros perspektyvos perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų atžvilgiu

Anketos klausimai padėjo išsiaiškinti respondentų požiūrį į viešųjų pirkimų reglamentavimo ypatumus, elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo ypatybes, šios sistemos taikymo vertinimą, galimus trūkumus ir elektroninių viešųjų pirkimų tobulinimo kryptis.

Siekiant įvertinti perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų pasitenkinimą esama elektroninių viešųjų pirkimų proceso organizavimo aplinka, lemiančia jų pasirinkimą dirbti su elektroninių viešųjų pirkimų sistema, tikslinga apklausos duomenų analizę pradėti nuo kvalifikacijos kėlimo viešųjų pirkimų srityje apžvalgos. Tai leistų įvertinti kiekvienos pusės kvalifikacijos lygį ir pasirengimą vykdyti ar dalyvauti elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose. Šiam požiūriui įvertinti buvo skirta po vieną anketos klausimą (4 klausimas perkančiosioms organizacijoms ir 8 klausimas tiekėjams). Šiais klausimais tyrimo dalyvių prašyta nurodyti kaip dažnai kelia kvalifikaciją viešųjų pirkimų srityje. Tiriamųjų pateikti atsakymai atsispindi 17 ir 18 paveiksluose.

17 pav. Perkančiųjų organizacijų kvalifikacijos kėlimo dažnumas (N=185)

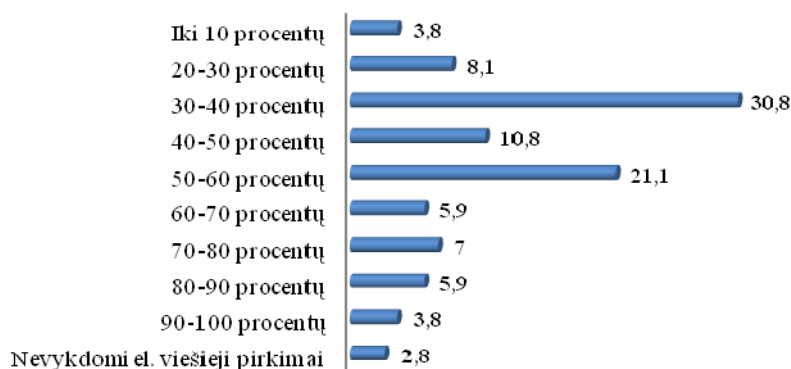
18 pav. Tiekėjų kvalifikacijos kėlimo dažnumas (N=219)

Išanalizavus visų apklaustų respondentų atsakymus ir susumavus rezultatus, akivaizdu, kad dauguma tiriamųjų, tai yra 36,9 proc. (N=404) kvalifikaciją viešųjų pirkimų srityje kelia kartą metuose. Daugiau nei 20 proc. (N=404) tiriamųjų teigė, kad kvalifikaciją kelia kartą pusmetyje (20,8 proc.) arba kvalifikacijos viešųjų pirkimų srityje nekelia (28,7 proc.). Apžvelgiant 17 ir 18 paveiksluose pateiktus duomenis, galima teigti, kad nagrinėjant atskirai perkančiųjų organizacijų ar tiekėjų atžvilgiu situacija keičiasi. 40 proc. (N=185) perkančiųjų organizacijų kvalifikaciją kelia bent kartą metuose arba kartą pusmetyje, taip teigė 26,5 proc. (N=185) perkančiųjų organizacijų. Kai tuo tarpu dažniausiai tiekėjai teigė, kad kvalifikacijos nekelia viešųjų pirkimų srityje (35,3 proc., N=219). Tačiau net 34,2 proc. (N=219) tiekėjų kvalifikaciją kelia bent kartą metuose. 4,2 proc. (N=404) visų tiriamųjų pažymėjo atsakymą „Kita“, kuriame turėjo galimybę nurodyti savo argumentus. Tiek viena, tiek kita pusė įvardijo tokias kvalifikacijos kėlimo ypatybes: „Kvalifikaciją keliame nuolatos“, „kvalifikacija keliama kai atsiranda naujovės viešųjų pirkimų įstatyminėje

bazėje“, „kvalifikacija auga atsirandant naujai patirčiai“, „pastoviai domimės mums aktualiomis naujienomis“, „nėra galimybės kelti kvalifikacijos, kadangi šiuo metu organizacija neskiria tam pinigų“.

Apibendrinant galima teigti, kad perkančiosios organizacijos labiau domisi kvalifikacijos kėlimo klausimais nei tiekėjai. Tai galima paaiškinti tuo, jog perkančiosios organizacijos savo veikloje turi nuolatos vadovautis LR Viešųjų pirkimų įstatymu bei poįstatyminiais aktais, o tiekėjai viešųjų pirkimų konkursuose gali dalyvauti arba ne. LR Viešųjų pirkimų įstatymas jų neįpareigoja teikti pasiūlymus perkančiosioms organizacijoms. Tačiau nors dauguma perkančiųjų organizacijų nurodė, kad kvalifikaciją kelia kartą metuose, kyla abejonės, ar tai pakankamai dažnai keliami kvalifikacija, kai šiuo metu viešųjų pirkimų sritis yra tobulinama iš pagrindų, įdiegiamos naujos, tobulinami teisės aktai, rekomendacijos ir pan. Tiekėjai dažniausiai nurodydami, kad kvalifikacijos nekelia viešųjų pirkimų srityje, parodo, jų nepasirengimą dalyvauti elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose.

Elektroninių viešųjų pirkimų vykdymas. Pagal viešųjų pirkimų įstatymą, „Perkančioji organizacija, išskyrus Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybes, konsulines įstaigas užsienyje ir Lietuvos Respublikos atstovybes prie tarptautinių organizacijų, turi užtikrinti, kad prekių, paslaugų ir darbų viešieji pirkimai, atliekami Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis (kai pirkimo atveju elektroninėmis priemonėmis pateikiamas skelbimas apie pirkimą (neskelbiamų pirkimų atveju – kvietimas), kiti pirkimo dokumentai ir priimami tiekėjų pasiūlymai) kiekvienais kalendoriniais metais sudarytų ne mažiau kaip 50 procentų perkančiosios organizacijos viešųjų pirkimų bendrosios vertės“⁵. Perkančiosioms organizacijoms skirtoje anketoje 5 klausimu buvo prašoma organizacijų nurodyti procentinį dydį, tenkantį prekių/paslaugų ar darbų pirkimams, vykdomiems Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos (CVP IS) pagalba per vienerius kalendorinius metus. Respondentų atsakymai pateikiami 19 paveiksle.

19 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų procentinis dydis per vienerius kalendorinius metus (N=185)

⁵ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 7, 8, 10, 11, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 33, 39, 40, 43, 45, 49, 57, 62, 74, 85, 86, 89, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 15¹ straipsniu įstatymas, priimtas Lietuvos Respublikos Seimo 2009 m. liepos 22 d. Nr. XI-395 (Žin., 2009, Nr. 93-3986).

Tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei pusė (53,5 proc., N=99) perkančiųjų organizacijų per 2010 metus neįvykdė įstatyme numatytos normos, tai yra pirkimus elektroniniu būdu vykdė mažiau nei 50 proc. nuo visos pirkimo vertės.

Siekiant išsiaiškinti, kodėl daugiau nei pusė organizacijų nesilaiko Viešųjų pirkimų įstatyme numatytos prievolės, t. y. vykdyti daugiau nei 50 proc. pirkimų CVP IS priemonėmis, vertėtų paanalizuoti, kas įtakoja organizacijų nenorą pereiti prie elektroninių viešųjų pirkimų taikymo. Nagrinėjant veiksnius, kurie gali įtakoti jų pasirinkimą, buvo apžvelgiamos tokios sritys: darbuotojų kvalifikacijos kėlimas, darbuotojų, susijusių su viešaisiais pirkimais, skaičius, patirtis viešųjų pirkimų srityje. Tiriamųjų pasirinkimo veiksnių reikšmės, priklausomai nuo organizacijos tipo, darbo patirties viešųjų pirkimų srityje, darbuotojų skaičiaus tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus, kvalifikacijos kėlimo, pateikiamos 13 lentelėje.

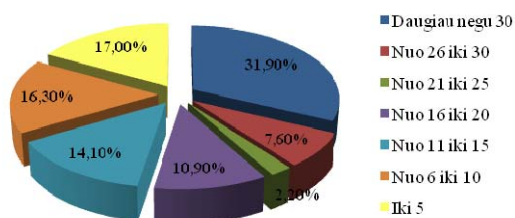
13 lentelė

Tiriamųjų pasirinkimo veiksnių reikšmės

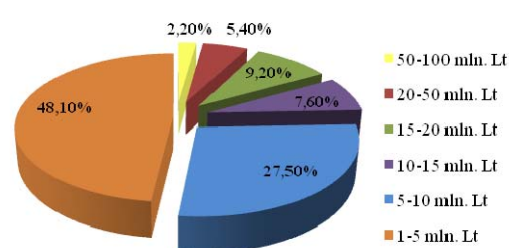
Kriterijus	Vykdė < 50 proc. elektroninių viešųjų pirkimų	Vykdė > 50 proc. elektroninių viešųjų pirkimų
Organizacijos tipas		
Valstybės ar savivaldybės valdymo institucija	49	47
Viešasis ar privatus juridinis asmuo	31	20
Viešųjų ar privačių juridinių asmenų asociacija	8	4
Įmonė, veikianti vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srityje	12	9
Iš viso:	100	80
Darbo patirtis viešųjų pirkimų srityje		
Iki 1 metų	1	2
Nuo 1 iki 2 metų	19	15
Nuo 2 iki 3 metų	18	7
Nuo 3 iki 4 metų	15	9
Nuo 4 iki 5 metų	15	11
Daugiau nei 5 metus	32	36
Iš viso:	100	80
Darbuotojų skaičius tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus		
1-3	52	43
4-6	25	21
7-9	6	3
10 ir daugiau	7	13
Nėra darbuotojų tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus	10	0
Iš viso:	100	80
Kvalifikacijos kėlimas		
Kartą mėnesyje	0	1
Kartą ketvirtyje	7	10
Kartą pusmetyje	23	26
Kartą metuose	45	27
Nekeliu kvalifikacijos	22	15
Kita	3	1
Iš viso:	100	80

Remiantis apklausos rezultatais, galima pastebėti, kad prie elektroninių viešųjų pirkimų taikymo dažniausiai nenoriai pereina Valstybės ar savivaldybės valdymo institucijos (N=49). Galima daryti prielaidą, kad tam įtakos turi kvalifikacijos stoka, kadangi didžioji dalis apklaustųjų tobulinasi tik kartą metuose (N=45) arba nekelia kvalifikacijos viešųjų pirkimų srityje (N=22). Darbo patirtis viešųjų pirkimų srityje parodo, kad didžioji dalis tiriamųjų dirba ne vienerius metus (N=99), todėl logiška manyti, kad jie mieliau vadovaujasi organizacijoje nusistovėjusia tvarka ir sunkiai pereina prie naujovių. Svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad dalis perkančiųjų organizacijų net neturi darbuotojų, tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus, todėl suprantama, kad tai įtakoja jų nesugebėjimą įgyvendinti Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas (vykdyti daugiau nei 50 proc. elektroninių viešųjų pirkimų). Rekomenduotina kiekvienai perkančiajai organizacijai turėti viešųjų pirkimų skyrių (nors 1-3 darbuotojus), kvalifikaciją kelti ne rečiau nei kas pusmetį (keičiantis įstatymams, susijusiems su viešaisiais pirkimais, atsirandant naujovėms viešųjų pirkimų srityje).

6 klausimu perkančiųjų organizacijų buvo prašoma nurodyti vykdomų elektroninių viešųjų pirkimų skaičių per vienerius kalendorinius metus. Šiame klausime elektroninių viešųjų pirkimų skaičius buvo suskirstytas į 7 intervalus: iki 5 e. pirkimų; 6-10 e. pirkimų; 11-15 e. pirkimų; 16-20 e. pirkimų; 21-25 e. pirkimų; 26-30 e. pirkimų; daugiau negu 30 e. pirkimų. Taip pat 7 klausime perkančiosios organizacijos turėjo galimybę pateikti savo organizacijos vykdomų elektroninių viešųjų pirkimų vertę per vienerius kalendorinius metus. Respondentų pasiskirstymas pagal vykdomų elektroninių viešųjų pirkimų skaičių ir pirkimų vertę per vienerius kalendorinius metus, pateikiami 20 ir 21 paveiksluose.

20 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal vykdomų elektroninių viešųjų pirkimų skaičių per vienerius kalendorinius metus (N=185)

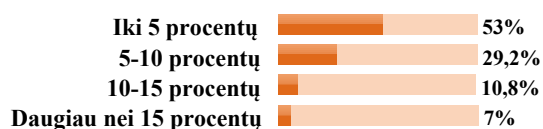
21 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal elektroninių viešųjų pirkimų vertę (Lt) per vienerius kalendorinius metus (N=185)

20 paveiksle pateikti duomenys rodo, kad didžioji dalis respondentų (beveik 32 proc.) per vienerius kalendorinius metus Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos pagalba vykdė daugiau negu 30 pirkimų. Tuo tarpu 17 proc. organizacijų vykdė iki 5 pirkimų per vienerius metus. Džiugina tai, kad vykdomų elektroninių viešųjų pirkimų vertė per vienerius kalendorinius metus svyruoja nuo 1 iki 100 mln. Lt. Susumavus apklausos rezultatus, galima pastebėti, kad net 76 proc. (N=140) tiriamųjų įvykdė elektroninių viešųjų pirkimų nuo 1 iki 10 mln. Lt. Tai parodo, kad elektroninių viešųjų pirkimų sistemos diegimas netrukdo vykdyti pirkimus net ir labai didelėmis

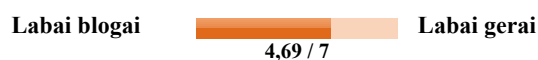
piniginėmis lėšomis. Tai leidžia įžvelgti viešųjų pirkimų srityje panaudojamų lėšų racionalumą bei pasireiškiantį skaidrumą.

Vertinant perkančiųjų organizacijų pasirinkimą dirbti su Centrinės viešųjų pirkimų informacine sistema (CVP IS) yra svarbus subjektyvus organizacijų požiūris į elektroninių pirkimų išlaidų procentinį sumažėjimą ir elektroninių viešųjų pirkimų racionalumą (gaunamas geriausias rezultatas mažiausiomis sąnaudomis). Siekiant išsiaiškinti šios sistemos ypatybes, svarbu žinoti, kokią reikšmę racionalumui teikia perkančiosios organizacijos. Anketoje perkančiosios organizacijos turėjo įvertinti jų organizacijoje vykdomų elektroninių viešųjų pirkimų racionalumą pagal reikšmingumą nuo 1 (labai blogai) iki 7 (labai gerai) skalėje. Respondentų vertinimai pateikiami 23 paveiksle. Iš 185 respondentų vidutinis atsakymas buvo 4,69 (skalėje nuo 1 iki 7). Tai rodo, kad perkančiosios organizacijos elektroninių viešųjų pirkimų racionalumą įvertino pakankamai gerai (24,3 proc., N=45) ir gerai (25,4 proc. N=47).

Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informaciniame biuletenyje „Viešieji pirkimai“⁶ nurodoma, kad modernizavus viešuosius pirkimus tikimasi sutaupyti 10-15 proc. lėšų. Tuo tarpu, 9 klausime paprašius nurodyti kiek procentų sumažėjo pirkimų išlaidos, vykdant viešuosius elektroninius pirkimus, daugiausiai perkančiosios organizacijos (53 proc., N=98) įvardino, kad tik iki 5 procentų sutaupo lėšų ir tik maža dalis apklaustųjų (7 proc., N=13) sutaupo daugiau nei 15 procentų (žr. 22 paveikslą).

22 pav. Pirkimų išlaidų procentinis sumažėjimas (N=185)

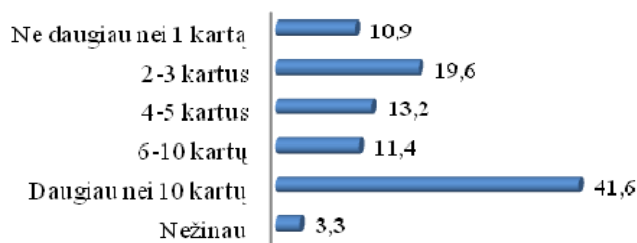
23 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų racionalumo įvertinimas (N=185)

Dalyvavimo elektroninių viešųjų pirkimų konkursuose aktyvumas. Apžvelgus perkančiųjų organizacijų pasisakymus apie vykdomus elektroninius viešųjų pirkimų konkursus, įdomu apžvelgti kaip tiekėjai dalyvauja tokiose konkursuose. Todėl tiekėjų buvo prašoma atsakyti į 9 klausimą „Kiek vidutiniškai kartų per metus Jūsų organizacija dalyvauja elektroniniuose viešuosiuose konkursuose?“

Remiantis tyrimo rezultatais, galima teigti, kad elektroninių viešųjų pirkimų konkursuose vidutiniškai per vienerius kalendorinius metus dauguma tiekėjų (šiek tiek daugiau nei trečdalis) dalyvavo daugiau nei 10 kartų, tai sudaro 41,6 proc. visų tiriamųjų. Trečdalis apklaustųjų (31,5 proc., N=69) teigė, kad vidutiniškai per vienerius kalendorinius metus elektroninių viešųjų pirkimų

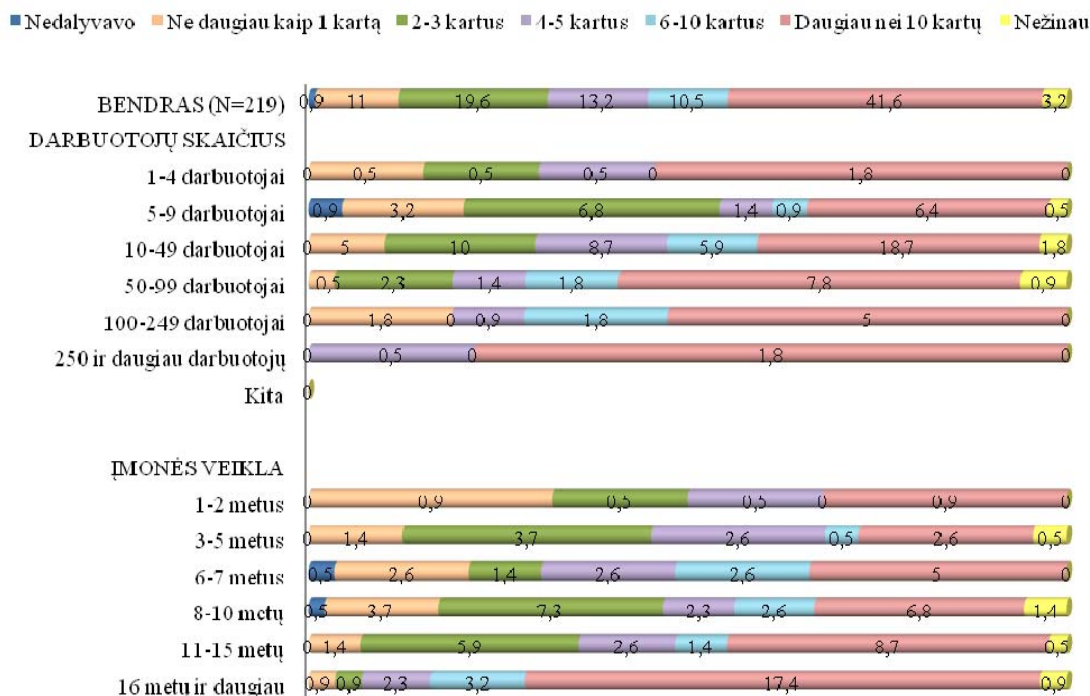
⁶ Elektroninė viešųjų pirkimų sistema – efektyvesni viešieji pirkimai. // Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis „Viešieji pirkimai“, 2008, Nr. 4(29).

konkursuose dalyvavo iki 3 kartų: iš jų – trečdalis (34,8 proc., N=24) – tik vieną kartą, šeši iš dešimties (62,3 proc., N=43) – 2-3 kartus. 13 proc. respondentų nurodė, kad jų įmonė elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose dalyvavo 4-5 kartus, dešimtadalis (10,5 proc.) – 6-10 kartų. Grafiškai pavaizduotas dalyvavimas e. viešuosiuose konkursuose per vienerius kalendorinius metus pateikiamas 24 paveiksle.

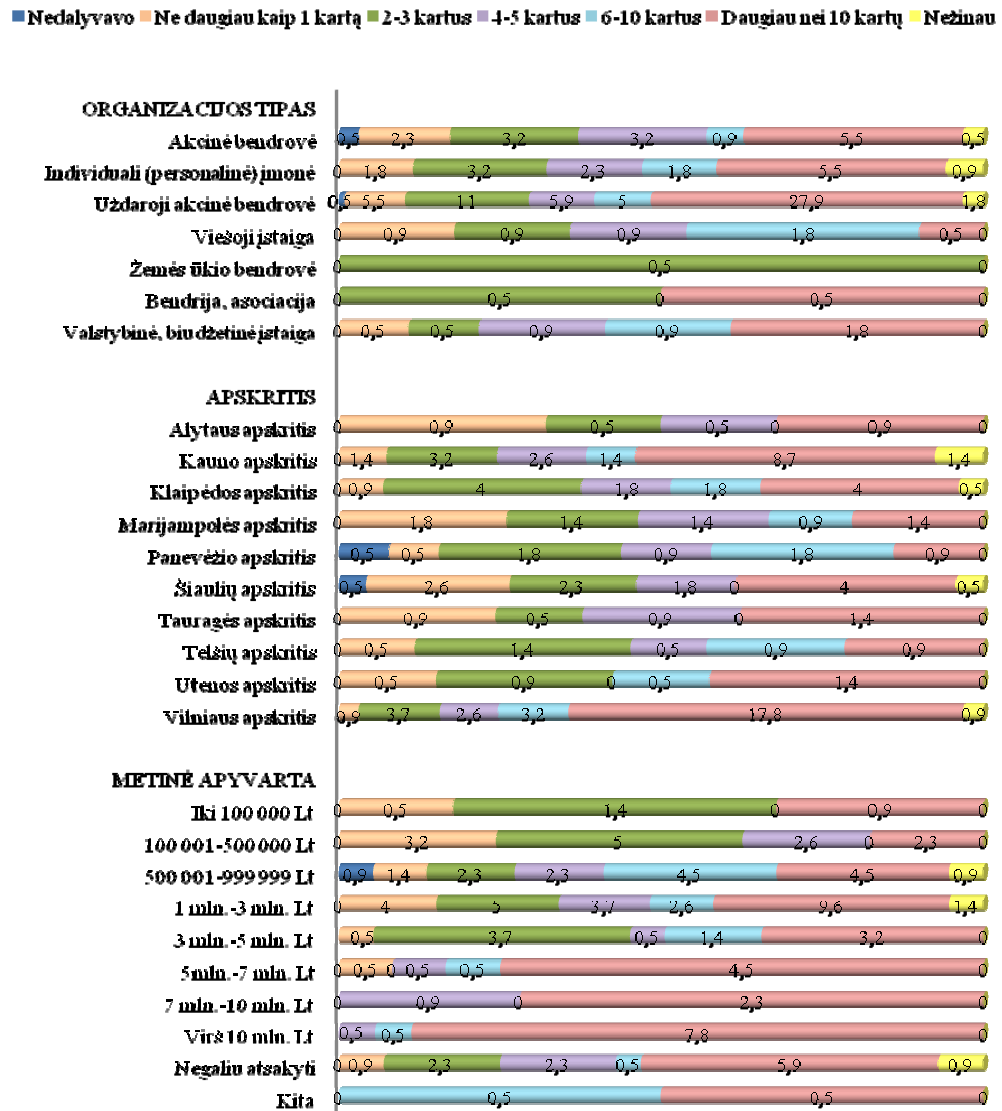

24 pav. Dalyvavimas elektroniniuose viešuosiuose konkursuose per vienerius kalendorinius metus (% , N=219)

Siekiant išnagrinėti, kokios organizacijos dažniausiai pasirenka dalyvauti viešųjų pirkimų konkursuose Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos (CVP IS) priemonėmis, apžvelgiamas dalyvavimo elektroniniuose viešųjų pirkimų konkursuose aktyvumas pagal organizacijos tipą, apskritį, metinę apyvartą, darbuotojų skaičių ir įmonės veiklos trukmę. Dalyvavimo elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose dažnis pagal darbuotojų skaičių ir įmonės veiklą pateikiamas 25 paveiksle, o pagal įmonės tipą, apskritį ir metinę apyvartą 26 paveiksle.

25 pav. Dalyvavimo elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose dažnis pagal darbuotojų skaičių ir įmonės veiklos trukmę (% , nuo N=219)

26 pav. Dalyvavimo elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose dažnis pagal įmonės tipą, apskritį ir metinę apyvartą (% , nuo N=219)

Kaip matome iš 25 ir 26 paveikslų, tyrimo rezultatai parodė, kad vidutiniškai dažniau elektroninių viešųjų pirkimų konkursuose dalyvavo uždarosios akcinės bendrovės, ilgesnį laiko tarpą veikiančios (dauguma ilgiau nei 16 metų), turinčios vidutinę apyvartą (didžioje dalyje įmonių metinė apyvartą svyruoja nuo 1 iki 3 mln. Lt) ir optimalų darbuotojų skaičių (daugumoje apklaustų įmonių darbuotojų skaičius svyruoja nuo 10 iki 49), keturių didžiausių Lietuvos miestų įmonės (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių).

Remiantis atliktais skaičiavimais, galima pastebėti, kad per paskutinius 12 mėnesių apklaustos tiekėjų įmonės elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose dalyvavo vidutiniškai 5 kartus.

Išsiaiškinus kiek kartų tiekėjų įmonės dalyvavo elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose per vienerius metus, 10 klausimu buvo prašoma įvardinti kiek kartų per vienerius kalendorinius metus organizacija, dalyvaudama elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose, laimėjo konkursų. Šis

klausimas buvo pateikiamas atvira forma, kur respondentai galėjo tiksliai įvardinti laimėtų konkursų skaičių.

Apžvelgus tyrimo rezultatus, galima teigti, kad tik 171 tiriamasis tiksliai įvardino laimėtų konkursų skaičių, kuris pateikiamas 14 lentelėje. Likusi dalis tiriamųjų teigė, kad „*laimėta vos ne 50 proc. konkursų, kuriuose buvo dalyvauta*“, „*dalyvaujame labai dažnai, į mėnesį laimime iki penkių konkursų*“, „*daugiau nei 50 proc.*“, „*komercinė paslaptis*“, „*apie 90 proc. konkursų, kuriose dalyvaujame, laimime nors 1 pirkimo objekto dalį*“, „*dažniausiai laimime visus konkursus, kuriuose dalyvaujame*“ ir pan.

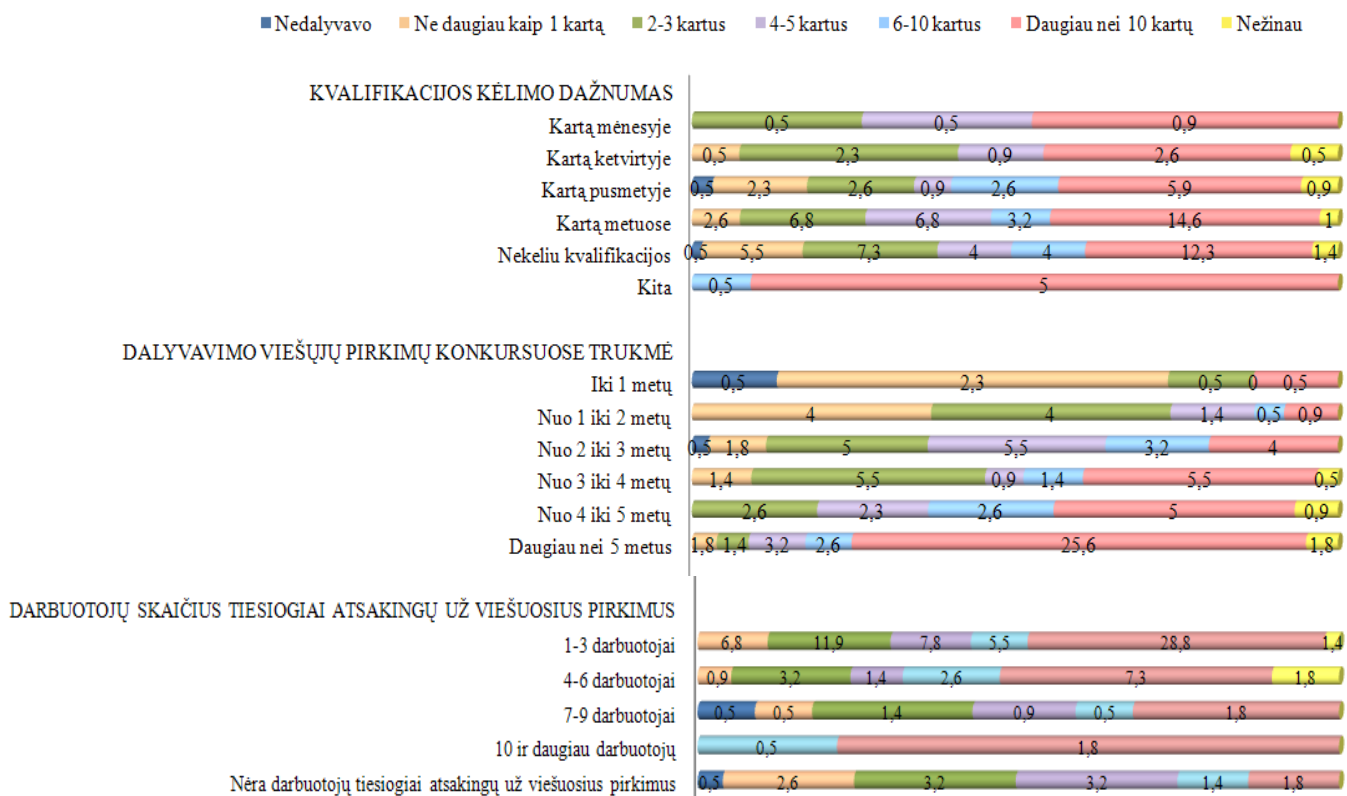
14 lentelė

Tiekėjų įmonių laimėjimai elektroninių viešųjų pirkimų konkursuose per vienerius kalendorinius metus

Elektroninių viešųjų pirkimų konkursų laimėjimas	Respondentų skaičius (N)	Procentai (proc.)
Nedaugiau kaip 1 konkursą	13	7,6
2-3 konkursus	75	43,9
4-5 konkursus	17	9,9
6-10 konkursų	21	12,3
Daugiau nei 10 konkursų	33	19,3
Nelaimėjo nei vieno konkurso	12	7,0
Iš viso:	171	100

Remiantis 14 lentelėje pateiktas duomenimis, galima teigti, kad dalyvaujant viešuosiuose elektroniniuose pirkimuose per vienerius kalendorinius metus dažniausiai (43,9 proc., N=75) įmonės laimėdavo vidutiniškai 2-3 konkursus. 7 proc. apklaustųjų nurodė, kad nelaimėjo nei vieno konkurso, organizuojamo centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos (CVP IS) priemonėmis. Vienas iš respondentų, atsakymų kategorijoje, įvardino priežastį, dėl kurios nelaimi elektroninių viešųjų pirkimų konkursų - „*nelaimėjome, vien todėl, kad esame jauna įmonė, neturinti panašios patirties*“.

Žinant, kad tiekėjai vidutiniškai dalyvavo elektroninių viešųjų pirkimų konkursuose 5 kartus per vienerius kalendorinius metus ir laimėjo nuo 2 iki 3 konkursų, išskyla klausimas, kodėl taip vangiai tiekėjai dalyvauja konkursuose, skelbiamuose Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje. Nagrinėjant veiksnius, kurie gali įtakoti jų pasirinkimą, buvo apžvelgiamos tokios sritys: darbuotojų kvalifikacijos kėlimas, darbuotojų, susijusių su viešaisiais pirkimais, skaičius, patirtis viešųjų pirkimų srityje. Veiksnių reikšmės, priklausomai nuo darbo patirties viešųjų pirkimų srityje, darbuotojų skaičiaus tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus, kvalifikacijos kėlimo, pateikiamos 27 paveiksle.

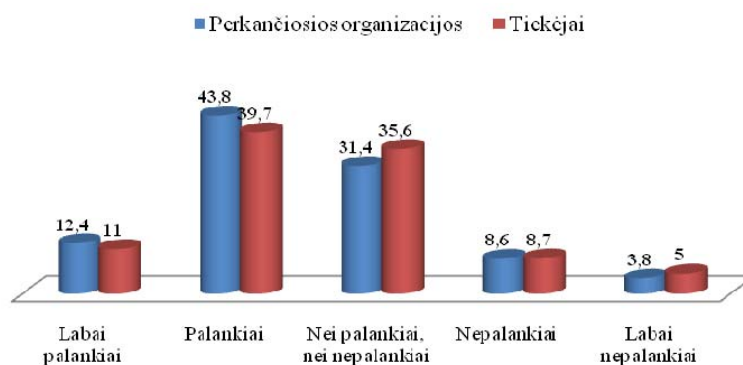

27 pav. Dalyvavimo elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose dažnis pagal darbo patirtį viešųjų pirkimų srityje, darbuotojų skaičių tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus, kvalifikacijos kėlimą (% , nuo N=219)

Remiantis 27 paveikslu duomenimis, darytina išvada, kad dažniausiai elektroninių viešųjų pirkimų konkursuose dalyvavo įmonės, turinčios daugiau nei 5 metų patirtį viešųjų pirkimų srityje, atsakingų darbuotojų už dalyvavimą viešųjų pirkimų konkursuose nuo 1 iki 3 ir sudarančios sąlygas savo darbuotojams kelti kvalifikaciją viešųjų pirkimų srityje kartą metuose. Tuo tarpu nedalyvavo elektroniniuose viešųjų pirkimų konkursuose arba dalyvavo ne daugiau kaip vieną kartą per metus tokios įmonės, kurių patirtis viešųjų pirkimų srityje siekia vos vienerius metus, neturi tiesiogiai atsakingų darbuotojų už viešuosius pirkimus ir darbuotojai nekelia kvalifikacijos viešųjų pirkimų srityje. Tai parodo glaudų ryšį tarp kvalifikacijos kėlimo, patirties viešųjų pirkimų srityje ir tiesiogiai atsakingų darbuotojų. Todėl rekomenduotina tiekėjų įmonėms, norint dalyvauti elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose ir juose laimėti ne vieną konkursą, pirmiausia reikėtų savo organizacijose įsteigti padalinį, atsakingą už viešųjų pirkimų veiklą, antra, skatinti darbuotojus dalyvauti mokymuose, seminaruose viešųjų pirkimų (tuo pačiu ir elektroninių viešųjų pirkimų) klausimais, ne rečiau kaip kas pusmetį.

Bendras elektroninių viešųjų pirkimų sistemos vertinimas. Norint suformuoti elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelį, pirmiausia buvo siekiama išsiaiškinti kaip perkančiosios organizacijos ir tiekėjai vertina elektroninius viešuosius pirkimus Lietuvoje. 10 klausimu perkančiųjų organizacijų ir 9 klausimu tiekėjų buvo prašoma įvertinti elektroninių viešųjų pirkimų

organizavimą Lietuvoje. Vertinimo skalė buvo sudaryta iš 5 balų, kur 1 – labai palankiai, o 5 – labai nepalankiai. Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos vertinimas pateikiamas 28 paveiksle.

28 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos vertinimas (%), nuo $N_{PO}=185$, $N_T=219$)

Kaip matome iš 28 paveikslo, tiriamųjų atžvilgiu, atsakymų sklaida rodo, kad bendras elektroninių viešųjų pirkimų sistemos vertinimas yra gana palankus – perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų vertinimų proporcijos yra stebėtinai panašios. Gauti požiūrio į elektroninių viešųjų pirkimų sistemą Lietuvoje rezultatai parodė, kad daugiau nei 53 proc. ($N=404$) respondentų nurodė palankiai vertinantys elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje, iš kurių 11,6 proc. vertino labai palankiai, o 41,4 proc. – palankiai. Trečdalis įmonių (33,6 proc., $N=404$) vertino elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą neutraliai (nei palankiai, nei nepalankiai). Nepalankiai įvertino tik viena dešimtoji apklaustų organizacijų. Vertinimų vidurkis 5 balų skalėje (kur 1 – labai palankus vertinimas, o 5 – labai nepalankus) yra 2,8. Elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo Lietuvoje pasirinkimų vidurkiai pateikiami 15 lentelėje.

15 lentelė

Elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo Lietuvoje pasirinkimų vidurkiai

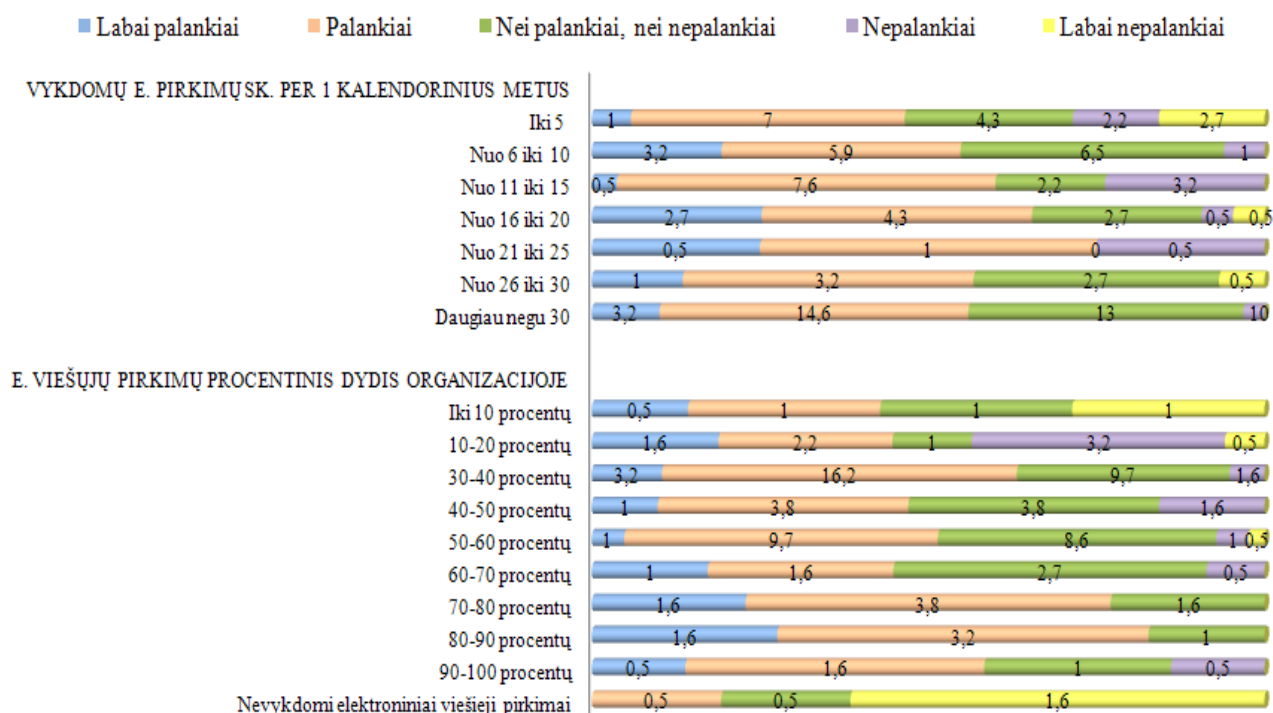
Rodikliai	TIRIAMŪJŲ GRUPĖS			
	Perkančiosios organizacijos		Tiekėjai	
	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ
Labai palankiai	2,73	0,95	3,05	0,98
Palankiai	2,63	0,95	2,96	0,98
Nei palankiai, nei nepalankiai	3,65	0,95	3,52	0,98
Nepalankiai	3,96	0,95	3,59	0,98
Labai nepalankiai	3,81	0,95	3,68	0,98

Iš 15 lentelėje pateiktų vertinimo vidurkių matome, kad tiekėjai elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje labiau vertino labai palankiai ($\bar{x}=3,05$) ir palankiai ($\bar{x}=2,96$), nei perkančiosios organizacijos, atitinkamai $\bar{x}=2,73$, $\bar{x}=2,63$. Tačiau perkančiosios organizacijos elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje labiau vertino nepalankiai ($\bar{x}=3,96$) ir labai

nepalankiai ($\bar{x}=3,81$), nei tiekėjai, atitinkamai $\bar{x}=3,52$, $\bar{x}=3,68$. Todėl įdomu apžvelgti, kaip kiekviena pusė (perkančioji organizacija ir tiekėjai) pasiskirstė vertindami elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje pagal tokius požymius: organizacijos tipą, patirtį viešųjų pirkimų srityje, darbuotojų skaičių tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus, kvalifikacijos kėlimą, apskritį, metinę apyvartą, įmonės veiklos trukmę.

29 paveiksle (žr. 18 priedą) pateikti tyrimo rezultatai parodė, kad dažniausiai elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje vertino palankiai ar labai palankiai valstybės ar savivaldybės valdymo institucijos (atitinkamai 26,5 proc. ir 8,1 proc.) bei viešasis ar privatus juridinis asmuo (atitinkamai 10,8 proc. ir 2,7 proc.), turinčios daugiau nei 5 metų patirtį viešųjų pirkimų srityje (atitinkamai 18,4 proc. ir 5,4 proc.), keliančios kvalifikaciją kartą metuose (20 proc. ir 5,4 proc.), turinčios nuo 1 iki 3 darbuotojų atsakingų už viešuosius pirkimus organizacijoje (atitinkamai 24,9 proc. ir 7,6 proc.). Vertinant elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje, perkančiųjų organizacijų pasiskirstymas pagal vykdomų pirkimų skaičių per kalendorinius metus ir elektroninių viešųjų pirkimų procentinį dydį organizacijoje pateikiamas 30 paveiksle.

Kaip vertinate elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje?

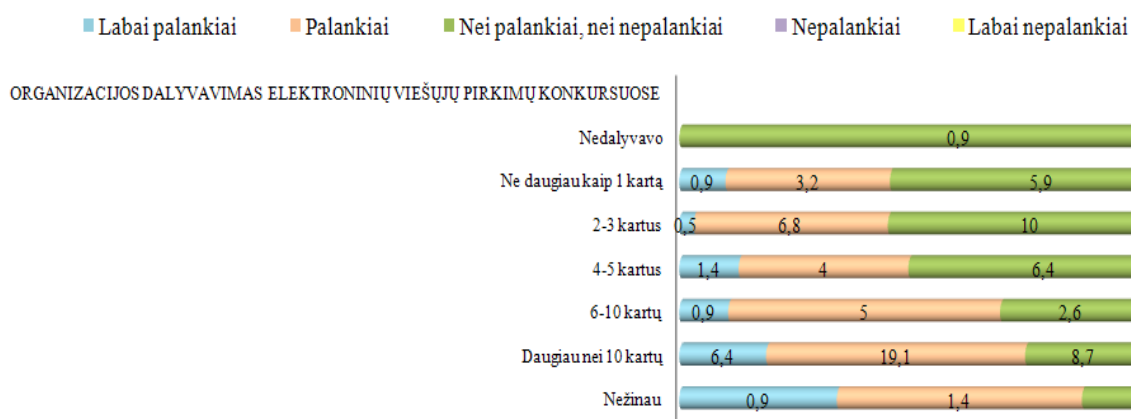
30 pav. Perkančiųjų organizacijų pasiskirstymas pagal vykdomų pirkimų skaičių per kalendorinius metus ir elektroninių viešųjų pirkimų procentinį dydį organizacijoje (% , nuo N=185)

Kaip rodo 30 paveiksle pateikti duomenys, daugiausiai palankiai ir labai palankiai elektroninius viešuosius pirkimus įvertino organizacijos daugiau nei 30 kartų per metus vykdančios elektroninius viešuosius pirkimus. Tačiau kelia nuostabą tai, jog daugiausiai organizacijų (16,2 proc.) pasisakiusių už elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje, savo praktikoje jų

įvykdo apie 30-40 procentų, kai LR Viešųjų pirkimų įstatymas reikalauja ne mažiau nei 50 proc. nuo visos metinės pirkimų vertės.

Vertinant tiekėjų pasisakymus, 31, 32 ir 33 paveiksluose (žr. 19 ir 20 priedą) pateikti duomenys rodo, jog palankiai ir labai palankiai dažniausiai vertino uždarnosios akcinės bendrovės (atitinkamai 26,9 proc. ir 5,9 proc.), veikiančios daugiau nei 10 metų, turinčios daugiau nei 5 metų patirtį viešųjų pirkimų srityje (atitinkamai 18,7 proc. ir 4 proc.), uždirbančios nuo 1 iki 3 mln. litų metinės apyvartos (atitinkamai 11,5 proc. ir 3,2 proc.). Elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje palankiai vertino Vilniaus ir Kauno įmonės, kurios nekelia kvalifikacijos viešųjų pirkimų srityje (16,4 proc.), o labai palankiai – Vilniaus ir Klaipėdos įmonės, kvalifikaciją keliančios kartą metuose (3,7 proc.). Tiekėjų pasiskirstymas pagal organizacijos dalyvavimo elektroninių viešųjų pirkimų konkursuose dažnį pateikiamas 34 paveiksle.

Kaip vertinate elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje?

34 pav. Tiekėjų pasiskirstymas pagal organizacijos dalyvavimą elektroninių viešųjų pirkimų konkursuose dažnį (% , nuo N=219)

Kaip matome 34 paveiksle, tyrimo rezultatai parodė, jog daugiausiai teikėjų (19,1 proc.) pasisakė už elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje, kurie jau dalyvauja daugiau nei 10 kartų per vienerius kalendorinius metus konkursuose CVP IS priemonėmis.

Elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo problemos. Kuriant elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelį, vienas iš svarbiausių uždavinių buvo išsiaiškinti su kokiomis problemomis susiduria perkančiosios organizacijos ir tiekėjai vykdydami ar dalyvaudami elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose. Šiam uždaviniui įgyvendinti, 10 klausimu perkančiųjų organizacijų ir 11 klausimu tiekėjų, buvo prašoma atsakyti į klausimą – „Su kokiomis problemomis dažniausiai susiduria Jūsų organizacija vykdydama ar dalyvaudama elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose? (Ivardinkite ne mažiau negu tris opiausias problemas)“. Klausimai buvo pateikiami atvira forma, sudarant galimybę respondentams pateikti savo nuomonę nagrinėjama tema. Apibendrinti probleminiai aspektai pateikiami 16 lentelėje.

Probleminiai aspektai elektroninių viešųjų pirkimų procese

PERKANČIŪJŲ ORGANIZACIJŲ NUOMONĖ	Probleminiai aspektai	TIEKĖJŲ NUOMONĖ
<ul style="list-style-type: none"> - Tiekėjų nenoras dalyvauti elektroniniuose pirkimuose. - Elektroninio parašo naudojimo problemos. - Tiekėjų kompiuterinis neraštingumas. - Iškilus problemoms su CVP IS sistema, sunku susisiekti su VPT*. - Pirkimų skelbimo pildymo problemos. - Ilgas skelbimų pateikimo terminas. - Trūksta VPT operatyvumo peržiūrint pirkimo skelbimus ir paskelbiant apie pirkimus. - Tiekėjų menkos žinios apie elektroninius viešuosius pirkimus. - Netobula CVP IS sistema (sudėtingas valdymas, įvairūs trukdžiai). - Išsamios informacijos stoka apie elektroninius viešuosius pirkimus iš VPT. - Viešųjų pirkimų įstatymas mažai reglamentuoja elektroninius viešuosius pirkimus. - Tiekėjų iniciatyvumo pateikiant elektroninius pasiūlymus stoka (dauguma tiekėjų nėra užsiregistravę CVP IS arba neturi elektroninio parašo). - Tiekėjų nemokšiškas naudotis CVP IS sistema. - Vykdamas elektroninius viešuosius pirkimus, dalyvauja mažesnis tiekėjų skaičius. - Nepatogus būdas nagrinėti pateiktus pasiūlymus, vis tiek reikia atspausdinti. - Vykdamas e. pirkimus, galimybė nedalyvauti komisijos nariams, nes dažnai kodus žino administruojantys sekretoriai. - Nemokėjimas teisingai atlikti visų procedūrų elektroninėje terpėje. - Trūksta patirties dirbti su elektronine viešųjų pirkimų sistema. - Elektroninės procedūros nepadedą sutrumpinti pirkimo laiko. - Trūksta specialistų, turinčių įgūdžių vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus. - Tiekėjų konkurencijos stoka. - Skaidrumo stoka. 		<ul style="list-style-type: none"> - Stringa elektroninė dokumentų pateikimo sistema (ypač kai norima pateikti didelės apimties dokumentus). - Sudėtingas dokumentų pateikimo procesas. - Informacijos stoka, naudojantis CVP IS sistema. - Nepatogus dokumentų ruošimas. - Neįmanoma gauti konsultacijos iš VPT* sistemos veikimo ar sutrikimo klausimais. - Reikalaujama pateikti įvairių instancijų pažymas, kai galėtų tai padaryti pati CVP IS sistema. - Trumpi terminai pasiūlymų pateikimui. - Netobula (nelanksti) CVP IS sistema. - Trūksta informacijos apie vykdomus ir (ar) pasibaigusius pirkimus. - Elektroninio parašo naudojimo problemos. - Nepakankamas informavimas apie CVP IS sistemos pakitimus. - Nepatogus bendravimas CVP IS priemonėmis su perkančiosiomis organizacijomis (pvz. brėžinių aiškinimasis). - Papildomos laiko sąnaudos, skenuojant pridedamus dokumentus. - Korupcija, neskaidrūs pirkimai. <p>Mažai tiekėjų dalyvauja pirkimuose, menka konkurencija.</p> <p>Bendraujant elektroniniu būdu, sunku suprasti vieniems kitus.</p>

Nagrinėjant perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų išreikštas problemines sritis, paaiškėjo jog didžiausia problema – informacijos stoka elektroninių viešųjų pirkimų srityje, patirties ir žinių trūkumas dirbant su elektronine viešųjų pirkimų sistema ir tiekėjų konkurencijos stoka. Tokios nuomonės laikėsi per 60 proc. respondentų.

Pateikiame keletą įdomesnių respondentų pasisakymų apie opiausias problemas su kuriomis dažniausiai susiduriama elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose:

* VPT – Viešųjų pirkimų tarnyba prie Ūkio ministerijos.

Perkančiųjų organizacijų pasisakymai

- „Ribotos galimybės generuoti ir sisteminti statistinius duomenis, ataskaitas dėl institucijos atliekamų viešųjų pirkimų“.
- „Jei vykdomas ne supaprastintas atviras konkursas, o mažos vertės pirkimai (kai perkančioji organizacija pati per sistemą parenka tiekėjus, kuriems siųs pirkimo dokumentus), susiduriama su problema, kad dauguma tiekėjų net nėra užsiregistravę šioje sistemoje. Tuomet juos reikia raginti, kad užsiregistruotų CVP IS“.
- „Tiekėjai nelabai yra suinteresuoti teikti pasiūlymus CVP IS priemonėmis, galbūt dėl informacijos bei žinių stokos“.
- „Viešųjų pirkimų įstatymas mažai reglamentuoja pačius elektroninius viešuosius pirkimus“.
- „Negalima laiku prisiskambinti į Viešųjų pirkimų tarnybą“.

Tiekėjų pasisakymai

- „Dažnai stringa elektroninė dokumentų pateikimo sistema“.
- „Atribotos galimybės pasirašyti mobiliuoju el. parašu“.
- „Konsultacijų stoka iš VPT sistemos veikimo klausimais“.
- „Perkančiųjų organizacijų kompetencijos trūkumas, ruošiant pirkimo dokumentus“.
- „Sudėtinga prisiskambinti į Viešųjų pirkimų tarnybą dėl elektroninių viešųjų pirkimų“.
- „Trūksta informacijos apie sistemos pakeitimus“.
- „Per trumpi pasiūlymų pateikimo terminai, todėl trūksta laiko parengti pasiūlymus, dėl tos priežasties daromos klaidos, ypač atliekant skaičiavimus“.

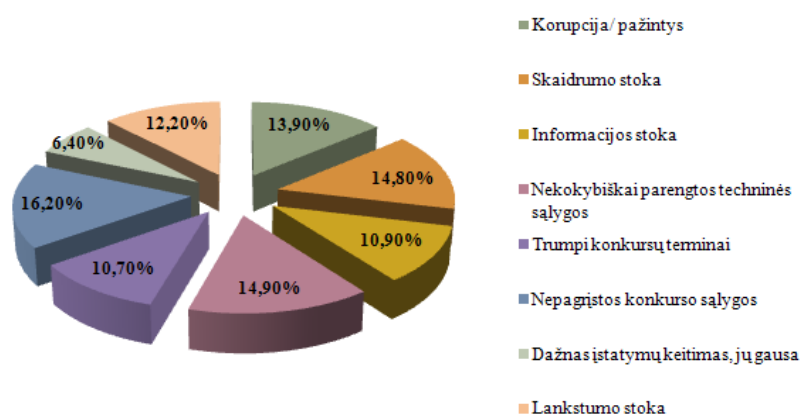
Aukščiau įvardintos problemos, atspindi, kad ypatingai svarbi yra viešųjų pirkimų proceso dalyvių kvalifikacija, kadangi praktika rodo, kad kvalifikuoti viešųjų pirkimų specialistai geba kokybiškiau parengti pirkimo dokumentus, tiksliau atlieka pirkimo procedūras, o tai padeda išvengti įstatymo pažeidimų. Tuo tarpu, netinkamai bei neaiškiai ar dviprasmiškai apibrėžiamos viešųjų pirkimų sąlygos bei kvalifikaciniai kriterijai neleidžia lygiais pagrindais dalyvauti visiems tiekėjams viešuosiuose pirkimuose. Taip pat išryškėja ir kitos priežastys –Viešųjų pirkimų tarnybos pagalbos, organizuojant numatytus elektroninius viešuosius pirkimus, stoka, sistemos trikdžiai, programos netikslumai, pernelyg ilgos procedūros ir pan.

Apibendrinus perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų atsakymus atskirai, galima teigti, jog perkančiosios organizacijos daugiausiai susiduria su „tiekėjų nemokėjimu pateikti pasiūlymus elektroninėje erdvėje, stringa elektroninio parašo naudojimas, tiekėjus nuolat reikia konsultuoti“. Taip pat labai dažnai buvo išskiriama problema, kad „Viešųjų pirkimų tarnybos darbuotojai vangiai

konsultuoja, kai susiduriama su problemomis, vykdam elektroninius pirkimus. Jų atsakymai būna trumpi, kategoriški, jie mažai gilinasi į esamą situaciją, o dėsto viską pagal įstatymo raidę“.

Tiekėjų nuomone, pagrindinės problemos elektroninių viešųjų pirkimų sistemoje yra tai, kad „*neįmanoma gauti konsultacijos iš Viešųjų pirkimų tarnybos sistemos veikimo ar sutrikimo klausimais*“, „*Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos netobulumas: informavimo problema, ne visi CVP IS naudotojai gauna, gali matyti naujus pranešimus*“, „*per trumpi pasiūlymų pateikimo terminai, todėl trūksta laiko parengti pasiūlymus, dėl tos priežasties daromos klaidos*“, „*užima daug laiko dokumentų skanavimas ir talpinimas į CVP IS sistemą*“.

Papildomai tiekėjų (18 klausimu) buvo prašoma įvertinti opiausias problemas, su kuriomis tenka susidurti, dalyvaujant elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose Lietuvoje. Respondentai galėjo nurodyti daug galimų variantų, kurie pateikiami 35 paveiksle.

35 pav. Opiausių problemų išskyrimas elektroninių viešųjų pirkimų srityje (N=671)

Respondentų atsakymų įvairovė leidžia identifikuoti problemines sritis, kurios egzistuoja elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose. Susumavus respondentų atsakymus, akivaizdu, kad opiausiomis problemomis laikomos: *nepagrįstos konkurso sąlygos* (16,2 proc., N=109), *nekokybiškai parengtos techninės sąlygos* (14,9 proc., N=100), *skaidrumo stoka* (14,8 proc., N=99) ir *korupcija/ pažintys* (13,9 proc., N=93). Vieną iš mažiausiai reikšmingų problemų, tiekėjai nurodė *dažną įstatymų keitimą* (6,4 proc., N=43).

Vertinant perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų naudojimosi elektroninių viešųjų pirkimų sistema problematiką, kartu su objektyviais kriterijais (pavyzdžiui, įstatymine baze, reglamentavimu, procedūromis, patirtimi, teisinės bazės kaita ir pan.) yra svarbus subjektyvus kiekvienos pusės požiūris į įvairius elektroninių viešųjų pirkimų proceso veiksnius bei jų reikšmingumą. Siekiant sukurti elektroninių viešųjų pirkimų modelį ir tobulinti elektroninių viešųjų pirkimų sistemą, svarbu žinoti, kokią reikšmę kiekvienam iš elektroninių viešųjų pirkimų probleminių veiksnių teikia perkančiosios organizacijos ir tiekėjai.

Anketose respondentai turėjo įvertinti 7 pagrindinius elektroninių viešųjų pirkimų sunkumus ir trūkumus. Tiriamiesiems leista pasirinkti keletą galimų atsakymų. Respondentų elektroninių viešųjų pirkimų sunkumų ir trūkumų vertinimas pateikiamas 17 lentelėje.

17 lentelė

Perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų elektroninių viešųjų pirkimų sunkumų ir trūkumų vertinimo palyginimas

Kriterijai	Perkančiosios organizacijos		Tiekėjai	
	Skaičius (N)	Procentai (proc.)	Skaičius (N)	Procentai (proc.)
Istatyminės bazės kompleksiskumas	22	4,9	27	6
Sudėtingas viešųjų pirkimų reglamentavimas	100	22,3	119	26,6
Per ilgai trunkančios procedūros	99	22,1	92	20,6
Per mažą prekių ir paslaugų pasiūlą rinkoje	48	10,7	21	4,7
Dažna teisinės bazės kaita	86	19,2	60	13,4
Per didelę kontrolę ir reguliavimas	35	7,8	46	10,3
Patirties ir žinių trūkumas vykdant elektroninius viešuosius pirkimus	55	12,3	70	15,7
Kita	3	0,7	12	2,7

Tyrimas leido išsiaiškinti, kurie pagrindiniai elektroninių viešųjų pirkimų sunkumai yra patys svarbiausi. 17 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad penki svarbiausi perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų įvardinti elektroninių viešųjų pirkimų trūkumai yra: 1) sudėtingas viešųjų pirkimų reglamentavimas (PO – 22,3 proc., T – 26,6 proc.); 2) per ilgai trunkančios procedūros (PO – 22,1 proc., T – 20,6 proc.); 3) dažna teisinės bazės kaita (PO – 19,2 proc., T – 13,4 proc.); 4) patirties ir žinių trūkumas, vykdant elektroninius viešuosius pirkimus (PO – 12,3 proc., T – 15,7 proc.); 5) per mažą prekių ir paslaugų pasiūlą (PO – 10,7 proc.) ir per didelę kontrolę ir reguliavimas (T – 10,3 proc.).

Vertinant elektroninių viešųjų pirkimų trūkumų pasiskirstymą nustatyta, kad tiriamieji kaip mažiausiai svarbius trūkumus ar sunkumus vertino – įstatyminės bazės kompleksiskumą (PO – 4,9 proc., T – 6 proc.), per didelę kontrolę ir reguliavimą (PO – 7,8 proc.), per mažą prekių ir paslaugų pasiūlą rinkoje (T – 4,7 proc.). Skiltyje „Kita“ dalis apklaustųjų nurodė konkretesnius pasisakymus apie elektroninių viešųjų pirkimų sunkumus ir trūkumus: „*Viešųjų pirkimų įstatymo netobulumas, įstatymo straipsnių vienas kitam prieštaravimas*“, „*norėtųsi aukštesnės kompetencijos darbuotojų Viešųjų pirkimų tarnyboje*“, „*poįstatyminiai aktai neužtikrina, kai kurių VPI nuostatų realizavimo aiškumo*“, „*dar labiau neskaidru (trūksta skaidrumo)*“, „*tobulinti CVP IS sistemą*“.

Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo rekomendacijos. Išsiaiškinus elektroninių viešųjų pirkimų sistemos probleminius aspektus, buvo siekiama sužinoti ką perkančiosios organizacijos (anketos 13 klausimas) ir tiekėjai (anketos 14 klausimas) galėtų pasiūlyti keisti (tobulinti) elektroninių viešųjų pirkimų sistemoje. Apklaustos dalyvių buvo paprašyta

pateikti nuomonę kokiomis priemonėmis būtų galima tobulinti viešųjų elektroninių pirkimų sistemą.

Išanalizavus respondentų pateiktus pasisakymus apie priemones, kuriomis būtų galima numatyti elektroninių viešųjų pirkimų plėtros perspektyvas, pateikiame keletą įdomesnių respondentų nuomonių apie elektroninių viešųjų pirkimų tobulinimo priemones:

Perkančiųjų organizacijų pasisakymai

• *„Elektroninių viešųjų pirkimų sistema turėtų būti pristatyta platesniam dalyvių ratui. Iki šiol didžioji dalis Tiekėjų nesiorientuoja kaip dalyvauti konkursuose per CVP IS – ir šiuo atveju, perkančioji organizacija turi dažnai atlikti konsultanto vaidmenį. CVP IS reikia patobulinti – išplėsti sistemos funkcionalumą“.*

• *„Vykdant elektroninius viešuosius pirkimus – trumpinti procedūrų trukmę“.*

• *„Pirmiausia tai reikėtų vieningos nuomonės ir politinės valios plėtoti elektroninių viešųjų pirkimų sistemą“.*

• *„Būtų galima daugiau pateikti bendros statistinės informacijos tiek apie perkančiasias organizacijas, tiek ir apie pačius tiekėjus, tai yra didinti viešųjų pirkimų skaidrumą“.*

• *„Ši sistema turėtų būti žymiai labiau kontroliuojama Viešųjų pirkimų tarnybos, tarnybos atstovai galėtų peržiūrėti pirkimo dokumentus ir pateikti savo pastabas CVP IS“.*

• *„Supaprastinti patį procesą ir pritraukti kažkaip tiekėjus dalyvauti elektroniniuose pirkimuose. Labiau viešinti ir vykdyti kuo daugiau ir dažniau Viešųjų pirkimų tarnybai mokymus (tiek perkančiosioms organizacijoms, tiek tiekėjams)“.*

• *„Elektroninėje sistemoje daug visiškai nereikalingų funkcijų. Sistema turi būti aiški, paprasta ir visiems suprantama. Ypač dažnai skundžiasi tiekėjai, negalėdami pateikti pasiūlymų. VPT turėtų organizuoti seminarus, apmokymus“.*

• *„Sumažinti reikalavimus elektroninių viešųjų pirkimų srityje“.*

• *„Galėtų būti sukurtas patikimų tiekėjų registras, tada nereikėtų tikrinti tiekėjų kvalifikacijos, atkristų daug procedūrinių dalykų ir bereiktų atsirinkti tiekėjų pagal pirkime nustatytus kainos vertinimo kriterijus“.*

• *„Tobulinti programą, kuri leistų atlikti daugiau funkcijų: įvertinti pasiūlymus, sudaryti pasiūlymo eilę, nustatyti nugalėtoją ir pan. Šiuo metu viską daryti tenka įprastais būdais“.*

• *„Galėtų būti, kad CVP IS sistemoje Viešųjų pirkimų tarnybos darbuotojas galėtų kontroliuoti kiekvienus perkančiosios organizacijos ir tiekėjo žingsnius, galėtų uždėti vizą, pateikti savo pastebėjimus ir kiekviena pusė galėtų esamu laiku visas klaidas ištaisyti. Mūsų manymu, tai būtų sutaupyta laikas ir išvengta klaidų, neliktų vietos korupcijai, būtų žymiai padidintas pirkimų skaidrumas“.*

- „Pirmiausia reiktų tobulinti viešuosius pirkimus reglamentuojančius teisės aktus, juose tiksliai apibrėžti elektroninių viešųjų pirkimų eigą, nepaliekant jokių spragų. Antra, reiktų daugiau skatinti tiek perkančiąsias organizacijas, tiek tiekėjus dalyvauti mokymuose, galbūt net teisės aktuose nurodyti tai kaip prievolę“.

Tiekėjų pasisakymai

- „Viešųjų pirkimų tarnyba turėtų organizuoti nemokamus seminarus elektroninių viešųjų pirkimų klausimais (pvz.: elektroninės sistemos vingrybės, įstatyminės bazės aiškinimas)“.

- „Standartinių dokumentų (įvairių pažymų) automatinis gavimas iš atsakingų institucijų. Reikia labai daug surinkti įvairiausių pažymų, kas kartais labai apsunkina dalyvavimą viešuosiuose pirkimuose“.

- „Tobulinti viešųjų pirkimų įstatymą“.

- „Kiek galima daugiau pateikti informacijos sistemoje, apie perkančiosios organizacijos veiksmus, pridėti sutarčių pateiktis, informuoti visus apie sutarčių įvykdymo baigtį, taip pat daugiau talpinti informacijos apie pačius tiekėjus, jų laimimus konkursus, tai yra didinti skaidrumą tiek perkančiųjų, tiek tiekėjų atžvilgiu“.

- Pačioje elektroninėje sistemoje turi dalyvauti ne tik Perkančioji organizacija ir Tiekėjas, bet ir Viešųjų pirkimų tarnyba, kuri, esant būtinumui, turėtų operatyviai išspręsti ginčitinas situacijas, kylančias tarp perkančiosios organizacijos ir tiekėjo“.

- „Panaikinti iš viso elektroninius viešuosius pirkimus“.

- „VPT galėtų organizuoti seminarus apie tai, kaip dirbti su elektroniniais pirkimais, galėtų patys VPT darbuotojai parodyti praktines situacijas, kaip spręsti iškilusias problemas ir pan.“.

Apžvelgus perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų siūlymus elektroninių viešųjų pirkimų tobulinimo srityje, išaiškėjo, jog dauguma perkančiųjų organizacijų yra suinteresuotos, kad Viešųjų pirkimų tarnyba labiau kontroliuotų elektroninių viešųjų pirkimų eigą, vykdytų seminarus, mokymus šios srities specialistams, siūlė tobulinti LR Viešųjų pirkimų įstatymą, supaprastinti elektroninių viešųjų pirkimų procesą ir taip didinti tiekėjų dalyvavimą elektroninių viešųjų pirkimų konkursuose. Tiekėjai dažniausiai siūlė tobulinti Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos funkcionalumą, didinti informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų naudojimą, elektroninių viešųjų pirkimų konkursų vykdymo skaidumą. Į šį klausimą atsakė apie 50 proc. tiriamųjų, kiti nurodė, kad neturi nuomonės elektroninių viešųjų pirkimų tobulinimo srityje.

Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos (CVP IS) vertinimas. Norint įvertinti elektroninių viešųjų pirkimų funkcionalumą, pirmiausiai perkančiųjų organizacijų buvo prašoma 14 klausimu atsakyti, kokios aplinkybės dažniausiai lemia apsisprendimą vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus. Anketose respondentai turėjo sureitinguoti 8 pagrindines aplinkybes, labiausiai

įtakojančias organizacijų pasirinkimą pagal svarbumą nuo 1 (visų svarbiausio) iki 8 (mažiausiai svarbaus) skalėje. Reitingavimo rezultatai pateikiami 18 lentelėje.

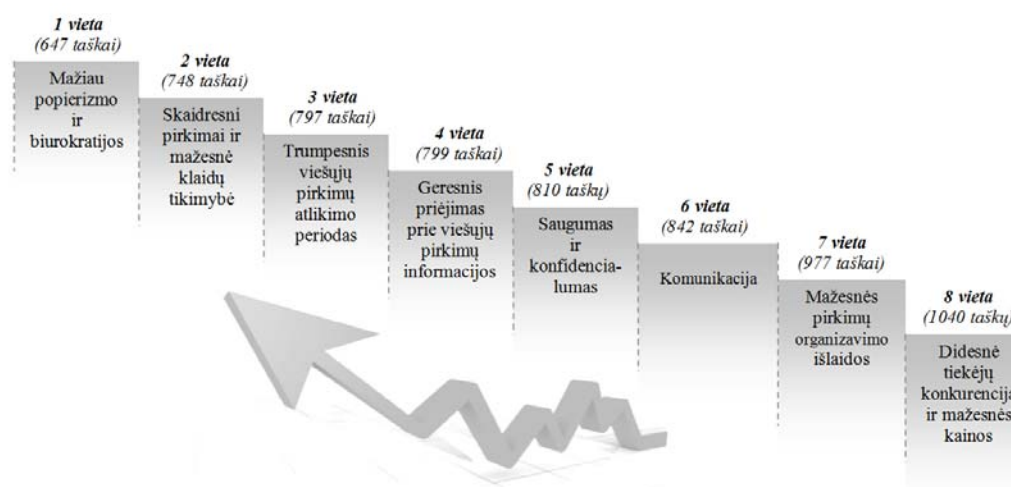
18 lentelė

Sprendimą vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus lemiančios aplinkybės

Aplinkybės	Svarbiausia		Mažiausiai svarbu	
	N	Proc.	N	Proc.
Trumpsnis viešųjų pirkimų atlikimo periodas	22	11,9	30	16,2
Komunikacija	17	9,2	23	12,4
Geresnis priėjimas prie viešųjų pirkimų informacijos	22	11,9	5	2,7
Saugumas ir konfidencialumas	17	9,2	19	10,3
Mažiau popierizmo ir biurokratijos	49	26,5	11	5,9
Skaidresni pirkimai ir mažesnė klaidų tikimybė	37	20,0	10	5,4
Didesnė tiekėjų konkurencija ir mažesnės kainos	7	3,8	41	22,2
Mažesnės pirkimų organizavimo išlaidos	14	7,5	46	24,9

Tyrimas leido išsiaiškinti, kurios aplinkybės labiausiai įtakoja perkančiųjų organizacijų pasirinkimą dirbti elektroninėje viešųjų pirkimų sistemoje. 18 lentelės duomenimis galima teigti, kad viena iš svarbiausių aplinkybių – siekis mažinti popierizmą bei biurokratiją (26,5 proc., N=49). Tai rodo, kad tiriamieji suinteresuoti kuo mažiau sugaišti laiko administracinėms procedūroms, daugiau dėmesio skiriant skaidresniems viešiesiems pirkimams ir mažesnei klaidų tikimybei. Perkančiosios organizacijos kaip vieną iš mažiausiai reikšmingų aplinkybių, skatinančių pasirinkimą vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus, nurodė mažesnes pirkimų organizavimo išlaidas (24,9 proc., N=46). Tai dar kartą patvirtina, kad organizacijos, vykdydamos pirkimus per Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą (CVP IS), ženkliai nesutaupo pirkimams skirtų lėšų. Nors Viešųjų pirkimų tarnybos teigimu, turėtų būti sutaupoma iki 15 proc.

Išanalizavus anketų duomenis, 36 paveiksle pateikiamas aplinkybių, kurias respondentai sudėliojo kaip labiausiai įtakojančias pasirinkimą vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus, išsidėstymas 8 balų skalėje.

36 pav. Labiausiai įtakojančių pasirinkimą vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus aplinkybių išsidėstymas

36 paveiksle pateiktos vietos parodo tiriamųjų atsakymų variantų svarbą. Aukščiausią vietą užima svarbiausias atsakymo variantas, turintis mažiausią taškų skaičių. Kaip matome, perkančiųjų organizacijų vertinimu, į labiausiai reikšmingą trejetuką patenka aplinkybės, susijusios su popierizmo ir biurokratijos mažinimu, skaidresniais pirkimais ir mažesne klaidų tikimybe bei trumpesniu viešųjų pirkimų atlikimo periodu. Geresnis priėjimas prie viešųjų pirkimų informacijos, saugumas ir konfidencialumas pagal svarbumą – atitinkamai ketvirtoje ir penktoje vietose. Komunikacija, mažesnės pirkimų organizavimo išlaidos, didesnė tiekėjų konkurencija bei mažesnės kainos, respondentų nuomone, mažiau įtakoja jų apsisprendimą vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus. Šie vertinimai atitinkamai atsidūrė paskutiniuose trijose hierarchijos vietose.

Sekančiu klausimu perkančiosios organizacijos ir tiekėjai turėjo įvertinti Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos privalumus:

- taupo laiką ir pinigus, lyginant su įprastu būdu vykdomais pirkimais;
- labai pagerina keitimąsi informacija ir jos valdymą;
- mažina išlaidų galimybę viso konkurso eigoje;
- sutrumpina laiką ir mažina išlaidas, skiriamas tokiems administravimo darbams, kaip fakso siuntimas, telefoniniai pokalbiai, kelionės;
- padeda atsekti veiksmų istoriją;
- sistema prieinama internete, todėl informacija lengvai pasiekama bet kuriuo metu bet kurioje vietoje.

Vertinant respondentų nuomones apie Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos privalumus, nustatytas pozityvus požiūris. Vidutiniškai 75,9 proc. perkančiųjų organizacijų ir vidutiniškai 77,7 proc. tiekėjų išsakė teigiamą įvertį, o likusi dalis – įvertino negatyviai. Kiekvieno teiginio charakteristikos pateiktos 19 lentelėje.

19 lentelė

CVP IS vertinimas

Teiginiai	Perkančiosios organizacijos	Tiekėjai
	Teigiamas vertinimas („labai gerai“, „gerai“)	
Taupo laiką ir pinigus lyginant su įprastu būdu vykdomiems pirkimams	73 proc.	77,2 proc.
Labai pagerina keitimąsi informacija ir jos valdymą	76,8 proc.	76,3 proc.
Mažina išlaidų galimybę viso konkurso eigoje	65,4 proc.	65,3 proc.
Sutrumpina laiką ir mažina išlaidas, skiriamas tokiems administravimo darbams kaip faksų siuntimas, telefoniniai pokalbiai, kelionės	74 proc.	73,5 proc.
Padeda atsekti veiksmų istoriją	84,3 proc.	85,4 proc.
Sistema prieinama internete, todėl informacija lengvai pasiekama bet kuriuo metu bet kurioje vietoje	81,6 proc.	88,6 proc.
Teiginio įverčio vidutinė reikšmė	75,9 proc.	77,7 proc.

Siekiant išsiaiškinti kaip perkančiosios organizacijos ir tiekėjai vertina Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos privalumus ir statistinio reikšmingumo (ryšio) stiprumui nustatyti naudojamas koreliacijos koeficientas. Darbe naudojamas Pirsono (*Pearson*) tiesinės koreliacijos koeficientas. Pasak K. Pukėno (2005), koreliacijos koeficientas (*r*) gali įgyti reikšmes nuo -1 iki +1. Koeficiento reikšmė +1 rodo, kad tarp požymių egzistuoja stiprus tiesioginis funkcinis ryšys, o reikšmė -1 rodo, kad egzistuoja stiprus atvirkštinis funkcinis ryšys. Jei koreliacijos koeficientas lygus 0, tai sakoma, kad stebimi dydžiai yra tiesiogiai nepriklausomi. Statistiniam reikšmingumui įvertinti pasirinktas $p=0,05$ patikimumo lygmuo ($p<0,05$ – patikimas, $p<0,001$ – labai patikimas, $p<0,0001$ – ypatingai patikimas rezultatas).

Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos privalumų priklausomybės vertinimas ir koreliacinė analizė pateikiama 20 lentelėje.

20 lentelė

CVP IS privalumų priklausomybės vertinimas

Teiginiai	Perkančiosios organizacijos (N, proc.)					Tiekėjai (N, proc.)				
	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Silpnai	r	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Silpnai	r
					p					p
Taupo laiką ir pinigus lyginant su įprastu būdu vykdomiems pirkimams	34 18,4%	101 54,6%	39 21,1%	11 5,9%	0,599 0,000	78 35,6%	91 41,6%	43 19,6%	7 3,2%	0,706 0,000
Labai pagerina keitimąsi informacija ir jos valdymą	50 27,0%	92 49,7%	37 20,0%	6 3,2%	0,692 0,000	60 27,4%	107 48,9%	45 20,5%	7 3,2%	0,836 0,000
Mažina išlaidų galimybę viso konkurso eigoje	37 20,0%	84 45,4%	47 25,4%	17 9,2%	0,646 0,000	52 23,7%	91 41,4%	62 28,3%	14 6,4%	0,772 0,000
Sutrumpina laiką ir mažina išlaidas, skiriamas tokiems administravimo darbams kaip faksogramų siuntimas, telefoniniai pokalbiai, kelionės	46 24,9%	91 49,2%	38 20,5%	10 5,4%	0,494 0,000	84 38,4%	77 35,2%	50 22,8%	8 3,7%	0,767 0,000
Padeda atsekti veiksmų istoriją	68 36,8%	88 47,6%	23 12,4%	6 3,2%	0,291 0,000	82 37,4%	105 47,9%	28 12,8%	4 1,8%	0,732 0,000
Sistema prieinama internete, todėl informacija lengvai pasiekama bet kuriuo metu bet kurioje vietoje	81 43,8%	70 37,8%	29 15,7%	5 2,7%	0,395 0,000	100 45,7%	94 42,9%	22 10,0%	3 1,4%	0,829 0,000

Vertinant CVP IS privalumus, perkančiųjų organizacijų atveju nustatytas silpnas ryšys tarp kintamųjų, o tiekėjų atžvilgiu – stiprus ryšys tarp kintamųjų.

Taupo laiką ir pinigus lyginant su įprastu būdu vykdomiems pirkimams. Iš 20 lentelės duomenų matyti, kad ši teiginį tiek perkančiosios organizacijos (54,6 proc., N=101), tiek tiekėjai (41,6 proc., N=91) vertina gerai. Tai rodo, kad organizacijos pritaria Viešųjų pirkimų tarnybos parengtoje Lietuvos viešųjų pirkimų perkėlimo į elektroninę terpę koncepcijoje iškeltam tikslui (plačiau 1.3.1. skyriuje) – sumažinti išlaidas, susijusias su viešojo pirkimo organizavimu. Galima daryti prielaidą, kad CVP IS sistema padeda organizacijoms racionaliai panaudoti viešiesiems pirkimams skirtas lėšas ir respondentų nuomone, elektroniniu būdu vykdomi pirkimai reikalauja mažiau pastangų nei pirkimai pagal tradicines procedūras.

Labai pagerina keitimąsi informacija ir jos valdymą. Kaip rodo tyrimo metu gauti rezultatai, tiriamiesiems (PO - 49,7 proc., N=92; T – 48,9 proc., N=107) informacijos valdymas užima svarbią vietą jų kasdieninėje veikloje, dirbant su viešaisiais pirkimais. Tikėtina, jog organizacijos vertindamos šį privalumą „gerai“ – siekia, kad komunikavimas tarp institucijų taptų greitesnis, paprastesnis bei užtikrintų ypač efektyvų išteklių panaudojimą.

Mažina išlaidų galimybę viso konkurso eigoje. Gauti požiūrio į išlaidų sutaupymo galimybę konkurso metu rezultatai parodė, kad dauguma respondentų (PO – 45,4 proc., N=84; T – 41,4 proc., N=91) pritaria CVP IS teikiamam privalumui – mažinti išlaidų galimybę konkurso eigoje. Respondentų nuomone, CVP IS yra viešųjų pirkimų valdymo sistema, leidžianti rengti, platinti, vertinti konkursinę medžiagą neruošiant ir netvarkant dokumentų popierine forma. To pasekoje, sumažinamos išlaidos elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose.

Sutrumpina laiką ir mažina išlaidas, skiriamas tokiems administravimo darbams kaip faksogramų siuntimas, telefoniniai pokalbiai, kelionės. Paprašius respondentų pateikti savo nuomonę ar elektroninių viešųjų pirkimų sistema padeda sutrumpinti laiką ir mažinti išlaidas, skirtas tokiems administravimo darbams, kaip faksogramų siuntimas, telefoniniai pokalbiai, kelionės, nustatyta, kad perkančiosios organizacijos šį privalumą vertino „gerai“ – 49,2 proc., N=91, tuo tarpu tiekėjai – „labai gerai“ (38,4 proc., N=84). Tikėtina, kad tiriamieji yra suinteresuoti naudotis CVP IS teikiamomis galimybėmis dėl užtikrinimo efektyviau panaudoti žmogiškuosius išteklius.

Padeda atsekti veiksmų istoriją. Tyrimo metu domėtasi ar organizacijoms yra svarbi CVP IS funkcija – veiksmų atsekamumas. Tiek perkančiosios organizacijos (47,6 proc., N=88), tiek tiekėjai (47,9 proc., N=105) nurodė, kad CVP IS padeda atsekti veiksmų istoriją, pasirinkdami vieną iš vertinimo variantų – „gerai“. Galima daryti prielaidą, kad abejoms pusėms yra svarbu nuolat stebėti informaciją apie elektroninius viešuosius pirkimus elektroninėje terpėje. Tai reiškia, kad perkančiosios organizacijos gali vienoje vietoje matyti visus savo vykdomus elektroninius

viešuosius pirkimus (nuo skelbimo pateikimo iki sutarties įvykdymo ataskaitos patalpinimo CVP IS). Tuo tarpu tiekėjai, stebėdami perkančiųjų organizacijų veiksmus, vykdant elektroninius viešuosius pirkimus, gali užkirsti kelią viešųjų pirkimų principų pažeidimams ir korupcijos apraiškoms.

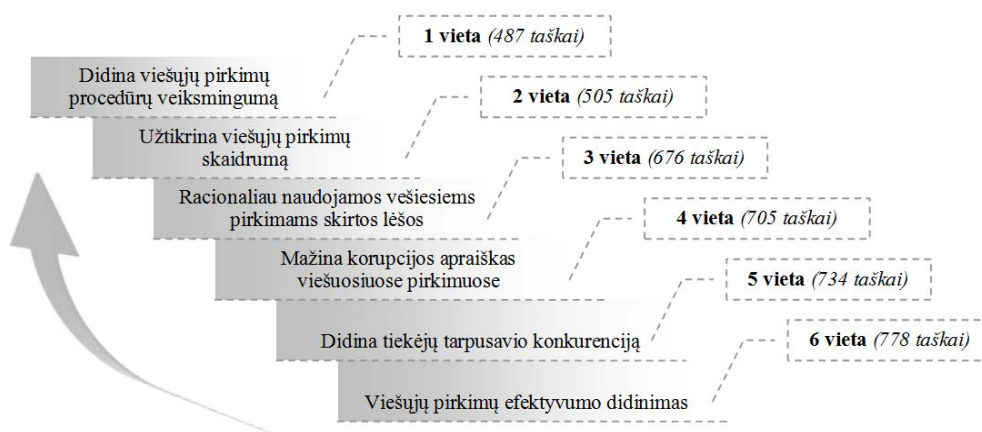
Sistema prieinama internete, todėl informacija lengvai pasiekama bet kuriuo metu, bet kurioje vietoje. Tyrimo metu išryškėjo, kad tiriamieji (PO – 43,8 proc., N=81; T – 45,7 proc., N=100) palankiausiai („labai gerai“) CVP IS sistemoje vertina tai, kad informacija pasiekama bet kuriuo metu, bet kurioje vietoje. Ši sistemos funkcija, sudaro galimybę vartotojams nevaržomai vykdyti ar dalyvauti elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose. Tai leidžia daryti išvadą, kad respondentams yra svarbus geresnis priėjimas prie viešųjų pirkimų informacijos.

Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos vertinimo rezultatų analizė leidžia konstatuoti pakankamai teigiamą visų sistemos privalumų kriterijų įvertinimą.

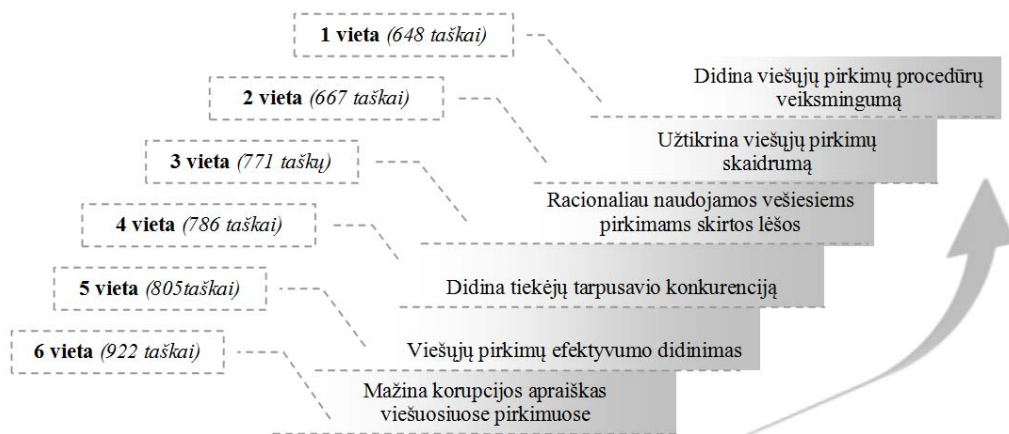
Elektroninių viešųjų pirkimų taikymas. Siekiant apžvelgti kaip tiriamieji vertina elektroninių viešųjų pirkimų taikymą Lietuvoje, perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų buvo prašoma 16 klausimu sureitinguoti elektroninių viešųjų pirkimų taikymo Lietuvoje privalumus:

- sudaro galimybę užtikrinti viešųjų pirkimų skaidrumą;
- padeda didinti viešųjų pirkimų procedūrų veiksmingumą;
- racionaliau panaudojamos viešiesiems pirkimams skirtos lėšos;
- padidina tiekėjų tarpusavio konkurenciją;
- sumažina korupcijos apraiškas viešuosiuose pirkimuose;
- padidina viešųjų pirkimų efektyvumą.

Anketose tiriamieji turėjo sureitinguoti 6 pagrindinius privalumus, labiausiai atspindinčius elektroninių viešųjų pirkimų taikymo Lietuvoje aspektus, pagal svarbumą nuo 1 (visų svarbiausio) iki 6 (mažiausiai svarbaus) skalėje. Reitingavimo rezultatai pateikiami 37 ir 38 paveiksluose.

37 pav. Perkančiųjų organizacijų elektroninių viešųjų pirkimų privalumų vertinimas (N=185)

38 pav. Tiekėjų elektroninių viešųjų pirkimų privalumų vertinimas (N=219)

37-38 paveiksluose pateiktos vietos parodo tiriamųjų atsakymų variantų svarbą. Aukščiausią vietą užima svarbiausias atsakymo variantas, turintis mažiausią taškų skaičių.

Tyrimas leido išsiaiškinti, kokius elektroninių viešųjų pirkimų privalumus respondentai laikė prioritetiniais. Paaiškėjo, kad organizacijos svarbiausiais privalumais nurodė: *viešųjų pirkimų procedūrų veiksmingumo didinimą* (PO – 31,4 proc. N=58; T – 23,7 proc., N=52), *viešųjų pirkimų skaidrumo užtikrinimą* (PO – 24,9 proc. N=46; T – 22,4 proc., N=49), *viešiesiems pirkimams skirtų lėšų panaudojimo racionalumą* (PO – 14,6 proc. N=27; T – 16,4 proc., N=36). Kaip matome iš 37 paveikslo, perkančiųjų organizacijų vertinimu, ketvirtoje vietoje išskirtas *korupcijos apraiškų viešuosiuose pirkimuose mažinimas* (10,3 proc., N=19). Atitinkamai penktą, šeštą vietas užėmė – *tiekėjų tarpusavio konkurencijos didinimas* (9,7 proc., N=18) bei *viešųjų pirkimų efektyvumo (prekių, paslaugų ar darbų kainos mažinimas, pirkimų laiko sutrumpinimas, pirkimų skaidrumo didinimas) didinimas* (9,2 proc., N=17). Tuo tarpu 38 paveikslo duomenys rodo, kad tiekėjai reitingų skalėje ketvirtoje vietoje nurodė *tiekėjų tarpusavio konkurencijos didinimą* (15,5 proc., N=34), o penktoje, šeštoje vietose atitinkamai nurodė – *viešųjų pirkimų efektyvumo didinimą* (13,7 proc., N=30) ir *korupcijos apraiškų viešuosiuose pirkimuose mažinimą* (8,2 proc., N=18).

Galima teigti, kad vertinant elektroninių viešųjų pirkimų taikymą Lietuvoje, tiek perkančiosios organizacijos, tiek tiekėjai vieningai sutaria išskirdami tuos pačius prioritetinius privalumus. Pastebima, kad respondentų pasiskirstymas, vertinant tris pagal svarbumą žemiausioje vietoje esančius privalumus, rodo respondentų nuomonių išsiskyrimą. Tiekėjams svarbiau yra tai, kad elektroninių viešųjų pirkimų taikymas Lietuvoje užtikrina tarpusavio konkurenciją, o perkančiosioms organizacijoms – padeda sumažinti korupcijos apraiškas viešuosiuose pirkimuose.

Informacijos pakankamumo apie elektroninius viešuosius pirkimus įvertinimas. Siekiant nustatyti, kodėl perkančiosios organizacijos ir tiekėjai nenoriai pereina prie elektroninių viešųjų pirkimų naudojimo, galima apžvelgti vieną iš veiksnių, įtakančių tokių organizacijų pasirinkimą – informacijos stoką. Todėl perkančiųjų organizacijų 17 klausimu buvo prašoma atsakyti į klausimą:

„Ar Jums pakanka informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo Lietuvoje aspektus?“. Atsakymams pateikti organizacijos turėjo pažymėti vieną variantą iš penkių galimų: „labai pakanka“, „pakanka“, „nepakanka“, „labai nepakanka“, „negaliu atsakyti“. Atsakymų pasiskirstymas pateikiamas 21 lentelėje.

21 lentelė

Informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo aspektus pakankamumo įvertinimas

Informacijos pakankamumas	Perkančiųjų organizacijų pasiskirstymas	
	N=185	Procentinis įvertinimas
Labai pakanka	18	9,7 %
Pakanka	94	50,8 %
Nepakanka	45	24,3 %
Labai nepakanka	13	7,0 %
Negaliu atsakyti	15	8,1 %

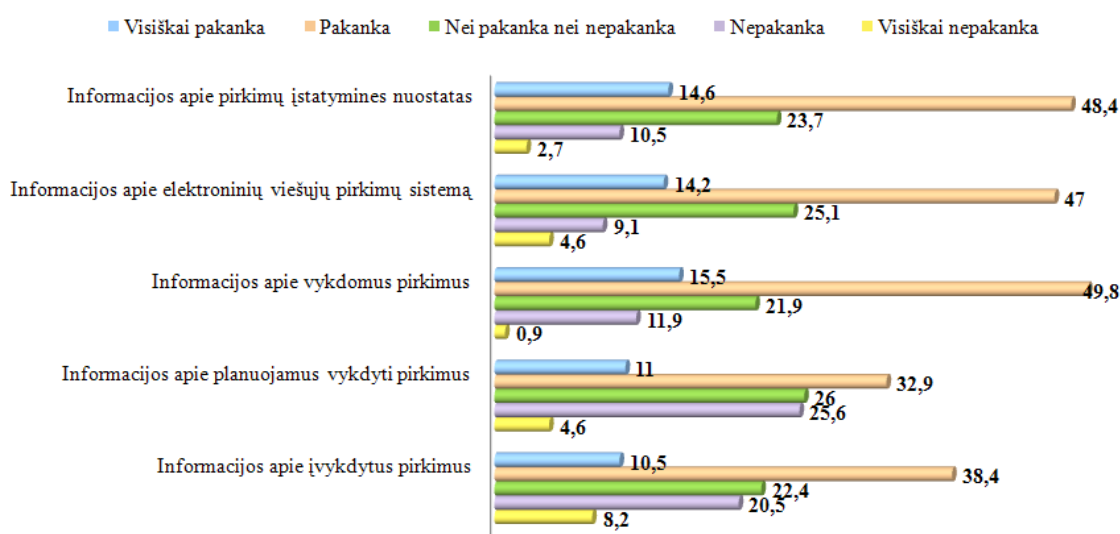
Kaip rodo tyrimo rezultatai, daugiau nei pusė respondentų (60,5 proc., N=112) teigė, kad jiems pakanka informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo aspektus, iš kurių 9,7 proc. (N=18) – „labai pakanka“. 24,3 proc. (N=45) respondentų nurodė, jog trūksta informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo aspektus. Tuo tarpu 7,0 proc. (N=13) – „labai nepakanka“ ir 8,1 proc. (N=15) negalėjo atsakyti. Gauti rezultatai patvirtina, kad perkančiosios organizacijos puikiai įvertina elektroninių viešųjų pirkimų informacijos sklaidą. Tačiau gilinantį į perkančiųjų organizacijų teiginius, įdomu apžvelgti, kodėl trečdaliui respondentų nepakanka informacijos elektroninių viešųjų pirkimų klausimais. Galbūt tokią nuomonę įtakoja kvalifikacijos stoka, patirties viešųjų pirkimų srityje trūkumas.

Siekiant išnagrinėti kokios organizacijos dažniausiai susiduria su elektroninių viešųjų pirkimų informacijos stoka, 39 ir 40 paveiksluose (žr. 21, 22 priedus) apžvelgiami respondentų pasisakymai šiuo klausimu pagal organizacijos tipą, darbuotojų, tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus, skaičių, viešųjų pirkimų srityje metų skaičių, vykdomų pirkimų skaičių per kalendorinius metus bei elektroninių viešųjų pirkimų procentinį dydį organizacijoje.

Tyrimo metu gauti duomenys rodo, kad informacijos „nepakanka“ ir „labai nepakanka“ dažniausiai valstybės ir savivaldybės valdymo institucijoms (20,5 proc., N=38), turinčioms daugiau nei penkerių metų patirtį viešųjų pirkimų srityje (11,9 proc., N=22), keliančioms kvalifikaciją kartą metuose (14,1 proc., N=26), turinčios nuo 1 iki 3 darbuotojų, atsakingų už viešuosius pirkimus (15,1 proc., N=28). Dažniausiai informacijos nepakanka organizacijoms, kurios per vienerius kalendorinius metus įvykdė tik iki 5 elektroninių viešųjų pirkimų (9,1 proc., N=17), kurių procentinis dydis organizacijoje sudarė nuo 30 iki 40 procentų. Tuo tarpu, organizacijos (22,7 proc., N=42), vykdydamos daugiau negu 30 pirkimų, teigė, kad yra pakankamai informacijos apie

elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo Lietuvoje aspektus. Galima daryti išvadą, kad norint įsisavinti informaciją apie elektroninių viešųjų pirkimų įgyvendinimą, svarbu nuolat kelti kvalifikaciją viešųjų pirkimų srityje bei gilinti savo įgūdžius, vykdant daugiau negu 50 procentų elektroninių viešųjų pirkimų.

Kitas labai svarbus uždavinys, vertinant informacijos pakankamumą apie elektroninius viešuosius pirkimus, nustatyti tiekėjų požiūrį į informacijos, apie pirkimų įstatymines nuostatas, elektroninių viešųjų pirkimų sistemą, vykdomus, planuojamus ir įvykdytus pirkimus, užtektinumą. Tiekėjų nuomonių apibendrinimas pateikiamas 41 paveiksle.

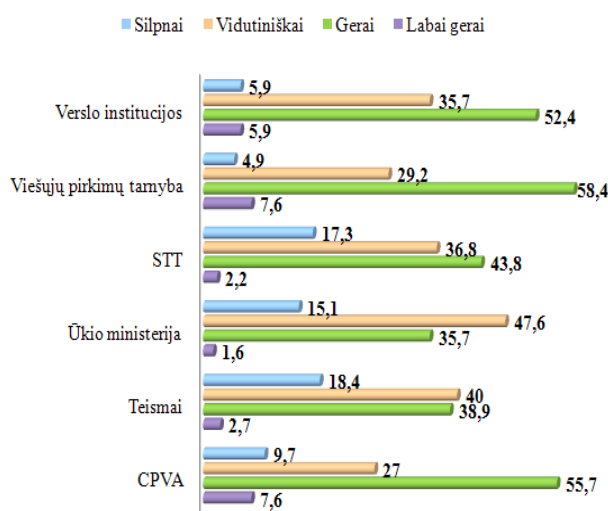
41 pav. Informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo Lietuvoje aspektus, pakankamumo įvertinimas tiekėjų atžvilgiu (% , N=219)

Kaip matyti iš 41 paveikslo duomenų, didžioji dalis tiekėjų sutinka, kad yra pakankamai informacijos apie pirkimų įstatymines nuostatas (63 proc., N=138), elektroninių viešųjų pirkimų sistemą (61,2 proc., N=134), vykdomus (65,3 proc., N=143), planuojamus (43,9 proc., N=96) bei įvykdytus pirkimus (48,9 proc. N=107). Tačiau reiktų pastebėti, daugiau nei penktadalis (23,8 proc.) tiriamųjų informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo Lietuvoje aspektus, vertino neutraliai („*nei palankiai nei nepalankiai*“) arba teigė, kad visiškai nepakanka informacijos (apie 20 proc.). Duomenų analizė parodė, kad tiekėjams labiausiai trūksta informacijos apie planuojamus bei įvykdytus pirkimus. Aukšti planuojamų vykdyti ir įvykdytų pirkimų atsakymų įverčiai, leidžia teigti, kad tiekėjai dažniausiai susiduria su perkančiųjų organizacijų negalėjimu iš anksto įvardinti, kokius pirkimus atliks per ateinančius kalendorinius metus. Tai sudaro sunkumų tiekėjams susipažinti su perkančiųjų organizacijų poreikiais. Taip pat tiekėjams svarbu žinoti kaip yra įvykdomos sutartys, pasirašytos su kitais tiekėjais – šiuo metu tokia informacija nėra talpinama elektroninėje erdvėje, o tai yra kliūtis skaidrumui užtikrinti, korupcijos apraiškoms išvengti.

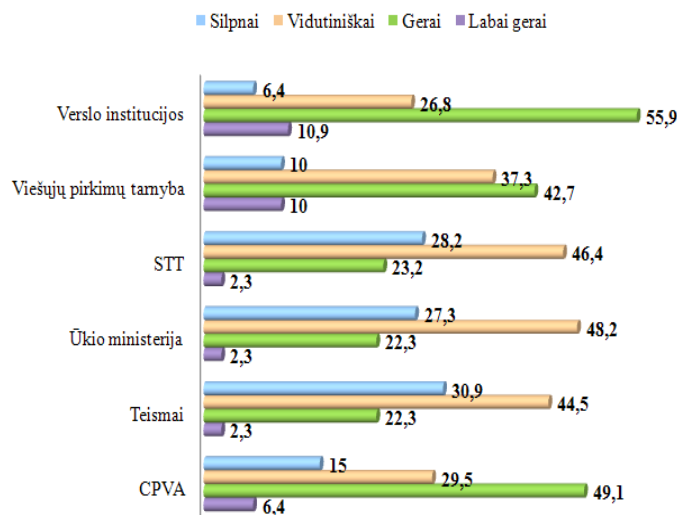
Dažniausiai informaciją apie elektroninius viešuosius pirkimus tiekėjai gauna interneto pagalba (39,1 proc., N=191) arba iš elektroninių viešųjų pirkimų konkursų organizatorių (21,3 proc., N=104). Dalis apklaustųjų teigė, kad informacijos ieško specializuotuose leidiniuose ir ataskaitose (12,9 proc., N=63) arba remiasi savo asmenine patirtimi (7,2 proc., N=35).

Taigi, informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo Lietuvoje aspektus vertinimo rezultatų analizė leidžia konstatuoti pakankamai teigiamą daugumos, informacijos aspektus charakterizuojančių, kriterijų įvertinimą.

Institucijų, užtikrinančių teisingą elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą, vertinimas. Apklausos paskutiniu klausimu buvo tiriama respondentų nuomonė, kaip jie apskritai vertina tam tikrų institucijų veiklą, užtikrinant teisingą elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą. Perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų atsakymai, priklausomai nuo viešuosius elektroninius pirkimus kontroliuojančių institucijų, skyrėsi nežymiai. Institucijų vertinimas pateikiamas 42 ir 43 paveiksluose.

42 pav. Institucijų veiklos vertinimas perkančiųjų organizacijų atžvilgiu (%), N=185)

43 pav. Institucijų veiklos vertinimas tiekėjų atžvilgiu (%), N=219)

Atsiliepdami apie institucijas, užtikrinančias teisingą elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą, tiek tiekėjai, tiek perkančiosios organizacijos palankiausiai vertino verslo institucijas, Viešųjų pirkimų tarnybą bei Centrinę projektų valdymo agentūrą (CPVA), nepalankiausiai – teismus ir Specialiųjų tyrimų tarnybą (STT). Procentaliai tiriamieji šiuo klausimu pasiskirstė atitinkamai:

- 46,4 proc. (N=102) tiekėjų STT darbą įvertino vidutiniškai, o 43,8 proc. (N=81) perkančiųjų organizacijų STT darbą – gerai;
- Ūkio ministerijos darbas, užtikrinant teisingą elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą, įvertintas vidutiniškai – 48,2 proc. (N=106) tiekėjų ir 47,6 proc. (N=88) perkančiųjų organizacijų;

- įdomu pastebėti, kad vertinant teismų veiklą, tik 2,3 proc. (N=5) tiekėjų ir 2,7 proc. (N=5) perkančiųjų organizacijų įvertino „labai gerai“, tuo tarpu vertinant kitų institucijų veiklą, įvertinimas siekia 2-8 proc.

Nors Viešųjų pirkimų tarnyba nuolat bendradarbiauja su Specialiųjų tyrimų tarnyba, teismais, tačiau gauti rezultatai parodė, kad respondentai kritiškai vertina pastarąsias institucijas, kurios turi užtikrinti viešuosius pirkimus reglamentuojančių teisės aktų laikymosi priežiūrą ir kontrolę, susijusią su korupcijos prevencija. Manytina, kad tokį nuomonių pasiskirstymą lėmė tai, kad Lietuvoje dar nėra visapusiškai išvystyta viešųjų pirkimų kontrolės ir priežiūros sistema, kuri užtikrintų sudaromas sąlygas gerosios viešųjų pirkimų praktikos diegimui.

3.2.3. Viešųjų elektroninių pirkimų plėtros perspektyvų ekspertinis vertinimas

Siekiant atskleisti elektroninių viešųjų pirkimų ypatumus bei gauti realių pasiūlymų dėl elektroninių pirkimų sistemos tobulinimo galimybių, buvo atliekamas kokybinis tyrimas.

Tyrimo metu buvo siekiama nustatyti kaip ekspertai vertina elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje. Visi ekspertai, atsakydami į šį klausimą, buvo linkę palankiai vertinti viešųjų pirkimų vykdymą elektroninėje erdvėje, motyvuodami tuo, kad *„nors elektroninių viešųjų pirkimų valdymo prievolė perkančiosioms organizacijoms įteisinta tik 2009 m., tačiau jau dabar galima teigti, kad elektroniniai viešieji pirkimai 80 proc. palengvina viešųjų pirkimų administravimą pirkimų vykdytojams“*. Centrinės projektų valdymo agentūros atstovas pabrėžė, kad *„elektroninių viešųjų pirkimų įdiegimas Lietuvoje yra pradžia kovojant su korupcija viešuosiuose pirkimuose, didinant skaidrumą“*. Šiai nuostatai pritarė ir UAB „Konsultus“ atstovas, teigdamas, kad *„tinkamai įgyvendinus VPT užsibrėžtus tikslus dėl elektroninių viešųjų pirkimų taikymo, gali ženkliai sumažėti perkančiųjų organizacijų išlaidos, būtų padidintas skaidrumas, kas įtakotų tinkamą ir racionalų lėšų naudojimą“*.

Tiriamųjų buvo paprašyta nurodyti privalumus, vykdant viešuosius elektroninius pirkimus CVP IS priemonėmis. Išsiaiškinta, kad *„elektroninėje terpėje vykdomi pirkimai padeda sumažinti klaidų tikimybę, sumažinti viešųjų pirkimų administravimo išlaidas. Įgyvendinant konfidencialumo reikalavimus, pirkimo dokumentai yra tinkamai saugomi“*. Taip pat ekspertai pažymėjo, kad vykdant viešuosius elektroninius pirkimus CVP IS priemonėmis, geriau išnaudojami perkančiųjų organizacijų žmogiškieji ištekliai, paprastesnis veiksmų atsekamumas bei didesnė viešųjų pirkimų kontrolė.

Kitu klausimu buvo siekiama nustatyti kokiems elektroninių viešųjų pirkimų taikymo Lietuvoje teiginiams (užtikrina viešųjų pirkimų skaidrumą, didina viešųjų pirkimų procedūrų veiksmingumą, racionaliau naudojamos viešiesiems pirkimams skirtos lėšos, didina tiekėjų tarpusavio konkurenciją, mažina korupcijos apraiškas viešuosiuose pirkimuose, viešųjų pirkimų

efektyvumo didinimas) ekspertai pritaria. Beveik visi tiriamieji atsakydami į šį klausimą buvo vieningos nuomonės, kad elektroniniai viešieji pirkimai užtikrina viešųjų pirkimų skaidrumą, didina viešųjų pirkimų procedūrų veiksmingumą, leidžia racionaliau panaudoti viešiesiems pirkimams skirtas lėšas. Taip pat ekspertai sutiko, kad elektroniniai viešieji pirkimai mažina korupcijos apraiškas viešuosiuose pirkimuose bei didina viešųjų pirkimų efektyvumą. Tuo tarpu ekspertai labiau linkę manyti, kad elektroninių viešųjų pirkimų vykdymas mažiau įtakoja tiekėjų tarpusavio konkurenciją. Vertinant ekspertų pasisakymus, galima daryti prielaidą, kad padidėjus viešųjų pirkimų skaidrumui, būtų sudarytos geresnės sąlygos realiai tiekėjų konkurencijai, o tai padidintų sąžiningų verslo subjektų galimybes sąžiningai konkuruoti prekių ir paslaugų rinkoje.

Siekiant didinti viešųjų elektroninių pirkimų vykdymo veiksmingumą, svarbu išsiaiškinti priežastis, trukdančias organizacijoms vykdyti pirkimus CVP IS priemonėmis. Ekspertai, atsakydami į šį klausimą, nurodė nepakankamą tiekėjų dalyvavimą elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose, kuris prailgina norimo objekto įsigijimą, nesugebėjimą teisingai atlikti visų procedūrų elektroninėje terpėje, specialistų, turinčių įgūdžių vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus, stoką.

Opiausios problemos, anot ekspertų, su kuriomis tiekėjams tenka susidurti dalyvaujant viešuosiuose pirkimuose, įvardijamos šios: elektroninio parašo problematika, CVP IS sistemos strigimas, trumpi terminai pasiūlymų pateikimui, informacijos trūkumas ir skaidrumo stoka.

Galima teigti, kad rengiant teisės aktų bazę, nėra pakankamai atsižvelgiama į perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų poreikius. Todėl sekančiu klausimu siekėme išsiaiškinti, ką ekspertai rekomenduotų keisti (tobulinti) elektroninių viešųjų pirkimų sistemoje (CVP IS). Atsižvelgdami į anksčiau išvardintas problemas, pagrindinėmis elektroninių viešųjų pirkimų gerinimo priemonėmis, ekspertai nurodė įstatymų ir reguliuojančių teisės aktų tobulinimą, skaidrumo didinimą. Ekspertų nuomone, viešuosius pirkimus reglamentuojantys LR teisės aktai aprašyti nepakankamai išsamiai, todėl institucijoms neaišku, kaip juos pritaikyti praktiškai. UAB „Konsultus“ vyr. konsultantas teigia, kad „elektroniniai viešieji pirkimai Lietuvoje pradėti vykdyti neseniai, todėl teisinė aktų bazė turėtų būti tobulinama, apibrėžiant visus viešųjų pirkimų įstatyme nurodytus aspektus“.

Kaip teigia Viešųjų pirkimų tarnybos atstovas, prioritetinga kryptis, siekiant padidinti perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų pasirengimą vykdyti pirkimus tik CVP IS elektroninėmis priemonėmis, turėtų būti didesnis perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų informavimas apie CVP IS teikiamas galimybes. Daugiau dėmesio skirti vartotojų mokymams – t. y. numatyti interaktyvias viešųjų pirkimų mokymo priemones, tiesioginę vartotojų pagalbą. Tikslinga būtų patobulinti pirkimų planų viešinimo priemones, skelbimų bei kitos viešai skelbiamos informacijos paiešką, išplėsti ataskaitų ir skelbimų posistemių funkcionalumą. Anot VPT eksperto, „*viešųjų pirkimų erdvėje veikia daugybė organizacijų, tačiau realiai viešųjų pirkimų kontrolės srityje didžiausias krūvis tenka Viešųjų pirkimų tarnybai*“. Jo nuomone, „*efektyvios viešųjų pirkimų sistemos pagrindu*

galėtų tapti Rizikos valdymo sistemos ir Elektroninė profilių sistemos sukūrimas, į kurias galėtų būti susijungusios visos institucijos. Tarpusavyje dalindamosis tam tikra informacija, institucijos savo kompetencijos ribose galėtų efektyviai atlikti kontrolę, sekti veiksmus, ar atlikti operatyvinius tyrimus“.

Centrinės viešųjų pirkimų agentūros atstovas, vieną iš faktorių, galinčių daryti teigiamą poveikį elektroninių viešųjų pirkimų plėtrai, nurodė – viešųjų pirkimų specialistų administracinių gebėjimų elektroninių viešųjų pirkimų srityje gerinimą.

Taigi, galima teigti, kad viešųjų elektroninių pirkimų organizavimas – sudėtingas, gilaus suvokimo, strateginio požiūrio, veiksmingo valdymo bei didelių investicijų reikalaujantis procesas.

3.3. Viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelio pateikimas ir jo galimo poveikio vertinimas

Parengus viešųjų elektroninių pirkimų plėtros galimybių įžvalgą ir atlikus viešųjų elektroninių pirkimų plėtros perspektyvų analizę tiriamųjų institucijų kontekste, galima pateikti viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelį. Šio modelio sukūrimas paremtas 3.1.4., 3.2.2., 3.2.3. skirsniuose darbo autorių išvelgtomis viešųjų elektroninių pirkimų plėtros perspektyvomis Lietuvoje, kurias būtų galima įvardinti taip:

- Valstybės institucijose, įstaigose bei įmonėse dirbančiųjų kvalifikacijos tobulinimas elektroninių viešųjų pirkimų srityje.
- Sukurti ir įdiegti koordinuotą ir sistemingą, visą viešųjų pirkimų ciklą apimančią kontrolės sistemą, kurios pagrindas – elektroninė rizikos valdymo sistema.
- Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos (CVP IS) modernizavimas.
- Viešųjų pirkimų tarnybos prie Ūkio ministerijos žmogiškųjų, finansinių išteklių ir techninių priemonių didinimas bei konsultavimo skambučių centro įsteigimas.
- Elektroninės profilių sistemos sukūrimas ir įdiegimas Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje.
- Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų tobulinimas.
- Tiekėjų konkurencingumo didinimas viešuosiuose elektroniniuose pirkimuose.

Elektroninių viešųjų pirkimų plėtra yra viena pagrindinių priemonių, didinant viešųjų pirkimų skaidrumą, kovojant su korupcija bei taupant viešiesiems pirkimams skirtas lėšas. Viešųjų pirkimų įstatymas numato, kad perkančiosios organizacijos bent pusę visų viešųjų pirkimų vykdytų elektroniniu būdu, CVP IS priemonėmis. CVP IS priemonės naudoja visos Lietuvos perkančiosios organizacijos, vykdydamos elektroninius viešuosius pirkimus. Viešųjų pirkimų perkėlimas į elektroninę terpę iš esmės keičia jų vykdymo praktiką, ir iš šioje srityje dirbančiųjų reikalauja naujų žinių bei kompetencijos. Žinių stoka yra pagrindinis barjeras, stabdantis elektroninių viešųjų

pirkimų plėtrą. Todėl viena iš elektroninių viešųjų pirkimų plėtros perspektyvų – *gerinti viešųjų pirkimų specialistų administracinius gebėjimus elektroninių viešųjų pirkimų srityje*. Siekiant įgyvendinti šią perspektyvą, būtų galima sukurti ir į Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą integruoti elektronines mokymo priemones (įvadinės mokymo priemones pradedantiesiems viešųjų pirkimų specialistams, elektroninius vedlius, interaktyvias kontekstines pagalbos priemones), Viešųjų pirkimų tarnybai reiktų įpareigoti teorinių ir praktinių mokymų metu nuolat apmokyti valstybės institucijose, įstaigose ir įmonėse dirbančius viešųjų pirkimų specialistus.

Jau dabar Viešųjų pirkimų tarnyba vykdydama jai deleguotą atsakingų už viešuosius pirkimus specialistų mokymo funkciją bei siekdama paruošti juos viešųjų elektroninių pirkimų vykdymui, rengia viešųjų elektroninių pirkimų vykdymo instrukcijas, vadovus, mokamąją medžiagą, organizuoja seminarus, teikia konsultacijas. Tačiau ji nedisponuoja pakankamais žmogiškaisiais, finansiniais bei techninių priemonių ištekliais, norint patenkinti visus ar bent žymesnę dalį mokymų poreikių. Galima įvardinti svarbiausias problemas, su kuriomis susiduria Viešųjų pirkimų tarnyba, vykdydama viešųjų pirkimų specialistų mokymo veiklą, tai yra didelis viešųjų pirkimų specialistų skaičius ir jų geografinis pasiskirstymas, viešųjų elektroninių pirkimų srities sudėtingumas ir kompleksiskumas, todėl reikalingi aukštos kvalifikacijos ekspertai galintys teikti kompetentingą pagalbą bei viešieji elektroniniai pirkimai – labai greitai besivystanti sritis, todėl prisitaikant prie pokyčių būtina užtikrinti nenutrūkstamą viešųjų pirkimų specialistų mokymosi procesą, atnaujinant mokymosi priemones ir medžiagą.

Nors VPT kiekvieną dieną gauna daug paklausimų tiek dėl tradicinių, tiek dėl elektroninių pirkimų, kurie apkrauna vartotojų pagalbai galimus skirti VPT išteklius, todėl negali pagelbėti visiems besikreipiantiems. Perspektyva – Lietuvos Respublikos Vyriausybės atkreiptinas dėmesys į šios problemos sprendimo būdą – maksimaliai *aprūpinti Viešųjų pirkimų tarnybą žmogiškaisiais bei finansiniais ištekliais*. Be to siekiant sumažinti skambučių srautą reiktų *įdiegti konsultavimo skambučių centrą*, kuris užtikrintų didesnius prisiskambinimo į Viešųjų pirkimų tarnybą rodiklius.

Siekiant didinti elektroninių viešųjų pirkimų kontrolę ir prevenciją, būtų galima išskirti plėtros perspektyvą – *sukurti ir įdiegti viešųjų pirkimų vykdymo rizikos valdymo informacinę sistemą (elektroninę rizikos valdymo sistemą)*, kuri remdamasi informacija apie perkančiųjų organizacijų įvykdytus, vykdomus ir planuojamus pirkimus, nustatytus pažeidimus, pasirašytas sutartis, laimėjusius tiekėjus, nustatys perkančiosios organizacijos riziką viešųjų pirkimų vykdymo procese, galimus pažeidimus, netyčines klaidas. Surinkta ir susisteminta informacija apie viešuosius pirkimus turėtų būti saugoma ir reguliariai atnaujinama, duomenys analizuojami, o informacija apie rizikingus pirkimus Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka turėtų būti teikiama valstybės ar savivaldybės institucijoms, perkančiosioms organizacijoms, tiekėjams. Įdiegus šią rizikos valdymo sistemą, viešųjų elektroninių pirkimų kontrolė ir prevencija turėtų tapti kur kas efektyvesnė ir

skaidresnė. Siekti, kad ši elektroninė rizikos valdymo sistema būtų svarbiausia priemonė vykdant viešųjų pirkimų kontrolę.

Norint *modernizuoti Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą (CVP IS)*, būtų galima tobulinti pagrindinių CVP IS modulių naudotojo sąsają, padidinant jos patogumą, išplėsti ataskaitų ir skelbimų posistemų funkcionalumą, pakeisti skelbimų publikavimo mechanizmą, patobulinti pirkimų planų viešinimo priemones, realizuoti galimybę importuoti ir eksportuoti planuojamų pirkimų duomenis, modernizuoti ir patobulinti viešai skelbiamos informacijos paiešką. Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema turėtų būti suprojektuota atsižvelgiant į pradinę kompiuterinę kvalifikaciją turinčių perkančiųjų organizacijų, tiekėjų, Viešųjų pirkimų tarnybos darbuotojų gebėjimus, naudotis modernizuojamų CVP IS modulių funkcijomis be papildomo mokymo.

Užtikrinti viešųjų pirkimų skaidrumą, reiktų įdiegti Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje elektroninę profilių sistemą, kuri atspindėtų šalies perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų viešųjų pirkimų veiklą. Tai yra kam atiteko daugiausia sutarčių ir kokia tų sutarčių vertė, kokią dalį visų pirkimų sudaro neskelbiami pirkimai ar pirkimai, kuriuose dalyvavo tik vienas tiekėjas. Šioje sistemoje turėtų matytis, kokių perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų sutartis dažniausiai laimi vienas ar kitas tiekėjas ir kokia tų sutarčių vertė. Turėtų būti pateikiama detali statistinė informacija apie atskirus viešųjų pirkimų objektus ir su jais susijusį vidutinį pasiūlymų skaičių, kainą ar vidutinį atmetų pasiūlymų skaičių, vidutinę atmetų pasiūlymų kainą. Elektroninė informacijos sistema padėtų užtikrinti dar didesnę viešųjų pirkimų skaidrumą ir įvertintų perkančiųjų organizacijų pirkimų rizikos laipsnį. Ji būtų naudinga ne tik Viešųjų pirkimų tarnybai, bet ir kitoms viešuosius pirkimus kontroliuojančioms valstybės ir savivaldybės institucijoms, viešųjų pirkimų dalyviams.

Viena iš svarbesnių viešųjų elektroninių pirkimų plėtros perspektyvų – *Viešųjų pirkimų įstatymo tobulinimas* dėl viešųjų elektroninių pirkimų. Šiuo metu yra būtinas detalesnis reglamentavimas ir geresnis monitoringas užtikrinant elektroninių viešųjų pirkimų tinkamą įgyvendinimą. Viešųjų pirkimų įstatyme turėtų būti detalčiai apibrėžta viešųjų elektroninių pirkimų eiga, įgyvendinimas, supaprastinamas viešųjų elektroninių pirkimų procesas, siekiant padidinti tiekėjų dalyvavimą bei konkurencingumą elektroninių viešųjų pirkimų konkursuose.

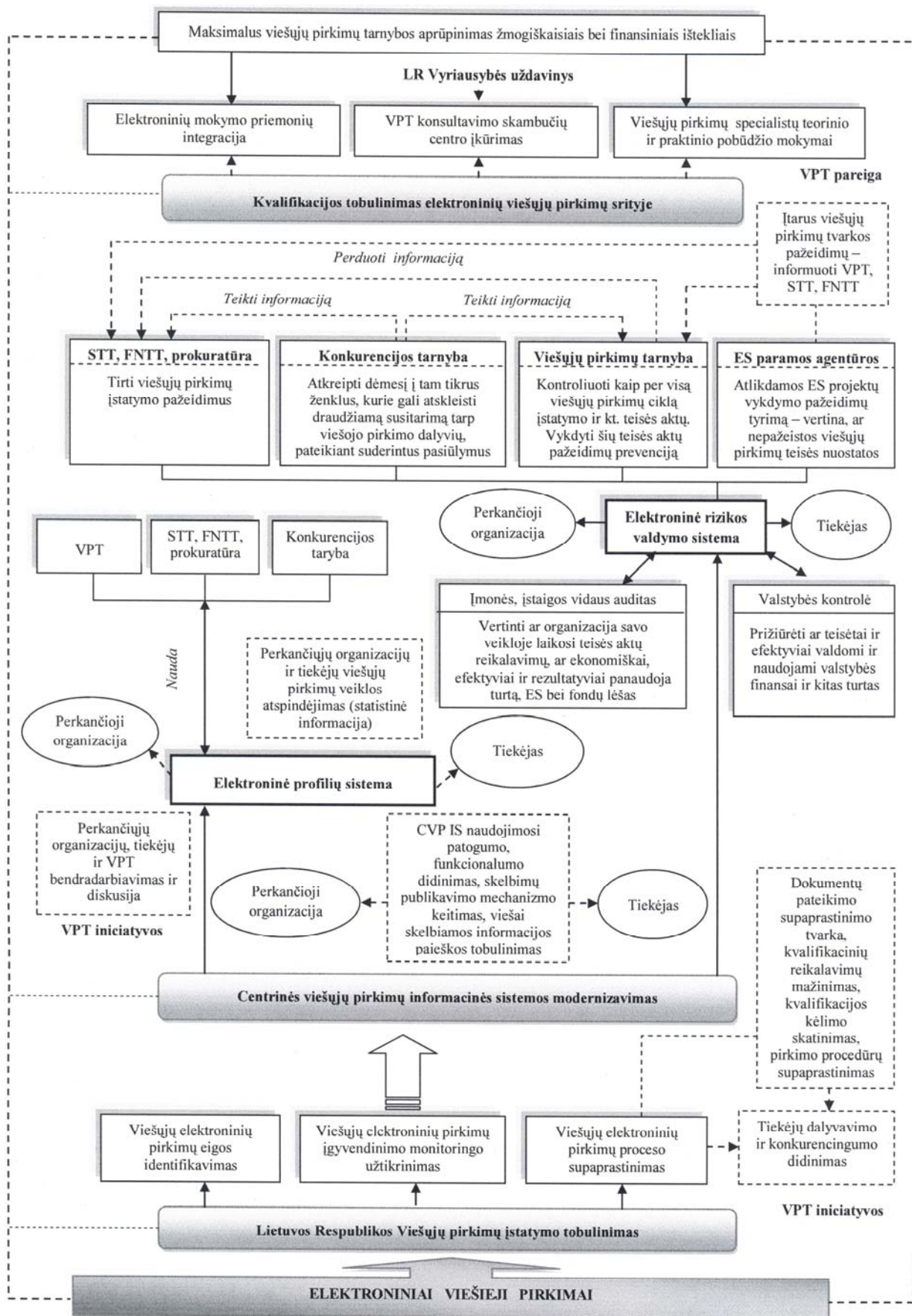
Sukurtas viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelis pateikiamas 44 paveiksle.

Pateikto viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelio poveikio vertinimas atliktas pagal 2010 m. sausio 28 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą Nr. 276 „Dėl sprendimų projektų poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo ir įgyvendinimo“ (Žin., 2010, Nr.15-709), kad priimant sprendimus būtų atsižvelgta į galimas jo įgyvendinimo pasekmes. Atsižvelgiant į poveikio vertinimo metodiką, modelio poveikio vertinimas atliktas pagal poveikio vertinimo aspektus: poveikis viešųjų pirkimų sistemai, ekonomikai, valstybės finansams, korupcijos mastui. Šio modelio poveikio vertinimas pateikiamas 22 lentelėje.

Viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelio galimo poveikio vertinimas

VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ SISTEMAI	
Teigiamas poveikis	Neigiamas poveikis
<p>Perkančiosios organizacijos vykdydamos pirkimus modernizuotos Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos (CVP IS) priemonėmis, užtikrintų racionalų tam skirtų lėšų panaudojimą bei didesnę vykdomų pirkimų skaidrumą ir efektyvumą bei sumažintų galimą riziką dėl perkančiųjų organizacijų vykdomų viešųjų pirkimų procedūrų pažeidimų.</p> <p>Įdiegus elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelį, taptų profesionalesnis viešųjų pirkimų vykdymas, sumažintų tiekėjų ir visuomenės nepasitikėjimą ir nepasitenkinimą viešaisiais pirkimais, mažintų teisminių ginčų skaičių, palengvintų perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų kontrolės bei prevencijos valdymą, sumažintų visų viešųjų pirkimų dalyvių darbo krūvį, kadangi viešųjų elektroninių pirkimų plėtros perspektyvos numatytų veiksmų sutelkimą vienoje vietoje. Keltų dalyvių kvalifikacijos lygį ir tai įpareigotų pereiti prie visapusiško viešųjų elektroninių pirkimų taikymo.</p>	<p>Atsiranda rizika, kad dėl nepakankamos patirties (žinių stokos) netinkamai vykdant viešuosius elektroninius pirkimus, gali paskatinti konkurencijos ribojimą, tiekėjų elitiškumo susidarymą.</p>
EKONOMIKAI	
<p>Viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelis yra pagrindinis veiksnys palengvinantis ir skatinantis elektroninių priemonių naudojimą viešuosiuose pirkimuose. Tiek tiesiogiai, tiek netiesiogiai tai skatintų privataus sektoriaus įmones kurti elektroninės komercijos sprendimus. Modelio įgyvendinimas skatintų elektroninių priemonių naudojimą viešajame sektoriuje bei informacinės visuomenės plėtrą ir didintų galimybes siekti Lisabonos strategijos tikslų. Būtų sudaryta galimybė organizacijoms valstybės mastu išnaudoti viešųjų elektroninių pirkimų teikiamą ekonominę naudą.</p>	<p>Modelio įdiegimas gali neigiamai paveikti viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių įmonių pelningumą, per daug suintensyvinti konkurencingumą, pareikalauti viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių įmonių investicijų į elektroninės komercijos technologijas, apsunkinti smulkių įmonių dalyvavimą viešuosiuose pirkimuose. Mažos ir labai mažos įmonės gali nesugebėti varžytis su didelėmis ir vidutinėmis įmonėmis dėl dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose.</p>
VALSTYBĖS FINANSAMS	
<p>Perkančiosios organizacijos vykdydamos pirkimus per Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą (CVP IS), pirkimo vykdymui sumažintų išlaidas. Tai gali sutaupyti viešojo sektoriaus organizacijų biudžeto lėšas arba pagerinti apsirūpinimą prekėmis ir paslaugomis už tą patį biudžetą.</p>	<p>Elektroninių viešųjų pirkimų sistemos plėtra pareikalautų kapitalinių įdėjimų.</p>
KORUPCIJOS MASTUI	
<p>Modelio įdiegimas padėtų lengviau kontroliuoti viešųjų pirkimų vykdymą, susidarytų mažesnes galimybes korupcijai dėl susitarimų, vieno tiekėjo propagavimo ir pan., būtų sudaromos galybės didesniai informacijos prieinamumui ir savalaikiškumui. Kai pirkimai vykdomi per CVP IS, rizikos dėl neteisėtų perkančiosios organizacijos darbuotojų veiksmų sumažinimui.</p>	<p>Korupcijos galimybė gali atsirasti dėl per griežto viešųjų pirkimų reglamentavimo, todėl būtina supaprastinti, liberalizuoti viešųjų pirkimų įstatymą ir kitus poįstatyminius teisės aktus. Galimi neteisėti susitarimai dėl viešųjų pirkimų proceso sutrumpinimo.</p>

Kaip matome iš 22 lentelėje pateiktų viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelio poveikio vertinimo teiginių, galima daryti išvada, kad šio modelio įdiegimas darytų viešųjų pirkimų sistemai, ekonomikai, valstybės finansams bei korupcijos mastui *teigiamą poveikį*.

44 pav. Viešųjų elektroninių pirkimų plėtros modelis

Šaltinis: Sudaryta darbo autorių, remiantis tyrimo rezultatais.

IŠVADOS

Teorinė viešųjų elektroninių pirkimų **analizė**, leidžia daryti šias išvadas:

- Apžvelgus viešųjų pirkimų politiką, *išsiaiškinta*, kad viešieji pirkimai yra nauja praktika taikoma Lietuvos viešajame sektoriuje, tai procesinė sąlyga, kad būtų nupirktos prekės, paslaugos ar darbai. *Nustatyta*, jog vienas iš būdų tinkamai laikytis viešųjų pirkimų principų yra viešųjų elektroninių pirkimų sistemos taikymas. Todėl viešieji elektroniniai pirkimai tiek Lietuvoje, tiek Europos Sąjungoje yra apčiuopiamus bruožus daugelyje valstybių įgyjantis reiškinys. *Išvelgta*, kad elektroninių viešųjų pirkimų taikymas padeda spartinti viešųjų pirkimų procesą ir palengvinti bei sutaupyti viešojo sektoriaus lėšų naudojimą.

- Išanalizavus, viešųjų elektroninių pirkimų įgyvendinimo ypatybes, *nustatyta*, kad viešųjų elektroninių pirkimų reglamentavimas turi būti itin preciziškas, aiškus ir viską apimantis. *Išvelgta*, jog elektroniniai viešieji pirkimai palengvina perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų bendradarbiavimą, padidina viešųjų pirkimų skaidrumą, pagreitina viešųjų pirkimų procesus, skatina demokratijos principų išsaugojimą bei įtraukia perkančiąsias organizacijas ir tiekėjus į centralizuotą viešųjų pirkimų sistemą. *Pastebėta*, kad Lietuvoje viešiesiems elektroniniams pirkimams skiriamas vis dar nepakankamas dėmesys tiek teisiniu-teoriniu, tiek praktiniu požiūriu, kadangi publikacijų skaičius šia tema yra labai nedidelis, o perkančiosios organizacijos viešųjų elektroninių pirkimų vykdymui skiria per mažai dėmesio.

- *Nustatyta*, kad platesnis elektroninių priemonių naudojimas leidžia sumažinti pirkimų išlaidas, užtikrinti didesnę skaidrumą mažinant korupcijos galimybes ir siekti, kad viešiesiems pirkimams skiriamos lėšos būtų naudojamos teisėtai, ekonomiškai, efektyviai ir rezultatyviai.

- Apžvelgus užsienio šalių patirtį diegiant viešuosius elektroninius pirkimus, *nustatyta*, kad sėkmingas elektroninių pirkimų sistemos įdiegimas Europos Sąjungos šalyse yra siektinas tikslas šios srities plėtojimui Lietuvoje. *Išvelgta*, kad Didžiosios Britanijos elektroninių viešųjų pirkimų modelis gali būti laikomas pavyzdžiu dėl tokių aspektų, kaip gana ankstyvas elektroninių viešųjų pirkimų sistemų diegimas, priežiūrai skirtų institucijų ir pačių sistemų, skirtų elektroniniams viešiesiems pirkimams įsteigimas.

- Išanalizavus nacionalinius teisės aktus, reguliuojančius viešuosius pirkimus, *nustatyta* akivaizdi pažanga, tačiau dėmesys skiriamas procesui, bet ne pačiam rezultatui.

Parengta Viešųjų elektroninių pirkimų plėtros galimybių įžvalga leido suformuluoti **šias išvadas**:

- Viešuosius elektroninius pirkimus reglamentuojanti teisinė bazė nėra iki galo tinkamai parengta (viešųjų pirkimų įstatyme nėra pakankamai informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų taikymo ypatybes), todėl būtinas tolesnis teisės aktų plėtojimas ir tobulinimas. *Atskleista*, kad

viešuosius pirkimus reglamentuojantys LR teisės aktai aprašyti nepakankamai išsamiai, todėl institucijoms neaišku, kaip juos pritaikyti praktiškai.

- Atlikus teisės aktų analizę, *numatytos* Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos teikiamos galimybės: tiekėjų dalyvavimo viešuosiuose pirkimuose sąnaudų sumažinimas, viešųjų pirkimų proceso pagreitinimas, įvairesnių pirkimų būdų naudojimo galimybių sudarymas, efektyvesnis žmogiškųjų išteklių panaudojimas, viešųjų pirkimų apskaitos ir kontrolės galimybių gerinimas, viešųjų pirkimų skaidrumo didinimas.

- *Identifikuota* sistemos daugialypė nauda: viešųjų pirkimų organizacinių ir administracinių išlaidų sumažinimas, didesnis viešųjų pirkimų prieinamumas, ir tuo pačiu – konkurencijos tiekėjų tarpe padidėjimas.

- Atlikus SSGG analizę, t. y. įvertinus stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes, *nustatyta*, kad Lietuvos valdančios institucijos siekia efektyvesnės viešųjų pirkimų sistemos, kai optimalus efektyvumas gali būti pasiektas tinkamai įgyvendinus vieningą elektroninių viešųjų pirkimų sistemą šalyje.

- Elektroninių viešųjų pirkimų Lietuvoje strateginėje plėtros įžvalgoje *atskleisti* šie uždaviniai: 1) didinti viešųjų pirkimų informacijos sklaidą, 2) intensyvinti elektroninių viešųjų pirkimų plėtrą, 3) kelti viešųjų pirkimų dalyvių kvalifikaciją, 4) mažinti korupciją viešuosiuose pirkimuose, 5) nuolat atlikti viešųjų pirkimų sistemos monitoringą ir analizę, 6) stiprinti prevencinę viešųjų pirkimų kontrolę. *Nustatyta*, kad elektroninių viešųjų pirkimų plėtra – sudėtingas gilaus suvokimo, strateginio požiūrio ir veiksmingo valdymo bei didelių investicijų reikalaujantis procesas.

Atliktas perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų kiekybinis tyrimas bei viešųjų pirkimų srities ekspertų kokybinis tyrimas leido daryti šias **praktines tyrimo išvadas**:

- *Atskleista*, kad aktuali problema yra tiekėjų nedalyvavimas viešuosiuose elektroniniuose pirkimuose dėl žinių bei įgūdžių, informacijos apie viešuosius elektroninius pirkimus trūkumo. *Nustatyta*, kad perkančiosios organizacijos turi domėtis viešuosius pirkimus organizuojančių specialistų tobulinimu, kuris praktikoje šiuo metu nėra labai paplitęs.

- *Identifikuota*, kad daugiau nei pusė perkančiųjų organizacijų per 2010 metus neįvykdė įstatyme numatytos normos, tai yra pirkimus elektroniniu būdu vykdė mažiau nei 50 proc. nuo visos pirkimo vertės. *Pastebėta*, kad prie elektroninių viešųjų pirkimų taikymo dažniausiai nenoriai pereina valstybės ar savivaldybės valdymo institucijos, kurios vykdo daugiau nei 5 metus viešuosius pirkimus bei pačios nerodo iniciatyvos ir neįžvelgia poreikio savo veikloje naudoti elektroninius viešuosius pirkimus.

- *Nustatyta*, kad viešųjų elektroninių pirkimų atsiradimas siejamas su valstybės lėšų taupymu ir efektyviu jų paskirstymu, tačiau viešųjų elektroninių pirkimų praktika parodė, kad

organizacijos vykdydamos pirkimus per Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą, ženkliai nesutaupo pirkimams skirtų lėšų, tik iki 5 procentų. *Pastebėta*, kad CVP IS sistema padeda organizacijoms racionaliai panaudoti lėšas.

- Remiantis atliktais tyrimais, *įvardintos* aktualios problemos, kurios egzistuoja elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose: informacijos stoka elektroninių viešųjų pirkimų srityje, patirties ir žinių trūkumas dirbant su Centrine viešųjų pirkimų informacine sistema, tiekėjų konkurencijos stoka, Viešųjų pirkimų tarnybos pagalba, organizuojant numatytus elektroninius viešuosius pirkimus, stoka, sistemos trikdžiai, programos netikslumai. *Identifikuoti* elektroninių viešųjų pirkimų sunkumai: 1) sudėtingas viešųjų pirkimų reglamentavimas, 2) per ilgai trunkančios procedūros, 3) dažna teisinės bazės kaita, 4) patirties ir žinių trūkumas, vykdant elektroninius viešuosius pirkimus, 5) per maža prekių ir paslaugų pasiūla ir per didelė kontrolė ir reguliavimas.

- Apžvelgus perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų siūlymus elektroninių viešųjų pirkimų tobulinimo srityje, *atskleista*, jog dauguma organizacijų yra suinteresuotos, kad Viešųjų pirkimų tarnyba labiau kontroliuotų elektroninių viešųjų pirkimų eigą, vykdytų seminarus, mokymus šios srities specialistams, tobulintų LR Viešųjų pirkimų įstatymą, supaprastintų elektroninių viešųjų pirkimų procesą ir taip didintų tiekėjų dalyvavimą elektroninių viešųjų pirkimų konkursuose. Tiekėjai nurodė tobulinti Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos funkcionalumą, didinti informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų naudojimą, elektroninių viešųjų pirkimų konkursų vykdymo skaidumą.

- *Nustatyta*, kad dažniausiai su elektroninių viešųjų pirkimų informacijos stoka susiduria valstybės ir savivaldybės valdymo institucijos, turinčios daugiau nei 5 metų patirtį viešųjų pirkimų srityje, keliančios kvalifikaciją kartą metuose, bet per vienerius kalendorinius metus įvykdžiusios tik iki 5 elektroninių viešųjų pirkimų, kurių procentinis dydis sudarė nuo 30 iki 40 procentų visų viešųjų pirkimų vertės. *Atskleista*, kad labiausiai trūksta informacijos apie planuojamus bei įvykdytus pirkimus, o tai sudaro sunkumų organizacijoms identifikuoti dalyvių veiksmus.

- Išanalizavus institucijų požiūrį į Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos teikiamus privalumus, *įžvelgta*, kad jų pasirinkimą dirbti su šia sistema labiausiai įtakoja viešųjų pirkimų procedūrų veiksmingumas, viešųjų pirkimų skaidrumas, galimybė racionaliau panaudoti viešiesiems pirkimams skirtas lėšas.

- *Nustatyta*, kad organizacijos kritiškai vertina Specialiųjų tyrimų tarnybos, teismų veiklą, užtikrinant teisingą viešųjų pirkimų organizavimą. *Įžvelgta*, kad Lietuvoje dar nėra visapusiškai išvystyta viešųjų pirkimų kontrolės ir priežiūros sistema, kuri užtikrintų sudaromas sąlygas gerosios viešųjų pirkimų praktikos diegimui.

- Parengtas elektroninių viešųjų pirkimų plėtros modelis, kuriuo būtų siekiamas teigiamas poveikis viešųjų pirkimų sistemai, ekonomikai, valstybės finansams bei korupcijos mastui.

Tyrimo rezultatai patvirtino **hipotezę**, kad viešųjų pirkimų sistemos dalyviai yra nepakankamai pasirengę vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus Lietuvoje. Dalyviams trūksta informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų taikymą savo veikloje, kompetencijos ir kvalifikacijos šioje srityje. Sudėtingas viešųjų pirkimų reglamentavimas, per ilgai trunkančios procedūros, mažas tiekėjų dalyvavimas šiose procedūrose, patirties ir žinių trūkumas, vykdant elektroninius viešuosius pirkimus neskatina dalyvių susidomėjimo pereiti prie elektroninių viešųjų pirkimų naudojimo. Todėl reikėtų atkreipti dėmesį į tyrimo metu *numatytas* viešųjų elektroninių pirkimų plėtros perspektyvas Lietuvoje: LR viešųjų pirkimų įstatymo tobulinimą (viešųjų elektroninių pirkimų eigos identifikavimą, įgyvendinimo monitoringo užtikrinimą, proceso supaprastinimą), Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos modernizavimą (elektroninės profilių sistemos ir elektroninės rizikos valdymo sistemos įdiegimą), kvalifikacijos tobulinimą elektroninių viešųjų pirkimų srityje (elektroninių mokymo priemonių integraciją, VPT konsultavimo skambučių centro įkūrimą, viešųjų pirkimų specialistų teorinio ir praktinio pobūdžio mokymus).

REKOMENDACIJOS

Remiantis teorine nagrinėjamos problemos analize bei apibendrintomis viešųjų elektroninių pirkimų plėtros galimybių įžvalgomis ir empirinio tyrimo išvadomis, rekomenduojama:

- Viešųjų pirkimų tarnybai atkreipti dėmesį į Lietuvos Respublikos teisinės bazės tobulinimą bei gerosios patirties iš kitų šalių perėmimą, nes tai padėtų užtikrinti spartesnę perėjimą prie viešųjų elektroninių pirkimų naudojimo Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos pagalba.

- Norint užtikrinti viešųjų elektroninių pirkimų tinkamą įgyvendinimą, viešuosius pirkimus prižiūrinčioms institucijoms, siekti detalesnio viešųjų pirkimų įstatymo reglamentavimo, geresnio monitoringo (stebėsenos).

- Siekiant užtikrinti didesnę viešųjų pirkimų skaidrumą ir įvertinti perkančiųjų organizacijų pirkimų rizikos laipsnį, siūloma Viešųjų pirkimų tarnybai modernizuoti CVP IS, įdiegiant elektroninių profilių ir rizikos valdymo sistemas, kurios atspindėtų perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų viešųjų pirkimų veiklą. Šios sistemos būtų naudingos tenkinant valstybės institucijų ir visuomenės informacijos poreikius apie viešuosius pirkimus.

- Norint, kad informacija apie viešuosius pirkimus būtų lengvai ir patogiai prieinama, visiems suinteresuotiems asmenims, siūloma atkreipti dėmesį į CVP IS viešinimo galimybių išplėtimą.

- Sudaryti sąlygas stiprinti viešųjų pirkimų specialistų gebėjimus elektroninių viešųjų pirkimų srityje, plėtojant viešųjų pirkimų tarnybos mokymo, konsultavimo veiklą. Siūloma įkurti konsultavimo skambučių centrą, kuris užtikrintų efektyvesnę bendravimą tarp perkančiųjų organizacijų, tiekėjų ir Viešųjų pirkimų tarnybos.

- Ūkio ministerijai stiprinti Viešųjų pirkimų tarnybos vaidmenį, sukuriant efektyvesnes Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimų prevencijos ir kontrolės priemones, sudarant sąlygas gerosios viešųjų pirkimų praktikos diegimui.

- Atsižvelgiant į viešiesiems elektroniniams pirkimams skiriamą nepakankamą dėmesį tiek teisiniu-teoriniu, tiek praktiniu požiūriu – siūloma Viešųjų pirkimų tarnybai daugiau dėmesio skirti viešųjų pirkimų gaunamam rezultatui, bet ne pačiam procesui, tobulinant reguliavimo sistemą.

- Viešųjų pirkimų tarnybai siekti, kad elektroninių viešųjų pirkimų sistema sudarytų visiems tiekėjams lygias galimybes dalyvauti viešuosiuose pirkimuose ir leistų perkančiosioms organizacijoms mažiausiomis sąnaudomis įsigyti labiausiai jų poreikius atitinkančias prekes, paslaugas ir darbus už geriausią kainą.

- Perkančiosioms organizacijoms ir tiekėjų įmonėms įteisinti prievolę steigti viešųjų pirkimų skyrius, kurie užtikrintų sėkmingą viešųjų elektroninių pirkimų naudojimą jų veikloje.

- Atsižvelgiant į esminius elektroninių viešųjų pirkimų aspektus – skaidrumą ir sąžiningumą – siūloma viešųjų pirkimų dalyviams steigti vidaus audito tarnybas, kurios vertintų, ar organizacijos savo veikloje laikosi teisės aktų, reikalavimų, ar ekonomiškai, efektyviai ir rezultatyviai panaudoja turtą, ES bei fondų lėšas. STT, FNNT, prokuratūrai daugiau dėmesio skirti tiriant viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimus.

- Viešųjų pirkimų tarnybai analizuoti elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo pažangą bei elektroninių pirkimų plėtros kliūtis, teikti pasiūlymus dėl elektroninių pirkimų skatinimo.

Suformuotų rekomendacijų realizavimas galėtų padėti tobulinant viešųjų elektroninių pirkimų politiką Lietuvoje, sudaryti pagrindą naujoms viešųjų elektroninių pirkimų plėtros strategijoms kurti.

LITERATŪRA

1. 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyva 89/665/EEC „Dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo“ [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-25]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31989L0665:LT:HTML>>.
2. 1992 m. vasario 25 d. Tarybos direktyva 92/13/EEB „Dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių Bendrijos taisyklių taikymą viešųjų pirkimų tvarkai vandens, energetikos, transporto ir telekomunikacijų sektoriuose, suderinimo“ [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-27]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0013:lt:HTML>>.
3. 2001 m. vasario 28 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 229 „Dėl Lietuvos nacionalinės informacinės visuomenės plėtros koncepcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2001, Nr. 20-652.
4. 2003 m. vasario 21 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymo Nr. 4-72 „Dėl perkančiųjų organizacijų sąrašų patvirtinimo“ pakeitimo įsakymas, priimtas 2006 m. vasario 1 d. Nr. 4-42 // Valstybės žinios. 2006, Nr. 14-521.
5. 2004 m. kovo 31 d. Europos parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB „Dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo“ [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-25]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/dd/06/07/32004L0017LT.pdf>>.
6. 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB „Dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo“. Specialus leidimas, 1.
7. 2005 november 24 Ministerial Declaration [interaktyvus] [žiūrėta 2010-12-14]. Prieiga per internetą:<http://ec.europa.eu/information_society/activities/egovernment/docs/pdf/manchester_declaration.pdf>.
8. 2007 m. rugpjūčio 8 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 804 „Dėl Nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 90-3573.
9. 2009 m. gegužės 20 d. Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus įsakymas Nr.1S-50 „Dėl viešųjų pirkimų vykdymo naudojantis Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis vadovo patvirtinimo“ [interaktyvus] [žiūrėta 2010-05-10]. Prieiga per internetą: <<http://www.vpt.lt/admin/uploaded/2009/epirkimai/Vadovas.pdf>>.
10. 2009 m. spalio 14 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1332 „Dėl Lietuvos Viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 metų strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2009, Nr. 127-5496.

11. 2009 metais įvykusių viešųjų pirkimų vertė sudarė 9,059 mlrd. litų [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?nid=1221469101&module=news&lan=LT>>.
12. 2010 m. sausio 28 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 276 „Dėl sprendimų projektų poveikio vertinimo metodikos patvirtinimo ir įgyvendinimo“ // Valstybės žinios. 2010, Nr.15-709.
13. 27-ojo Lietuvos laisvosios ekonomikos instituto tyrimo išvados [interaktyvus] [žiūrėta 2011-03-14]. Prieiga per internetą: <<http://www.fin-dir.lt/naujienos/0/152>>.
14. Abraitis, V. (2007). E. valdžia – įrankis, tarnaujantis žmogui [interaktyvus] [žiūrėta 2011-05-06]. Prieiga per internetą: <<http://www.vrm.lt/index.php?id=633>>.
15. Ambrazevičienė, R. (2004). Viešųjų pirkimų valstybinio reguliavimo politikos raida Lietuvoje. *Jurisprudencija: mokslo darbai*, 59 (51), 105-113.
16. Apie centrinę viešųjų pirkimų sistemą – CVP IS [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-28]. Prieiga per internetą: <https://pirkimai.eviesiejipirkimai.lt/ppo_startpage/apiecvpis.htm>.
17. Augustinaitis, A., Petrauskas, R. (2002). The first steps of e-governance in Lithuania: from theory to practice. *Lecture Notes in Computer Science*, vol. 2456, 439.
18. Bitinas, B. (2000). *Ugdymo filosofija*. Vilnius: Enciklopedija.
19. Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydzūnienė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Vadovėlis vadybos ir administravimo studentams. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.
20. Bivainis, J., Jakštas, V. (2002). Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo komentaras. *Verslo ir komercinė teisė: teisės mokslinis-praktinis žurnalas*, 6, 57-125.
21. Bivainis, J., Tunčikienė, Ž. (2005). Viešojo sektoriaus institucijų strateginio planavimo metodologinės nuostatos. *Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas*, 11 (1), 3-15.
22. Bof, F., Previtali, P. (2007). Organisational Pre-Conditions for e-Procurement in Governments: the Italian Experience in the Public Health care Sector. *Electronics Journal of e-Governmen*, 5 (1), 1-10.
23. Case Studies on E-procurement Implementations [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-28]. Prieiga per internetą: <<http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/APCITY/UNPAN023003.PDF>>.
24. Centrinė viešųjų pirkimų informacinė sistema (CVP IS). Regioninių seminarų metu (2008 m. birželio 4-27 d.) pristatyta informacija apie CVP IS, parengta Hawlett-Paackard Development Compony, L.P.
25. Commission Staff Working Document. Proposal for an Action Plan for the Implementation of the Legal Framework for Elektonic Public Procurement. Extend Impact Assessment [interaktyvus] [žiūrėta 2010-05-26]. Prieiga per internetą:

<http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/eprocurement/2004-12-impact-assessment_en.pdf>.

26. Commission Staff Working Document. Requirements for conducting public procurement using electronic means under the new public procurement Direktyves 2004/18/EC and 2004/17/EC [interaktyvus] [žiūrėta 2010-05-28]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/eprocurement/sec2005-959_en.pdf>.

27. D. Kreivys: kartais Viešųjų pirkimų tarnyba atsiliepdavo tik į 10 proc. skambučių [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-07]. Prieiga per internetą: <<http://verslas.delfi.lt/business/article.php?id=27694913>>.

28. Damašienė, V. (2002). *Valdymo pagrindai*: mokomoji knyga. Vilnius: Šiaurės Lietuvos leidykla.

29. Designing E-Government. (2002). On the Crossroads of Technological Innovation and Institutional Change. Prins J. E. J. Hague: Kluwer Law International, 77-85.

30. Diskusija apie viešųjų pirkimų organizavimo problemas [interaktyvus] [žiūrėta 2010-05-19]. Prieiga per internetą: <<http://www.transparency.lt/new/images/tils%20focus%20grupe.pdf>>.

31. Domarkas, V., Lukoševičienė, V. (2006). Elektroninė valdžia informacijos teikimo visuomenei aspektu. *Viešoji politika ir administravimas*, 16, 73-86.

32. Dzemydienė, D., Naujikienė, R. (2007). Elektroninių viešųjų paslaugų teikimo pavyzdžių analizė. *Informacijos mokslai*, 42 (43), 226-232.

33. Electronic Government Procurement Word Bank Draft Strategy [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-18]. Prieiga per internetą: <http://www.google.lt/url?sa=t&source=web&cd=1&ved=0CBcQFjAA&url=http%3A%2F%2Fsite.resources.worldbank.org%2FINTPROCUREMENT%2FResources%2FeGPsstrategyfortheWBword.doc&ei=AoUPTN6gA8GION_GjPwK&usg=AFQjCNFJW2vnGtFegOHzn6jVMPgd3szbKA>.

34. Elektroninė viešųjų pirkimų sistema – efektyvesni viešieji pirkimai (2008). *Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis „Viešieji pirkimai“*, 4 (29), 1-2.

35. Elektroninės valdžios koncepcijos įgyvendinimo priemonių planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 29 d. nutarmu Nr. 307 // Valstybės žinios. 2006, Nr. 36-1284.

36. Elektroninių pirkimų sklaidos planas 2008–2010 [interaktyvus] [žiūrėta 2010-01-08]. Prieiga per internetą: <https://pirkimai.eviesiejipirkimai.lt/ppo_startpage/apiecvpis.htm>.

37. ES masto viešieji pirkimai [interaktyvus] [žiūrėta 2011-03-15]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/youreurope/business/profitting-from-eu-market/benefiting-from-public-contracts/index_lt.htm>.

38. Europos bendrijų komisija (2006). Komisijos komunikatas tarybai, Europos parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „i2010 e. vyriausybės veiksmų planas: e. vyriausybės plėtros spartinimas Europoje visų labui“.

39. Europos Komisija konsultuojasi, kaip modernizuoti Europos viešųjų pirkimų rinką [interaktyvus] [žiūrėta 2011-03-05]. Prieiga per internetą: <<http://www.euractiv.lt/lt/straipsnis/3042/europos-komisija-konsultuojasi-kaip-modernizuoti-europos-viesuju-pirkimu-rinka>>.

40. Europos Komisijos Žalioji knyga (2010). Platesnis e. viešojo pirkimo sistemos naudojimas Europos Sąjungoje [interaktyvus] [žiūrėta 2010-12-16]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/e-procurement/green-paper_lt.pdf>.

41. Europos komisijos Žalioji knyga „Viešieji pirkimai ES“ [1996] COM 538. Komisijos aiškinamasis komunikatas „Dėl socialinių aspektų panaudojimo viešojo pirkimo metu“, COM [2001] 566.

42. Finansų ministerija gerina ūkio raidos prognozes [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-07]. Prieiga per internetą: <http://www.finmin.lt/web/finmin/naujienos?erp_item=naujiena_001302>.

43. Garuckas, R., Kaziliūnas, A. (2008). E. valdžios ir viešojo sektoriaus sąveikos Lietuvoje analizė. *Viešoji politika ir administravimas*, 23, 59-67.

44. Gustavo Piga – Chairman of Consip S. p. A. The Italian system for centralised purchasing and electronic procurement. Baltic Seminar „The new procurement procedures and instruments“, Vilnius, Lithuania, the 10th – 11th May 2005.

45. Harrington, J. (2005). The national Audit Office’s review of the OGC’s initiatives in respect of IT procurements. *Computer Law & Security Report*, 3.

46. Hinchey, A. (2006). Lost in translation? [interaktyvus] [žiūrėta 2010-06-08]. Prieiga per internetą: <www.pinsentmasons.com/media/392143194.pdf#search=%22e.procurement%20cases%20in%20european%20court%20of%20justice%22>.

47. Impact Assessment Action Plan on Elektronisk Public Procurement [interaktyvus] [žiūrėta 2010-12-10]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/eprocurement/2004-12-impact-external-vol2_en.pdf>.

48. Informacija apie 2009 m. viešuosius pirkimus [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-27]. Prieiga per internetą: <<http://www.vpt.lt/admin/uploaded/2010/vp/Informacija.Apie.VP2009.pdf>>.

49. Į Oficialiai patvirtintų tiekėjų sąrašus (OTPS) įrašyti tiekėjai [interaktyvus] [žiūrėta 2011-03-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.vpt.lt/admin/uploaded/optps.pdf>>.

50. Įvykdytas pirmasis elektroninis viešasis pirkimas Lietuvoje. (2008). *Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis „Viešieji pirkimai“*, 4 (29), 2-3.
51. Jakštas, V. (2009). Kaip elektroniniai viešieji pirkimai padės siekti skaidresnės pirkimų procedūros? Ar tai saugu? [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.infolex.lt/portal/start.asp?act=news&Tema=50&str=28048>>.
52. Jasinevičius, R., Petrauskas, V. Dinaminės SWOT analizės priemonės sistemų ekspertams [interaktyvus] [žiūrėta 2010-05-04]. Prieiga per internetą: <http://www.ifko.ktu.lt/~raimund/SWOT_DYNAMICS/SWOT_DIN_LT_02.pdf>.
53. Jastiuginas, S. (2007). Elektroninės valdžios koncepcijos įgyvendinimo eiga ir rezultatai [interaktyvus] [žiūrėta 2011-05-05]. Prieiga per internetą: <www3.lrs.lt/docs2/MNLXZOIK.PPT>.
54. Junevičius, A., Ereminaitė, S. (2010). Viešųjų pirkimų tvarkos optimizavimo ir efektyvumo didinimo galimybės. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 54, 67-84.
55. Juozapavičius, R. (2006). *Viešųjų pirkimų skaidrumo sociologinio tyrimo ataskaita*. Vilnius: Eugrimas.
56. Jurgelevičienė, S. (2005). Perkančiosios organizacijos statusas. *Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis „Viešieji pirkimai“*, 3(16), 1-2.
57. Kaip praktiškai įgyvendinti strateginius planus: metodinė medžiaga [interaktyvus] [žiūrėta 2010-05-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.radviliskis.lt/files/teisine-informacija/strateginis-planavimas.pdf>>.
58. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: Judex leidykla.
59. Kardelis, K. (2007). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus.
60. Kiškis, M., Kraujelytė, A. (2005). Elektroninės valdžios instrumentalizmo ir jo alternatyvų teisinė-politinė analizė. *Teisė*, 55, 1-14.
61. Korupcijos suvokimo indeksas 2009 [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-07]. Prieiga per internetą: <www.transparency.lt/new/images/ti_ksi_2009.pdf>.
62. Korupcijos suvokimo indeksas 2010 [interaktyvus] [žiūrėta 2011-03-14]. Prieiga per internetą: <http://www.transparency.lt/new/images/ti_ksi_2010.pdf>.
63. Kostkevičius, G. (2005). Pareigos būti perkančiąja organizacija teisinis reglamentavimas viešųjų pirkimų teisėje. *Justitia*, 3 (57), 30-37.
64. Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos [interaktyvus] [žiūrėta 2011-03-14]. Prieiga per internetą: <http://web.elta.lt/zinute_pr.php?inf_id=1318955>.
65. Lietuvos Respublikos nacionalinė kovos su korupcija programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. IX-711 // Valstybės žinios. 2002, Nr. 10-355; 2009, Nr. 60-2346.

66. Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija (2007). Studija „Lietuvos Viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros strategija“ [interaktyvus] [žiūrėta 2010-03-14]. Prieiga per internetą: <www.ukmin.lt/lt/strategija/doc08/VPI-strategija.doc>.

67. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas // Valstybės žinios. 1996, Nr. 84-2000; 2006, Nr. 4-102; 2008, Nr. Nr.81-3179; 2010, Nr. 25-1174.

68. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 7, 8, 10, 11, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 33, 39, 40, 43, 45, 49, 57, 62, 74, 85, 86, 89, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 15¹ straipsniu įstatymas, priimtas Lietuvos Respublikos Seimo 2009 m. liepos 22 d. Nr. XI-395 // Valstybės žinios. 2009, Nr. 93-3986.

69. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 6, 7, 8, 10, 13, 15, 18, 22, 23, 24, 31, 32, 39, 41, 54, 58, 78, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97 straipsnių, V skyriaus pavadinimo ir priedo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 21¹, 94¹, 95¹, 95² straipsniais ir 98, 99, 100 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas, priimtas Lietuvos Respublikos Seimo 2010 m. vasario 11 d. Nr. XI-678 // Valstybės žinios. 2010, Nr. 25-1174.

70. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 6, 18, 31, 32, 39, 58 straipsnių papildymo ir pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus] [žiūrėta 2010-09-14]. Prieiga per internetą: <www.ukmin.lt/lt/veiklos_kryptys/...pirkimai/.../aiskinamasis_rastas_2.doc>.

71. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymas, priimtas Lietuvos Respublikos Seimo 2005 m. gruodžio 22 d. Nr. X-471 // Valstybės žinios. 2006, Nr. 4-102.

72. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-2012 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. vasario 25 d. nutarimu Nr. 189 // Valstybės žinios. 2009, Nr. 33-1268.

73. Lietuvos viešųjų pirkimų perkėlimo į elektroninę terpę koncepcijos projektas [interaktyvus] [žiūrėta 2010-06-06]. Prieiga per internetą: <http://www.vpt.lt/tekstai_lt/e_pirkimai/E-pirkimai.pdf>.

74. Lileikienė, A., Šaparnis, G., Tamošiūnas, T. (2004). *Magistro darbo rengimo metodika*. Šiauliai: VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla.

75. Limba, T. (2007). Elektroninės valdžios diegimas ir perspektyvos Lietuvoje: visuomenės ir valdžios institucijų sąveika. *Informacijos mokslai*, 42 (43), 242-250.

76. Mačiulytė, A. (2007). Viešųjų pirkimų raida Lietuvoje. *Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis „Viešieji pirkimai“*, 1 (22), 7-13.

77. Merkys, G. (1995). *Pedagoginio tyrimo metodologijos pradmenys*. Šiauliai: ŠPI.

78. Ministro pirmininko G. Kirkilo sveikinimo kalba tarptautinėje konferencijoje „Žinių ekonomika įsiliejant į greitkelį“ [interaktyvus] [žiūrėta 2010-05-26]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrvk.lt/naujienos/pranesimai-spaudai/?nid=3202>>.

79. Moon, J. (2002). The Evolution of E-Government among Municipalities: Rhetoric or Reality? *Public Administration Review*, 62 (4), 424-433.
80. Nacionalinė Lisabonos strategijos įgyvendinimo 2008-2010 metų programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 1 d. nutarimu Nr. 1047 // Valstybės žinios. 2008, Nr. 124-4718.
81. Nakrošis, V. (2009). *Europos Sąjungos Lisabonos strategijos įgyvendinimas Lietuvoje: atvirojo koordinavimo metodo taikymo analizė*. Vilnius: Vilniaus universitetas.
82. National models of public (e)-procurement in Europe. *Journal of e-Government Studies and Best Practices* [interaktyvus] [žiūrėta 2011-03-06]. Prieiga per internetą: <<http://www.ibimapublishing.com/journals/JEGSBP/2010/315295/315295.pdf>>.
83. Nausėdienė, I. (2009). Viešųjų pirkimų skaidrumo tyrimas: Verslininkų apklausa [interaktyvus] [žiūrėta 2010-12-14]. Prieiga per internetą: <<http://www.transparency.lt/new/images/creditreform.ppt>>.
84. Niaukti viešieji pirkimai [interaktyvus] [žiūrėta 2010-05-26]. Prieiga per internetą: <<http://verslas.delfi.lt/business/niaukti-viesieji-pirkimai.d?id=28171869>>.
85. Nuo rudens vykdyti viešuosius pirkimus bei dalyvauti juose bus galima internetu [interaktyvus] [žiūrėta 2009-11-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.ve.lt/?data=2008-08-18&rub=1065924814&id=1219050905>>.
86. Organizacijos išorinė aplinka [interaktyvus] [žiūrėta 2010-05-05]. Prieiga per internetą: <http://distance.ktu.lt/marijampole/kursai_demo/verslo_admin_pradmenys/7043.html>.
87. Oughton, J. (2005). eProcurement in action. A guide to e-procurement for the public sector [interaktyvus] [žiūrėta 2010-06-01]. Prieiga per internetą: <www.ogc.gov.uk/documents/cp0025.pdf>.
88. Palubinskas, V. (2004). Elektroniniai viešieji pirkimai. *Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis „Viešieji pirkimai“*, 2 (11), 3-4.
89. Palubinskas, V. (2005). Centrinis viešųjų pirkimų portalas – kelias į elektroninius pirkimus. *Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis „Viešieji pirkimai“*, 2(15), 1.
90. Palubinskas, V. (2006). Reali perspektyva – elektroniniai viešieji pirkimai. *Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis „Viešieji pirkimai“*, 2(19), 1-8.
91. Palubinskas, V. (2008). Paskutinis viešųjų pirkimų perkėlimo į elektroninę terpę etapas. *Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis „Viešieji pirkimai“*, 4(29), 5-8.

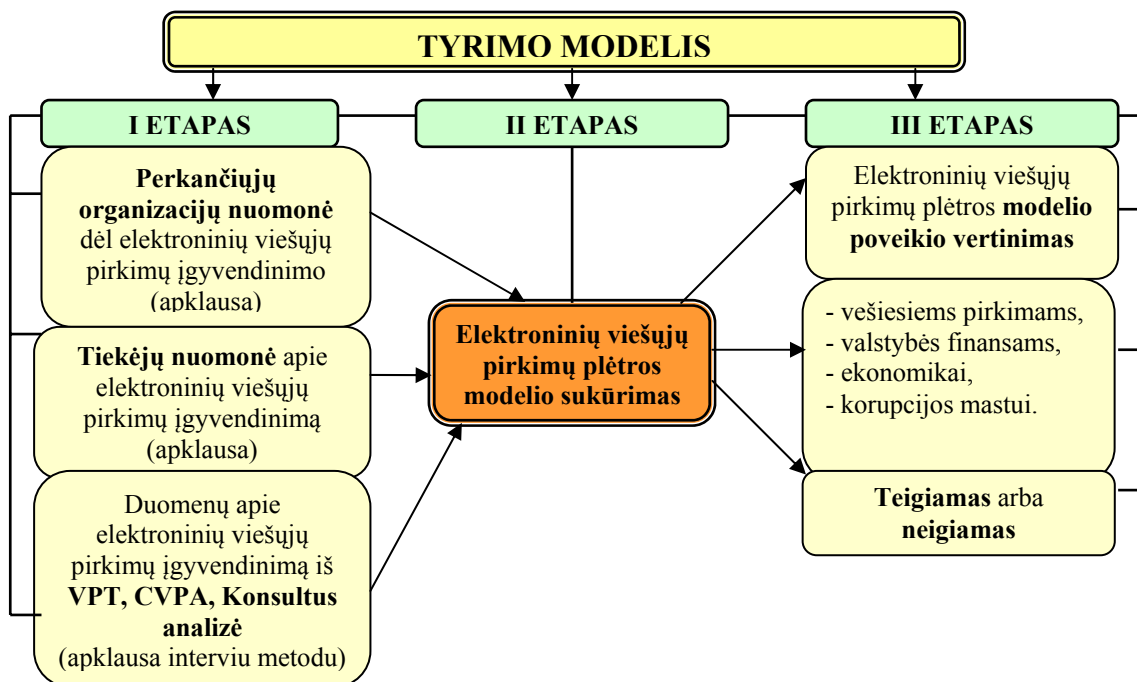
92. Public procurement in Europe [interaktyvus] [žiūrėta 2011-03-06]. Prieiga per internetą: <http://www.inst-informatica.pt/servicos/informacao-e-documentacao/biblioteca-digital/gestao-de-si-ti-1/aquisicao-de-bens-e-servicos/Public_Procurement_in_Europe.pdf>.
93. Pukėnas, K. (2005). *Tyrimų duomenų analizė SPSS programa*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.
94. Pumputis, A. (2006). Naujos galimybės. *Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis „Viešieji pirkimai“*, 2(19), 8-9.
95. Pusė visų viešųjų pirkimų vykdoma elektroniniu būdu [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?nid=1221469102&module=news&lan=LT>>.
96. Radzevičius, D. (2011). Viešieji pirkimai, viešieji pinigai ir pasitikėjimo neverti mūsų rinkti politikai [interaktyvus] [žiūrėta 2011-03-14]. Prieiga per internetą: <<http://dainius.org/?p=5418>>.
97. Raginytė, E., Paliulis, N. K. (2009). Elektroninė valdžia Lietuvoje: savivaldos pjūvis. *Verslas, vadyba ir studijos*, 214-228.
98. Raščius, D. (2010). Viešųjų pirkimų principų analizė ir jų taikymas laikantis konfidencialumo reikalavimų. *Vadyba*, 1 (17), 45-52.
99. Rimkevičius, R. (2008). UAB „Hewlett-Packard“ Perkančiosios organizacijos naudotojo vadovas [interaktyvus] [žiūrėta 2010-12-15]. Prieiga per internetą: <<https://pirkimai.eviesiejipirkimai.lt/.../EUS%20Tender%20Mgmt%20Buyer%20User%20Guide.pdf>>.
100. Roy, J. (2006). E-Government and Local Governance in Canada: an Examination of Front Line Challenges and Federal Tensions. *Public Administration Quarterly*, 4, 306-350.
101. Rumšienė, G. (2006). Viešųjų pirkimų principai ir jų taikymas praktikoje. *Juristas*, 11 (38), 17-22.
102. Ruseckas, G. (2010). Viešųjų pirkimų organizavimo metodinės rekomendacijos [interaktyvus] [žiūrėta 2010-06-01]. Prieiga per internetą: <leaderprograma.lt/get.php?f.456>.
103. Rutkauskaitė, R. (2008). Keičiamas instrumentas, bet muzika – ta pati [interaktyvus] [žiūrėta 2009-11-13]. Prieiga per internetą: <<http://archyvas.vz.lt/news.php?id=1852940&strid=1002&rs=0&ss=1&y=2008%2008%2019>>.
104. Sadauskaitė, A. (2007). Viešųjų pirkimų sistemos analizė. *Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis „Viešieji pirkimai“*, 4 (25), 1-5.
105. Scotland’s New Procurement Regulations [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-29]. Prieiga per internetą: <http://www.hg.org/articles/article_1236.html>.

106. Siekiama tobulinti viešųjų pirkimų procesą [interaktyvus] [žiūrėta 2011-02-18]. Prieiga per internetą: <<http://www.balsas.lt/naujiena/314101/siekiama-tobulinti-viesuju-pirkimu-procesa>>.
107. Skaidrūs viešieji pirkimai taupyto biudžetą [interaktyvus] [žiūrėta 2010-11-18]. Prieiga per internetą: <<http://kauno.diena.lt/blogas/vilniausdienalt/2009/04/02/skaidrus-viesieji-pirkimai-taupyto-biudzeta/>>.
108. Soloveičikas, D., Aviža, S., Rumšienė, G. (2007). Studija „Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros strategija“ [interaktyvus] [žiūrėta 2010-03-04]. Prieiga per internetą: <www.ukmin.lt/lt/strategija/doc08/VPI-strategija.doc>.
109. Staponkienė, J. (2004). Strateginis valdymas privataus ir viešojo sektoriaus organizacijose: panašumai ir skirtumai. *Socialiniai tyrimai*, 1 (4), 85–92.
110. Struktūra [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-28]. Prieiga per internetą: <<http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=1097583730&lan=LT>>.
111. Tarptautinio pirkimo vertės ribos [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-28]. Prieiga per internetą: <https://pirkimai.eviesiejipirkimai.lt/ppo_startpage/Vertes%20ribos%202010.doc>.
112. Thai, K. V. and Grimm, R. (2000). Government Procurement: Past and Current Developments. *Journal Of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, (12:2), 231-247.
113. Tidikis, R. (2003). *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
114. Tomassen, T., Serapinaitė, I. Regionų plėtra: patirtis – požiūriai – modeliai. Europos skyrius, Hordaland apskrities taryba (Norvegija) [interaktyvus] [žiūrėta 2010-04-28]. Prieiga per internetą: <http://www.lrti.lt/veikla/tom_region.doc>.
115. Trepte, P. (2007). *Public procurement in the EU: a practitioner's guide*. Oxford New York: Oxford University Press.
116. Ūkio ministerija (2011). Viešųjų pirkimų politika 2009-2010 [interaktyvus] [žiūrėta 2011-03-21]. Prieiga per internetą: <http://www.vkontrolė.lt/dokumentai/ivairus/konferencijos_Viesieji_pirkimai_pranesimai/UM_ataskaita_2009_2010.pdf>.
117. Ūkio ministerijos Viešųjų pirkimų politikos skyrius (2011). Viešųjų pirkimų problematika ir sprendimo kryptys [interaktyvus] [žiūrėta 2011-02-16]. Prieiga per internetą: <www.ukmin.lt/lt/dokumentai/Vies_pirkimai.pdf>.
118. Vaičiulis, R. (2006). Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos dešimtmetis. *Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės informacinis biuletenis „Viešieji pirkimai“*, 4(21), 2-4.
119. Valackienė, A. (2007). *Sociologinis tyrimas*. Kaunas: Technologija.

120. Valackienė, A., Mikėnė, S. (2008). *Sociologinis tyrimas: metodologija ir atlikimo metodika*. Kaunas: Technologija.
121. Vasiliauskas, A. (2002). *Strateginis valdymas*. Vilnius: Enciklopedija.
122. Viešieji ir privatūs pirkimai Lietuvoje ir Skandinavijos šalyse [interaktyvus] [žiūrėta 2011-03-19]. Prieiga per internetą: <http://lt.mercell.com/Titulinis/Naujienos/Viesieji_ir_privatus_pirkimai_Lietuvoje_ir_Skandinavijos_salyse.aspx>.
123. Viešieji pirkimai – galimybė verslui [interaktyvus] [žiūrėta 2010-12-15]. Prieiga per internetą: <http://www.peritus.lt/lt/viesieji_pirkimai>.
124. Viešųjų pirkimų tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (2008). Sociologinio tyrimo „Viešųjų pirkimų skaidrumo tyrimas“ ataskaita [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-06]. Prieiga per internetą: <<http://www.vpt.lt/admin/uploaded/2008/2008SociologinioTyrimoAtaskaita.ppt>>.
125. Viešųjų pirkimų tarnyba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-2011 metų strateginis veiklos planas [interaktyvus] [žiūrėta 2010-05-04]. Prieiga per internetą: <[www.vpt.lt/admin/uploaded/2009/veikla/SP\(2009-2011\)pagrindinis.pdf](http://www.vpt.lt/admin/uploaded/2009/veikla/SP(2009-2011)pagrindinis.pdf)>.
126. Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-2006 metų strateginis veiklos planas [interaktyvus] [žiūrėta 2010-05-04]. Prieiga per internetą: <<http://www.vpt.lt/admin/uploaded/forma1a.pdf>>.
127. Viešųjų pirkimų vykdymo naudojantis centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis vadovas [interaktyvus] [žiūrėta 2011-01-14]. Prieiga per internetą: <<http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?pid=12118921097&lan=LT>>.
128. Vilniaus universitetas (2003). Viešųjų pirkimų centralizavimo galimybių Lietuvoje studija [interaktyvus] [žiūrėta 2011-02-05]. Prieiga per internetą: <www.ukmin.lt/lt/veikla/veiklos...pirkimai/.../mtyrimo-darbas.doc>.
129. Vitkauskienė, J. (2010). Supaprastintų viešųjų pirkimų vykdymo tvarka, perkančiosioms organizacijoms, įgyvendinančioms Europos socialinio fondo projektus [interaktyvus] [žiūrėta 2011-03-25]. Prieiga per internetą: <www.esf.lt/uploads/documents/file/.../PO_seminaras_2010-02-10.ppt>.
130. Ž. Plytnikas: apie man daromą spaudimą informavau STT [interaktyvus] [žiūrėta 2011-02-14]. Prieiga per internetą: <<http://www.vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?nid=1221469194&module=news&lan=LT>>.
131. Žilionienė, I. (2004). Elektroninės valdžios plėtros planavimas: svarbiausių dokumentų apžvalga. *Viešoji politika ir administravimas*, 10, 39-45.

PRIEDAI

TYRIMO MODELIS

Šaltinis: sudaryta darbo autorių.

Tarptautinio pirkimo vertės ribos

Tarptautinio pirkimo vertės riba	
431 600 Lt (125 000 EUR)	Kai prekes ar paslaugas (išskyrus, kai Viešųjų pirkimų įstatymo 2 priedėlio A paslaugų sąraše nurodytas 8 kategorijos mokslinio tyrimo ir plėtros paslaugas, taip pat 5 kategorijos telekomunikacijų paslaugas, kurių CPV kodai atitinka CPC kodus 7524, 7525 ir 7526, bei Viešųjų pirkimų įstatymo 2 priedėlio B paslaugas perka ar projekto konkursą vykdo visos perkančiosios organizacijos) perka ar projekto konkursą vykdo Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintame centrinio valstybinio administravimo sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąraše nurodytos perkančiosios organizacijos, o šiame sąraše įrašytoms krašto apsaugos sistemos perkančiosioms organizacijoms ši vertė taikoma tik perkant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą prekių sąrašą įrašytas prekes.
666 390 Lt (193 000 EUR)	Kai: <ul style="list-style-type: none"> a) prekes, neįrašytas į Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą prekių sąrašą, perka krašto apsaugos sistemai priklausančios perkančiosios organizacijos, įrašytos į Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintą centrinio valstybinio administravimo sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašą; b) prekes ar paslaugas perka ar projekto konkursą vykdo į Lietuvos Respublikos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintą centrinio valstybinio administravimo sistemai priklausančių perkančiųjų organizacijų sąrašą neįrašytos perkančiosios organizacijos; c) Viešųjų pirkimų įstatymo 2 priedėlio A paslaugų sąraše nurodytas 8 kategorijos mokslinio tyrimo ir plėtros paslaugas, taip pat 5 kategorijos telekomunikacijų paslaugas, kurių CPV kodai atitinka CPC kodus 7524, 7525 ir 7526, bei Viešųjų pirkimų įstatymo 2 priedėlio B paslaugas perka ar projekto konkursą vykdo visos perkančiosios organizacijos.
16 728 816 Lt (4 845 000 EUR)	Kai perkami darbai.

Šaltinis [111].

ATVIRO KONKURSO VYKDYMAS

Eil. Nr.	ETAPAI	PERKANČIOSIOS ORGANIZACIJOS VEIKSMAI	KOMENTARAI
1.	Pirkimo poreikio nustatymas	Pirkimų planavimas	Senų metų pabaigoje arba naujų metų pradžioje tikslinga susiplanuoti pirkimus bei apskaičiuoti numatomo pirkimo vertę. Kiekviena perkančioji organizacija iki kiekvienų metų kovo 15 d. turi pasitvirtinti pirkimo planus ir juos paskelbti elektroninėje erdvėje. Visų pirkimų pradžia turi būti žinoma pirkimo vertė, kad būtų galima teisingai pasirinkti pirkimo būdą.
2.	Pirkimo būdo parinkimas	Pasirenkamas pirkimo būdas	Pirkimo būdo parinkimas priklauso nuo pirkimo vertės ir kitų sąlygų. Neskelbiami pirkimai galimi tik išimtiniais ir pagrįstais atvejais.
3.	Pirkimo dokumentų (kvalifikacijos reikalavimų, skelbimo, techninės specifikacijos, sutarties projekto ir kt.) rengimas	Parengiami pirkimo dokumentai, kurie yra patvirtinami viešųjų pirkimų komisijos posėdyje arba kuriuos pasirašo ir patvirtina perkančiosios organizacijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo. Parengiamas skelbimas apie pirkimą, kurį pasirašo perkančiosios organizacijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo.	Svarbu pirkimo dokumentuose teisingai parinkti tiekėjų kvalifikacinius reikalavimus, teisingai parengti techninę specifikaciją, pirkimo dokumentus rengti, laikantis visų viešųjų pirkimų principų ir reikalavimų.
4.	Skelbimas apie pirkimą (standartinė forma)	Skelbimas CVP IS priemonėmis (VPM IS sistemoje) teikiamas Viešųjų pirkimų tarnybai.	Svarbu teisingai apskaičiuoti minimalų pasiūlymų pateikimo terminą. Skelbimo informacija turi būti identiška kituose pirkimo dokumentuose esančiai informacijai.
5.	Pirkimo dokumentų išdavimas tiekėjams	Pirkimo dokumentai, tame tarpe ir jų paaiškinimai bei patikslinimai privalo būti paskelbti CVP IS kartu su skelbimu apie pirkimą.	Pirkimo dokumentai negali būti pateikti (paskelbti) anksčiau, negu paskelbiama apie pirkimą.
6.	Vokų su pasiūlymais priėmimas ir registravimas	Perkančioji organizacija registruoja vokus su pasiūlymais, ant vokų užrašo voko gavimo eilės numerį ir tikslų gavimo laiką. Vėliau nustatyto laiko gautas vokas neatplėštas grąžinamas jį pateikusiam tiekėjui. Ši nuostata netaikoma, jei CVP IS priemonėmis gaunami elektroniniai pasiūlymai.	Svarbiausia, kad Pasiūlymai perkančiojoje organizacijoje „nepasiklystų“ ir jie nebūtų atplėšti iki vokų su pasiūlymais atplėšimo procedūros.
7.	Vokų su pasiūlymais atplėšimas	Vokai su pasiūlymais atplėšiami (susipažįstama su elektroniniais pasiūlymais) nustatyto laiku Viešųjų pirkimų komisijos posėdyje.	Šioje procedūroje gali dalyvauti visi pasiūlymus pateikia tiekėjai arba jų įgalioti atstovai. Skelbiami tik pagal Viešųjų pirkimų įstatymą privaloma informacija. Vokų atplėšimo procedūra yra protokoluojama.
8.	Sprendimas dėl kiekvieno dalyvio kvalifikacijos duomenų	Viešųjų pirkimų komisija atskirame posėdyje, nedalyvaujant pasiūlymus pateikusiems tiekėjams ar jų įgaliotiems atstovams, priima sprendimą dėl kiekvieno pasiūlymą pateikusių dalyvio kvalifikacinių duomenų ir kiekvienam iš jų nedelsdama, bet ne vėliau kaip per 3 darbo dienas, raštu praneša apie šio patikrinimo rezultatus, pagrįsdama priimtus sprendimus.	Perkančioji organizacija privalo prašyti dalyvių papildyti ar paaiškinti per protingą terminą pateiktus netikslius ar neišsamius duomenis apie savo kvalifikaciją. Kvalifikacijos tikrinimo procedūra yra protokoluojama.

3 PRIEDO TĘSINYS

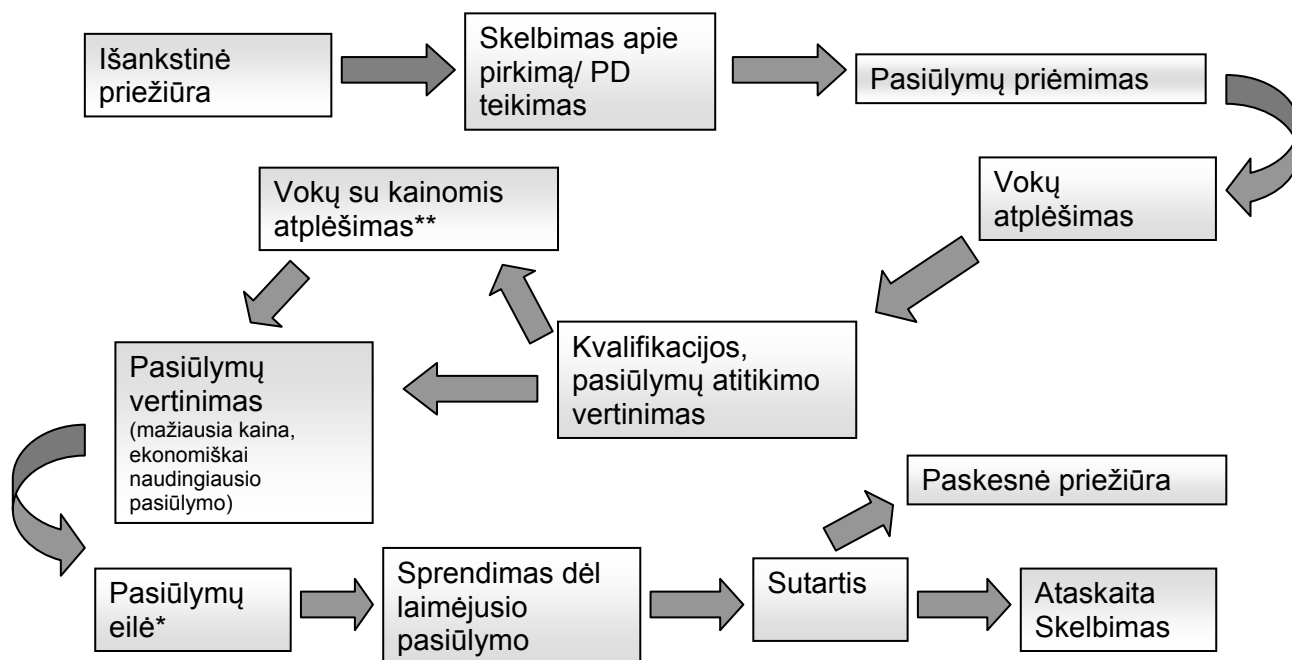
Eil. Nr.	ETAPAI	PERKANČIOSIOS ORGANIZACIJOS VEIKSMAI	KOMENTARAI
9.	Pasiūlymų nagrinėjimas	<p>Viešųjų pirkimų komisija nagrinėja:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ar pateikti visi reikalaujami dokumentai ir informacija (pasiūlymo pilnumą); - ar pasiūlymai atitinka pirkimo dokumentuose nustatytus reikalavimus (pvz., techninę specifikaciją); - ar nebuvo pasiūlyta neįprastai maža kaina, ar pasiūlymo kaina atitinka jos sudėtinių dalių sumą; - ar visi dalyviai, kurių pasiūlymai neatmeti dėl kitų priežasčių, nepasiūlė per didelių, perkančiajai organizacijai nepriimtinių kainų; - ar į kainą įtrauktos visos išlaidos (sudėtinės dalys bei visas prekių kiekis, paslaugų ar darbų apimtis) ir mokesčiai. 	<p>Pasiūlymų nagrinėjimo procedūroje nedalyvauja dalyviai ar jų įgalioti atstovai. Protokoluojamas sprendimas dėl pasiūlymų atitikties pirkimo dokumentų reikalavimams. Nagrinėjant pasiūlymus, galima prašyti dalyvių paaiškinimų, privaloma prašyti ištaisyti kainos apskaičiavimo klaidas, privaloma prašyti pagrįsti neįprastai mažą kainą (jei tokia buvo pasiūlyta), tačiau negalima prašyti, siūlyti arba leisti pakeisti kainą arba padaryti kitų pakeitimų, dėl kurių pirkimo dokumentų reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkantis pirkimo dokumentų reikalavimus.</p>
10.	Sprendimas sudaryti pirkimo sutartį	<p>Perkančioji organizacija, norėdama priimti sprendimą sudaryti pirkimo sutartį, turi pagal pirkimo dokumentuose nustatytus vertinimo kriterijus ir tvarką nedelsdama įvertinti pateiktus dalyvių pasiūlymus, nustatyti pasiūlymų eilę (išskyrus atvejus, kai pasiūlymą pateikti kviečiamas tik vienas tiekėjas arba pasiūlymą pateikia tik vienas tiekėjas) ir laimėjusį pasiūlymą.</p>	<p>Priimant sprendimą sudaryti sutartį nedalyvauja dalyviai ar jų įgalioti atstovai ir ši procedūra yra protokoluojama.</p>
11.	Informavimas apie pirkimo procedūros rezultatus	<p>Perkančioji organizacija suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams nedelsdama (ne vėliau kaip per 5 darbo dienas) praneša apie priimtą sprendimą sudaryti pirkimo sutartį ar sprendimą dėl leidimo dalyvauti dinaminėje pirkimo sistemoje, nurodo nustatytą pasiūlymų eilę, laimėjusį pasiūlymą, tikslų atidėjimo terminą.</p>	-
12.	Pirkimo sutarties sudarymas	<p>Pirkimo sutartis turi būti sudaroma nedelsiant, bet ne anksčiau negu pasibaigė atidėjimo terminas. Atidėjimo terminas gali būti netaikomas, kai yra vienintelis suinteresuotas dalyvis ar pirkimo sutarties vertė yra mažesnė kaip 10 000 Lt (be PVM). Tiekėjas yra raštu kviečiamas sudaryti sutartį, nurodant laiką iki kada reikia atvykti sudaryti pirkimo sutartį.</p>	<p>Sutartis laikoma sudaryta, kai ją pasirašo visos šalys ir kai pateiktos garantijos, laidavimai bei civilinis draudimas (jei jie buvo numatyti pirkimo dokumentuose).</p>
13.	Ataskaitos	<p>Pirkimo procedūrų ataskaita (tipinė At-1 forma) CVP IS priemonėmis turi būti parengta 2 etapais, ir sudarius sutartį, per 5 darbo dienas pateikta Viešųjų pirkimų tarnybai.</p> <p>Įvykdytos ar nutrauktos pirkimo sutarties ataskaita (tipinė At-8 forma) CVP IS priemonėmis ne vėliau kaip per 14 dienų nuo jos įvykdymo ar nutraukimo privalo būti pateikta Viešųjų pirkimų tarnybai.</p>	<p>Ataskaitas pasirašo perkančiosios organizacijos vadovas arba jo įgaliotas asmuo.</p>

3 PRIEDO TĘSINYS

Eil. Nr.	ETAPAI	PERKANČIOSIOS ORGANIZACIJOS VEIKSMAI	KOMENTARAI
14.	Skelbimas apie pasibaigusį pirkimą	Skelbimas teikiamas Viešųjų pirkimų tarnybai elektroninėmis priemonėmis per Centrinę viešųjų pirkimų informacinę sistemą (CVP IS) ne vėliau kaip per 48 dienas.	Skelbimą apie pasibaigusį pirkimą pasirašo perkančiosios organizacijos vadovas arba jo įgaliotas asmuo.
15.	4-12 etapuose gautos pretenzijos	Nagrinėjamos tik iki pirkimo sutarties sudarymo gautos pretenzijos. Pretenzijos gavimo dieną sustabdomos pirkimo procedūros, kol bus išnagrinėta pretenzija ir priimtas sprendimas. Privaloma išnagrinėti pretenziją ir priimti motyvuotą sprendimą ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo pretenzijos gavimo dienos, o apie priimtą sprendimą ne vėliau kaip kitą darbo dieną raštu pranešti pretenziją pateikusiam tiekėjui, suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams, taip pat juos informuoti apie anksčiau praneštą pirkimo procedūros terminų pasikeitimą.	Perkančioji organizacija negali sudaryti pirkimo sutarties anksčiau negu po 15 dienų nuo rašytinio pranešimo apie os priimtą sprendimą išsiuntimo pretenziją pateikusiam tiekėjui, suinteresuotiems kandidatams ir suinteresuotiems dalyviams dienos.
16.	Teisminiai ginčai	Perkančioji organizacija, gavusi tiekėjo prašymą ar ieškinio teismui kopiją, negali sudaryti pirkimo sutarties, kol nesibaigė atidėjimo terminas ir kol perkančioji organizacija negavo teismo pranešimo apie: <ul style="list-style-type: none"> - motyvuotą teismo nutartį, kuria atsisakoma priimti ieškinį; - motyvuotą teismo nutartį dėl tiekėjo prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones atmetimo, kai šis prašymas teisme buvo gautas iki ieškinio pareiškimo; - Teismo rezoliuciją priimti ieškinį netaikant laikinųjų apsaugos priemonių. 	Perkančioji organizacija, sužinojusi apie teismo sprendimą dėl tiekėjo prašymo ar ieškinio, nedelsdamu raštu informuoja suinteresuotus kandidatus ir suinteresuotus dalyvius apie teismo priimtus sprendimus.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis LR Viešųjų pirkimų įstatymu [71].

SUPAPRASTINTAS ATVIRAS KONKURAS

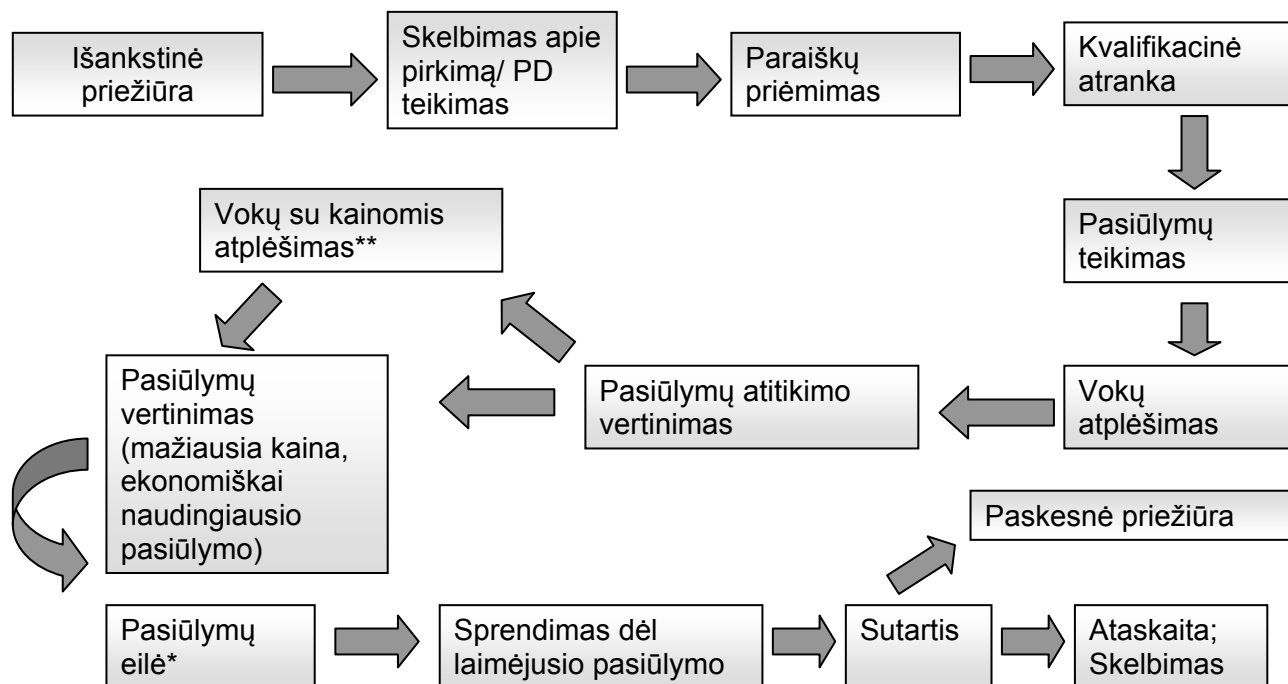
*VPĮ

**VPĮ, kai vertinama ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijumi.

PD – Pirkimo dokumentai.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis LR Viešųjų pirkimų įstatymu [71].

SUPAPRASTINTAS RIBOTAS KONKURSAS

*VPĮ

**VPĮ, kai vertinama ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijumi.

PD – Pirkimo dokumentai.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis LR Viešųjų pirkimų įstatymu [71].

Viešųjų pirkimų perkėlimo į elektroninę terpę etapai

Etapai ir darbai	Atlikimo terminas
I etapas – Centrinės viešųjų pirkimų sistemos kūrimas	
Viešųjų pirkimų skelbimų internete įgyvendinimas	2003 m.
Informacijos apie vykdomus pirkimus priėmimo el. priemonėmis įgyvendinimas	2003 m.
Portalo tvarkytojo steigimas arba išrinkimas	2004 m. II ketv.
Pirkimų dokumentų publikavimo portale įgyvendinimas	2004 m. III ketv.
II etapas – Konkursų vykdymo sistemos pirkimų portale sukūrimas	
Uždaros viešųjų raktų infrastruktūros (el. parašo) kūrimas	2005 m. I ketv.
Dinaminių pirkimų sistemų įteisinimas	2005 m. III ketv.
Pirkimų portalo su pasiūlymų priėmimo galimybe kūrimas	2005 m. IV ketv.
III etapas – Atvirosios viešųjų raktų infrastruktūros (el. parašo) įgyvendinimas viešųjų pirkimų sistemoje	
Atviros viešojo rakto infrastruktūros įsikūrimas	2005 m. IV ketv.
Pirkimų sistemos prijungimas prie atviros viešojo rakto infrastruktūros	2006 m. II ketv.
IV etapas – Preliminariųjų sutarčių ir centralizuotų pirkimų įgyvendinimas	
Preliminariųjų sutarčių įteisinimas	2005 m. III ketv.
El. katalogų priemonių įgyvendinimas	2005 m. IV ketv.
Pirkimų agentūros įteisinimas	2007 m. II ketv.
Pirkimų agentūros steigimas	2007 m. IV ketv.
Pirkimo agentūros el. priemonių sukūrimas	2007 m. IV ketv.
Pirmųjų preliminariųjų sutarčių sudarymas	2008 m. II ketv.
V etapas – Elektroninių reversinių aukcionų įgyvendinimas	
El. reversinių aukcionų vykdymo priemonių kūrimas	2009 m. III ketv.

Šaltinis: Lietuvos viešųjų pirkimų perkėlimo į elektroninę terpę koncepcijos projektas [73].

Anketa

Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto magistrantūros studijų vadybos specializacijos studentės Dovilė Irkinaitė ir Egidija Vilūnienė atlieka tyrimą magistro baigiamajam darbui tema „*Viešieji elektroniniai pirkimai Lietuvoje: plėtros perspektyvos*“. Siekiant išsiaiškinti kaip perkančiosios organizacijos vertina el. viešųjų pirkimų būklę Lietuvoje ir nustatyti galimus el. viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros būdus, vykdoma anketinė apklausa.

Duomenys bus analizuojami tik apibendrinta forma. Anketa anoniminė. Maloniai prašome užpildyti šią anketą, atsakant į kiekvieną klausimą.

Pateikite informaciją apie save:

Lytis (pažymėkite tik vieną atsakymą):

- Moteris
- Vyras

Amžius (pažymėkite tik vieną atsakymą):

- 18-25 m.
- 26-32 m.
- 33-40 m.
- 41-48 m.
- 49-56 m.
- daugiau kaip 56 m.

Išsilavinimas (pažymėkite tik vieną atsakymą):

- Pradinis išsilavinimas
- Vidurinis išsilavinimas
- Profesinė kvalifikacija
- Bakalauro laipsnis
- Aukštesnysis (dabar – aukštasis koleginis) išsilavinimas
- Nebaigtas aukštesnysis (dabar - aukštasis koleginis) išsilavinimas
- Magistro laipsnis
- Aukštesnis nei magistro laipsnis
- Kita

1. Jūsų perkančiosios organizacijos tipas (pažymėkite tik vieną atsakymą):

- Valstybės ar savivaldybės valdymo institucija

- Viešasis ar privatus juridinis asmuo
- Viešųjų ar privačių juridinių asmenų asociacija
- Įmonė, veikianti vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srityje

2. Kiek metų dirbate viešųjų pirkimų srityje (pažymėkite tik vieną atsakymą)?

- Iki 1 metų
- Nuo 1 iki 2 metų
- Nuo 2 iki 3 metų
- Nuo 3 iki 4 metų
- Nuo 4 iki 5 metų
- Daugiau nei 5 metus

3. Kiek darbuotojų Jūsų organizacijoje yra tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus (pažymėkite tik vieną atsakymą)?

- 1-3
- 4-6
- 7-9
- 10 ir daugiau
- Nėra darbuotojų tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus

4. Kaip dažnai keliate kvalifikaciją viešųjų pirkimų srityje (pažymėkite tik vieną atsakymą)?

- Kartą mėnesyje
- Kartą ketvirtyje
- Kartą pusmetyje
- Kartą metuose
- Nekeliu kvalifikacijos
- Kita

5. Nurodykite procentinį dydį tenkantį prekių/ paslaugų ar darbų pirkimams, vykdomiems Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos (CVPIIS) pagalba per vienerius kalendorinius metus (pažymėkite tik vieną atsakymą):

- Iki 10 procentų
- 10-20 procentų
- 30-40 procentų
- 40-50 procentų
- 50-60 procentų
- 60-70 procentų
- 70-80 procentų
- 80-90 procentų
- 90-100 procentų
- Nvykdomi elektroniniai viešieji pirkimai

6. Koks Jūsų perkančiojoje organizacijoje vykdomų elektroninių viešųjų pirkimų skaičius per vienerius kalendorinius metus (pažymėkite tik vieną atsakymą)?

- Iki 5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21-25
- 26-30
- Daugiau negu 30

7. Kokia Jūsų perkančiojoje organizacijoje vykdomų elektroninių viešųjų pirkimų vertė (Lt) per vienerius kalendorinius metus? (Irašykite)

8. Įvertinkite Jūsų organizacijoje vykdomų elektroninių viešųjų pirkimų racionalumą (gaunamas geriausias rezultatas mažiausiomis sąnaudomis) (pažymėkite atsakymą skalėje):

- 1 2 3 4 5 6 7
Labai blogai Labai gerai

9. Nurodykite kiek procentų sumažėjo pirkimų išlaidos, vykdant elektroninius viešuosius pirkimus (pažymėkite tik vieną atsakymą):

- Iki 5 procentų
- 5-10 procentų
- 10-15 procentų
- Daugiau nei 15 procentų

10. Kaip Jūs vertinate elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje (pažymėkite tik vieną atsakymą)?

- Labai palankiai
- Palankiai
- Nei palankiai nei nepalankiai
- Nepalankiai
- Labai nepalankiai

11. Su kokiomis problemomis dažniausiai susiduria Jūsų perkančioji organizacija vykdydama elektroninius viešuosius pirkimus? (Ivardinkite ne mažiau negu tris opiausias problemas)

12. Kokius pagrindinius elektroninių viešųjų pirkimų sunkumus ir trūkumus galite nurodyti? (Daug galimų atsakymų)

- Įstatyminės bazės kompleksiskumas
- Sudėtingas viešųjų pirkimų reglamentavimas
- Per ilgai trunkančios procedūros
- Per maža prekių ir paslaugų pasiūla rinkoje
- Dažna teisinės bazės kaita
- Per didelė kontrolė ir reguliavimas
- Patirties ir žinių trūkumas vykdant elektroninius viešuosius pirkimus
- Kita

13. Ką rekomenduotumėte keisti (tobulinti) elektroninių viešųjų pirkimų sistemoje? Prašome įrašyti savo pasiūlymus.

14. Įvertinkite, kaip dažnai sprendimą vykdyti elektroninius viešuosius pirkimus lemia šios aplinkybės. Sureitinguokite (1 - svarbiausia, 8 - mažiausiai svarbu)

- Trumpesnis viešųjų pirkimų atlikimo periodas
- Komunikacija
- Geresnis priėjimas prie viešųjų pirkimų informacijos
- Saugumas ir konfidencialumas
- Mažiau popierizmo ir biurokratijos
- Skaidresni pirkimai ir mažesnė klaidų tikimybė
- Didesnė tiekėjų konkurencija ir mažesnės kainos
- Mažesnės pirkimų organizavimo išlaidos

15. Įvertinkite Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos (CVP IS) privalumus: <i>Kiekvienoje eilutėje pasirinkite ir pažymėkite po vieną atsakymą.</i>	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Silpnai
Taupo laiką ir pinigus lyginant su įprastu būdu vykdomiems pirkimams	☐	☐	☐	☐
Labai pagerina keitimąsi informacija ir jos valdymą	☐	☐	☐	☐
Mažina išlaidų galimybę viso konkurso eigoje	☐	☐	☐	☐
Sutrumpina laiką ir mažina išlaidas, skiriamas tokiems administravimo darbams kaip faksų siuntimas, telefoniniai pokalbiai, kelionės	☐	☐	☐	☐
Padedą atsekti veiksmų istoriją	☐	☐	☐	☐
Sistema prieinama internete, todėl informacija lengvai pasiekama bet kuriuo metu bet kurioje vietoje	☐	☐	☐	☐

16. Įvertinkite elektroninių viešųjų pirkimų taikymą Lietuvoje. Sureitinguokite (1 - svarbiausia, 6 - mažiausiai svarbu)

- Užtikrina viešųjų pirkimų skaidrumą
- Didina viešųjų pirkimų procedūrų veiksmingumą
- Racionaliau naudojamos viešiesiems pirkimams skirtos lėšos
- Didina tiekėjų tarpusavio konkurenciją
- Mažina korupcijos apraiškas viešuosiuose pirkimuose
- Viešųjų pirkimų efektyvumo (prekių, paslaugų ar darbų kainos mažinimas, pirkimo laiko sutrumpinimas, pirkimų skaidrumo didinimas) didinimas

17. Ar Jums pakanka informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo Lietuvoje aspektus (pažymėkite tik vieną atsakymą)?

- Labai pakanka
- Pakanka
- Nepakanka
- Labai nepakanka
- Negaliu atsakyti

18. Kaip vertinate šių institucijų veiklą, užtikrinant teisingą elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą? <i>Kiekvienoje eilutėje pasirinkite ir pažymėkite po vieną atsakymą.</i>	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Silpnai
Verslo institucijos	☐	☐	☐	☐
Viešųjų pirkimų tarnyba	☐	☐	☐	☐
STT	☐	☐	☐	☐
Ūkio ministerija	☐	☐	☐	☐
Teismai	☐	☐	☐	☐
CPVA	☐	☐	☐	☐

Ačiū, kad dalyvaujate šiame tyrime!

Anketa

Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto magistrantūros studijų vadybos specializacijos studentės Dovilė Irkinaitė ir Egidija Vilūnienė atlieka tyrimą magistro baigiamajam darbui tema „*Viešieji elektroniniai pirkimai Lietuvoje: plėtros perspektyvos*“. Siekiant išsiaiškinti kaip tiekėjai vertina el. viešųjų pirkimų būklę Lietuvoje ir nustatyti galimus el. viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros būdus, vykdoma anketinė apklausa.

Duomenys bus analizuojami tik apibendrinta forma. Anketa anoniminė. Maloniai prašome užpildyti šią anketa, atsakant į kiekvieną klausimą.

Pateikite informaciją apie save:

Lytis (pažymėkite tik vieną atsakymą):

- Moteris
- Vyras

Amžius (pažymėkite tik vieną atsakymą):

- 18-25 m.
- 26-32 m.
- 33-40 m.
- 41-48 m.
- 49-56 m.
- daugiau kaip 56 m.

Išsilavinimas (pažymėkite tik vieną atsakymą):

- Pradinis išsilavinimas
- Vidurinis išsilavinimas
- Profesinė kvalifikacija
- Bakalauro laipsnis
- Aukštesnysis (dabar – aukštasis koleginis) išsilavinimas
- Nebaigtas aukštesnysis (dabar - aukštasis koleginis) išsilavinimas
- Magistro laipsnis
- Aukštesnis nei magistro laipsnis
- Kita

1. Jūsų organizacijos tipas (pažymėkite tik vieną atsakymą):

- Akcinė bendrovė

- Individuali (personalinė) įmonė
- Uždaroji akcinė bendrovė
- Viešoji įstaiga
- Žemės ūkio bendrovė
- Bendrija, asociacija
- Valstybinė, biudžetinė įstaiga

2. Kokiai apskrčiai priklauso Jūsų organizacija (pažymėkite tik vieną atsakymą)?

- Alytaus apskritis
- Kauno apskritis
- Klaipėdos apskritis
- Marijampolės apskritis
- Panevėžio apskritis
- Šiaulių apskritis
- Tauragės apskritis
- Telšių apskritis
- Utenos apskritis
- Vilniaus apskritis

3. Kiek metų Jūsų organizacija vykdo veiklą (pažymėkite tik vieną atsakymą)?

- 1-2 metus
- 3-5 metus
- 6-7 metus
- 8-10 metų
- 11-15 metų
- 16 metų ir daugiau

4. Koks Jūsų organizacijos darbuotojų skaičius (pažymėkite tik vieną atsakymą)?

- 1-4 darbuotojai
- 5-9 darbuotojai
- 10-49 darbuotojai
- 50-99 darbuotojai
- 100-249 darbuotojai
- 250 ir daugiau darbuotojų
- Kita

5. Kokia Jūsų organizacijos metinė apyvarta (pažymėkite tik vieną atsakymą)?

- Iki 100 000 Lt
- 100 001-500 000 Lt
- 500 001-999 999 Lt
- 1 mln.-3 mln. Lt

- 3 mln.-5 mln. Lt
- 5 mln.-7 mln. Lt
- 7 mln.-10 mln. Lt
- Virš 10 mln. Lt
- Negaliu atsakyti
- Kita

6. Kiek metų Jūsų organizacija dalyvauja viešųjų pirkimų konkursuose (pažymėkite tik vieną atsakymą)?

- Iki 1 metų
- Nuo 1 iki 2 metų
- Nuo 2 iki 3 metų
- Nuo 3 iki 4 metų
- Nuo 4 iki 5 metų
- Daugiau nei 5 metus

7. Kiek darbuotojų Jūsų organizacijoje yra tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus (pažymėkite tik vieną atsakymą)?

- 1-3
- 4-6
- 7-9
- 10 ir daugiau
- Nėra darbuotojų tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus

8. Kaip dažnai keliate kvalifikaciją viešųjų pirkimų srityje (pažymėkite tik vieną atsakymą)?

- Kartą mėnesyje
- Kartą ketvirtyje
- Kartą pusmetyje
- Kartą metuose
- Nekeliu kvalifikacijos
- Kita

9. Kiek vidutiniškai kartų per metus Jūsų organizacija dalyvauja elektroniniuose viešuosiuose konkursuose (pažymėkite tik vieną atsakymą)?

- Nedalyvavo
- Ne daugiau kaip 1 kartą
- 2-3 kartus
- 4-5 kartus
- 6-10 kartų
- Daugiau nei 10 kartų
- Nežinau

10. Nurodykite, kiek kartų per vienerius kalendorinius metus Jūsų organizacija, dalyvaudama elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose, laimėjo konkursų?

11. Kaip Jūs vertinate elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje (pažymėkite tik vieną atsakymą)?

- Labai palankiai
- Palankiai
- Nei palankiai nei nepalankiai
- Nepalankiai
- Labai nepalankiai

12. Su kokiais problemomis dažniausiai susiduria Jūsų organizacija dalyvaudama elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose? (Ivardinkite ne mažiau negu tris opiausias problemas)

13. Kokius pagrindinius elektroninių viešųjų pirkimų sunkumus ir trūkumus galite nurodyti? (Pažymėkite visus Jums tinkančius atsakymus)

- Įstatyminės bazės kompleksiskumas
- Sudėtingas viešųjų pirkimų reglamentavimas
- Per ilgai trunkančios procedūros
- Per maža prekių ir paslaugų pasiūla rinkoje
- Dažna teisinės bazės kaita
- Per didelė kontrolė ir reguliavimas
- Patirties ir žinių trūkumas vykdant elektroninius viešuosius pirkimus
- Kita

14. Ką rekomenduotumėte keisti (tobulinti) elektroninių viešųjų pirkimų sistemoje? Prašome įrašyti savo pasiūlymus.

15. Įvertinkite Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos (CVP IS) privalumus: <i>Kiekvienoje eilutėje pasirinkite ir pažymėkite po vieną atsakymą.</i>	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Silpnai
Taupo laiką ir pinigus lyginant su įprastu būdu vykdomiems pirkimams	☐	☐	☐	☐

Labai pagerina keitimąsi informacija ir jos valdymą	☐	☐	☐	☐
Mažina išlaidų galimybę viso konkurso eigoje	☐	☐	☐	☐
Sutrumpina laiką ir mažina išlaidas, skiriamas tokiems administravimo darbams kaip faksų siuntimas, telefoniniai pokalbiai, kelionės	☐	☐	☐	☐
Padeda atsekti veiksmų istoriją	☐	☐	☐	☐
Sistema prieinama internete, todėl informacija lengvai pasiekiami bet kuriuo metu bet kurioje vietoje	☐	☐	☐	☐

16. Įvertinkite elektroninių viešųjų pirkimų taikymą Lietuvoje. Sureitinguokite (1 - svarbiausia, 6 - mažiausiai svarbu)

- Užtikrina viešųjų pirkimų skaidrumą
- Didina viešųjų pirkimų procedūrų veiksmingumą
- Racionaliau naudojamos viešiesiems pirkimams skirtos lėšos
- Didina tiekėjų tarpusavio konkurenciją
- Mažina korupcijos apraiškas viešuosiuose pirkimuose
- Viešųjų pirkimų efektyvumo (prekių, paslaugų ar darbų kainos mažinimas, pirkimo laiko sutrumpinimas, pirkimų skaidrumo didinimas) didinimas

17. Ar pakanka informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimo Lietuvoje aspektus? <i>Kiekvienoje eilutėje pasirinkite ir pažymėkite po vieną atsakymą.</i>	Visiškai pakanka	Pakanka	Nei pakanka nei nepakanka	Nepakanka	Visiškai nepakanka
Informacijos apie pirkimų įstatimines nuostatas	☐	☐	☐	☐	☐
Informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų sistemą	☐	☐	☐	☐	☐
Informacijos apie vykdomus pirkimus	☐	☐	☐	☐	☐
Informacijos apie planuojamus vykdyti pirkimus	☐	☐	☐	☐	☐
Informacijos apie įvykdytus pirkimus	☐	☐	☐	☐	☐

18. Išskirkite opiausias problemas, su kuriomis tenka susidurti dalyvaujant elektroniniuose viešuosiuose pirkimuose Lietuvoje (pažymėkite visus Jums tinkančius atsakymus):

- Korupcija/ pažintys
- Skaidrumo stoka
- Informacijos stoka
- Nekokybiškai parengtos techninės sąlygos
- Trumpi konkursų terminai
- Nepagrįstos konkurso sąlygos
- Dažnas įstatymų keitimas, jų gausa
- Lankstumo stoka
- Kita

19. Iš kur Jūs gaunate informacijos apie elektroninius viešuosius pirkimus Lietuvoje? (Pažymėkite visus Jums tinkančius atsakymus)

- Spauda

- Televizija
- Internetas
- Radijas
- Asmeninė patirtis
- Draugų, pažįstamų patirtis
- Specializuoti leidiniai, ataskaitos
- Konferencijos, seminarai, specialūs renginiai
- Visuomeninė veikla
- Konkurso organizatoriai
- Negaunu
- Nežinau
- Kita

20. Kaip vertinate šių institucijų veiklą, užtikrinant teisingą elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą? <i>Kiekvienoje eilutėje pasirinkite ir pažymėkite po vieną atsakymą.</i>	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Silpnai
Verslo institucijos	☐	☐	☐	☐
Viešųjų pirkimų tarnyba	☐	☐	☐	☐
STT	☐	☐	☐	☐
Ūkio ministerija	☐	☐	☐	☐
Teismai	☐	☐	☐	☐
CPVA	☐	☐	☐	☐

Ačiū, kad dalyvaujate šiame tyrime!

Eksperto apklausa

INTERVIU PROTOKOLAS

Apklauso tikslas – atskleisti elektroninių viešųjų pirkimų plėtros perspektyvas Lietuvoje.

BENDRI DUOMENYS APIE EKSPERTĄ:

Vardas, pavardė	
Istaigos pavadinimas	
Struktūrinis padalinys	
Pareigybė	
Patirtis užimamose pareigose (metais)	

TYRIMO SRITIS – ELEKTRONINIŲ VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ NAUDOJIMAS IR PLĖTRA

1. Įvertinkite elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje.

Labai palankiai	Palankiai	Nei palankiai, nei nepalankiai	Nepalankiai	Labai nepalankiai

Komentaras (pagrįskite savo vertinimą)	
--	--

2. Išskirkite privalumus, vykdant viešuosius pirkimus CVP IS priemonėmis:

Atsakymas	
-----------	--

3. Kuriems elektroninių viešųjų pirkimų taikymo Lietuvoje teiginiams pritariate?	TAIP	NE
3.1. Užtikrina viešųjų pirkimų skaidrumą		
3.2. Didina viešųjų pirkimų procedūrų veiksmingumą		
3.3. Racionaliau naudojamos vešiesiems pirkimams skirtos lėšos		
3.4. Didina tiekėjų tarpusavio konkurenciją		
3.5. Mažina korupcijos apraiškas viešuosiuose pirkimuose		
3.6. Viešųjų pirkimų efektyvumo didinimas		

3.7. Kita (papildykite teiginių sąrašą)	Atsakymas:
--	-------------------

Komentaras (pagrįskite savo vertinimą)	
---	--

4. Kokius įžvelgiate trūkumus, vykdant viešuosius pirkimus CVP IS priemonėmis?

Atsakymas	
------------------	--

5. Kokiomis priemonėmis būtų galima pašalinti šiuos trūkumus?

Atsakymas	
------------------	--

6. Ar dažnai perkančiosios organizacijos kreipiasi į Jus prašydamos konsultacijos dėl vykdomų viešųjų pirkimų elektroninėje terpėje?	TAIP	NE
Jei kreipiasi – kodėl? Kokias pagrindines priežastis nurodytumėte?	Atsakymas:	

7. Jūsų nuomone, su kokiomis problemomis dažniausiai susiduria perkančiosios organizacijos vykdydamos elektroninius viešuosius pirkimus?

Atsakymas	
------------------	--

8. Išskirkite su kokiomis problemomis dažniausiai susiduria tiekėjai, dalyvaudami viešųjų pirkimų konkursuose, vykdomiems CVP IS priemonėmis.

Atsakymas	
------------------	--

9. Ką rekomenduotumėte keisti (tobulinti) elektroninių viešųjų pirkimų sistemoje (CVP IS)?

Atsakymas	
------------------	--

10. Ar, Jūsų manymu, LR teisės aktų bazė yra tinkamai parengta elektroninių viešųjų pirkimų naudojimui ir plėtrai?	TAIP	NE
Jei ne – kodėl? Ką rekomenduotumėte tobulinti LR teisės aktų bazėje?	Atsakymas:	

11. Apibendrinkite, kokias elektroninių viešųjų pirkimų plėtros perspektyvas (tobulinimo galimybes) Lietuvoje galėtumėte išskirti? Kokias problemų sprendimų kryptis būtų galima numatyti?

Atsakymas	
------------------	--

DĖKOJAME JUMS UŽ SUGAIŠTĄ LAIKĄ!

PERKANČIŪJŲ ORGANIZACIJŲ SĄRAŠAS

Eil. Nr.	Perkančiosios organizacijos pavadinimas	Elektroninis paštas
1.	Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos	lakd@lakd.lt
2.	VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra	j.kuklieriene@cpva.lt
3.	AB „Lietuvos geležinkeliai“	lgkanc@litrail.lt
4.	VŠĮ Kauno medicinos universiteto klinikos	ekonomikos.skyrius@kaunoklinikos.lt
5.	Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos	vlk@vlk.lt aiste.jurkonyte@vlk.lt
6.	Telšių rajono savivaldybės administracija	info@telsiai.lt e.lauciute@telsiai.lt
7.	Klaipėdos miesto savivaldybės administracija	inform@klaipeda.lt
8.	Kauno miesto savivaldybės administracija	adele.matulaitiene@kaunas.lt; esta.vaitiekuniene@kaunas.lt; lina.vitkuviene@kaunas.lt; lina.valciukiene@kaunas.lt; vyte.steponaviciene@kaunas.lt
9.	Alytaus miesto savivaldybės administracija	d.zilinskiene@ams.lt; f.vysniauskiene@ams.lt; v.seksniene@asm.lt
10.	Druskininkų savivaldybės administracija	edita.d@druskininkai.lt; dovile.raciene@druskininkai.lt
11.	VŠĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikos	Vace.Vasiliauskiene@santa.lt; Aldona.Baniene@santa.lt; Jolita.Balandiene@santa.lt
12.	Šiaulių miesto savivaldybės administracija	danute.mazuliene@siauliai.lt
13.	Šilutės rajono savivaldybė	sd@pamarys.lt; rejestr@pamarys.lt; el@pamarys.lt
14.	Vilniaus universitetas	redas.laukys@cr.vu.lt
15.	Šiaulių universitetas	a.kvaukiene@cr.su.lt; i.matuziene@cr.su.lt
16.	Lietuvos sveikatos mokslų universitetas	rastine@kmu.lt
17.	Vilniaus rajono savivaldybė	pirkimai@vilniaus-r.lt; k.narvois@vilniaus-r.lt
18.	VĮ Klaipėdos universitetinė ligoninė	bendras@kul.lt
19.	Kėdainių rajono savivaldybė	virginija.vaiciuliene@kedainiai.lt; jurgita.palaitiene@kedainiai.lt; gitana.pyragiuviene@kedainiai.lt
20.	ŠMM Švietimo aprūpinimo centras	gita.stoniene@sac.smm.lt; julija.kolegajeviene@sac.smm.lt
21.	Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka	i.serapiniene@lnb.lt; e.giliaseviciene@lnb.lt
22.	Radviliškio rajono savivaldybės administracija	reda.r@radviliskis.lt
23.	UAB „Litekso“	info@litesko.lt
24.	AB „LESTO“	info@lesto.lt
25.	UAB „Šiaulių vandenys“	danguole.y@siauliuvandenys.lt
26.	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos	sodrainfo@sodra.lt
27.	AB „Lietuvos energija“	info@lietuvosenergija.lt
28.	UAB „Vilniaus energija“	info@dalkia.lt
29.	AB „Turto bankas“	info@turtas.lt
30.	UAB „Vilniaus autobusai“	autobusai@vap.lt
31.	UAB „Vilniaus vandenys“	info@vv.lt
32.	VĮ Regitra	rasa.birziniene@regitra.lt
33.	AB „Kauno energija“	info@kaunoenergija.lt
34.	Kauno technologijos universitetas	rastine@ktu.lt
35.	Panevėžio miesto savivaldybė	jolanta.valuziene@panevezys.lt; rasa.pukiene@panavezys.lt; egle.mickeviciene@panavezys.lt
36.	Širvintų rajono savivaldybė	savivaldybe@sirvintos.lt
37.	Tauragės rajono savivaldybė	savivald@taurage.lt
38.	Skuodo rajono savivaldybė	savivaldybe@skuodas.lt
39.	VŠĮ Vilniaus universiteto vaikų ligoninė	rima.cereskaite@vuvl.lt; zivile.kavaliauskaite@vuvl.lt
40.	VĮ „Lietuvos paminklai“	a.sokolinskaja@lpaminklai.lt
41.	Kauno rajono savivaldybė	info@krs.lt
42.	Alytaus rajono savivaldybė	sekretore@arsa.lt
43.	AB „Klaipėdos vanduo“	Ausra.buitkiene@vanduo.lt
44.	AB „Lietuvos elektrinė“	info@lelektrine.lt
45.	AB „Klaipėdos nafta“	info@oil.lt
46.	Vilniaus dailės akademija	pirkimai@vda.lt; andrius.siaudinis@vda.lt
47.	Jurbarko rajono savivaldybė	info@jurbarkas.lt
48.	Klaipėdos rajono savivaldybė	egidijus.gedrimas@klaipedos-r.lt; r.bucniene@klaipedos-r.lt
49.	AB „Klaipėdos energija“	klenergija@klenergija.lt
50.	VŠĮ Vilniaus greitosios pagalbos universitetinė ligoninė	vgpul@vlk.lt

51.	Nacionalinė mokėjimų agentūra	info@nma.lt
52.	UAB „Radviliškio šiluma“	info@radsiluma.lt
53.	UAB „Vilniaus troleibusai“	vilnius@troleibusai.lt
54.	VŠĮ Vilniaus miesto universitetinė ligoninė	vmul@vmlu.lt
55.	Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos	info@ldb.lt; Mindaugas.Petkelis@ldb.lt; Asta.Vinskaite@ldb.lt
56.	Zarasų rajono savivaldybė	alina.eizintiene@zarasai.lt; marina.beinariene@zarasai.lt
57.	Raseinių rajono savivaldybės administracija	danute.baniene@raseiniai.lt; daiva.milasauskiene@raseiniai.lt
58.	Tytuvėnų miškų urėdija	info@tytuvenai.lt
59.	VĮ Registrų centras	info@registrucentras.lt
60.	Šalčininkų rajono savivaldybė	priimamasis@salcininkai.lt
61.	Prienų rajono savivaldybė	savivaldybe@prienai.lt
62.	Kupiškio rajono savivaldybė	savivaldybe@kupiskis.lt
63.	VĮ Alytaus apskrities S.Kudirkos ligoninė	alytus@ligonine.lt
64.	Biržų rajono savivaldybė	savivaldybe@birzai.lt
65.	Sveikatos apsaugos ministerijos ekstremalių sveikatai situacijų centras	essc@sam.lt
66.	Elektrėnų savivaldybė	administracija@elektrenai.lt
67.	Plungės rajono savivaldybės administracija	pirkimai@plunge.lt
68.	Marijampolės savivaldybės administracija	spauda@marijampole.lt; d.micutiene@marijampole.lt
69.	Jonavos rajono savivaldybė	administracija@jonava.lt
70.	Kupiškio rajono savivaldybė	bendrove@pe.lt
71.	VŠĮ Respublikinė Klaipėdos ligoninė	girenas.puidokas@kal.lt
72.	Vilniaus Gedimino technikos universitetas	rastine@vgtu.lt
73.	Akmenės rajono savivaldybė	info@akmene.lt
74.	Vilniaus universiteto onkologijos institutas	administracija@vuoi.lt
75.	LR Švietimo ir mokslo ministerija	Margarita.Jakstoniene@smm.lt; Vilma.Kazlauskaite@smm.lt; Danute.Kirsniene@smm.lt
76.	Lietuvos žemės ūkio universitetas	laa@lzuu.lt
77.	Lietuvos rajono savivaldybės administracija	v.vieversys@utena.lt
78.	Kretingos rajono savivaldybė	s.skominiene@kretinga.lt; m.mickus@kretinga.lt; l.bruzdeilyniene@kretinga.lt
79.	Vilkaviškio rajono savivaldybė	v.bakutis@vilkaviskis.lt; l.zvirbliene@vilkaviskis.lt
80.	LR Aplinkos ministerija	info@am.lt
81.	Trakų rajono savivaldybė	info@trakai.lt
82.	Mykolo Romerio universitetas	roffice@mruni.lt
83.	LR Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba	vvt@vet.lt; vilniausa@vet.lt; vilniausm@vet.lt
84.	VŠĮ Pasvalio ligoninė	pasvalioligonine@is.lt
85.	Šiaulių visuomenės sveikatos biuras	biuras@sveikatos-biuras.lt
86.	Žagarės Regioninis parkas	info@zagaresp.lt
87.	VŠĮ Kauno ligoninė	info@kaunoligonine.lt
88.	Klaipėdos visuomenės sveikatos centras	asta.pranulienė@klaipeda.vvspt.lt
89.	Švietimo informacinių technologijų centras	info@ipc.lt
90.	Nacionalinė teismų administracija	info@teismai.lt
91.	UAB „Molėtų vanduo“	molvan@takas.lt
92.	AB „Lietuvos dujos“	ld@lietuvosdujos.lt
93.	UAB „Aukštaitijos vandenys“	info@avandenys.lt
94.	UAB „Dzūkijos vandenys“	dzukvand@vandenys.lt
95.	Vilniaus pedagoginis universitetas	evelina.jasiunaite@vpu.lt; vps@vpu.lt; jolanta.lileikiene@vpu.lt
96.	Aplinkos apsaugos agentūra	aaa@aaa.am.lt
97.	Valstybės įmonė Valstybinis miškotvarkos institutas	sek@mp.is.lt
98.	Joniškio rajono savivaldybė	lina.ausrote@joniskis.lt; vijoleta.skugariene@joniskis.lt; ramune.zaveckiene@joniskis.lt
99.	Mažeikių rajono savivaldybė	i.juodyte@mazeikiai.lt; r.kauliniene@mazeikiai.lt
100.	Kelmės rajono savivaldybė	vpt@kelme.lt; vpt.spec@kelme.lt
101.	Utenos rajono savivaldybė	infosav@utena.sav.lt
102.	VŠĮ Rokiškio psichiatrinė ligoninė	info@rpl.lt
103.	Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba	L.Sungailaite@ndnt.lt; L.Cistovaite@ndnt.lt
104.	Lietuvos kaimo bendruomenių sąjunga	lud@zur.lt
105.	Lietuvos kriminalinės policijos biuras	lkpb.rastine@policija.lt
106.	Viešoji įstaiga Klaipėdos medicininės slaugos ligoninė	ligonine@klaipeda.omnitel.net
107.	VĮ Lietuvos žemės ūkio ir maisto produktų rinkos reguliavimo agentūra	info@litfood.lt
108.	Pakruojo rajono pirminės sveikatos priežiūros centras	pakpspc@is.lt

109.	Šiaulių valstybinė kolegija	v.pirkimai@svako.lt; r.matulyte@svako.lt
110.	Vilniaus kolegija	viko@viko.lt
111.	Kauno kolegija	neringa.rudzenskaite@fc.kauko.lt
112.	Klaipėdos universitetas	irvs@ku.lt
113.	Lietuvos kūno kultūros akademija	lkka@lkka.lt
114.	Vytauto Didžiojo universitetas	info@adm.vdu.lt
115.	Alytaus kolegija	rastal@akolegija.lt
116.	Kauno technikos kolegija	ktk@ktk.lt
117.	Kauno verslo kolegija	kvk@kvk.lt
118.	Klaipėdos valstybinė kolegija	office@kvk.lt
119.	Lietuvos jūrėivystės kolegija	o.adomaviciene@lmc.lt; a.petretis@lmc.lt
120.	Marijampolės kolegija	direkcija@marko.lt
121.	Utenos kolegija	silpirkimas@ukolegija.lt
122.	Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija	l.barsketiene@vtdko.lt
123.	Žemaitijos kolegija	zemko@zemko.lt
124.	Lietuvos demokratiškumo ugdymo kolegija	komunikacijos@gmail.com
125.	Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegija	info@kmaik.lt
126.	Birštono savivaldybės administracija	lauraa@birstonas.lt; pirkimai@birstonas.lt
127.	Visagino savivaldybės administracija	pirkimai_vyr.spec@visaginas.lt; visaginas@visaginas.lt
128.	Lietuvos saugios laivybos administracija	msa@msa.lt
129.	Kazlų Rūdos savivaldybės administracija	priimamasis@kazluruda.lt
130.	UAB „Ignalinos sveikatos centras“	info@iscentras.lt
131.	Kretingos rajono kaimo plėtros asociacija	vvg@kretinga.lt
132.	UAB „Komunalinių paslaugų centras“	kpc@zebra.lt
133.	UAB „FORTUM HEAT LIETUVA“	info@fortum.lt
134.	UAB „Miesto energija“	info@e-energija.lt
135.	UAB Lietuvos parodų centras „LITEXPO“	info@litexpo.lt
136.	UAB „Investicijų ir verslo garantijos“	info@invega.lt
137.	Lietuvos artrito asociacija	artritas@mail.lt
138.	UAB „TREMORA“	ieva@tremora.com
139.	UAB „Baltic Konis“	info@absolutum.lt
140.	UAB „AGRANGA“	agranga1@gmail.com
141.	UAB „RYTRA“	rytra.info@rst.lt
142.	LIETUVOS KONFLIKTŲ PREVENCIJOS ASOCIACIJA	info@lkpa.lt
143.	VšĮ Abromiškių reabilitacijos ligoninė	abrsan@medi.lt
144.	Kauno teritorinė ligonių kasa	kainf@vfk.lt
145.	Šiaulių teritorinė ligonių kasa	indre.zdanaviciute@vfk.lt
146.	Panevėžio teritorinė ligonių kasa	patlk@vfk.lt
147.	Klaipėdos teritorinė ligonių kasa	adelija.jakiene@vfk.lt
148.	Šiaulių pramonininkų asociacija	spa@siauliai-pramone.lt
149.	Asociacija „INFOBALT“	office@infobalt.lt
150.	Inovatyvių medicinos technologijų ir biofarmacijos asociacija	imc@imcentras.lt
151.	Didvyžių socialinės globos namai	likimas@vilkaviskis.omnitel.net
152.	Biotechnologijos institutas	office@ibt.lt
153.	AB „Autrolis“	autrolis@autrolis.lt
154.	AB Birštono sanatorija „Versmė“	versme@is.lt
155.	Būsto ir urbanistinės plėtros agentūra	info@bkagentura.lt
156.	Dr. Jono Basanavičiaus karo medicinos tarnyba	pilieciuaptarnavimas@kam.lt
157.	Alytaus rajono savivaldybės Miroslavo globos namai	info@miroslavoglobosnamai.lt
158.	Gamtos tyrimų centras	sekretoriatas@gamtostyrimai.lt
159.	Asociacija „Žinių ekonomikos forumas“	info@zef.lt
160.	Generalinė miškų urėdija prie Aplinkos ministerijos	info@gmu.lt
161.	Higienos institutas	institutas@hi.lt
162.	Ignalinos rajono savivaldybės administracija	info@ignalina.lt
163.	Jotainių pensionatas	jotainiupensionatas@takas.lt
164.	Jurdaičių pensionatas	pensionatas@joniskis.lt
165.	Kaišiadorių rajono savivaldybės administracija	meras@kaišiadorys.lt
166.	Kalvarijos savivaldybės administracija	priimamasis@kalvarija.lt
167.	Kauno apskrities priklausomybės ligų centras	info@kaplc.lt
168.	Kauno apskrities vyriausiasis policijos komisariatas	kaunovpk.bud@policija.lt
169.	Kauno statybininkų rengimo centras	aida.g@takas.lt

170.	Klaipėdos apskrities priešgaisrinė gelbėjimo valdyba	klaipeda.pgv@vpgt.lt
171.	Kuršėnų vaikų globos namai	kursenuvgn@gmail.com
172.	Lazdijų rajono savivaldybės administracija	info@lazdijai.lt
173.	Lietuvos dailės muziejus	muziejus@ldm.lt
174.	Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba	info@sgiat.lt
175.	Lietuvos energetikos institutas	rastine@mail.lei.lt
176.	Lietuvos liaudies buities muziejus	info@lbbm.lt
177.	Lietuvos mokinių informavimo ir techninės kūrybos centras	info@lmitkc.lt
178.	Lietuvos muzikos ir teatro akademija	rektoratas@lmta.lt
179.	Lietuvos reabilitacinis profesinio rengimo centras	lrpc@radvilis.omnitel.net
180.	Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba	rrt@rrt.lt
181.	Linkuvos pensionatas	link.p@siauliai.aps.lt
182.	LITGRID AB	darius.kairys@litgrid.eu
183.	Macikų socialinės globos namai	silute@pensionatas.lt
184.	Nacionalinis maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institutas	nmvrv@vet.lt
185.	Neringos savivaldybės administracija	meras@neringa.lt
186.	Pagėgių savivaldybės administracija	info@pagegiai.lt
187.	Palangos miesto savivaldybės administracija	administracija@palanga.lt
188.	Prienų rajono savivaldybės administracija	savivaldybe@prienai.lt
189.	Radviliškio rajono savivaldybės švietimo ir sporto paslaugų centras	vaidotas@radviliskiopc.lt
190.	Rambynų regioninio parko direkcija	dianamil@rambynoparkas.lt
191.	Rietavo savivaldybės administracija	j.jonusiene@rietavas.lt
192.	Rokiškio rajono savivaldybės administracija	savivaldybe@post.rokiskis.lt
193.	Šakių rajono savivaldybės administracija	sakiai.sav@is.lt
194.	Savivaldybės įmonė „Susisiekimo paslaugos“	ieva.juskeviciute@vilniustransport.lt
195.	Šiaulių universitetas	rastine@cr.su.lt
196.	Šilalės rajono savivaldybės administracija	info@silale.lt
197.	Statistikos departamentas	statistika@stat.gov.lt
198.	Ukmergės rajono savivaldybės administracija	meras@ukmerge.lt
199.	Ukmergės technologijų ir verslo mokykla	ukvm@ukvm.lt
200.	UAB „Dzūkijos vandenys“	dzukvand@vandenys.lt

Šaltinis: sudaryta darbo autorių.

Laiško – kreipinio (perkančiosioms organizacijoms) pavyzdys

Laba diena,

Atliekame tyrimą savo magistro baigiamajam darbui tema „Viešieji elektroniniai pirkimai Lietuvoje: plėtros perspektyvos“.

Mums labai svarbi Jūsų nuomonė, todėl maloniai prašome užpildyti anketą, pateiktą nuorodoje <http://www.manoapklausa.lt/apklausa/264113805/>

Jei Jūs negalite pateikti informacijos, prašome šį laišką persiųsti Jūsų organizacijos darbuotojams, atsakingiems už viešuosius pirkimus.

Iš anksto dėkojame už sugaištą laiką!

Pagarbiai,
Dovilė Irkinaitė, Egidija Vilūnienė
Šiaulių universiteto magistrantės

TIEKĖJŲ SĄRAŠAS

Eil. Nr.	Pavadinimas	Elektroninio pašto adresas
1.	UAB „Makveža“	administratore@mokivezi.lt
2.	UAB „Lietuvis“	marijus@lietuvis.lt
3.	UAB „Šiaulių plentas“	info@splentas.lt
4.	UAB „Telekonta“	info@telekonta.lt
5.	UAB „Rusnė“	rusne@rusne.lt
6.	UAB „Compservis“	info@compservis.lt
7.	UAB „Lyderio akademija“	info@lyderio.lt
8.	UAB „Biznio mašinų kompanija“	info@leidykla.bmk.lt
9.	UAB „Labostera“	info@labostera.lt
10.	UAB „Labochema LT“	labochema@labochema.lt
11.	UAB „Protingi sprendimai“	info@smarts.lt
12.	UAB „Baltic Tours Vilnius“	info@baltictours.lt
13.	UAB „Auditorių aljansas“	aj@iti.lt
14.	UAB „Update LT“	bendras@update.lt
15.	UAB „Jonavos apdaila“	jonavos-apdaila@takas.lt
16.	UAB „Lietuva Statoil“	lietuva@statoil.com
17.	UAB „Patogu pirkti“	info@patogupirkti.lt
18.	UAB „IC Baltic“	info@icbaltic.lt
19.	UAB „Kopijavimo sistemos“	info@ricoh.lt
20.	UAB „Socialinės ir ekonominės plėtros centras“	info@sepc.lt
21.	UAB „Capsa“	kristina@alcotest.lt
22.	UAB „Žemaitijos keliai“	zkeliai@zkeliai.lt
23.	UAB „Baltijos kelionių agentūra“	y@bts.lt
24.	UAB „Inžineriniai tinklai“	inti@inti.lt
25.	UAB „ALTAS komercinis transportas“	info@silwi.lt
26.	UAB „Humanitas“	info@humanitas.lt
27.	UAB „Sintagma“	info@sintagma.lt
28.	UAB „Evelkas“	vilnius@evelkas.lt
29.	UAB „CSC Telecom“	info@csc.lt
30.	UAB „EKO GIPS“	info@ekogips.lt
31.	UAB „Visagino tiekimas ir statyba“	vtirs@sugardas.lt
32.	II „Inžineringas“	inzineringas@inzineringas.lt
33.	UAB „Vilniaus RENTINYS“	info@rentinys.lt
34.	UAB „Baltijos viešųjų ryšių grupė“	info@bvrg.lt
35.	UAB „Lietuvos draudimas“	ernesta.dapkiene@ld.lt
36.	UAB „Mediaskopas“	info@mediaskopas.lt
37.	UAB „Šakių monolitas“	sakiumonolitas@gmail.com
38.	UAB „Rytas“	rytas@rytas.lt
39.	UAB „Biudžeto valdymo sistemos“	info@biudzetas.lt
40.	UAB „Jurmelsta“	jurmelsta@jur.kli.lt
41.	UAB „LEKSINOVA“	info@leksinova.lt
42.	UAB „REAVITA“	info@reavita.lt
43.	UAB „PIAR“	info@prservice.lt
44.	UAB „Inpatra“	janickaite@takas.lt
45.	UAB „Brameda“	brameda@takas.lt
46.	UAB „Kvedarsta“	kvedarsta@kvedarsta.lt
47.	„UAB „Alytaus Vista“	info@alytausvista.lt
48.	UAB „Helisota“	helisota@helisota.lt
49.	UAB „Valstybinė projektų ir sąmatų ekspertizė“	info@vpse.lt
50.	UAB „Širvintų melioracija“	tultra@centras.lt
51.	UAB „Ateities personalas“	info@ateitiespersonalas.lt
52.	UAB „Durisolis ir partneriai“	info@durisolis.lt
53.	AB „Grigiškės“	info@grigiskes.lt
54.	UAB „Ekologiniai projektai“	info@ekologiniaiprojektai.lt
55.	UAB „Geoteka“	info@geoteka.lt
56.	UAB „Mažeikių automobilių keliai“	info@mak.lt
57.	UAB „Antikora“	antikora@remo.lt
58.	UAB „Ežerūna“	tm@andernetas.lt
59.	UAB „Daily print“	dailyprint@dailyprint.lt

60.	UAB „Auksinis varnas“	info@auksinisvarnas.lt
61.	UAB „Audionas“	audionas@panevezys.com
62.	UAB „Modesta“	info@modesa.lt
63.	UAB „Projektų centras“	info@projektucentras.lt
64.	UAB „Verslo investicijų projektai“	aurelija.k@viprojektai.eu
65.	UAB „Stogų meistras“	info@stogumeistras.lt
66.	UAB „AVONA“	avona@avona.lt
67.	UAB „Ekonomikos mokymo centras“	emcentras@is.lt
68.	UAB „GRIDA“	info@grida.lt
69.	UAB „Vilandra“	info@vilandra.lt
70.	UAB „KRIAUTĖ“	kriaute@kriaute.lt
71.	UAB „Verslo audito konsultacijos“	auditas@vak.lt
72.	UAB „Verslo mokymo centras“	info@vmcentras.lt
73.	UAB „Dangesta“	statyba@dangesta.lt
74.	UAB „Limedika“	limedika@limedika.lt
75.	UAB „EKO GIPS“	info@ekogips.lt
76.	UAB „Vilguva“	p.violeta@splius.lt
77.	UAB „Pažangi statyba“	pazangistatyba@info.lt
78.	UAB „Žemaitijos spauda“	info@zemaitijos-spauda.lt
79.	UAB „Verslo bitė“	info@vbite.lt
80.	UAB „Rifas“	info@rifas.lt
81.	UAB „Medikona“	info@medikona.lt
82.	UAB „Taurakelis“	taurakelis@taurakelis.lt
83.	UAB „Idea prima“	info@ideaprima.lt
84.	UAB „Jolinta“	info@jolinta.lt
85.	UAB „Žalioji namas“	info@zaliasis-namas.lt
86.	UAB „Kauno keliai“	info@kaunokeliai.lt
87.	UAB „Office system“	info@officesystem.lt
88.	UAB „Kaunesta“	info@kaunesta.lt
89.	UAB „Edvonis“	vilnius@eurobiuras.lt
90.	UAB „Mecha“	info@mecha.lt
91.	UAB „Joniškio mechanizacija“	mechanizacija@gmail.com
92.	UAB „Viešųjų ryšių partneriai“	info@vrp.lt
93.	UAB „Optinė riba“	info@optineriba.lt
94.	UAB „Liukrena“	liukrena@freemail.lt
95.	UAB „Termosrovė“	termosrove@takas.lt
96.	UAB „Technozona“	info@technozona.lt
97.	UAB „Senukų prekybos centras“	marketing@senukai.lt
98.	UAB „Jonavos ranga“	ranga@jonavosranga.lt
99.	UAB „Aruditas“	arunas.b@tezaurus.lt
100.	UAB „Osteca“	info@osteca.lt
101.	UAB „Lindstrom“	kilimai@lindstrom.lt
102.	UAB „Vilniaus miestprojektas“	vmp@vmp.lt
103.	UAB „Elintos matavimo sistemos“	info@elintosms.lt
104.	UAB „Klaipėdos banga“	info@klaipedosbanga.lt
105.	UAB „Konsultus mokymai“	ingre_b@otmail.com
106.	UAB „Gelmagis“	uab@gelmagis.info
107.	UAB „Revizorius“	info@revizorius.lt
108.	UAB „Vilniaus skydas“	skydas@skydas.lt
109.	UAB „Sparus“	info@sparus.lt
110.	UAB „Apskaita ir auditas“	apskaita.auditas@gmail.com
111.	UAB „Biuro standartas“	order@biurostandartas.lt
112.	UAB „Galuotas“	info@galuotas.lt
113.	UAB „Lokmita“	info@lokmita.lt
114.	UAB „Smulkus urmas“	info@smulkusurmas.lt
115.	UAB „Vigesta“	vigesta@vigesta.lt
116.	UAB „Neste Lietuva“	neste.lietuva@nesteoil.com
117.	UAB „Bitė Lietuva“	info@bite.lt
118.	UAB „Alrasta“	alrasta@erdves.lt
119.	UAB „Ardynas“	ardynas@ardynas.lt
120.	UAB „Epigonė“	info@epigone.lt
121.	UAB „Suvena“	info@suvena.lt
122.	UAB „Biomedika“	info@biomedika.lt
123.	UAB „Projektų ekspertizė“	office@proex.lt
124.	UAB „Medex Baltic“	info@medex.lt
125.	UAB „Diagnostikos sistemos“	info@ridona.lt
126.	UAB „Algrima“	info@algrima.lt

127.	UAB „SIKC“	info@sikc.lt
128.	UAB „Amber pasta“	commerce@pasta.lt
129.	UAB „Autorealybė“	info@autorealybe.lt
130.	UAB „Strateginių komunikacijų centras“	info@skc.lt
131.	UAB „Ovalda“	ovalda@savinge.lt
132.	UAB „Entafarma“	info@entafarma.lt
133.	UAB „Provalda“	info@provalda.lt
134.	UAB „Sekasoft“	info@sekasoft.com
135.	VšĮ Technikos priežiūros tarnyba	tpt@tpt.lt
136.	UAB „Augma“	info@augma.lt
137.	UAB „OneMed“	giedre.sodaityte@onemed.com
138.	UAB „Liturta“	vilnius@liturta.lt
139.	UAB „Lema“	Dainora.Sendreviciute@lema.lt
140.	UAB „Teronis“	office@teronis.lt
141.	UAB „Hidora“	info@hidora.lt
142.	UAB „Dangų centras“	info@dangucentras.lt
143.	UAB „Kėdžių studija“	info@kedziustudija.lt
144.	VšĮ „Projektų vadybos grupė“	info@pvgrupe.lt
145.	UAB „Viltechmeda“	info@aitecs.com
146.	UAB „Suvenyras“	info@vilnele.lt
147.	UAB „Virbarta“	virbarta@takas.lt
148.	UAB „Epasas.lt“	info@epasas.lt
149.	UAB „Balsas.lt“	info@balsas.lt
150.	UAB „Plungės Jonis“	info@plungesjonis.lt
151.	ĮĮ „Vermutas“	veimutas@veimutas.eu
152.	UAB „B&B TOOLS Lietuva“	info@bbtools.lt
153.	UAB „CID Baltic“	info-de@cid.biz
154.	UAB „DAB DENTAL“	dental@dabdental.lt
155.	UAB „ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas“	ism@ism.lt
156.	UAB „LATVENERGO PREKYBA“	info@latvenergo.lt
157.	UAB „Swedbank autoparko valdymas“	rent@sixt.lt
158.	A. Anužio prekybos įmonė „Gindama“	gindana@gindana.lt
159.	A. Černecko individuali įmonė „INKOMSTA“	inkomsta@takas.lt
160.	Akcinė bendrovė „Kelmės pieninė“	pienaskelme@takas.lt
161.	A. Raišio įmonė	info@flameris.lt
162.	A. Šukio firma „ELEKTROKOMPLEKTAS“	info@elektrokomplektas.lt
163.	A. Tamošiūno įmonė	tamosiunas@takas.lt
164.	Akcinė bendrovė „Imeda“	imeda1@takas.lt
165.	A. Žilinskio ir ko UAB	market@elektra.lt
166.	AB „AUTOŪKIS“	autoukis@autoukis.lt
167.	AB „EMPOWER“	info@empower.lt
168.	AB „Eurovia Lietuva“	eurovia@eurovia.lt
169.	AB „Panevėžio statybos trestas“	pst@pst.lt
170.	AB „Tukompa“	info@kpb.w3.lt
171.	AB „Lietuvos paštas“	info@post.lt
172.	AB „Axis Industrines“	info@axis.lt
173.	AB „City Service“	info@cityservice.lt
174.	AB „IGLUS“	iglus@iglus.lt
175.	AB „Lietuvos draudimas“	info@ldr.lt
176.	AB „MONTUOTOJAS“	info@montuotojas.lt
177.	AB „PANEVĖŽIO KELIAI“	info@paneveziokeliai.lt
178.	AB „Pieno žvaigždės“	info@pienozvaigzdes.lt
179.	AB „Požeminiai darbai“	info@pozeminiaidarbai.lt
180.	AB „Raseinių melioracija“	rasmel@one.lt
181.	AB „Šiaulių hidroprojektas“	siauliuhidroprojektas@takas.lt
182.	AB „Sidona“	absidona@erdves.lt
183.	AB „Specializuotas transportas“	direktorius@abst.lt
184.	AB „Ukmergės keliai“	info@ukmergeskeliai.lt
185.	AB „Vilniaus paukštynas“	vilniaus.paukstynas@kgroup.eu
186.	AB „VIRGULA“	ivilnius.info@elektra.lt
187.	AB „YIT KAUSTA“	kausta@yit.lt
188.	AB - firma „VITI“	dmitrijuss@abviti.lt
189.	Akcinė draudimo bendrovė „RESO Europa“	info@resoeuropa.lt
190.	Bendra Lietuvos ir Danijos įmonė UAB „EUROELEKTRONIKA“	info@euroelektronika.lt
191.	Bendra Lietuvos ir Rusijos įmonė UAB „ANGRAPA“	info@uvspauda.lt

192.	Bendra Lietuvos-Italijos-JAV UAB „Instrumentation Laboratory (Lietuva) B.I.“	ill@ill.lt
193.	D. Miškinio įmonė „DOMIPA“	donatas@domipa.lt
194.	D. Petraitiienės firma „Akvija“	akvija@akvija.lt
195.	E. Eidukevičiaus firma „Edvinas ir bičiuliai“	info@biciuliai.lt
196.	Egidijaus Jurkevičiaus įmonė	edyta@freemail.lt
197.	UAB „Energijos tiekimas“	info@etiekimas.lt
198.	UAB „EUROCASH“	info@vpsauga.lt
199.	Į „Eurotela“	info@eurotela.lt
200.	Į „INNEKA“	inneka@takas.lt
201.	Į „Jurkeda“	jurkeda@gmail.com
202.	Į „Linea libera“	info@linealibera.lt
203.	Į „STIKSAS“	stiksas@takas.lt
204.	Į K. Kazlausko Į „GEOPLIUS“	geoplus@takas.lt
205.	Į „Visi įrankiai“	reples@takas.lt
206.	K. Mickevičiaus leidykla „BRIEDIS“	info@briedis.lt
207.	K. Želnio įmonė „GRUNDALAS“	prekyba@grundalas.lt
208.	Individuali įmonė „Atkulos projektai“	atkula@gmail.com
209.	Jokūbauskio įmonė „JONAS“	info@jonostatyba.lt
210.	Jono Riterio personalinė įmonė	jonas.riteris@gmail.com
211.	Jono Stravinsko individuali įmonė „JOSTRA“	info@jostra.lt
212.	Juozo Filipavičiaus firma	info@vijus.lt
213.	Kauno savivaldybės įmonė „Kauno planas“	kaunoplanas@takas.lt
214.	UAB „Knygynas eureka!“	euroteka@knygynas.biz
215.	Lietuvos energetikos institutas	rastine@mail.lei.lt
216.	Lietuvos ir Austrijos UAB „VAE LEGETECHA“	kovas@vae-lgt.lt
217.	LIETUVOS IR LATVIJOS UAB „VILDOMA“	info@vildoma.lt
218.	Lietuvos ir Rusijos UAB „OPTOMIKA“	optomika@takas.lt
219.	Lietuvos ir Vokietijos UAB „GERHARD PETRI VILNIUS“	gerpetri@gph.lt
220.	Lietuvos reabilitacinis profesinio rengimo centras	lrpc@radvilis.omnitel.net
221.	Loretos Petkevičienės individuali įmonė	l.petkevicene@xxx.lt
222.	M. Gumbrevičiaus paslaugų ir prekybos įmonė „GELSVĀ“	vilnius@gelsva.lt
223.	Miško savininkų kooperatyvas „Miško žemė“	utena@girininkija.lt
224.	UAB „SKY ENERGY GROUP“	info@skyenergy.lt
225.	O. Žuravliovo įmonė „AVISTA“	avsista@tts.lt
226.	R. Jonaičio Į „Argus“ saugos tarnyba	info@argus.lt
227.	R. Staržinsko firma „ROLVEDA“	rolveda@takas.lt
228.	Ramūno Sinkevičiaus prekybos įmonė	r.sinkevicius@zebra.lt
229.	Siemens Osakeyhtio Lietuvos filialas	info.lt@siemens.com
230.	Snieginos Neimanienės Į	sniegina@ns.lt
231.	Stanislovo Ambraso Į „Gardinė“	info@gardune.lt
232.	TILTŲ STATYBOS UAB „TILSTA“	antanas@tilsta.lt
233.	UAB „Abela“	uzsakymai@abela.lt
234.	UAB „AD Baltic“	info@adbaltic.lt
235.	UAB „Adakris“	info@adakris.lt
236.	UAB „ADVANCED ADVICE“	info@aadvice.lt
237.	UAB „AF-Enprima“	info.lt@afconcult.com
238.	UAB „AIREMA“	mantas@airema.lt
239.	UAB „Airimedus“	liutas@mail.tele2.lt
240.	UAB „Lytagra“	lytagra@lytagra.lt
241.	AB „Agrotiekimas“	agrotiekimas@agrotiekimas.lt
242.	Audrūno Visocko firma „Ragreta“	ragreta@radviliskis.omnitel.net
243.	Į „Nanodiagnostika“	info@nanodiagnostika.lt
244.	UAB „Dagmita“	dagmita@dagmita.lt
245.	UAB „Informacijos saugumo agentūra“	info@isagency.eu
246.	UAB „AGA“	administracija@lt.aga.com
247.	UAB „Visagino energetikos remontas“	ver@ver.lt
248.	UAB „Statybos projektų ekspertizės centras“	info@ekspertize.com
249.	VĮ „Problematika“	problematika@problematika.lt
250.	UAB „Optifarma“	optifarma@sakuramedica.lt

Šaltinis: sudaryta darbo autorių.

Laiško – kreipinio (tiekėjams) pavyzdys

Laba diena,

Atliekame tyrimą savo magistro baigiamajam darbui tema „Viešieji elektroniniai pirkimai Lietuvoje: plėtros perspektyvos“.

Mums labai svarbi Jūsų nuomonė, todėl maloniai prašome užpildyti anketą, pateiktą nuorodoje <http://www.manoapklausa.lt/apklausa/263792391/>

Jei Jūs negalite pateikti informacijos, prašome šį laišką persiųsti Jūsų organizacijos darbuotojams, atsakingiems už viešuosius pirkimus.

Iš anksto dėkojame už sugaištą laiką!

Pagarbiai,
Dovilė Irkinaitė, Egidija Vilūnienė
Šiaulių universiteto magistrantės

Interviu metodu apklausoje dalyvavusių ekspertų sąrašas

Institucijos pavadinimas	Ekspertas	Funkcijos (atsakomybė)
Viešųjų pirkimų tarnyba prie LR Ūkio ministerijos	X1	Pagal kompetenciją konsultuoja, perkančiąsias organizacijas ir tiekėjus elektroninių pirkimų vykdymo CVP IS priemonėmis klausimais; analizuoja Lietuvos, ES valstybių ir kitų užsienio šalių patirtį elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo srityje ir teikia pasiūlymus dėl elektroninių viešųjų pirkimų plėtros bei CVP IS modifikavimo.
Centrinė projektų valdymo agentūra	X2	Atsakingas už Europos Sąjungos, įvairių tarptautinių institucijų, valstybės bei kitomis lėšomis finansuojamų programų ir projektų administravimą Lietuvoje ir užsienyje. Savo patirtį skleidžia mokymuose Lietuvos ir užsienio šalių institucijų atstovams.
UAB „Konsultus“	X3	Lektorius turi patirtį organizuojant įvairių lygių pirkimus, sudėtingus pirkimus finansuojamus įvairių finansinių institucijų (ES, NATO, UNDP), konsultuoja ir atlieka organizacijų viešųjų pirkimų išorinį auditą.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių.

Elektroninius viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai

Nr.	Patvirtinimo data, Nr.	Paskelbta	Teisės aktas
Lietuvos Respublikos įstatymai			
1.	2010-12-23 Nr. 1491	Valstybės žinios, 1996-09-06, Nr. 84-2000	Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų įstatymas.
2.	2010-02-11 Nr. XI-679	Valstybės žinios, 2010-03-02, Nr. 25-1175	Lietuvos Respublikos Viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 7, 8, 10, 11, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 33, 39, 40, 43, 45, 49, 57, 62, 74, 85, 86, 89, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 15(1) straipsniu įstatymo 12 ir 32 straipsnių pakeitimo įstatymas
3.	2010-02-11 Nr. XI-678	Valstybės žinios, 2010-03-02, Nr. 25-1174	Viešųjų pirkimų įstatymo 2, 6, 7, 8, 10, 13, 15, 18, 22, 23, 24, 31, 32, 39, 41, 54, 58, 78, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97 straipsnių, V skyriaus pavadinimo ir priedo pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 21(1), 94(1), 95(1), 95(2) straipsniais ir 98, 99, 100 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas.
4.	2010-12-23 Nr. XI-1256	Valstybės žinios, 2010-12-31, Nr. 158-8018	Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 7, 8, 10, 11, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 28, 30, 33, 39, 40, 43, 45, 49, 57, 62, 74, 85, 86, 89, 92 straipsnių pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 151 straipsniu įstatymo 12, 27, 32 straipsnių pakeitimo įstatymas.
5.	2010-12-23 Nr. XI-257	Valstybės žinios, 2010-12-31 Nr. 158-8019	Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 6, 7, 8, 10, 13, 15, 18, 22, 23, 24, 31, 32, 39, 41, 54, 58, 78, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97 straipsnių, V skyriaus pavadinimo ir priedo pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo 211, 941, 951, 952 straipsniais ir 98, 99, 100 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo 11 ir 38 straipsnių pakeitimo įstatymas.
6.	2010-12-23 Nr. IX-1255	Valstybės žinios, 2011-01-06, Nr. 2-36	Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 4, 6, 8, 9, 10, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 33, 37, 38, 40, 41, 56, 57, 71, 73, 81, 82, 83, 85, 86, 91, 92, 94, 951. 97 straipsnių, V skyriaus pavadinimo, 1, 2, 4 priedėlių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas.
Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimai			
7.	2009-10-14 Nr. 1333	Valstybės žinios, 2009-10-24, Nr. 127-5497	Nutarimas „Dėl viešųjų pirkimų vykdymo naudojantis centrinės perkančiosios organizacijos elektroniniu katalogu“.
8.	2009-10-14 Nr. 1332	Valstybės žinios, 2009-10-24, Nr. 127-5496	Nutarimas „Dėl Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 metų strategijos patvirtinimo“.
9.	2009-03-18 Nr. 196	Valstybės žinios. 2009-03-28, Nr. 34-1291	Nutarimas „Dėl viešųjų pirkimų vykdymo naudojantis Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis“.
10.	2008-09-03 Nr. 853	Valstybės žinios, 2008-09-11, Nr. 104-3996	Nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. sausio 19 d. nutarimo Nr. 50 „Dėl centralizuotų viešųjų pirkimų vykdymo“ pakeitimo“.
Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus įsakymai			
11.	2010-03-31 Nr. 1S-46	Valstybės žinios, 2010-04-10, Nr. 41-2022	Įsakymas „Dėl elektroninio aukciono taikymo Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis rekomendacijų patvirtinimo“.
12.	2009-08-25 Nr. 1S-83	Valstybės žinios, 2009-08-27 Nr. 102-4280	Įsakymas „Dėl perkančiųjų organizacijų registracijos Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo“.
13.	2009-05-20 Nr. 1S-50	-	Įsakymas Nr. 1S-50 „Įsakymas dėl viešųjų pirkimų vykdymo naudojantis Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis vadovo patvirtinimo“.
14.	2010-03-24 Nr. 1S-42	Valstybės žinios, 2010-03-31, Nr. 37-1770	Įsakymas „Dėl Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2009 m. gegužės 15 d. įsakymo Nr. 1S-49 "Dėl informacijos apie planuojamus vykdyti viešuosius pirkimus skelbimo Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje tvarkos aprašo patvirtinimo" pakeitimo“.

15 PRIEDO TĘSINYS

Nr.	Patvirtinimo data, Nr.	Paskelbta	Teisės aktas
Lietuvos Respublikos įstatymai			
ES teisės aktai			
15.	2004-03-31	-	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB „D4I viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo“.
16.	2004-03-31	-	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB „Dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo“.
17.	2007-12-11	-	Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/66/EB iš dalies keičianti Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB „Dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo“.
18.	2009-11-30	-	Komisijos reglamentu (EB) Nr. 1177/2009, iš dalies keičiantis Europos Parlamento ir Tarybos direktyvų 2004/17/EB, 2004/18/EB ir 2009/81/EB nuostatas dėl ribų, taikomų viešojo pirkimo sutarčių tvarkai

Šaltinis: sudaryta darbo autorių.

Strateginio tikslo uždaviniai ir vertinimo kriterijai

Uždaviniai	Vertinimo kriterijai (rezultato kriterijai)
1. Didinti viešųjų pirkimų informacijos sklaidą.	Skelbiamų pirkimų skaičiaus (proc.) bendrame viešųjų pirkimų skaičiuje padidėjimas. 2009 m. reikšmė – 62,51 proc., siektina reikšmė (2013 m.) – 80 proc.
2. Intensyvinti elektroninių viešųjų pirkimų plėtrą: - Plėsti elektroninių viešųjų pirkimų vykdymo apimtį.	Elektroninių viešųjų pirkimų vertės dalis (proc.) nuo visos viešųjų pirkimų vertės. 2009 m. reikšmė – 0,03 proc., siektina reikšmė (2013 m.) – 70 proc.
3. Kelti viešųjų pirkimų dalyvių kvalifikaciją: - Organizuoti kvalifikacijos kėlimo seminarus orientuojantis į racionalesnį viešųjų pirkimų lėšų panaudojimą (vykdant e. pirkimus). - Apmokyti didesnę skaičių viešųjų pirkimų specialistų.	Viešųjų pirkimų dalyvių žinių lygio, įvertinamo pagal Viešųjų pirkimų tarnybos rengiamus testus žinioms patikrinti, padidėjimas (procentinė išraiška). 2009 m. reikšmė – 65 proc., siektina reikšmė (2013 m.) – 75 proc. Viešųjų pirkimų dalyvių, dalyvavusių jiems organizuojuose mokymuose viešųjų pirkimų temomis, skaičiaus padidėjimas.
4. Mažinti korupciją viešuosiuose pirkimuose: - Vykdyti nuolatinį antikorupcinį švietimą. - Siekti, kad viešųjų pirkimų dalyviams būtų prieinama visa informacija apie vykdomus viešuosius pirkimus, išskyrus konfidencialią informaciją.	Lietuvoje atliekamų viešųjų pirkimų procedūrų palankaus (teigiamo) vertinimo (proc.) padidėjimas. 2009 m. reikšmė – 25 proc., siektina reikšmė (2013 m.) – 50 proc. Dalyvių skaičiaus padidėjimas organizuojamose seminaruose ar konferencijose korupcijos mažinimo viešųjų pirkimų srityje klausimais.
5. Nuolat atlikti viešųjų pirkimų sistemos monitoringą (stebėseną) ir analizę.	Tyrimų, susijusių su Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimu ir plėtra, skaičius. 2009 m. reikšmė – 0 proc., siektina reikšmė – kasmet po 2 tyrimus.
6. Stiprinti prevencinę viešųjų pirkimų kontrolę.	Santykinio dydžio, kuris apskaičiuotas įvertinant Viešųjų pirkimų tarnybos visų atliktų viešųjų pirkimų vertinimų skaičių ir vertinimų, atliktų iki sutarties sudarymo, skaičių, padidėjimas. 2009 m. reikšmė – 59 proc., siektina reikšmė (2013 m.) – 70 proc.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 m. strategija bei kitais teisės aktais.

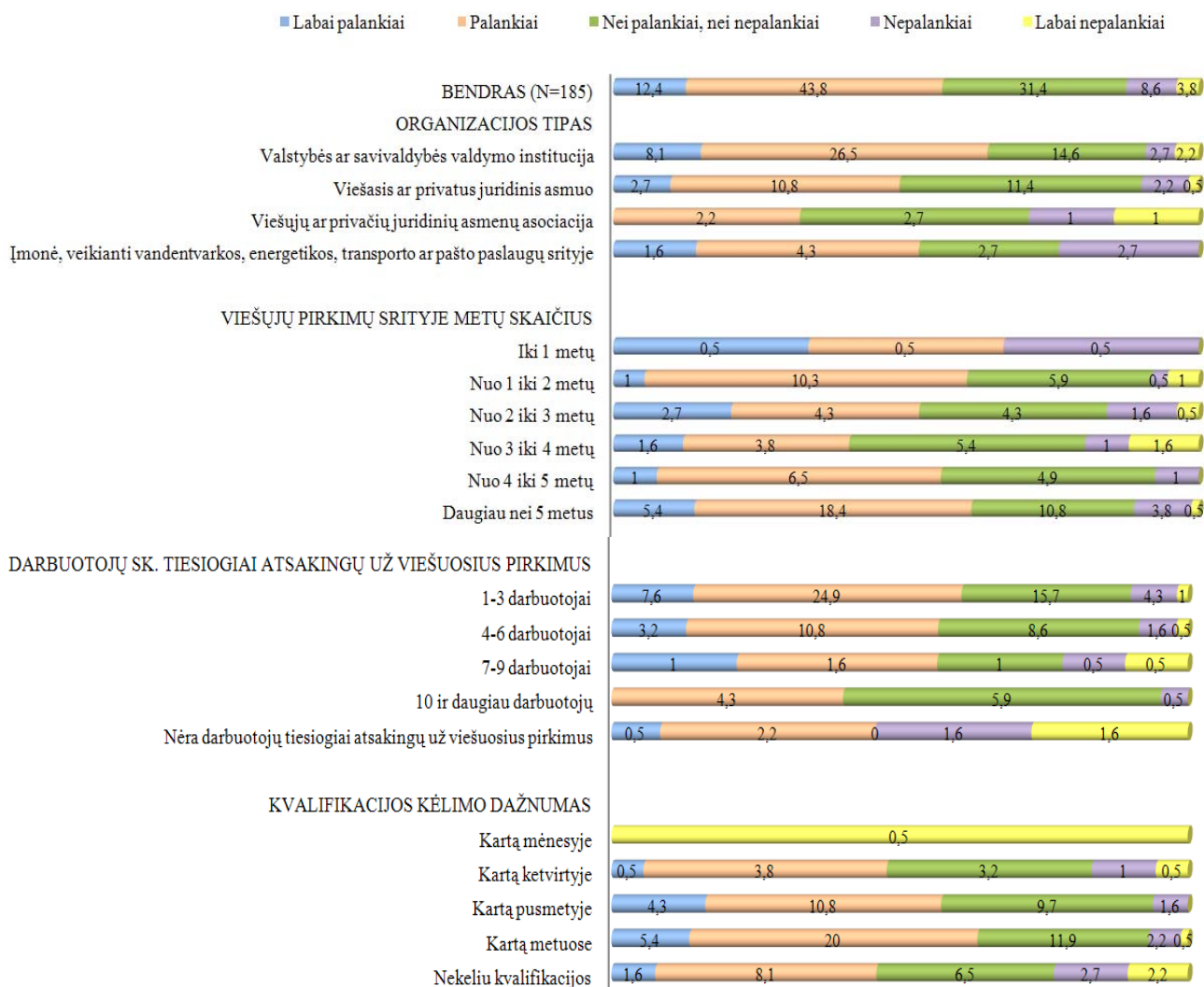
Programa

Biudžetiniai metai	2011 - 2013 m.
Programos pavadinimas	Tinkamo elektroninių viešųjų pirkimų naudojimo užtikrinimas ir plėtra.
Programos parengimo argumentai	<ul style="list-style-type: none"> • Esminių viešųjų pirkimų sistemos teorinių ir praktinių įgyvendinimo skirtumų mažinimas. • Viešųjų pirkimų sistemos dalyvių skatinimas pereiti prie elektroninių viešųjų pirkimų naudojimo. • Tinkama elektroninių viešųjų pirkimų plėtra. • Viešųjų pirkimų sistemos tobulinimas atsižvelgiant į Lietuvos ir Europos Sąjungos viešųjų pirkimų teisės reikalavimus bei valstybių narių patirtį.
Programos aprašymas:	
1. Programos tikslas	Didinti viešųjų pirkimų informacijos sklaidą.
Tikslo aprašymas:	Viešųjų pirkimų sistema turi užtikrinti viešumą ir skaidrumą vykdant viešųjų pirkimų procedūras. Tai yra viena iš pagrindinių priemonių valstybės valdymo tikslui, taupiai ir racionaliai naudojant lėšas, pasiekti. Skaidrumą užtikrina informacijos apie viešuosius pirkimus prieinamumas (informacija turi būti pateikiama aiškiai, visiems suprantama forma ir skelbiama viename šaltinyje).
2. Programos tikslas	Intensyvinti elektroninių viešųjų pirkimų plėtrą.
Tikslo aprašymas:	Informacinės visuomenės plėtra reikalauja efektyviai tenkinti visuomenės informacinius poreikius bei teikti elektronines paslaugas viešųjų pirkimų srityje. Perkančiųjų organizacijų netenkina padėtis, kai rengiant ir teikiant informacinius skelbimus, pirkimo dokumentus, nėra galimybės efektyviai naudotis moderniomis informacinėmis technologijomis ir tenka dirbti tradiciniais metodais. Tiekėjams (rangovams) svarbu, kad pirkimo dokumentai ir informacija apie viešuosius pirkimus būtų prieinama internete. Tarnybos bei kitų institucijų specialistai taip pat susiduria su sunkumais, kai reikia gauti operatyvią ir patikimą informaciją apie organizuojamus ir vykdomus viešuosius pirkimus. Plėtoti viešųjų pirkimų informacinę sistemą, įgyvendinant galimybes viešuosius pirkimus vykdyti elektroninėje terpėje. Didinti informacinės sistemos funkcijų skaičių. Siekti modernizuoti viešųjų pirkimų sistemą, didinti jos efektyvumą, panaudojant šiuolaikines duomenų perdavimo ir ryšių priemones, didinti viešųjų pirkimų skaidrumą, užtikrinti informacijos prieinamumą, skatinti interneto naudojimą, didinti Lietuvos tiekėjų (rangovų) gebėjimą konkuruoti su užsienio tiekėjais (rangovais).
3. Programos tikslas	Kelti viešųjų pirkimų dalyvių kvalifikaciją.
Tikslo aprašymas:	Viešųjų pirkimų sistemos efektyvumui didelę įtaką turi pirkimus organizuojančių specialistų žinios ir įgūdžiai. Numatyti įvairaus lygio mokymo programas, mokyti specialistus, kelti jų kvalifikaciją, siekti kad perkančiosios organizacijos ir tiekėjai turėtų reikiamos kvalifikacijos viešųjų pirkimų specialistų, kurie gautų kvalifikuotas konsultacijas viešųjų pirkimų klausimais.
4. Programos tikslas	Mažinti korupciją viešuosiuose pirkimuose.
Tikslo aprašymas:	Viešųjų pirkimų vykdymas šalyje yra viena iš labiausiai korumpuotų procedūrų, todėl būtina kuo greičiau šią sritį tobulinti. Siekiant tobulinti viešųjų pirkimų sistemą, valstybė turėtų veikti dvejomis kryptimis. Pirma, mažinti biurokratizmą ir tuo didinti dalyvaujančiųjų pasitenkinimą. Antra – mažinti korupciją (sukurti viešą kainų palyginimo sistemą) ir tuo didinti viešųjų pirkimų patrauklumą dar nedalyvaujančioms viešuosiuose pirkimuose įmonėms. Biurokratizmas – dideli ir nepagrįsti reikalavimai, popierizmas, skaidrumo trūkumas, sudėtingumas ir neaiškumas – ir yra pagrindinės kliūtys efektyvumui bei pagrindas atsirasti korupcijai.
5. Programos tikslas	Nuolat atlikti viešųjų pirkimų sistemos monitoringą (stebėseną) ir analizę.
Tikslo aprašymas:	Šiuo metu viešųjų pirkimų sistemos monitoringas (stebėseną) nėra pakankamai visapusiškas ir nuoseklus. Sistemiško monitoringo neatliekant yra sudėtinga vertinti viešųjų pirkimų sistemos funkcionavimą ir efektyvumą. Dabartiniu metu apie sistemos būklę yra sprendžiama iš perkančiųjų organizacijų pateiktų ataskaitų ir fragmentiškų bei neišsamių Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos analizės apklausų. Nėra atliekama jokia išsami analizė apie pirkimuose dalyvaujančius tiekėjus, jų dalyvavimo rezultatus, siūlomus produktus, savybes, kainas.

Biudžetiniai metai	2011 - 2013 m.
6. Programos tikslas	Stiprinti prevencinę viešųjų pirkimų kontrolę.
Tikslo aprašymas:	Numatyti priemonės, įgalinančias nustatyti Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimo atvejus, užkirsti kelią galimiems jo pažeidimams. Stiprinti viešųjų pirkimų vykdymo kontrolę, intensyvinant prevencinę veiklą. Skatinti perkančiąsias organizacijas atsakingiau ruošti pirkimo dokumentus, kelti viešuosius pirkimus rengiančių darbuotojų kvalifikaciją, kontroliuoti, kaip vykdomi viešieji pirkimai, prevencinėmis priemonėmis riboti Viešųjų pirkimų įstatymo pažeidimų skaičių.

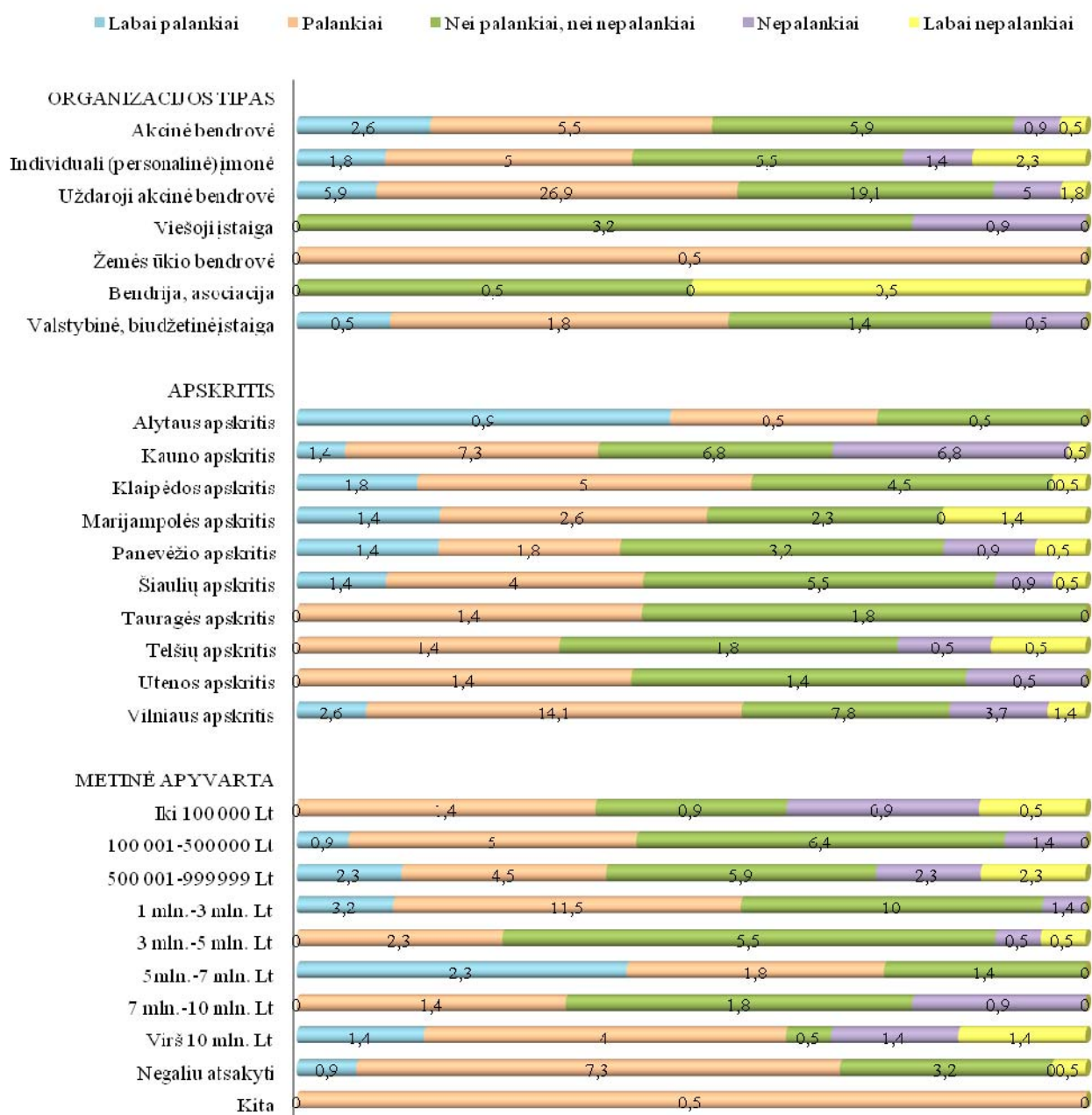
Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis Lietuvos viešųjų pirkimų sistemos tobulinimo ir plėtros 2009-2013 m. strategija bei kitais teisės aktais.

Kaip vertinate elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje?

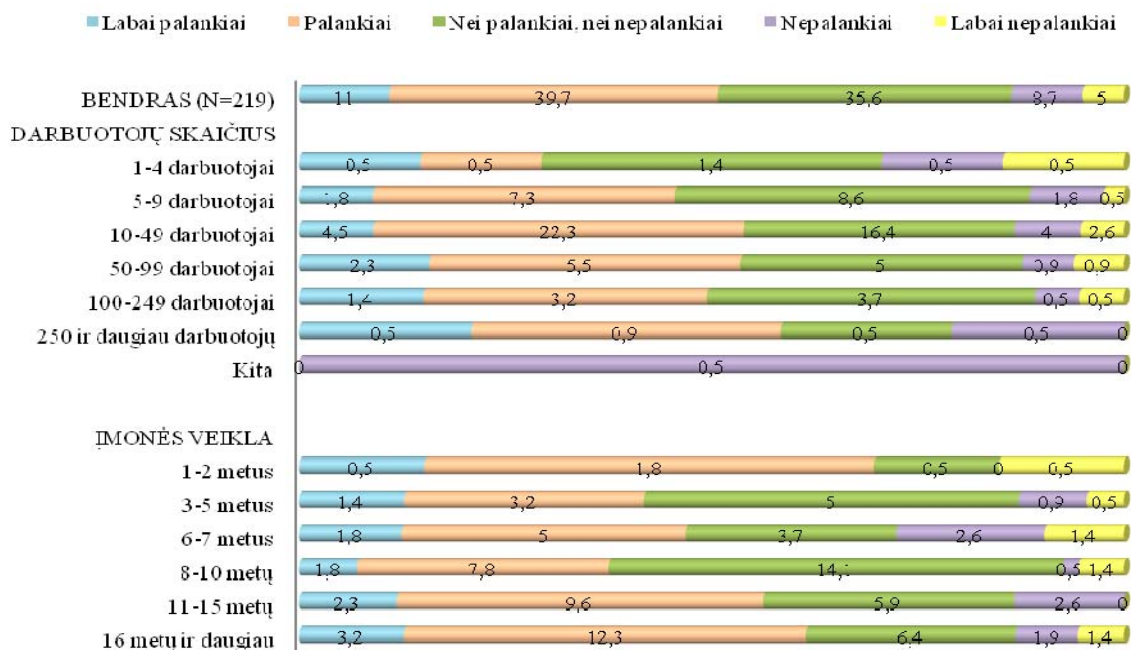
29 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų vertinimas Lietuvoje pagal perkančiųjų organizacijų tipą, viešųjų pirkimų srityje metų skaičių, darbuotojų skaičių tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus (% , nuo N=185)

Kaip vertinate elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje?

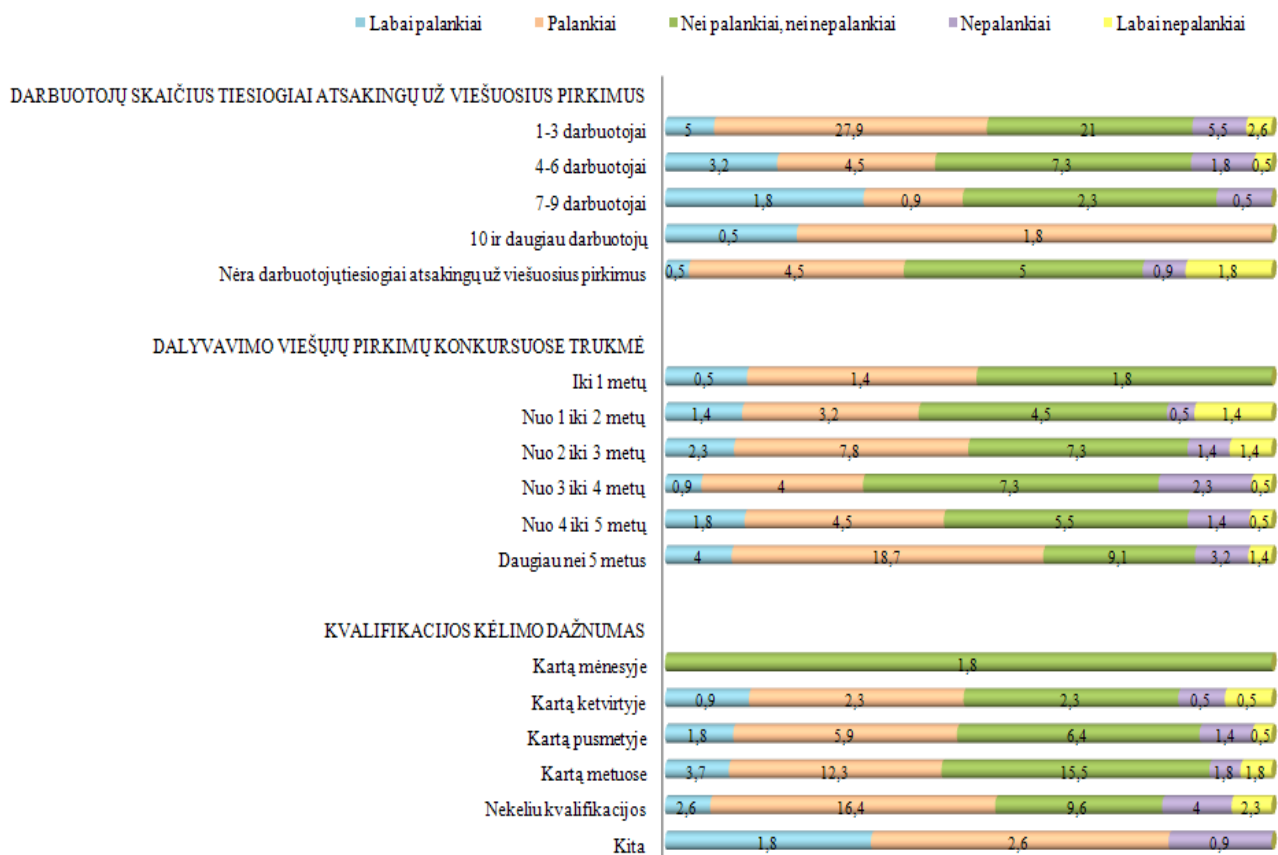

31 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų vertinimas Lietuvoje pagal tiekėjų organizacijų tipą, apskritį, metinę apyvartą (% , nuo N=219)

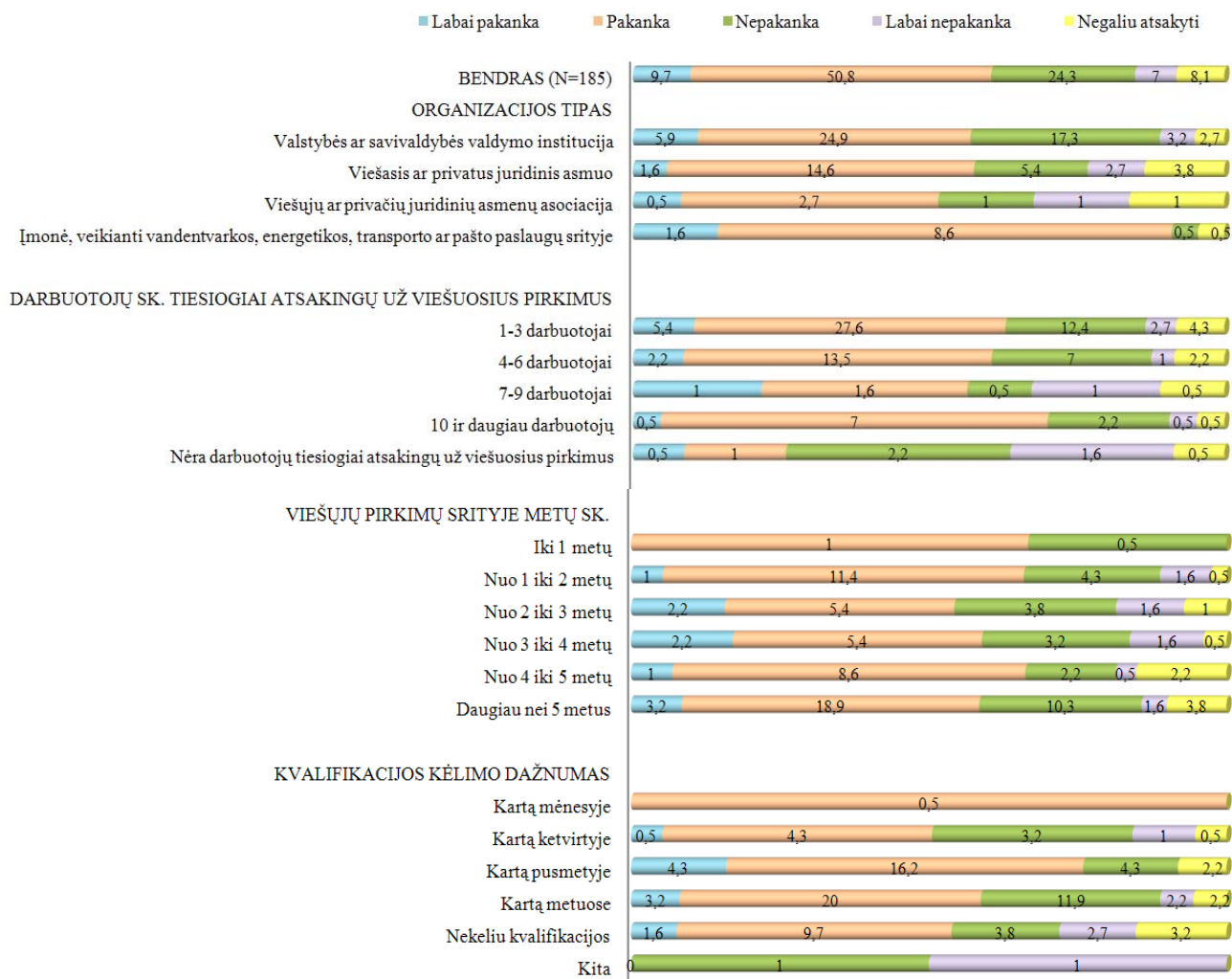
Kaip vertinate elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje?

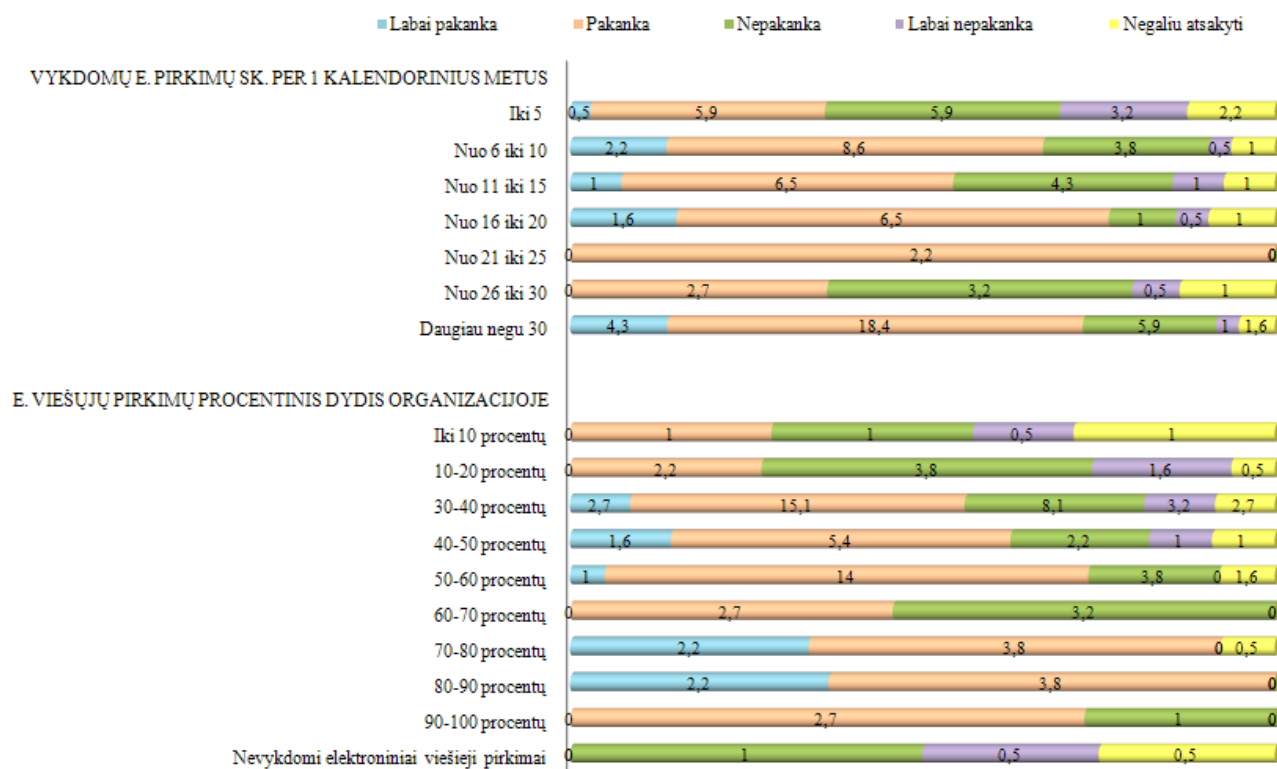
32 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų vertinimas Lietuvoje pagal tiekėjų darbuotojų skaičių, įmonės veiklos trukmę (% , nuo N=219)

33 pav. Elektroninių viešųjų pirkimų vertinimas Lietuvoje pagal tiekėjų darbuotojų skaičių tiesiogiai atsakingų už viešuosius pirkimus, dalyvavimą viešųjų pirkimų konkursuose, kvalifikacijos kėlimą (% , nuo N=219)

39 pav. Informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje vertinimas pagal perkančiųjų organizacijų tipą, darbuotojų skaičių atsakingų už viešuosius pirkimus, patirtį viešųjų pirkimų srityje ir kvalifikacijos kėlimo dažnumą (% , nuo N=185)

40 pav. Informacijos apie elektroninių viešųjų pirkimų organizavimą Lietuvoje vertinimas pagal perkančiųjų organizacijų vykdomų elektroninių viešųjų pirkimų skaičių, procentinį dydį (% , nuo N=185)